

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 72 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1989, ΔΡΧ. 300

ΣΚΕΥΩΡΙΑ

ΜΑΟΥΣ

ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ

ΜΕΓΑΛΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ
ΜΑΜΟΥΘ
ΠΑΙΖΟΜΕΝΟ;

ΑΝΤΡΕ ΜΠΡΕΤΟΝ
ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΤΡΑΠΟΥΛΑ

Περίοδος τρίτη, χρόνος έκτος

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

ΤΕΥΧΟΣ 72, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1989, ΔΡΧ. 300

Εξώφυλλο:
Αυτοπροσωπογραφία
του Enki Bilal
με την ηρωίδα του
Jill Bioskop

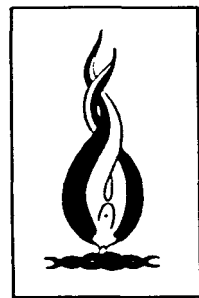
3 Μάους, μια διεθνής σκευωρία στην Ελλάδα, **13** Τζόγος στο πράσινο τραπέζι, **15** Μεγάλη Αριστερά, μικρά οράματα, **17** Κύμβαλα και σουρντίνες, **18** Στην Ελλάδα, **20** Κοσκωτάς, ο πρωτομάρτυρας της Νέας Εποχής, **22** Μακεδονικό, στα χωριά της Φλώρινας, **24** Enki Bilal - Patrick Cauvin, Εκτός Παιδιάς, **27** Θεάματα, **29** Η Ευρωαστυνομία, **30** Με το βλέμμα στο παρελθόν, το παρόν και το μέλλον, **34** Στον κόσμο, **36** Ολυμπιάδα και Απαρχαίνι, **37** Οι «έρποντες Μήδεις» της εποχής μας, **39** Γράμματα, **40** Φράνσις Μπέικον, **43** Τσόντες, **45** Το Βιετνάμ στον κινηματογράφο, **46** Το λαϊκό μυθιστόρημα, **49** Πολιτισμός, **53** Gate, **55** Drift, **56** Μικρές αγγελίες, **58**

Όπλα στον τρίτο κόσμο.

9 Τρεις δημοσιογράφοι, συζητούν, διαφωνούν και συμφωνούν γύρω απ' το θέμα του Συνασπισμού της Αριστεράς.

32 Η τράπουλα που είχε σχεδιάσει η ομάδα των σουρεαλιστών στη Μασσαλία το 1941. Το κείμενο έγραψε ο Αντρέ Μπρετόν.

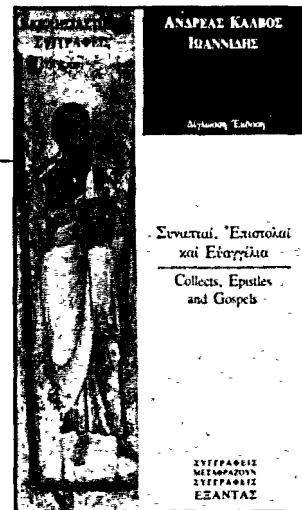
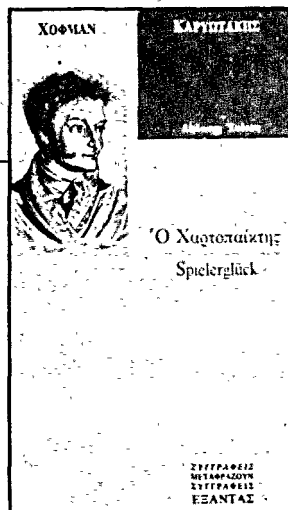

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΖΟΥΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

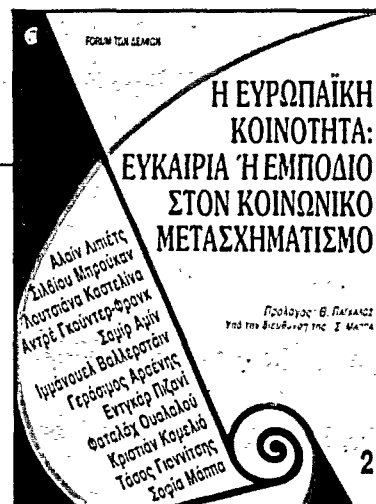
Δίγλωσσες, Σχολιασμένες Εκδόσεις

Υπεύθυνος Σειράς

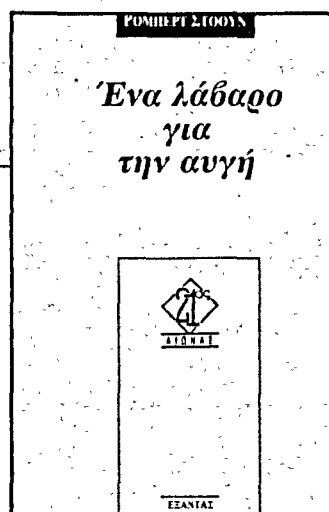
Ξενοφών Α. Μπρουντζάκης

ΜΕΛΕΤΕΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ / 21ος ΑΙΩΝΑΣ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Τζαβέλα 1, Αθήνα 106 81, τηλ. 3613065 - 3604885

ΜΙΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΕΥΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η φωτογραφία αυτή δημοσιεύτηκε στο «Spiegel». Σύμφωνα με τη λεζάντα του γερμανικού περιοδικού, από αριστερά εικονίζονται ο υπεύθυνος της ελληνικής INTERPOL Φωτεινόπουλος, ο πράκτορας Μάους, ο Διοικητής Χωροφυλακής Ρόδου και η γυναίκα του, ο Καρλ Χανς Μίλερ και οι σύζυγοι των δύο γερμανών.

ΜΑΟΥΣ

Ο σκοπός αγιάζει τα μέσα. Πόσο μάλλον όταν πρόκειται για μυστικές υπηρεσίες. Όπως αποδεικνύεται για πρώτη φορά από επίσημα ντοκουμέντα, οι ευρωπαϊκές και οι ελληνικές διωκτικές αρχές, με τη συνεργασία ιδιωτικών πρακτόρων, προωθούν εγκληματικές ενέργειες και στήνουν σκευωρίες με πρόσχημα να διεισδύσουν στους χώρους του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Ποιος είναι ο Μάους

Ο Βέρνερ Μάους, ή Ρικ ή Νέλσον ή Μας ή Τζον ή Τζακ ή Κλοντ ή Μάλνερ, γεννήθηκε το 1940 στην Ομοσπονδιακή Γερμανία. Πριν φτάσει να συνεργάζεται με όλες σχεδόν τις γερμανικές μυστικές υπηρεσίες, η καριέρα του πέρασε από διάφορα στάδια.

Ξεκίνησε πριν αρκετά χρόνια σαν ιδιωτικός ντέτεκτιβ συνεργαζόμενος με διάφορες ασφαλιστικές εταιρίες. Το μόνιμο πρόβλημα αυτών των εταιριών είναι ότι, αν και οι ένοχοι πολλές φορές ανακαλύπτονται, πολύ σπάνια βρίσκονται τα κλοπιμαία, τα οποία αναγκάζονται να καταβάλουν στους ασφαλισμένους. Ο Μάους τις έβγαλε από τη δύσκολη θέση. Εμφανιζόμενος άλλοτε σαν κλεπταποδόχος κι άλλοτε σαν μέλος του υπόκοσμου, κατόρθωσε να διεισδύσει σε πολλές συμμορίες και να ανακαλύψει αντικείμενα αξίας εκατομμυρίων μάρκων. Πολύ γρήγορα η φήμη του εξαπλώθηκε. Στο τέλος, υπέγραψε ένα γενικό συμβόλαιο παροχής υπηρεσιών και έγινε ο αποκλειστικός ιδιωτικός ντέτεκτιβ ενός ολόκληρου ασφαλιστικού τραστ.

Μαζί με τη φήμη, βέβαια, πολλαπλασιάστηκαν και τα έσοδά του. Το «ίδρυμα M», όπως αποκαλείται αυτός και η γυναίκα του Μάργκαρετ, εξασφάλιζε ήδη στις αρχές της δεκαετίας του '70 τεράστια κέρδη. Πολύ πριν αποκτήσουν το ιδιόκτητο αεροσκάφος με το οποίο πηγαionoέρχονται τα τελευταία δέκα χρόνια στην Ελλάδα, το ζεύγος Μάους είχε αγοράσει εκτάσεις, σπίτια και υπερπολυτελή αυτοκίνητα.

Από τότε άρχισαν να διαμορφώνουν και τη βασική πατέντα σκευωρίας που ακολούθησαν μέχρι σήμερα. Για παράδειγμα, τον Νοέμβριο του 1967, ο Μάους έμαθε από έναν πληροφοριοδότη του ότι κάποιος Έλληνας, που εμφανιζόταν με το ψευδώνυμο Κάρλος, πούλαγε δυο κλεμένα ξύλινα αγάλματα του 16ου αιώνα. Τηλεφωνήθηκε μαζί του και παρουσιάστηκε σαν κλεπταποδόχος. Του ζήτησε, μάλιστα, να κλέψει και κάποια άλλα αρχαία αντικείμενα αξίας, τα οποία έπρεπε να διαθέσει στους υποτιθέμενους πελάτες του. Ο Κάρλος προχώρησε την υπόθεση. Λίγο πριν την παράδοση των κλοπιμαίων, όμως, συνελήφθη μαζί με άλλους από τις γερμανικές αρχές. Στη δίκη που έγινε, οι αρχαιοκάπηλοι κατηγορήσαν τον Ότο Μας - μ' αυτό το όνομα είχε εμφανιστεί ο Μάους - σαν υποκινητή της κλοπής. Ήταν η πρώτη φορά που ο ιδιωτικός ντέτεκτιβ, έστω και με ψευδώνυμο, πέρανε στις γερμανικές εφημερίδες, αρκετές από τις οποίες είχαν ήδη αρχίσει να διαμαρτύρονται για την προώθηση νέων εγκληματικών πράξεων που απαιτούσε η «μέθοδος» του.

Εκείνη την εποχή, η κάρτα του έγραφε «παρακολουθήσεις-προστασία ταξιδιών-χρηματοποστολές-διελευκάνσεις εγκλημάτων και απατών κατά ασφαλιστικών εταιριών». Αργότερα, προστέθηκαν και άλλες δραστηριότητες. Η επιλογή των γερμανικών υπηρεσιών να ιδιωτικοποιήσουν τη δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, ήταν λογικό ότι θα συνέδεε τον Μάους μαζί τους. Αρχικά, ο διάσημος πια στους ιδιωτικούς κύκλους ιδιωτικός ντέτεκτιβ συνεργάστηκε με την Vernassungsschutz (Υπηρεσία προστασίας του συντάγματος, αμερικάνικο μεταπολεμικό δημιούργημα που αντιμετωπίζει ακροαριστερές και ακροδεξιές οργανώσεις). Στη συνέχεια, δούλεψε για την B.K.A. (Ομοσπονδιακή Εγκληματολογική υπηρεσία) και την B.N.D., τη γερμανική ΚΥΠ.

Οι δισυνδέσεις του ξεπέρασαν πια τα γερμανικά σύνορα. Ο Μάους έπιασε επαφή με την C.I.D., την αμερικάνικη μυστική στρατιωτική υπηρεσία και με τους υπεύθυνους της INTERPOL σε διάφορα ευρωπαϊκά κράτη, όπως με τον Ιταλό Μανόπουλο, τον Ισπανό Νιέτο και τον «δικό μας», τον Φωτεινόπουλο.

Αυτό το διάστημα, το όνομά του συνδέθηκε με πάρα πολλές υποθέσεις. Μια από τις πιο χαρακτηριστικές ήταν αυτή που πέρασε σ' όλες τις γερμανικές εφημερίδες σαν η περίφημη «Τρύπα του Τσέλερ». Το καλοκαίρι του '78, ο Μάους και οι συνεργάτες του ανατίναξαν ένα σημείο της μάντρας των φυλακών Τσέλερ. Ο στόχος της ενέργειας, που την χρεώθηκαν δυο ποινικοί κρατούμενοι, ήταν οι δράστες να αποκτήσουν φήμη και να διεισδύσουν στους κύκλους των παράνομων ένοπλων ομάδων. Ο γερμανός πράκτορας αναμίχθηκε ακόμα και στην υπόθεση της μεταφοράς των δηλητηριωδών ουσιών από την περιοχή του Σεβέζο, όπου το 1976 είχε γίνει η γνωστή διαφυγή αερίου διοξίνης με αποτέλεσμα να θρουν το θάνατο 187 άνθρωποι. Το Νοέμβριο του '82, κατά τη μεταφορά των δοχείων, χάθηκαν 41 τόννοι δηλητηριωδών ουσιών, οι οποίοι βρέθηκαν έξι μήνες αργότερα. Πριν δυο χρόνια αποκαλύφθηκε ότι ο Μάους ήταν αυτός που τα ανακάλυψε, άγνωστο με ποιο τρόπο... Τον Νοέμβριο του '85 βγήκε στη δημοσιότητα άλλη μια επιτυχία του. Ο πρώην διευθυντής των επιχειρήσεων FLICK Έμπερχαρντ Φον Μπράουχιτς αποκάλυψε ότι πριν από μερικά χρόνια, δέκα μεγάλες γερμανικές βιομηχανίες πρόσφεραν στη B.N.D., μισό εκατομμύριο μάρκα για να συλλάβει τους εκτελεστές τους Χανς Μάρτιν Σλάγιερ, του προέδρου της ένωσης των γερμανών εργοδοτών. Αυτός που ανέλαβε το «κυνήγι των τρομοκρατών» ήταν πάλι ο Μάους.

Μια από τις σχετικά πρόσφατες περιέργες εμφανίσεις του έγινε στην Γενεύη. Στις 10 Οκτωβρίου του '87, ο Μάους έμεινε στο ξενοδοχείο «Le Richemond» με το ψευδώνυμο Λάνγκε, ακριβώς δίπλα από το ξενοδοχείο που διέμενε ο πρωθυπουργός του γερμανικού κρατιδίου Σλέσβιγκ-Χολστάιν Ούβε Μπάρσελ. Είναι γνωστό ότι την επομένη, 11 Οκτωβρίου, ο Μπάρσελ βρέθηκε νεκρός στην μπανιέρα του στις 12.30 το μεσημέρι. Τότε όλος ο γερμανικός (και ο ελληνικός) Τύπος έγραψε για αυτοκτονία. Πριν λίγο καιρό βγήκε το πόρισμα της υπόθεσης, το οποίο αναφέρει ότι ο Μπάρσελ ήταν νεκρός... πριν μπει στην μπανιέρα. Μπορεί να ήταν σύμπτωση, όπως είπε ο δικηγόρος του, αλλά εκείνο το μεσημέρι ο Μάους ή Λάνγκε έφευγε με το αεροπλάνο που είχε νοικιάσει στις 12.51' από τη Γενεύη...

φωτογραφίες που ο γερμανός πράκτορας δεν κρύβει το πρόσωπό του.

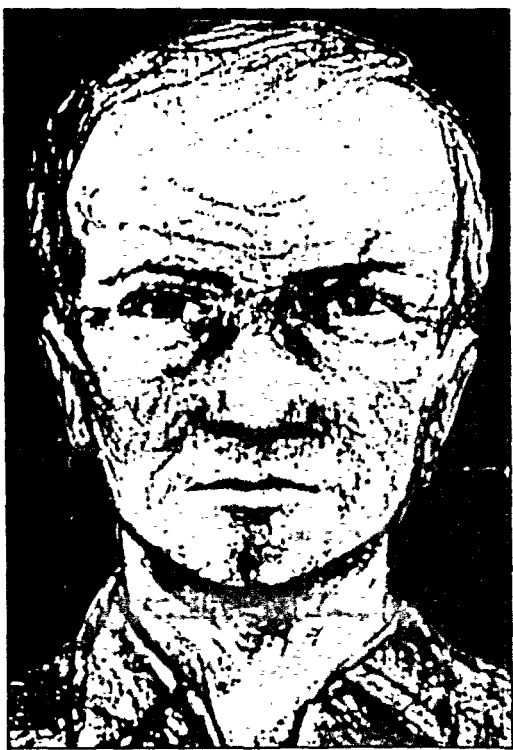
Βέρνερ Μάους: Μια από τις ελάχιστες

Κορσική 1973: Ο Μάους, η Μάργκαρετ και το... αεροπλάνο τους.

Ο Μάους αποφεύγει να φωτογραφηθεί. Πριν δημοσιευτούν φωτογραφίες του στον γερμανικό Τύπο, υπήρχε μόνο ένα σκίτσο του από περιγραφές.

**Ο Μάους δείχνει
ιδιαίτερη
προτίμηση στην
Ελλάδα. Το
καλοκαίρι του '87,
οι επισκέψεις του
στην Αθήνα και τη
Λάρνακα ήταν
τακτικές.**

ΤΗΝ ΙΔΙΑ ώρα που οι ηγέτες της ΕΟΚ συζητάγαν στη Ρόδο τις θεματικές προόδους που σημειώνονται στον τομέα της ενιαίας αστυνομικής πολιτικής της Κοινότητας, ο Βέρνερ Μάους, κάπου στη Δυτική Γερμανία, πρέπει να σκεφτόταν ότι οι πολιτικοί είναι οι πιο αποτυχημένοι επαγγελματίες στην ιστορία της ανθρωπότητας. Και είχε δίκιο. Σ' αυτό το νησί, όπου οι δώδεκα πρωθυπουργοί ανακοίνωναν τα σχέδιά τους για το εοκικό αντιτρομοκρατικό πρόγραμμα «ΤΡΕVΙ», εκείνος είχε κατορθώσει, πριν επτά ολόκληρα χρόνια, να κάνει πράξη σχεδόν μόνος του ό,τι μεγαλόστομο άκουγε σήμερα!

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα με τη σειρά.

Ένα στυφό «λεμόνι»

Η περίπτωση Μάους αναστάτωσε πριν λίγο καιρό την Ομοσπονδιακή Γερμανία. Μονοπώλησε για μεγάλο διάστημα τα πρωτοσέλιδα του γερμανικού Τύπου και απείλησε με διάλυση την κυβέρνηση του Χριστιανοδημοκράτη Έρνστ Λάμπρεχτς στο κρατίδιο της Κάτω Σαξωνίας. Η εξεταστική επιτροπή της τοπικής Βουλής, που συγκροτήθηκε για να διαλευκάνει τις καταγγελίες των σοσιαλδημοκρατών (S.P.D.), αποκάλυψε ένα από τα μεγαλύτερα αστυνομικά σκάνδαλα των τελευταίων χρόνων. Ξαφνικά, όλοι άρχισαν να μιλούν για τα όρια των εξουσιών των διωκτικών αρχών και να καταγγέλλουν το ανεξέλεγκτο της γερμανικής αστυνομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πορίσματος που δόθηκε στη δημοσιότητα, η Εγκληματολογική Υπηρεσία του Ανόβερου, η L.K.A., σε συνεργασία με τον διάσημο «ιδιωτικό ντέτεκτιβ» Βέρνερ Μάους, οργάνωσε μια σειρά σκευωριών και «στημένων» εγκληματικών πράξεων. Εμπνευστής του σχεδίου, που πήρε το συνθηματικό όνομα «Λεμόνι», ήταν ο Ράινερ Χόφμαν, στέλεχος της γερμανικής ασφάλειας, της γνωστής KRI-PO, ο οποίος έτρεφε πάντοτε ιδιαίτερη εκτίμηση στις ικανότητες του Μάους. «Ό,τι συγκεντρώνω εγώ σ' ένα χρόνο, αυτός μπορεί να το μαζέψει σε δυο μήνες», λέει σήμερα ο Χόφμαν, δικαιολογώντας παράλληλα και τα 15.000 μάρκα, χώρια τα «τυχερά», που στοίχιζε μηνιαίως ο γερμανός πράκτορας στην L.K.A.

Το «Λεμόνι», πάντως, απέδωσε γρήγορα καρπούς. Όπως

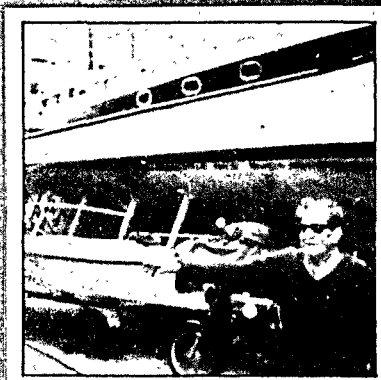
αποδεικνύεται τώρα, δεκάδες εγκληματικές ενέργειες των τελευταίων χρόνων μελετήθηκαν, οργανώθηκαν και εκτελέστηκαν, απλά και μόνο για να διεισδύσει ο Μάους και η παρέα του στους χώρους του οργανωμένου εγκλήματος ή της τρομοκρατίας.

Η υπόθεση όμως έχει και ελληνικές προεκτάσεις. Το πλούσιο ανακριτικό υλικό του φακέλου Μάους αποδεικνύει, ότι για αρκετούς Έλληνες αξιωματούχους το 1992, τουλάχιστον στο επίπεδο της οργάνωσης διευρωπαϊκών σκευωριών, αποτελεί συνείδηση από το... 1981! Όπως φαίνεται από τις καταθέσεις που συγκέντρωσε η εξεταστική επιτροπή της Βουλής της Κάτω Σαξωνίας, αλλά και από τις επίσημες εκθέσεις του ίδιου του Μάους προς την L.K.A., οι ελληνικές αρχές συνεργάζονται με ξένες μυστικές υπηρεσίες μέσω αμφιλεγόμενων ιδιωτικών πρακτόρων. Και όχι μόνο αυτό. Τους βοηθούν να «στήνουν» προβοκατόρικες εγκληματικές ενέργειες στο ελληνικό έδαφος, με αδιευκρίνιστα όρια και προθέσεις.

Βενζίνη από νερό

Επτά χρόνια πριν, και ενώ δεν είχαν κοπάσει ακόμη τα επινίκια για την πρώτη εκλογική νίκη της «Αλλαγής», στη Ρόδο έγινε μια απόπειρα εμπρησμού. Ένας Γερμανός και ένας Ιταλός, ο Καρλ Λανγκένιτς και ο Βιτόριο Πιλέρι, δοκίμασαν να κάψουν στις 6 Νοεμβρίου του 1981 μια υπερπολυτελή θαλαμηγό. Η θαλαμηγός, που ονομαζόταν «NONA II», ανήκε στην εβδομηντάχρονη ιταλίδα κοντέσα Ίνα Μπορλέτι Νόμπλες, πρώην σύζυγο του γνωστού επιχειρηματία Μαρτσέλο Πότζι. Οι δυο αλλοδαποί συνελήφθησαν από άνδρες της Λιμενικής Αστυνομίας, την ώρα που ήταν έτοιμοι να αδειάσουν δυο δοχεία βενζίνη και να βάλουν φωτιά.

Στη δίκη που επακολούθησε, ο Λανγκένιτς και ο Πιλέρι κράτησαν κλειστό το στόμα τους και αρνήθηκαν να εξηγήσουν τους λόγους που τους ώθησαν στον εμπρησμό. Οι δράστες καταδικάστηκαν σε εξεατή και εννιαετή κάθειρξη και η υπόθεση, που καλύφθηκε από όλο τον ελληνικό Τύπο της

«Το ΝΟΝΑ II δεν είναι πια στα ναυπηγεία. Θυμάμαι τότε που πήγαν να το κάψουν, αλλά τους τσίμπησαν. Να, εδώ ακριβώς ήταν προαγμένο, μέχρι που το αγόρασε πρόεδρος ενός ελληνικού ασφαλιστικού οργανισμού».

«ΡΟΔΙΑΚΗ», 6 Νοεμβρίου 1981.

Θαύρασης Μαρασιώτης, διευθυντής «ΡΟΔΙΑΚΗΣ». Ανησυχία επήλθε εν γένει στους διωκτικούς αρχόντες της Ρόδου, είναι απαραίτητο και επικίνδυνο.

εποχής, πέρασε σαν επιτυχία των διωκτικών αρχών της Ρόδου. Ήταν όμως έτσι;

Χρειάστηκε να περάσουν επτά χρόνια για να αποδειχθεί, ότι ο εμπρησμός της Ρόδου ήταν μια καλοσκηνοθετημένη φάρσα στα πλαίσια της επιχείρησης «Λεμόνι». Ο Λανγκένιτς και ο Πιλέρι δεν ήταν τίποτα άλλο παρά πειθήνια όργανα του Μάους, που «έστησε» σε συνεργασία με τις ελληνικές αρχές την απόπειρα.

Πράγματι, όπως προκύπτει από τις καταθέσεις του Χόφμαν στην εξεταστική επιτροπή της Βουλής της Σαξωνίας, ο Μάους είχε συναντηθεί στις 2 Νοεμβρίου στο ξενοδοχείο «COLUMBUS» της Βρέμης με τον Πιλέρι, τον οποίο γνώριζε από την εποχή που προσπαθούσε να διεισδύσει στη «συμμορία της πίτσας» που έκαιγε ιταλικά εστιατόρια στη Δυτική Γερμανία. Οι δυο άνδρες οργάνωσαν την επιχείρηση και ο Πιλέρι ανέλαβε, αντί του ποσού των 380.000 μάρκων(!), να κάψει μαζί με τον Λανγκένιτς τη θαλαμηγό της ιταλίδας κοντέσας.

Βέβαια, όπως προέβλεπε το σενάριο που είχε καταστρωθεί από τον Μάους και την L.K.A., κάποιοι έπρεπε να συλλάβουν τους δυο υποτιθέμενους δράστες, ώστε να αναγκασθούν να αποκαλύψουν τις διασυνδέσεις τους. Εδώ, αν και ο Χόφμαν ισχυρίζεται μάλλον από συναδελφική αλληλεγγύη ότι οι ελληνικές αρχές δεν είχαν ενημερωθεί για τη «στημένη» υπόθεση, επιστρατεύτηκαν κάποιες παλιές καλές γνωριμιές...

Ο άνθρωπος με το Black & Decker

Λίγες μέρες πριν την απόπειρα, ο Μάους φτάνει στην Ελλάδα με το ιδιωτικό του αεροπλάνο. Μαζί του έρχεται και ο Καρλ Χάινς Μίλερ, προϊστάμενος του Χόφμαν και υποστηρικτής σήμερα του γερμανού πράκτορα.

Οι δυο άνδρες συναντιούν αμέσως τον υπεύθυνο της ελληνικής INTERPOL Φωτεινόπουλο, με τον οποίο ο Μάους συνδεόταν φιλικά από το 1976, όταν είχε ξανάρθει στην Ελλάδα και είχε συλλάβει τον Ρολφ Πόλε. Η συνάντηση, που γίνεται στην Αθήνα, είναι ιδιαίτερα θερμή. Ο Μάους προσφέρει στον έλληνα φίλο του ένα Black & Decker και μια έγχρωμη τηλεόραση, που είχε

αγοράσει ο Χόφμαν στο Ανόβερο με χρήματα της KRIPO.

Σε λίγο ο Φωτεινόπουλος θα συνδέσει τους δυο Γερμανούς με τις ελληνικές αρχές. Γι' αυτή τη δεύτερη συνάντηση, ο φάκελος της εξεταστικής επιτροπής δεν περιέχει μόνο μαρτυρικές καταθέσεις, αλλά και φωτογραφικό υλικό. Σε μια αναμνηστική φωτογραφία που υπάρχει, και η οποία πρωτοδημοσιεύτηκε στο γερμανικό περιοδικό «SPIEGEL», οι πρόδρομοι της «TREVI» εικονίζονται να τρώνε σε κάποιο εστιατόριο. Σύμφωνα με τη λεζάντα, δίπλα στον κρυμμένο σχεδόν Μάους, κάθονται ο Μίλερ, ο Φωτεινόπουλος και οι σύζυγοι των δυο γερμανών. Στο κεφάλι του τραπεζιού, πάντα κατά το περιοδικό, κοιτάει το φακό ο Διοικητής Χωροφυλακής Ρόδου!

Το Telex της INTERPOL

Στη Ρόδο, οι περισσότεροι θυμούνται πολύ καλά την υπόθεση του εμπρησμού. Στο ρεπορτάζ που κάναμε, προσπαθήσαμε να επιβεβαιώσουμε τη λεζάντα του «SPIEGEL» και να διαπιστώσουμε αν οι τοπικές αρχές ήταν ενημερωμένες για το σχέδιο.

Κάποιος λιμενικός αστυνομικός που μας μίλησε, και ο οποίος για ευνόητους λόγους θέλησε να κρατήσει την ανωνυμία του, μας τόνισε ότι οι αρχές της Ρόδου είχαν παραλάβει εκείνη την εποχή ένα TELEX, που τις ειδοποιούσε για την υπόθεση. Με βάση αυτή την πληροφορία, οι δυο δράστες παρακολούθησαν και συνελήφθησαν λίγο πριν κάνουν τον εμπρησμό στην περιοχή των Ναυπηγείων όπου βρισκόταν η θαλαμηγός. Μια περιοχή σχετικά απομονωμένη, η οποία, καθώς εχόντων των πραγμάτων, επέτρεπε στον Πιλέρι και τον Λανγκένιτς να δράσουν γρήγορα και αθόρυβα. Την ύπαρξη όμως του TELEX, επιβεβαιώνει και το ρεπορτάζ των τοπικών εφημερίδων της εποχής. Όπως σημειώνει στην πρώτη της σελίδα η «ΡΟΔΙΑΚΗ» της 6ης Νοεμβρίου 1981, «το τρίτο δεκάημερο του Οκτωβρίου, στις αστυνομικές αρχές της Ρόδου ήρθε σήμα από την INTERPOL, που ανέφερε ότι υπήρχαν πληροφορίες ότι ετοιμαζόταν τρομοκρατική ενέργεια από άτομα που θα έρχονταν στο νησί από το εξωτερικό». Το στοιχείο αυτό διαψεύδει τον Χόφμαν, ο οποίος σήμερα ισχυρίζεται ότι το TELEX που συνέταξε ο ίδιος στις 22 Οκτωβρίου, ανέφερε,

Το στέλεχος της γερμανικής ασφάλειας
Χοφμαν με τον Μάους. Οι δυο τους
επηρεάζουν την επιχείρηση «Λιμενική»

Ο Μάους (με την πλάτη στο φακό), ο
Χοφμαν και ο Μίλερ την εποχή της
σκευωρίας στη Ρόδο.

«...ότι τρεις Ιταλοί θα δράσουν στη Θεσσαλονίκη. Το σήμα στάλθηκε στη Ρόδο. Άλλωστε, όπως δηλώνει ο ίδιος ο Μάους, «οι ελληνικές αρχές όχι μόνο είχαν ενημερωθεί πλήρως, αλλά είχαν και κάποιο δικό τους συμφέρον για τη σύλληψη των εμπρηστών...»

Ποιος είναι, όμως, ο φερόμενος σαν Διοικητής Χωροφυλακής στη φωτογραφία του «SPIEGEL»; Στα γραφεία της εφημερίδας «ΠΡΟΟΔΟΣ», οι δημοσιογράφοι μας διαβεβαίωσαν ότι ο συνδαιτημόνας του Μάους, του Μίλερ και του Φωτεινόπουλου τους είναι άγνωστος. «Αυτός μοιάζει με τον Ζιάγκα», μας είπε ένας δημοσιογράφος, βγάζοντας από το συρτάρι του κάποια φωτογραφία του τότε Διοικητή Κόλλια, για να μας δείξει ότι δεν υπήρχε καμία σχέση ανάμεσα στα δυο πρόσωπα. «Ο Κόλλιας ήταν καλός και προσεκτικός αξιωματικός», τόνισε ο αρχισυντάκτης της εφημερίδας Γιώργος Ζαχαριάδης, συμπληρώνοντας ότι «γι' αυτό τον πήρε αργότερα ο Καραμανλής σαν Διοικητή της Προεδρικής φρουράς». Την ίδια γνώμη είχε και ο διευθυντής της «ΡΟΔΙΑΚΗΣ» Θανάσης Μαρασιώτης. «Και ο Κόλλιας και ο τότε Λιμενάρχης, ο Χαρτοφύλης, ήταν αξιοπρεπείς άνθρωποι. Δεν ξέρω, βέβαια, αν ήταν στις δυνατότητές τους να αντιμετωπίσουν τέτοια θέματα, δεδομένου ότι οι αρχές στη Ρόδο έχουν χρόνια προβλήματα οργάνωσης και προσωπικού». Σε ερώτηση αν αποκλείει οποιαδήποτε εμπλοκή τους, μας απάντησε ότι κατ' αρχήν δεν το πιστεύει. «Μπορεί να τους παραπλάνησαν. Αν όμως τελικά αποδειχθεί ότι η ιστορία στήθηκε εν γνώσει τους, είναι απαράδεκτο και επικίνδυνο».

Μια πανευρωπαϊκή συνταγή

Όταν ο Καρλ Χάινς Μίλερ ρωτήθηκε από τους βουλευτές που συμμετείχαν στην εξεταστική επιτροπή, τι έχει να πει για τις βαριές και άδικες ποινές που επιβλήθηκαν στους δυο υποτιθέμενους δράστες, απάντησε ότι «εδώ και καιρό έχω ξεσυνηθίσει να κρίνω τις δικαστικές αποφάσεις».

Ίσως ο Γερμανός αστυνομικός να ήθελε να πει, ότι δεν είναι η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο στην καριέρα του. Ή, μάλλον, ότι αυτή είναι η δουλειά του. Γιατί, ακόμα κι αν παραβλέψουμε ότι δυο άνθρωποι φυλακίστηκαν άδι-

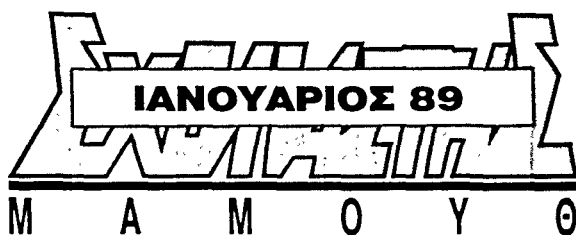
**«ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΟΧΙ
ΜΟΝΟ ΕΪΧΑΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΘΕΙ
ΠΛΗΡΩΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΠΟΠΕΙΡΑ, ΑΛΛΑ
ΕΪΧΑΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΟ
ΔΙΚΟ ΤΟΥΣ
ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΓΙΑ ΤΗ
ΣΥΛΛΗΨΗ ΤΩΝ
ΔΡΑΣΤΩΝ»**

κα για μια εγκληματική απόπειρα που εξωθήθηκαν να κάνουν, το κυριότερο ζήτημα που προκύπτει απ' όλη αυτή την ιστορία είναι ο τρόπος με τον οποίο έχουν συνηθίσει να λειτουργούν οι Δυτικές δικαστικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών. Η περίπτωση Κρυστάλλη δεν ήταν εμπνευση του Αλεξάκη. Ούτε, επίσης, η περιπέτεια στην οποία υποβλήθηκαν πρόσφατα η Βογιατζή και ο Μπουκουβάλας αφορούσε μια στιγμιαία διαστροφή κάποιων κατώτερων αστυνομικών οργάνων. Η συνταγή είναι ευρωπαϊκή...

Άλλωστε, όπως αναφέρει ο Στέφαν Άουστ, ένας δημοσιογράφος του «STERN» που έχει γράψει ολόκληρο σύγγραμμα για τον Μάους, η περίπτωση της Ρόδου δεν πρέπει να ήταν η μοναδική ελληνική εμπειρία του γερμανού πράκτορα. Ο Άουστ καταγράφει συγκεκριμένες ημερομηνίες επισκέψεων στην Ελλάδα, οι οποίες, αν και δεν συνδέθηκαν μέχρι σήμερα με κάποια αντίστοιχη επιχείρηση, πολύ δύσκολα μπορούν να θεωρηθούν σαν ταξίδια αναψυχής. Για παράδειγμα, στο βιβλίο του γερμανού δημοσιογράφου αναφέρεται ότι τον Ιούλιο του 1987 ο Μάους περνάει απ' την Αθήνα, επισκέπτεται τη Λάρνακα και επιστρέφει πάλι στην Αθήνα. Από τις 19 Αυγούστου μέχρι την 1η Σεπτεμβρίου αυτού του χρόνου, τα έξοδα πτήσεων ενός νοικιασμένου αεροπλάνου έφτασαν τα 75.000 μάρκα!

Σίγουρα, η σκευωρία που έστησαν οι γερμανικές και οι ελληνικές αρχές με πρωταγωνιστή έναν ιδιωτικό πράκτορα —ο βίος και η πολιτεία του οποίου παρουσιάζονται σε διπλανή στήλη— δεν είναι από τις ενδεικτικότερες του είδους. Υπάρχουν άλλες πολύ σημαντικότερες. Η υπόθεση όμως της Ρόδου έχει σημασία, γιατί αποκαλύπτει την πολιτική με την οποία αντιμετωπίζεται (και αναπαράγεται) το οργανωμένο έγκλημα και η τρομοκρατία σε πολλές περιπτώσεις. Απ' όλες αυτές, η μία στις δέκα βγαίνει στη δημοσιότητα. Κι αυτή, συνήθως, πολύ αργά. Ο κ. Φωτεινόπουλος αποστρατεύτηκε εν τιμή το 1986. Οι αστυνομικοί υπεύθυνοι της Ρόδου, που ακόμα κι αν δεν συμμετείχαν στην οργάνωση του σχεδίου το άφησαν να εκτυλιχθεί κάτω από τη μύτη τους, προήχθησαν και προωθήθηκαν σε καλύτερες θέσεις.

Χρήστος ΜΑΧΑΙΡΑΣ

ΤΟ ΝΕΟ ΡΑΝΤΕΒΟΥ

ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΕΑΡ-ΚΚΕ

ΜΕ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ;

Η συζήτηση για τη συμπαράταξη και την εκλογική πολιτική των δυνάμεων της Αριστεράς έχει μόλις ανοίξει. Το κείμενο συμφωνίας ΚΚΕ-ΕΑΡ δημιουργεί ήδη δυο στρατόπεδα: των οπαδών και των αντιπάλων του συνασπισμού. Ο σχολιαστής οργάνωσε μια συζήτηση ανάμεσα σε δημοσιογράφους που έχουν ταχθεί υπέρ ή κατά της συνεργασίας που προωθείται. Συζητούν ο Δήμος Μαυρομματης, αρχισυντάκτης της «Πρώτης», ο Γιώργος Βότσης, πολιτικός συντάκτης της «Ελευθεροτυπίας», και ο Νικόλας Βουλέλης, μέλος της συντακτικής επιτροπής της κυριακάτικης εφημερίδας «Η Εποχή». Τη συζήτηση συντόνισε ο Χρήστος Μαχαίρας.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Παλιότερα, υπήρχε η άποψη ότι μια ενδεχόμενη πτώση του ΠΑΣΟΚ θα συμπαρέσυρε και την Αριστερά. Σήμερα που το ΠΑΣΟΚ καταρρέει, επιβεβαιώνεται κάτι τέτοιο; Ή μήπως βρισκόμαστε σε μια ευνοϊκή συγκυρία για την Αριστερά;

ΔΗΜΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ: Σαφώς και θεωρώ ότι η ήττα του ΠΑΣΟΚ δεν είναι ήττα της Αριστεράς. Είναι ενδεχομένως ήττα μιας αντίληψης, βαθύτατα λαθεμένης κατά τη γνώμη μου, που θέλησε σε κάποια φάση να εμφανίσει την Αριστερά σαν συνδιαχειριστή της εξουσίας. Παρότι το ΠΑΣΟΚ λειτούργησε σαν μια τέλεια παγίδα για τις αριστερές δυνάμεις, δεν θεωρώ σε καμία περίπτωση ότι συγκαταλέγεται σ' αυτές. Η πτώση του είναι ήττα της άκριτης υποστήριξης και της λογικής που την εξέθρεψε.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ: Ας δούμε πρώτα σε γενικές γραμμές τι είναι το ΠΑΣΟΚ. Είναι τα συνθήματά του; Είναι τα οράματά του; Είναι αυτά που πλάσαρε στην αγορά για να κατακτήσει την εξουσία; Είναι οι άνθρωποι που το ψήφισαν; Ή μήπως είναι ο αρχηγός και η πολιτική του; Πιστεύω ότι είναι τα δύο τελευταία. Βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα κόμμα προσωποπαγές που δεν εντάσσεται σε κανένα σημείο της πολιτικής χαρτογραφίας. Το ΠΑΣΟΚ δεν είναι σοσιαλιστικό. Δεν είναι ρεφορμιστικό, σοσιαλδημοκρατικό ή αστικό. Είναι λίγο απ' όλα...

Δ.Μ.: Δεν είναι καν περονικό.

Γ.Β.: Ναι, ούτε καν περονικό. Είναι ένα κόμμα που παγίδευσε δυνάμεις με την προκλημένη συνθηματολογία του. Ο σοσιαλισμός ως σύνθημα πρωτακουστήκε στην Ελλάδα το '74 απ' το ΠΑΣΟΚ. Ποτέ απ' την Αριστερά, ακόμη κι όταν αυτή ήταν ένοπλη και έλεγχε ολόκληρη την Ελλάδα. Το ΠΑΣΟΚ καταπρόδωσε τα οράματα της Αριστεράς και εκφύλισε τα συνθήματά της. Συνεπώς, η ήττα του δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ήττα της Αριστεράς.

ΝΙΚΟΛΑΣ ΒΟΥΛΕΛΗΣ: Το σημαντικό για μένα είναι ότι η ήττα του ΠΑΣΟΚ θα μπορούσε να σημαίνει νίκη της Αριστεράς, αν βέβαια η Αριστερά, από το '81 και μετά, είχε εμφανισθεί σαν μια φερέγγυα εναλλακτική δύναμη. Κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Σπεύδω μάλιστα να τονίσω, ότι ένα μεγάλο κομμάτι της προσδοκιάς να παίξει ακόμη ένα παιχνίδι στα χνάρια του ΠΑΣΟΚ. Όμως, οι σημερινές συνθήκες στην Ελλάδα δεν επιτρέπουν συνολικά στην Αριστερά να παίξει σ' αυτή τη φάση στο παιχνίδι της εξουσίας. Μόνο στην αντιπολίτευση και στους κοινωνικούς αγώνες μπορεί να παίξει ουσιαστικό ρόλο.

Γ.Β.: Η Αριστερά ήταν έκθετη στη λεηλασία που υφίστατο. Δεν είχε αυτόνομη πολιτική παρουσία. Να, λοιπόν, γιατί έχει σημασία που κάποιοι σήμερα εκμεταλλεύονται την ευνοϊκή συγκυρία της αποσύνθεσης του ΠΑΣΟΚ και προσπαθούν να προσδώσουν στις αριστερές δυνάμεις μια ιδιαίτερη παρουσία.

ΣΧ.: Πιστεύετε ότι με τη σύγκλιση που επιχειρείται, η Αριστερά μπορεί να αυτονομηθεί και να συγκροτηθεί σαν αυθόπαρκτη πολιτική δύναμη;

Γ.Β.: Αυτή νομίζω είναι η κυρίαρχη τάση. Η Αριστερά διεκδικεί τον επαναπατρισμό των ψήφων της που είχε οικειοποιηθεί το ΠΑΣΟΚ.

Δ.Μ.: Η «πασοκοστήριξη» δημιούργησε αγκυλώσεις. Περάσαμε μια μεγάλη περίοδο, όπου η Αριστερά λειτουργούσε σαν νεροκουβαλητής του ΠΑΣΟΚ. Δεν ξέρω αν θα μπορούσε να απεμπλακεί, αν το ΠΑΣΟΚ δεν έκανε αυτές τις τρομακτικές χοντράδες, αν δεν καταπατούσε τόσο πανηγυρικά ως και τα τελευταία αριστερά προσχήματα. Αν δεν έφτανε στα γνωστά αυριανικά φαινόμενα και σε διάφορες άλλες φασιστικού τύπου εκδηλώσεις.

Το ΠΑΣΟΚ ήρθε μια οριστικά αντιμέτωπο με τα αισθήματα του αριστερού ανθρώπου και με τις πρωτογενείς αριστερές διαθέσεις της βάσης. Όσα κι αν ήταν διατεθειμένες να καταπιούν οι αριστερές ηγεσίες, τα πράγματα είχαν πάρει μια το δρόμο τους. Το ΠΑΣΟΚ επιβεβαίωσε με τον πιο άθλιο τρόπο τον πραγματικό εαυτό του. Γιατί εγώ πιστεύω ότι και πριν το '81 το ΠΑΣΟΚ ήταν αυτό το πράγμα.

Ν.Β.: Πρέπει να ξεκαθαρίσουμε μερικά πράγματα. Να συνεννοηθούμε για ποια Αριστερά μιλάμε. Σαφώς και πολλοί άνθρωποι με αριστερή συνείδηση παγιδεύτηκαν από το ΠΑΣΟΚ. Το πρόβλημα όμως είναι, ότι αυτή η ευκαιριακή συμπαράταξη που προωθείται σήμερα βρίσκεται στην ίδια κατεύθυνση. Γι' αυτό νομίζω πως είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

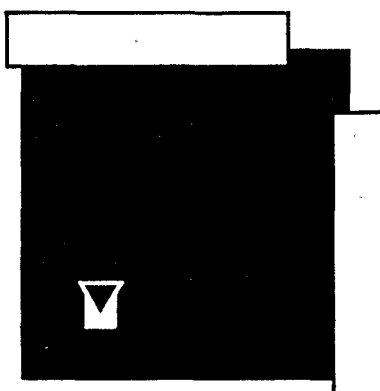
Το ΚΚΕ, η οποσθοφυλακή όλων των Κ.Κ. της Δυτικής Ευρώπης, όταν είδε ότι απειλείται με συρρίκνωση και περιθωριοποίηση, κάτι ανάλογο μ' αυτό που έπαθε ο Μαρσέ στη Γαλλία, τότε ανακάλυψε σαν σανίδα σωτηρίας την ενότητα της Αριστεράς. Καμιά αυτοκριτική για τα λάθη του παρελθόντος. Καμιά σχεδόν ανανέωση. Από την άλλη πλευρά, η ΕΑΡ που σήκωσε ψηλά τη σημαία της αποκομμουνιστικοποίησης, αφού απέτυχε, είχε σαφέστατο πρόβλημα επιβίωσης. Η τριανδρία Κύρκου-Μπριλλάκη-Φιλίνη είδε στο χέρι που απλωνόταν από το ΚΚΕ τη λύση. Οι ίδιοι άνθρωποι που είναι υπεύθυνοι για τις πολιτικές αποτυχίες της ανανέωσης στην Ελλάδα συνεχίζουν τους πολιτικούς σαλιτμπανκισμούς. ΕΑΔΕ, Στόχοι του Έθνους, Συμμαχία, ΕΑΡ, Συμπαράταξη. Η ίδια αποτυχημένη πολιτική με άλλα ονόματα. Το ΚΚΕ δεν θα έκανε ποτέ τη συμπαράταξη με ένα ανανεωτικό κομμουνιστικό κόμμα, έστω και μικρό.

Γ.Β.: Μιλάμε ίσως για δύο διαφορετικά πράγματα. Το ένα είναι η ενότητα της παραδοσιακής Αριστεράς, και το δεύτερο η ισότιμη συνεργασία όλων των δυνάμεων της Αριστεράς. Εγώ θα γίνω δικηγόρος του διαδόλου, τασσόμενος υπέρ της δεύτερης κατεύθυνσης, μια και τα εσωοικογενειακά προβλήματα της παραδοσιακής Αριστεράς δεν με αφορούν. Πιστεύω, λοιπόν, ότι με την ισότιμη εκλογική σύμπραξη όλων των αριστερών δυνάμεων αποσαφηνίζεται ο πολιτικός χάρτης που είχε θλωθεί από την παρέμβαση του ΠΑΣΟΚ. Αυτό είναι το πρώτο θετικό στοιχείο. Το δεύτερο είναι ότι επιταχύνεται η κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ, πράγμα που, θα έλεγα, ότι για κάθε αριστερό οφείλει να είναι το πρώτιστο μέλημα. Τρίτον, κι αυτό με αφορά ιδιαίτερα, είναι ότι δεν πας αριστερότερα αν δεν περάσεις από αριστερά. Η σύγκλιση που προωθείται γεννάει την ελπίδα για μια ουσιαστικά αριστερή στροφή στην πολιτική ζωή, πραγματική κι όχι ψευδεπίγραφη όπως το 1981.

ΣΧ.: Μήπως, όμως, η συμπαράταξη λειτουργήσει σαν αριστερό δεκανίκι του ΠΑΣΟΚ;

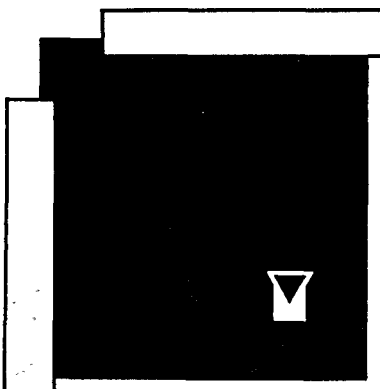
Γ.Β.: Δεν νομίζω. Κι αυτό όχι γιατί δεν θα το ήθελαν κάποιοι ή επειδή δεν θα προταθούν κάποιες νέες συμπτύξεις. Αλλά, κυρίως, γιατί ΠΑΣΟΚ χωρίς Ανδρέα Παπανδρέου δεν υπάρχει. Ο Ανδρέας Παπανδρέου φεύγει και το ΠΑΣΟΚ διαλύεται.

Ν.Β.: Εγώ είπα πριν να προσδιορίσουμε για ποια Αριστερά μιλάμε, επειδή υπάρχουν κάποιοι που τους αφήνουμε έξω από τη συζήτηση. Τα κοινωνικά κινήματα, το οικολογικό, το γυναικείο, οι άνθρωποι που συμμετέχουν στις ανταυταρχικές κινήσεις, όλοι αυτοί δεν μπορούν να αναγνωρίσουν τον εαυτό τους σ' αυτό το ευκαιριακό κατασκευάσμα που δη-

ΝΙΚΟΛΑΣ ΒΟΥΛΕΛΗΣ

**Χιλιάδες αριστεροί
που ανησυχούν
και αμφισβητούν
δεν αναγνωρίζουν
τον εαυτό τους
στη «Συμπαράταξη»**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΟΤΣΗΣ

**Για να πας
αριστερότερα
πρέπει να
περάσεις
από αριστερά**

μιουργείται.

Γ.Β.: Και μπορεί ένα κομμουνιστικό κόμμα, να εκφράσει αυτές τις δυνάμεις του περιθωρίου;

Ν.Β.: Ένα πραγματικά ανανεωτικό κομμουνιστικό κόμμα μπορεί. Ας επανέλθω όμως. Η συμπαράταξη που μας προτείνουν δεν είναι ισότιμη. Και το κείμενο που δόθηκε στη δημοσιότητα δεν είναι μόνο το πιο ολοκληρωμένο κείμενο ρεφορμισμού, όπως έγγραφες εσύ Γιώργο, αλλά ένα συμπίλημα που βρίσκεται πιο πίσω και από παλιότερα κείμενα του ΚΚΕ. Είναι ένα κατασκευάσμα ηγεσιών και δεν πρόκειται για μια ισότιμη εκλογική σύμπραξη.

Γ.Β.: Κι όμως. Υπάρχουν σημεία που, λογικά, πρέπει να κάνουν το οστεοφυλάκιο του Περισσού να τρίζει.

Ν.Β.: Δεν μου αρκεί αυτό. Είναι πιο πίσω ακόμη και από την 3η του Σεπτεμβρίου!

Δ.Μ.: Κοίταξε Νικόλα. Υπάρχουν κείμενα στην παγκόσμια βιβλιογραφία που είναι καμιά εκατονταετία πιο προχωρημένα. Δεν συγκρίνουμε όμως με άριστα μεγέθη, στα οποία άλλωστε δεν πρόκειται να συμφωνήσουμε. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια ιστορική συμφωνία, που εκφράζεται και μ' ένα κείμενο. Προσωπικά υπήρξα και παραμένω ανένταχτος. Κομματικό κεραμίδι δεν έβαλα πάνω απ' το κεφάλι μου εδώ και είκοσι χρόνια. Το λέω για να σημειώσω, ότι υπάρχουν ανένταχτοι αριστεροί άνθρωποι που υποστηρίζουν τη σύγκλιση, όχι για τις ισορροπίες που μπορεί να διατυπωθούν σε κάποιο κείμενο, αλλά για τη δυναμική που εκλύει. Κι αυτή η δυναμική ξεπερνάει ακόμη και τις προθέσεις των ηγεσιών. Με ενδιαφέρει ο βαθμός απελευθέρωσης που ενυπάρχει αυτονόητα στη συμπαράταξη.

Η Αριστερά φόρτωσε σ' αυτόν τον τόπο το ΠΑΣΟΚ. Έχει την υποχρέωση να τον απαλλάξει. Η σύγκλιση είναι ένας τρόπος. Κι αυτός είναι ένας σοβαρός λόγος για να την υποστηρίξω. Από 'κει και πέρα, οι βυζαντινές έριδες για το ποια ερμηνεία χωράει στην τάδε ρήση του Λένιν δεν με απασχολούν αυτή τη στιγμή. Αγωνιά για το ποια θα είναι η Αριστερά του μέλλοντος. Αποκλείεται, όμως, να τη βρούμε μέχρι τις εκλογές. Τη νέα προοπτική θα τη μαζέψουμε σταγόνα-σταγόνα...

Σήμερα, όμως, γίνεται μια αρχή. Πέφτουν τα τείχη. Μπορούμε πια να επικοινωνήσουμε, μια και τα στεγανά δεκαετιών σπάνε. Αντίθετα, η λογική του Νικόλα αναπαράγει την αντίληψη των αυστηρά οριοθετημένων χώρων.

Ν.Β.: Δεν είναι έτσι Δήμο. Αυτό το συνδιαχειριστικό πράγμα που θα κληθεί να παίξει το ρόλο είτε του δεκανικιού, είτε κάποιου «καλύτερου» ΠΑΣΟΚ. Αυτή είναι η βαθιά τους προσδοκία. Εάν δεν υπάρξει θα διαλυθούν στα εξ' ων συνετέθησαν.

Γ.Β.: Ολοκληρωμένο πρόγραμμα ζητάς. Κι αυτό είναι η ιδεολογία κάθε γκρουπούσκουλου.

Ν.Β.: Γιώργο μου δεν έχω παθολογία γκρουπούσκουλου. Εάν υπάρχει κάποια παθολογία, θα έλεγα ότι υπάρχει παθολογία σε κείνους που μόλις άρχισε να διαφαίνεται η συμπαράταξη βλέπουν μόνο μπροστά τους το ΚΚΕ και την ΕΑΡ και σ' αυτούς συγκαταλέγεται και εσύ που δεν τόλμησες να γράψεις το όνομα ΚΚΕ εσωτ. Α.Α. στο κομμάτι σου.

Γ.Β.: Νικόλα με προκαλείς. Το άρθρο μου ήταν να γραφτεί μ' έναν προβληματισμό γιατί λειτουργεί το ΚΚΕ εσωτ. Α.Α. αυτή τη στιγμή μ' ένα άθλιο σεκταρισμό. Εάν δεν βγήκε αυτό από το κείμενο, είναι γιατί είχε μεγαλύτερη σημασία για μένα να πω συμπαράταξη ναι, αλλά οριοθετημένη αυστηρά από τη λεγόμενη Αριστερά του ΠΑΣΟΚ.

Ν.Β.: Όχι Γιώργο, γιατί εσύ ο ίδιος σε συνέντευξή σου στον 9.84 είπες ότι δεν έχει λόγο ύπαρξης το ΚΚΕ εσωτ. από θέση, ας πούμε, καθέδρας. Αν δεν το σήκωνε η κοινωνία δεν θα υπήρχε ως τώρα. Κι αν υπάρχει κάτι άθλιο είναι ο καιροσκοπισμός αυτών που κάνουν τη συμπαράταξη. Το ΚΚΕ εσωτ. δε δέχτηκε τις έδρες που του πρότειναν σ' αυτό το παζάρι. Υπάρχουν χιλιάδες άνθρωποι σ' αυτόν τον τόπο που δεν

Από αριστερά: Δήμος Μαυρομμάτης, Νικόλας Βουλέλης, Γιώργος Βότσης.

αναγνωρίζουν με κανένα τρόπο τις ανησυχίες και τα οράματά τους σ' αυτή τη συνδιαλλαγή κορυφής. Όλοι αυτοί στηρίζαν τόσα χρόνια το ενιαίο ΚΚΕ εσ. και με αυτούς θα προσπαθήσουμε ν' ανοίξουμε το δρόμο για την ουσιαστική ανανέωση της Αριστεράς. Ευτυχώς, όλα εκείνα τα βαρίδια που εμπόδιζαν αυτό το δρόμο έμειναν στην ΕΑΡ.

ΣΧ.: Πιστεύετε ότι η συμπαράταξη είναι μια ενότητα ευκαιριακού χαρακτήρα ή ότι διαθέτει στρατηγικά χαρακτηριστικά;

Δ.Μ.: Δεν θεωρώ τη συμπαράταξη ευκαιριακή. Απλώς, το ΚΚΕ και η ΕΑΡ εκτίμησαν την ευκαιρία που δινόταν. Συμφώνησαν, σπάζοντας αγκυλώσεις δεκαετιών. Το είπα και πριν. Η σύγκλιση εκλύει ένα σημαντικό βαθμό απελευθέρωσης.

Ν.Β.: Διαφωνώ πλήρως. Δεν υπάρχει καμία απελευθέρωση. Το κείμενο της συμφωνίας δεν δοκιμάστηκε ούτε στη βάση, ούτε, όπως θα 'λεγε ο Χαρίλαος, στη ζωή. Είναι μια ευκαιριακή κατάληξη αμοιβαίων εκπνώσεων. Η συμπαράταξη ψάχνει αγωνιώδως το «καλό ΠΑΣΟΚ». Διαφορετικά δεν θα είχε γίνει τόσο πανηγυρικά δεκτή απ' όλον τον Τύπο. Ο Χατζηνικολάου γράφει ύμνους στην «Ακρόπολη» για την ενότητα της Αριστεράς. Δεν λέω για τον Πάικο, που είναι κάτι μεταξύ Νέας Δημοκρατίας και ΕΑΡ, αλλά αν κοιτάξει κανείς ακόμα και στην «Απογευματινή» θα εκπλαγεί από τον ενθουσιασμό.

Εκτός όμως απ' αυτό, η συμπαράταξη είναι εκείνη που συντηρεί την αντίληψη των οριοθετημένων χώρων. Η ΕΑΡ θρήκε πιο αποδοτικό το παζάρι στον Περισσό απ' τη Χαριλάου Τρικούπη και αποφάσισε να προσχωρήσει. Για ποια απελευθέρωση μιλάτε; Ακόμη κι αν φεύγει ο σταλινισμός από το ΚΚΕ, επιδιώκει στην ΕΑΡ. Μόλις προχτές η «ΑΥΓΗ» έδωσε εξετάσεις λογοκρίνοντας τον Μπανιά.

Οι διαφωνούντες της ΕΑΡ λένε πως περιμένουν το Διαρκές Συνέδριο για να ανατρέψουν την απόφαση. Δεν ρωτάνε και μας που ξέρουμε τι εστί Κύρκος. Εδώ πήγαινε στην ευρωβουλή και ψήφισε αντίθετα για την Πολωνία κι όταν γύρναγε μας έλεγε «τι να κάνουμε, δεν πήγαινε το χέρι μου». Δεν βλέπουν το Μιχάλη τον Παπαγιαννάκη που, ενώ διαφωνεί, δηλώνει στο «9,84» ότι δεν αρνείται να πάει για βουλευτικές. Πάρτε το απόφαση: Στήνονται τείχη, και πολύ χειρότερα από παλιά, για να μπορέσει η Αριστερά να παίξει ένα ρόλο μιμησιών, δεκανίκι του ΠΑΣΟΚ.

Γ.Β.: Είναι πολύ χαριτωμένη η συζήτηση έτσι όπως εξελίσσεται. Υπερασπιζόμαστε την Αριστερά δύο άνθρωποι που έχουν πάρει διαζύγιο απ' αυτήν και φέρνει στην επιφάνεια τη γνωστή παθολογία της ένας άνθρωπος που επιμένει να ανήκει σ' αυτήν, έτσι και ελπίζοντας στην ανανέωσή της.

Επειδή όμως ξεφύγαμε, ας επιστρέψουμε στο ερώτημα που θέσατε. Για μένα η συμπαράταξη είναι ευκαιριακή με την καλή έννοια. Δεν εννοώ οπορτουνιστική. Εννοώ ότι εκμεταλλεύεται την ιστορική ευκαιρία που δίνεται στην Αριστερά να ανασυνταχθεί και να αναγεννηθεί. Το κείμενο που δόθηκε στη δημοσιότητα δεν με εκπράζει. Το θεωρώ όμως πολύ τολμηρό, επειδή δίνει για πρώτη φορά ένα πλαίσιο συζήτησης των προβλημάτων της Αριστεράς και της ελληνικής κοινωνίας. Για πρώτη φορά, χωρίς τον αυτόματο μηχανισμό της ετικέτας, αφήνει περιθώρια συζήτησης. Τώρα μπορώ να μιλήσω με τον ανανεωτή ή τον δογματικό χωρίς να κινδυνεύω να χαρακτηριστώ προδοκώτορας και τυχοδιώκτης. Εκείνο που με εντυπωσιάζει είναι ότι ο Νικόλας δεν καταλαβαίνει τι τράνταγμα πρέπει να έχει συντελεστεί σε πολλές συνειδήσεις. Πρόσφατα ακόμη οι ΚΝίτες φώναζαν στα πανοπουδαστικά συνέδρια «ο Στάλιν ζει, αυτός μας οδηγεί». Σήμερα, ανεξαρτησία από διαδικασίες, διατυπώνεται ένας προωθημένος προβληματισμός, που ούτε κατά διάνοια δεν μπορούσε να θιγεί στο παρελθόν.

Δ.Μ.: Υπάρχει και κάτι άλλο σημαντικό. Μέχρι σήμερα τα αριστερά κόμματα μας απηύθυναν συμβάσεις προσχωρή-

σεως. Τώρα μας απευθύνουν μια πολιτική πρόταση.

ΣΧ.: Δεν διαφαίνεται, όμως, μια κατεύθυνση συνεργασίας με το «τίμιο και καλό ΠΑΣΟΚ»; Τι άλλο σημαίνει η επίκληση της αναγκαιότητας κυβερνήσεων συνεργασίας;

Δ.Μ.: Μέσα από αυτές τις διαδικασίες δεν πρόκειται να προκύψει καλό ή κακό ΠΑΣΟΚ. Η παρέμβαση της Αριστεράς χαλάει τη μανέστρα. Η δυναμική που θα εκλυθεί από μια δυνατή και ενωμένη μετεκλογικά Αριστερά θα είναι καταλυτική. Δεν θα έχει καμία σχέση με το ΠΑΣΟΚ, ακόμη κι αν κάποιος το θέλουν. Ο ρόλος της Αριστεράς θα είναι ελεγκτικός και, ταυτόχρονα, καθοριστικός.

ΣΧ.: Και ο κ. Λάζαρης;

Δ.Μ.: Θεωρώ πως είναι θεμιτό, αν και παρακινδυνευμένο, να γίνονται κάποιες επιλογές για γέφυρες προς τον πασοκογενή χώρο. Αν ο Λάζαρης ξαναθυμηθεί τον συνταγματάρχη του ΕΛΑΣ ή τον έντιμο αστό που λειτούργησε στα πλαίσια του ΠΑΣΟΚ, καλώς να έρθει. Δεν μπορώ να του κάνω εγκαταλογόγραμμα. Πάντως, οι τρέχουσες διαδικασίες τον αποδίδουν αξιοποίησιμο. Δεν είναι υπόλογος.

ΣΧ.: Δεν είναι ζήτημα προθέσεων, αλλά πολιτικής αντίληψης. Γιατί, ακόμη κι αν αφήσουμε τον κ. Λάζαρη, θα δούμε ότι ένας απ' τους εκλεκτούς συνδαιτημόνες είναι ο κ. Αρσένης του άρθρου 4.

Δ.Μ.: Σαν αριστερός δεν έχω κανένα πρόβλημα να συνεργαστώ με μια ευπρεπή σοσιαλδημοκρατία. Ο Αρσένης του άρθρου 4, αν είχατε δει τότε την τηλεοπτική συζήτηση, δεν απείχε ουσιαστικά από την Αριστερά που τον πολεμούσε. Άλλωστε, δεν θεωρώ καθόλου τυχαίο ότι η δεξιά στροφή του ΠΑΣΟΚ συνδυάστηκε με την εκπαραθύρωση του Αρσένη.

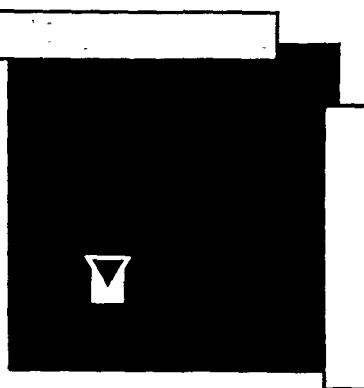
Γ.Β.: Για μένα, από τις εκλογές θα προκύψουν τουλάχιστον δύο πράγματα. Το ένα είναι ότι θα τελειώσουμε μια για πάντα με όλες τις σημερινές πολιτικές ηγεσίες. Το δεύτερο είναι η αναπότρεπτη επάνοδος της Δεξιάς, ανεξάρτητα από το εκλογικό σύστημα. Συνεπώς, δεν διαγράφεται προοπτική συνεργασίας της ανασυντασσόμενης Αριστεράς με το ΠΑΣΟΚ. Αντίθετα, με κυβέρνηση τη Νέα Δημοκρατία, τα αριστερά κόμματα θα έχουν τη μεγάλη ευκαιρία να επανέλθουν στο πεδίο των κοινωνικών αγώνων, των συγκρούσεων και του ριζοσπαστισμού που υποτίθεται ότι υπηρετούν. Εκεί θα δημιουργηθούν οι όποιες συμμαχίες, που μπορεί να περιλάβουν κι ένα τμήμα του αποσυντιθεμένου πια ΠΑΣΟΚ.

Ν.Β.: Μα, πού βρίσκεται ο ριζοσπαστισμός; Αυτά που λέει σήμερα η συμπαράταξη περί καθάρσης, εξυγίανσης κ.λπ. μπορεί κάλλιστα να τα πει η Ν.Δ. και η ΔΗΑΝΑ. Το κείμενο συμφωνίας είναι ένας συνδυασμός, με αμοιβαίες υποχωρήσεις, του δογματισμού του ΚΚΕ και του δεξιού εκσυγχρονισμού της ΕΑΡ. Η «θεωρία των σταδίων» συνδυασμένη με την «ακριβή ανάπτυξη», στο πνεύμα της περιβόητης εκείνης φράσης του Κύρκου «θα βάλλουμε την Ελλάδα να δουλέψει». Πράγμα που δεν είπε ποτέ αριστερός πολιτικός σ' όλο τον κόσμο...

Γ.Β.: Το έκαναν όμως πολλοί χωρίς να το πουν.

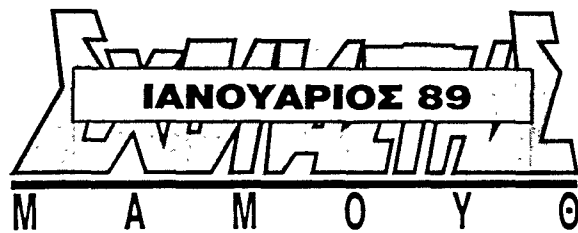
ΣΧ.: Κύριε Βουλέλη, υπάρχει μια πρόταση που απευθύνεται ήδη από διάφορους χώρους προς το ΚΚΕ εσ. - Α.Α. για μία σύγκλιση, ακόμη και εκλογική, όσων δυνάμεων δεν συμφωνούν με την επιλογή του ΚΚΕ και της ΕΑΡ. Πώς την αντιμετωπίζετε;

Ν.Β.: Το ΚΚΕ εσ. - Α.Α. από την αρχή είχε κάνει την πρόταση να κάτσουμε και τα βρούμε όλοι μαζί, αν γινότανε. Την παρέκαμψαν και προτίμησαν αντ' αυτής να γίνει μια συμφωνία κορυφής μεταξύ ενός μεγάλου, για τα μεγέθη της Αριστεράς, κι ενός μικρομέγαλου. Μετά, όταν τα βρήκαν, κάλεσαν και τους μικρούς. Αυτό το απορρίψαμε. Για μας, όμως, η κατεύθυνση διαλόγου για μια προγραμματική σύγκλιση των αριστερών δυνάμεων είναι πάντα ανοιχτή. Όλα τα ενδεχόμενα, και αυτό που θέσατε, παραμένουν ανοιχτά.

ΔΗΜΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

**Η Αριστερά φόρτωσε
σ' αυτόν
τον τόπο το ΠΑΣΟΚ.
Οφείλει
να τον απαλλάξει.**

ΤΖΟΓΟΣ ΣΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Η καταρράκωση του πολιτικού κύρους του ΠΑΣΟΚ, η διαφαινόμενη πτώση του και η πιθανολογούμενη εκλογική του ήττα, θέτουν οριστικά τέλος στην περίοδο που ονομάστηκε μεταδικτατορική. Το κόμμα που δημιουργήθηκε με την πτώση της χούντας και κατάφερε, με εκπληκτικά γρήγορους ρυθμούς ανάπτυξης, να κερδίσει τη λαϊκή υποστήριξη και να εκλεγεί κυβέρνηση, τείνει προς την αποσύνθεσή του με αντίστοιχη ταχύτητα.

Όπως συνέβη με τη γρήγορη άνοδό του, έτσι και με την ταχεία κατάρρευσή του, ανατρέπεται άρδην το πολιτικό σκηνικό. Το «φαινόμενο ΠΑΣΟΚ» έφερε σε αμηχανία τις παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις. Και στα δεξιά του, αλλά κυρίως στ' αριστερά του, μια και ενσωμάτωσε την περίοδο της ανόδου του τα συνθήματα και τα οράματα των αριστερών κομμάτων, εκφέροντάς τα μάλιστα μ' έναν ιδιαίτερα ριζοσπαστικό τρόπο. Αφαίρεσε έτσι οποιαδήποτε πρωτοβουλία από τις δυνάμεις της Αριστεράς και τις ανάγκασε να ετεροκαθορίζουν την πολιτική τους. Τα αριστερά κόμματα, ολόκληρη αυτή την περίοδο, στάθηκαν αδύναμα να αρθρώσουν τον δικό τους αυτόνομο πολιτικό λόγο και παγιδεύτηκαν σε μια κριτική στάση που υποστήριζε εξ αντικειμένου τον Ανδρέα Παπανδρέου και το κόμμα του. Η θητεία τους σ' αυτή την πολιτική, μαζί με την εγγενή αδυναμία τους να χαράξουν μια επαναστατική στρατηγική, τα οδηγεί ακόμη και σήμερα σε μια πολιτική στάση που αλλοιθωρίζει ιδιαίτερα προς την πλευρά του ΠΑΣΟΚ ή προς τις «υγιείς δυνάμεις» του. Με μια, σημαντική ίσως, διαφορά: Η Αριστερά άρχισε να λειτουργεί αυτόνομα ως προς τις πολιτικές της κινήσεις. Όχι όμως και ως προς τις πολιτικές της θέσεις. Το κείμενο συμφωνίας ΚΚΕ-ΕΑΡ είναι ενδεικτικό, αφού βρίσκεται όχι μόνο κοντά, αλλά σε αρκετές περιπτώσεις και πιο πίσω από τη διακήρυξη της 3ης Σεπτέμβρη και το «Συμβόλαιο με το λαό» του 1981.

Κούκος μονός σε δύο ταμπλό

Η πολιτική ήττα του κυβερνώντος κόμματος τροποποιεί το πολιτικό σκηνικό. Τροποποίηση που, αν και αφορά ολόκληρο το πολιτικό φάσμα, είναι άμεσα ορατή στο χώρο της Αριστεράς. Η σήψη και η αποσύνθεση της κυβερνητικής παράταξης και η κρίση του κόμματος συμπαρασύρει και κάνει αφερέγγυες και τις όποιες δυνάμεις, «αριστερές» ή μη, παραμένουν στο κόμμα. Η φθορά από την παραμονή τους τούς αφαιρεί οποιαδήποτε δυνατότητα πολιτικών πρωτοβουλιών για τη μεταανδρείκη εποχή. Το πεδίο των κινήσεων μένει ελεύθερο για τις δυνάμεις της Αριστεράς και κυρίως για το ΚΚΕ. Αλλά και η ΕΑΡ πολύ γρήγορα αλλάζει την πρόσφατη θέση της για «διάλογο όλων των δυνάμεων της Αλλαγής» και κλείνει μονομερή συμφωνία με το ΚΚΕ. Η ηγεσία του ΚΚΕ διάζεται (και εν όψει εκλογών) ν' αναλάβει την πρωτοβουλία των κινήσεων.

Το ΚΚΕ, όντας το ισχυρότερο κόμμα στο χώρο, συνεπικουρούμενο και από το κύρος που απολαμβάνει από την πολιτική Γκορμπατσόφ προσπαθεί να κλείσει ανοιχτές πληγές και να παρουσιάσει ένα νέο, σύγχρονο πολιτικό πρόσωπο.

**Ο δρόμος του
συνασπισμού της
Αριστεράς δεν
είναι
ανθόσπαρτος.**

Η σύγκλιση με την ΕΑΡ εξυπηρετεί και τους δύο σκοπούς:

- Απ' τη μια η ενότητα μαζί της ακυρώνει τη διαιώνιση της διάσπασης του κομμουνιστικού κινήματος παρά την αποκομμουνιστικοποίηση των ΕΑΡινών, μια και στις γραμμές της είναι ενταγμένα τα περισσότερα ιστορικά στελέχη που προέρχονται από το πριν το '68 ενιαίο ΚΚΕ.

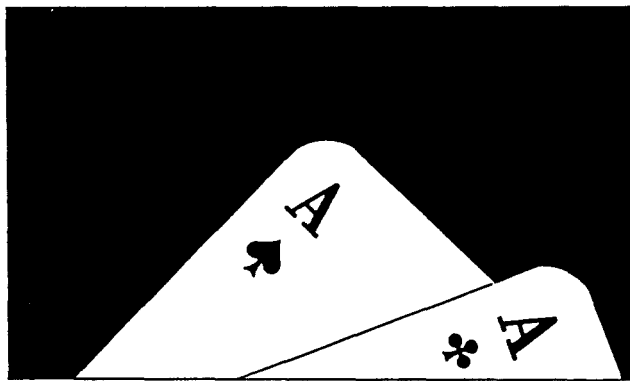
- Απ' την άλλη, η ΕΑΡ αποτελεί την απαραίτητη διαμεσολάβηση για το νέο «προφίλ» του Κομμουνιστικού κόμματος. Προφίλ, που ο ηγετικός πυρήνας του ΚΚΕ επιθυμεί να δημιουργήσει για να απευθυνθεί σε δυνάμεις πέραν της Αριστεράς. Δυνάμεις και προσωπικότητες που προέρχονται κυρίως από το ΠΑΣΟΚ και χαρακτηρίζονται για το ήθος τους (Αρσένης, Τρίτσης, Λάζαρης, ακόμα και Αλευράς), επιδιώκοντας να παρέμβει πιο αποφασιστικά στους αστικούς θεσμούς και στο κοινοβούλιο, και ελπίζοντας να καρπωθεί εκλογικά ευρύτερες κοινωνικές δυνάμεις. Πρόκειται για τους ονομαζόμενους «τίμιους του ΠΑΣΟΚ». Λες και οι πολιτικές και κοινωνικές συγκρούσεις έχουν σαν αφετηρία και τέλος την ηθική και την τιμιότητα αυτών που ασκούν πολιτική. Λες και οι «τίμιοι» του ΠΑΣΟΚ δεν ευθύνονται για τη δεξιά στροφή και τη λιτότητα που επέβαλε η κυβέρνηση.

Το ερώτημα που μέλει ν' απαντηθεί είναι αν αυτές οι «τίμιες δυνάμεις» του ΠΑΣΟΚ, που δεν διαφέρουν πολιτικά από τους «πραγματιστές» της ΕΑΡ (Παπαγιαννάκης), θα ηγεμονεύσουν στην νέα «Μεγάλη Αριστερά» και θα χαρακτηρίσουν την πολιτική της γραμμή ή απλά θα παρακολουθήσουν την αυτόνομη πορεία της σαν κλασικοί «συνοδοιπόροι».

Βέβαια, ο δρόμος του «εκλογικού συνασπισμού των δυνάμεων της Αριστεράς» δεν είναι ανθόσπαρτος. Εκτός από τις επιφυλάξεις που διατυπώνονται από διάφορες πλευρές για τις διαδικασίες που οδήγησαν στη συμφωνία και τις αντιρρήσεις που εκφράζονται για την πολιτική γραμμή της, η συμπράταξη φαίνεται ότι αντιμετωπίζει και αρκετά σοβαρά εσωτερικά προβλήματα.

Σταυρός με αγκάθια

Στο ΚΚΕ πολλοί μιλάνε για ανοιχτή κρίση, λέγοντας χαρακτηριστικά ότι «για πρώτη φορά στη μεταπολιτευτική ιστορία του κόμματος η κινητικότητα μετατρέπεται σε κίνηση». Το ενδιαφέρον μάλιστα είναι, ότι αυτή τη φορά οι αντιρρήσεις για τις κατευθύνσεις του ηγετικού πυρήνα δεν περιορίζονται απλώς σε κάποιες ομάδες διαφωνούντων του στελεχικού δυναμικού, αλλά επεκτείνονται και στη βάση. Όσο κι αν φαίνεται περίεργο, αυτός που αποδίδει καλύτερα το εσωκομματικό κλίμα είναι... ο «Ριζοσπάστης». Αν αφαιρέσει κανείς το διθυραμβικό πρωτοσέλιδο της ημέρας που δόθηκε στη δημοσιότητα το κείμενο της συμφωνίας, τα υπόλοιπα φύλλα της εφημερίδας κατεβάζουν τους τόνους, τοποθετούνται προσεκτικά και αφήνουν τη διαφήμιση της συμπράταξης στην ΕΑΡ και στον υπόλοιπο Τύπο, που εκδηλώνει καθημερινά τον ανυπόκριτο θαυμασμό του για την επίτευξη της ενότητας.

Μέσα στους κόλπους του ΚΚΕ ο συνασπισμός βάλλεται και από δεξιά και από αριστερά. Διάφοροι παρακοιμώμενοι της ηγετικής ομάδας (Παπαρήγα-Γόντικας) εκφράζουν, για πρώτη ίσως φορά στην κομματική τους καριέρα, διαφωνίες και αντιρρήσεις. «Μας καπέλωσε η ΕΑΡ», φέρονται να δηλώνουν τα στελέχη του διεκπεραιωτικού γραφειοκρατικού πυρήνα, μια και κατανοούν ότι η θέση τους κινδυνεύει από τους εύκαμπτους Εαρινούς που αναμένεται να ενσκήψουν. Η ομάδα αυτή συνειδητοποιεί ότι η σύγκλιση δεν αφορά απλώς μια ευκαιριακή εκλογική παρέμβαση. Ξέρουν ότι το κείμενο της συμφωνίας δεν είναι παρά η αρχή ενός δρόμου, στο τέλος του οποίου οι δυο πρώην άσπονδοι αντίπαλοι χτίζουν μαζί ένα νέο «σπίτι του λαού».

Τα προβλήματα βέβαια του ΚΚΕ δεν σταματούν εδώ. Ο συνασπισμός καταγγέλλεται και απ' όσους διεκδικούν την τελευταία διετία την «επαναστατική ανανέωση του κόμματος». Οι αριστεροί διαφωνούντες, οι οποίοι βρήκαν μια σημαντική στήριξη στη συνέντευξη Κάππου στον «Διάλογο 10» που αποσιωπήθηκε κραυγαλέα πό τον Τύπο, θεωρούν ότι το κείμενο συμφωνίας ΚΚΕ-ΕΑΡ δεν αντιστοιχεί ούτε στο ελάχιστο με το επίπεδο του προβληματισμού που αναπτύσσεται τελευταία στις κομματικές οργανώσεις. Το χαρακτηρίζουν «καθυστερημένο», ο ουμανιστικός-δημοκρατικός του χαρακτήρας βρίσκεται λένε πολύ πιο πίσω ακόμη κι από επεξεργασίες της προηγούμενης πενταετίας, και «σεχταριστικό», επειδή, όπως σημειώνουν, δεν απευθύνεται στις ριζοσπαστικές διαθέσεις που αναπτύσσονται σε πολλούς κοινωνικούς χώρους, αλλά απηχεί απλώς το ιδεολογικό μπαγκράουντ του Μίμη Ανδρουλάκη, του ηγετικού πυρήνα και της φιλοσοκικής κομματικής ομάδας.

Ειδικά στην ΚΝΕ, τα πνεύματα φαίνεται να είναι ιδιαίτερα οξυμένα. Τα μέλη της οργάνωσης συνειδητοποιούν ότι θα υποχρεωθούν να κάνουν την προεκλογική κομματική καμπάνια με θέσεις εντελώς διαφορετικές από αυτές που ψήφισαν στο 4ο συνέδριο.

Σε όλα αυτά τα «φαινόμενα», η ηγετική ομάδα αντιπαραθέτει για την ώρα σύνεση και ψυχραιμία. Τα διοικητικά μέτρα, που προτείνονται από διάφορους σκληροπυρηνικούς, είναι πολύ δύσκολο να υιοθετηθούν, μια και εκτός των υπόλοιπων προβλημάτων που θα δημιουργούσαν, θα χάλαναν και το ελεγχόμενο ανανεωτικό προφίλ που επιχειρείται να δοθεί στο κόμμα.

Στο χώρο της ΕΑΡ οι αντιδράσεις είναι λίγο πολύ γνωστές. Οι 26 μειοψηφίσαντες στην Κ.Ε. για την επικύρωση της συμφωνίας με το ΚΚΕ δεν αποτελούν ένα ενιαίο μπλοκ. Σ' αυτούς συγκαταλέγεται μια τάση που καταψήφισε τη συμφωνία για να κρατηθεί ανοιχτή η πόρτα της συνεργασίας και με το ΠΑΣΟΚ (Βαλντέν) και μια άλλη, ορμώμενη από τον αντικομμουνισμό νέου τύπου που την διακατέχει (Παπαγιαννάκης-Ψυχγιός). Οι αντιθέσεις αυτές δεν είναι ανατρεπτικές για την σύγκλιση με το ΚΚΕ. Ενδεικτικό γι' αυτό είναι ότι εκφραστής αυτών των αντιρρήσεων έχει αποδεχθεί ασμένως την προσφερόμενη από το ΚΚΕ βουλευτική έδρα.

Μπόμπες πεντάφυλλες

Έντονη κινητικότητα παρατηρείται το τελευταίο διάστημα

και στο χώρο της «άλλης αριστεράς». Οι δυνάμεις που συσπειρώνονται γύρω απ' το ΚΚΕσσ.-Α.Α., το νεοπαγές «Μετώπο των Εργαζομένων» και αρκετές απ' τις οργανώσεις της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και επιχειρούν να δώσουν απαντήσεις στα τεκταινόμενα του πολιτικού σκηνικού.

Χαρακτηριστικές, επί του προκειμένου, είναι οι τοποθετήσεις του ΚΚΕσσ.-Α.Α. τόσο στην τελευταία σύνοδο της Κ.Ε. του όσο και στη συγκέντρωση στο θέατρο ΔΙΑΝΑ, όπου, παρά την εμμονή στην αυτόνομη κάθοδο, καταγράφηκε η διάθεση για τη διαμόρφωση ενός αντικαπιταλιστικού ρεύματος. Όπως εξάλλου συνέβη στη συνδιάσκεψη δημιουργίας του «Μετώπου των Εργαζομένων» (ΣΣΕΚ, «Θέσεις») όπου οι τοποθετήσεις για την άρνηση της Συμπράταξης και της ανάγκης διαλόγου με άλλες συνιστώσες του αντικαπιταλιστικού ρεύματος ήταν αρκετές. Ταυτόχρονα, ανοιχτή παραμένει η συζήτηση από πρωτοβουλία που έχει πάρει η Κ.Ο. ΜΑΧΗΤΗΣ και στην οποία παίρνουν μέρος οι προαναφερόμενοι, η ΕΜΑΣ, η Ομάδα Άκρα Αριστερά, η ΟΚΔΕ, η Ρήξη, καθώς και συσπειρώσεις διαφόρων χώρων, για μια ενιαία πολιτική απάντηση του «χώρου».

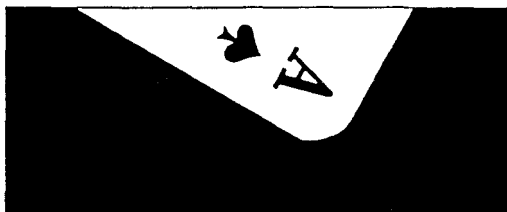
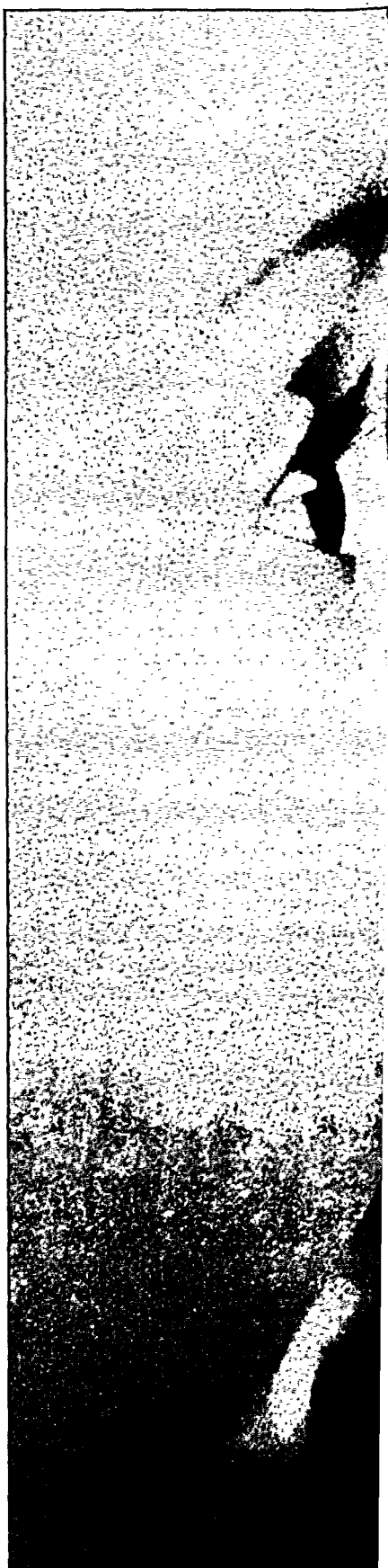
Κυρίαρχο χαρακτηριστικό όλων των προσπαθειών είναι η επιθυμία να διερευνηθεί η δυνατότητα για μια ενωτική στάση «που θα εδράζεται στο μαζικό κίνημα και θα διεκδικεί μια αυθεντική ριζοσπαστική απάντηση στις εξελίξεις».

Είναι γεγονός ότι η επισημοποίηση της ενότητας ΚΚΕ-ΕΑΡ και η δημοσίευση της προγραμματικής συμφωνίας τους επιτάχυνε την κινητικότητα και σ' άλλους χώρους, μια και αποκάλυψε εύγλωττα την ανυπαρξία «συγκροτημένου αντικαπιταλιστικού πόλου» στο πολιτικό σκηνικό. Αυτό δεν σημαίνει, βέβαια, ότι έχουν αρθεί οι δυσλειτουργίες, οι ομφαλοσκοπήσεις, οι ιδεοληψίες, που διακατέχουν αρκετές ή το σύνολο των δυνάμεων αυτού του χώρου. Ξεκινώντας από διαφορετικές ιστορικές αφετηρίες και έχοντας διανύσει άλλους δρόμους, η καθενιά αναζητεί τη διασταύρωση πολιτικών και ιδεολογικών πρακτικών, με άγνωστο αποτέλεσμα, τουλάχιστον μέχρι αυτή τη στιγμή.

Βέβαια, δεν είναι λίγες οι αντιστάσεις που αναπτύσσονται στο εσωτερικό αυτών των δυνάμεων ως προς αυτήν την προοπτική. Οι ασαφείς πολιτικοί καθορισμοί του «Μετώπου των Εργαζομένων», η εμμονή του ΚΚΕσσ.-Α.Α. για χρησιμοποίηση του ονόματός του στις επερχόμενες εκλογές, οι εκτιμήσεις για ανωριμότητα αυτού του χώρου από τη Ρήξη κ.λπ., δημιουργούν μέχρι στιγμής μεγάλες δυσκολίες στη διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής κατεύθυνσης. Αρκετοί όμως πιστεύουν ακόμα ότι «το σύνολο αυτών των δυνάμεων δεν έχει άλλη οδό απ' τη διασταύρωση των θημάτων τους, για ν' αντισταθεί στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού σε βάρος του κινήματος και για να γίνει δυνατή η οικοδόμηση ενός κοινωνικού αριστερού πόλου».

Τα πράγματα, βέβαια, είναι ακόμα ιδιαίτερα ρευστά, μια και έχουν ήδη διαφανεί εξελίξεις προς εντελώς αντίθετες κατευθύνσεις. Η «Συμπράταξη» ΚΚΕ-ΕΑΡ και η αντίθεση σ' αυτή. Η σύγκλιση για τη δημιουργία ενός «αριστερού πόλου» και οι χωριστές πορείες κομματικής οικοδόμησης. Η κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ ίσως επιφυλάσσει ακόμη αρκετές εκπλήξεις και για το χώρο της Αριστεράς...

Γιώργος ΠΙΤΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΓΑΛΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΜΙΚΡΑ ΟΡΑΜΑΤΑ

**Υπάρχουν περιθώρια για την ανασύνταξη
του «μπλοκ της Αλλαγής»;**

ΗΡΘΕ Η ΩΡΑ της «Μεγάλης Αριστεράς»; Ο συνασπισμός της ΕΑΡ και του ΚΚΕ απάντησε ήδη καταφατικά στο ερώτημα. Το κείμενο των 6 σημείων που δόθηκε στη δημοσιότητα από τις ομάδες εργασίας των δύο κομμάτων, αποτελεί το πρόγραμμα του «Κοινωνικού συμβολαίου» που επιχειρεί να συνάψει η «Μεγάλη Αριστερά» με το λαό. Το ΚΚΕ φαίνεται δειλά-δειλά ν' ανακαλύπτει τη «νέα γλώσσα», τον σύγχρονο πολιτικό λόγο και τέχνες, στις οποίες στο παρελθόν ουδέποτε είχε καλές επιδόσεις: μετά την «τέχνη του επιχειρείν», ήρθε η σειρά της «τέχνης της πολιτικής». Και η ΕΑΡ, λίγο καιρό μετά τη μετά βδελυγίας «αποκομμουνιστικοποίηση» των γραμμών της, ανάλαβε να μορφώσει το «πιο καθυστερημένο κομμουνιστικό κόμμα της Ευρώπης» στις χάρες και τις αρετές του πολιτικού μοντερνισμού.

ΕΠΟΧΕΣ ΣΥΓΚΛΙΣΕΩΝ

Εποχές συγκλίσεων λοιπόν, μέσα σ' ένα πολιτικό σκηνικό που τρίζει σε όλα του τα επίπεδα από τις συνέπειες της κατάρρευσης του ΠΑΣΟΚ. Κι αυτή την ώρα της εκποίησης και της ρευστοποίησης ήρθε και η ώρα της Αριστεράς να εισπράξει το δικό της μερίδιο. Και δικαίως βέβαια, αφού ποτέ άλλοτε η συγκυρία δεν ήταν περισσότερο ευνοϊκή για πολιτικές επενδύσεις. Η καθημερινή κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ είναι ο μοναδικός συνεκτικός και προωθητικός παράγοντας του συνασπισμού της Αριστεράς: όσο η κρίση του βαθαινει, τόσο περισσότερο ο συνασπισμός θα εδραιώνει και θα διατάσσει καλύτερα τις θέσεις του. Είναι φανερό ότι αυτά τα δύο φαινόμενα συνδέονται μεταξύ τους με μια σχέση αντίστροφης αναλογίας.

Είναι επόμενο λοιπόν, η συνασπισμένη Αριστερά να επενδύει τα σχέδιά της σήμερα στη διαρκή όξυνση του αντι-πασοκισμού, να προσπαθεί να βαθαινει την κρίση του ΠΑΣΟΚ, να ακυρώνει τις όποιες εφεδρείες του έχουν απομείνει. Το αντίθετο, θα σήμαινε πρωτοφανή πολιτική τύφλωση, που στη σημερινή φάση οι ηγεσίες αυτών των κομμάτων, μοιάζει να έχουν θεραπεύσει.

Βέβαια τα στοιχεία μέσα από τα οποία εμφανίζεται η σημερινή κρίση του ΠΑΣΟΚ διευκολύνουν αφάνταστα τη διαμόρφωση της νέας και επιθετικής πολιτικής φυσιογνωμίας της Αριστεράς. Διαφάνεια απέναντι σ' ένα όλο και πιο συγκεκριμένο τρόπο διακυβέρνησης, ήθος και τιμιότητα απέναντι στον καταϊγισμό των σκανδάλων και της σκανδαλολογίας, δημοκρατικός έλεγχος και αντικειμενικότητα για την εύρυθμη λειτουργία των θεσμών που έχει κλονιστεί από την πασοκική διαχείριση. Και τέλος απλή αναλογική για να ξεπεραστεί το πολιτικό αδιέξοδο και να δοθεί αριστερή διέξοδος στην κρίση.

Μέσα σ' αυτή την πειστική στη σημερινή συγκυρία πλατφόρμα ενός λειτουργικού και δημοκρατικού αντιπολιτευτισμού, η Αριστερά έχει τη δυνατότητα να οργανώνει μια αποτελεσματική αντιπαράθεση στο ΠΑΣΟΚ, και ταυτόχρονα να δημιουργεί μια νέα δική της ταυτότητα στο πολιτικό σκηνικό, χωρίς να εξαναγκάζεται σε ρήξη με το παλιό της πρόσωπο.

Η κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ υπό το βάρος των σκανδάλων και της γενικευμένης σήψης, βοηθάει να κρυφτεί μια άλλη και πιο σημαντική κατάρρευση. Η διάλυση της ίδιας της στρατηγικής της Αλλαγής, της «κοινωνικοποίησης του κράτους», της αλλαγής της κοινωνίας μέσα από την πολιτική βούληση των κυβερνώντων, της Αλλαγής με μοχλό το κράτος και τη διαχείρισή του. Η σημερινή κρίση του ΠΑΣΟΚ αποκρύπτει τον βαθύτερο χαρακτήρα της στρατηγικής του αποτυχίας, και αντίθετα μάλιστα επιτρέπει στην Αριστερά ν' αναλάβει για μια ακόμη φορά το ρόλο του εγγυητή της ίδιας περσιπέτειας, της στρατηγικής της Αλλαγής. Και μάλιστα σε μια

δεξιότερη εκδοχή, πράγμα που φαίνεται από μια απλή σύγκριση του σχεδίου-προγράμματος του συνασπισμού της Αριστεράς, με το προεκλογικό κοινωνικό συμβόλαιο του ΠΑΣΟΚ με το λαό τον Οκτώβριο του 1981.

Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΟΥ '90: «ΩΡΙΜΗ ΔΥΝΑΜΗ»

Θα λέγαμε ότι η συνεχής δεξιόστροφη μετατόπιση της Αλλαγής του ΠΑΣΟΚ συμπαρασύρει σε αντίστοιχη διολίσθηση ολόκληρο το πολιτικό σκηνικό και μαζί τις νέες εκδοχές Αλλαγής, που μας παρουσιάζει και η Μεγάλη Αριστερά. Η Αριστερά σήμερα δηλώνεται στο υπόλοιπο πολιτικό και κοινωνικό σύστημα σαν «ώριμη δύναμη», ικανή ν' απαντήσει με ρεαλιστικό τρόπο στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο ελληνικός καπιταλισμός και η κρίση των κυρίαρχων πολιτικών δυνάμεων. Αυτό που ζητάει είναι ν' αποκτήσει λόγο στα πράγματα, ν' αναδειχτεί, ει δυνατόν, σε «ρυθμιστική δύναμη των πολιτικών εξελίξεων, με άλλα λόγια να περάσει και μέσα απ' αυτήν, η επόμενη εκδοχή της διαχείρισης. Αίτημα που σήμερα φαίνεται να προσδίδει σημαντική δυναμική στο εγχειρήμά της, για πολύ συγκεκριμένους λόγους.

Η κρίση του ΠΑΣΟΚ δεν φαίνεται να παίρνει η μορφή μαζικού πολιτικού ρεύματος προς τη Ν.Δ., γιατί σε μια τέτοια περίπτωση το αίτημα της Μεγάλης Αριστεράς, δεν θα είχε ευνοϊκές προοπτικές επιβίωσης. Μια θριαμβευτική νίκη της Ν.Δ. στις εκλογές, θα ήταν αποτυχία της Μεγάλης Αριστεράς. Γι' αυτό και ο μόνος δρόμος που της επιτρέπει να παίξει το ρόλο της ρυθμιστικής δύναμης περνάει μέσα από την ήττα του ΠΑΣΟΚ, αλλά από μια ήττα μη καταστροφική, ήττα με λογικές διαστάσεις που να το οδηγεί στον μονόδρομο της συζήτησης, του ανοίγματος και των υποχωρήσεων απέναντι στην Αριστερά.

Ας μην επιχειρήσουμε άλλο να γίνουμε μάντιες των μελλοντικών εξελίξεων, αφού η τεράστια ρευστότητα που υπάρχει σ' όλους τους χώρους, δεν επιτρέπει μεγάλες βεβαιότητες.

Μια ανατροπή του σημερινού πολιτικού σκηνικού, που θα άφηνε περιθώρια αντεπίθεσης και μερικής ανόρθωσης του ΠΑΣΟΚ θα απέβαινε μοιραία για τις εύθραυστες επιτυχίες της Αριστεράς. Κι αυτό γιατί η δυναμική της καθορίζεται αυτόνομα, αλλά κατά κύριο λόγο από την αδυναμία του ΠΑΣΟΚ.

Υπάρχουν περιθώρια για την ανασύνταξη του «μπλοκ της Αλλαγής»; Μπορεί ένα «μεταμορφωμένο», «φερέγγυο» ΠΑΣΟΚ – ή, τμήμα του – να συναντηθεί μετεκλογικά με τη «Μεγάλη Αριστερά», σ' ένα καινούργιο ραντεβού με την ιστορία; Η Αριστερά από τώρα απαντά θετικά σ' αυτά τα ερωτήματα και στην ουσία καταθέτει από τώρα τα διαπιστευτήρια της συμμετοχής της, σ' αυτή την προοπτική. Η Αριστερά, σήμερα, αυτοπροσδιορίζεται κυρίως σαν δύναμη ομαλότητας, εξυγίανσης, ανύψωσης του δημοσίου ήθους. Έτσι έντεχνα αποκρύπτεται ότι ακόμη και στην πλήρη κατολίσθηση της Πασοκικής Αλλαγής, αυτή βαθαινει και ολοκληρώνει τον πλήρη προγραμματικό εκπασοκισμό της.

Ας τελειώσουμε μ' ένα συμπέρασμα: Θα ήταν θεμιτό η κρίση του ΠΑΣΟΚ να συμπάρει μαζί της όλο το πολιτικό και ιδεολογικό οπλοστάσιο που καθήλωσε τη στρατηγική της Αλλαγής στα ιδανικά της διαχείρισης του κράτους, στη λατρεία του παραγωγισμού, και της ανάπτυξης.

Αλλά δυστυχώς, η μεγάλη Αριστερά προσπαθεί να μας δείξει ότι τα κούρελια της Αλλαγής τραγουδούν ακόμα.

Αρκεί να βρεθούν οι «τίμιοι», οι «υγιείς δυνάμεις», το νέο ήθος. Μεγάλη Αριστερά, μικρά οράματα και φτηνές ιδέες.

Θανάσης ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

ΤΑ ΔΕΚΑΝΙΚΙΑ ΤΗΣ «ΑΛΛΑΓΗΣ»

ΑΝΑΙΜΑΚΤΑ κι ανώδυνα για τον Ανδρέα Παπανδρέου πέρασε και «η νύχτα των δηλώσεων και των δηλώσεων» στη Βουλή, την περασμένη Κυριακή, με την υπερψήφισή του προϋπολογισμού και την ανανέωση της ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση.

Η προσέλευση ακόμη και υπέργηρων και ασθενών στην ψηφοφορία έδωσε στη «μάχη» κάποια δραματική χροιά και, πάντως, εξεθίασε χειροκροτήματα: Στηριγμένοι σε μπαστούνια ο Μαρούδας κι ο Σαπουντζής. Με... αναπηρική καρέκλα εισέβαλε στην αίθουσα ο Δαριθιανάκης (απλό μηνίσκο έχει ο άνθρωπος και, μετά τα χειροκροτήματα, έσπευσε απέναντι στον «Αστέρα» να δειπνήσει). Υποβασταζόμενοι οι Δ. Διαμαντίδης και Γ. Μαύρος ψέλλισαν το «ναι σε όλα».

Αποχωρούντα στους διαδρόμους χαιρέτησα το Γ. Μαύρο – για να επιβεβαιωθεί ότι ο άνθρωπος δεν έχει καμιά επαφή με τον περίγυρο:

– Τι κάνετε, κ. Πρόεδρε;

– Καλά, καλά. Έξω πώς είναι τα πράγματα; Καλά; Καλά;

Τι καλά; Μαυρίλα και παγωνιά «έξω». Οι τριακόσιοι («ΜΕΑΤζήδες, ΚΥΠατζήδες και Αυριανιστές» κατά τον Παναγιώλη) να λοιδορούν και απειλούν τους αντιπολιτευόμενους βουλευτές («Ντροπή σου Φλωράκη, που έγινες τσιράκι», «Τώρα πάνε αγκαλιά ΚΚΕ και Δεξιά») και να κραυγάζουν με τις ώρες «Μαζί σου Ανδρέα για μια Ελλάδα νέα». Το αυριανικό «Αθάντι ΠΑ.ΣΟ.Κ.» δεν πέρασε ακόμη στα συνθήματα.

Από τους «νικητές» της ψηφοφορίας κατηφείς οι περισσότεροι, λίγοι οι χειροκροτητές κι ελάχιστοι οι θριαμβολογούντες.

Πιο κατηφείς οι πιθανολογούμενοι «αντάρτες» δηλωσίες και μη (Ακρίτα, Κακλαμανάκη, Ασλάνης, Μαγκάκης, Παπαδημητρίου, Βερυβάκης, Τρίτσης, κ.ά) να δικαιολογούν την ψήφο τους:

«Άκαιρη και άστοχη η κίνηση της αντιπολίτευσης. Δεν συμφέρει κανένα τώρα η ανατροπή της κυβέρνησης. Να ψηφιστεί πρώτα η απλή αναλογική και θλέπουμε...»

Να συμφωνούν, πάντως, όλοι τους, με διαφορετικές διατυπώσεις, ότι κυβέρνηση και ΠΑ.ΣΟ.Κ. παραπαίουν. Ότι, μετά την ανάπαυλα των εορτών, το φυλλορρόφημα με τις παραιτήσεις θα συνεχιστεί. Ότι κάθε βδομάδα, που έρχεται, θα είναι χειρότερη από την προηγούμενη. Ότι ο Ανδρέας «τά'χει χαμένα», παραδομένος σε μια παθολογική εξαρτησιακή σχέση με τη Λιάνη. Ότι μόνο το πείσμα του Ανδρέα και οι φιλοδοξίες της Μιμή κρατάνε την κυβέρνηση. Κι ότι όσο περισσότερο βάλλεται κι αμφισβητείται ο άλλοτε κραταιός αρχηγός τόσο γίνεται όλο και πιο επικίνδυνος...

Ως επωδός όλων αυτών ακούγεται ένα «εκτός εάν...» – για να αποκαλυφθούν οι διατηρούμενες αμυδρές ελπίδες ότι μπορεί και να αντιστραφεί η φορά των πραγμάτων.

Τις ελπίδες τους αυτές στηρίζουν:

Λιγότερο στην αναγκαστική αυτοσυγκράτηση της αντιπολίτευσης, που δεν έχει λόγους να υποδαυλίζει την ένταση με λαϊκές κινητοποιήσεις «επικίνδυνες». Οι συντονιζόμενες έτσι ενέργειες στο χώρο της αντιπολίτευσης (με τις διαβουλεύσεις Μητσotάκη, Φλωράκη, Στεφανόπουλου και Κύρκου) το πολύ, που μπορούν να επιτύχουν είναι ένα συμβούλιο αρχηγών υπό τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκη – για να εκφραστούν καθολικές ανησυχίες για την πολιτική κρίση, αλλά χωρίς πρακτικό αποτέλεσμα, λόγω θεσμικής αδυναμίας. Κατά τα άλλα, θα συνεχίζεται ο άσφαιρος πόλεμος φθοράς, με ανακοινώσεις και δηλώσεις.

Περισσότερο οι ελπίδες (όσων από το ΠΑ.ΣΟ.Κ. αποστασιοποιούνται από την κατάσταση πραγμάτων, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα) στηρίζονται σε πρωτοβουλίες, που μπορούν να αλλάξουν το πολιτικό σκηνικό, να εκτονώσουν την ένταση και να δώσουν κάποια πίστωση χρόνου στο κυβερνητικό σχήμα.

Κατηφείς οι περισσότεροι από τους «νικητές» της ψηφοφορίας και ελάχιστοι οι θριαμβολογούντες

Είναι από τα σημεία των καιρών ότι τις απόψεις της λεγόμενης «αριστεράς» πτέρυγας του ΠΑ.ΣΟ.Κ., ως προς τις αναγκαίες πρωτοβουλίες, ενστερνίζονται πλέον και οι μετριοπαθείς «κεντρώοι» (Αλευράς, Βερυβάκης, Μαγκάκης, Παπαθεμελής κ.ά) σε ορισμένα, τουλάχιστον, σημεία, όπως:

● Με πρωτοβουλία του ΠΑ.ΣΟ.Κ. να ψηφιστεί η απλή αναλογική – που θα αφοπλίσει την αριστερή προπαγάνδα και θα αποτρέψει εκλογικό θρίαμβο της Δεξιάς.

● Να γίνει ριζικός ανασχηματισμός, από τον οποίο να προκύψει ολιγομελής και δυναμικό κυβερνητικό σχήμα, στελεχωμένο από τους καταξιωμένους ως πλέον ικανούς και αδιάφθορους.

Με κάποιες παραλλαγές, αυτά τα σημεία εμπεριέχονται στο καλούμενο «σχέδιο Λαλιώτη», που ενδέχεται να αναπτυχθεί στην επικείμενη σύνοδο της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑ.ΣΟ.Κ. Το «σχέδιο» περιλαμβάνει ακόμη:

● Αμφίπλευρη (αριστεροδέξια, δηλαδή) διεύρυνση της κυβέρνησης (ως υπουργήσιμοι προτείνονται οι Θεοδωράκης, Τσάτσος και Φατούρος, εξ ευωνύμων και εκ δεξιών οι Λιβανός, Μπούτος και Ζίγδης – οι δύο τελευταίοι, με την ψήφο τους στη Βουλή, μάλλον αυτοαποκλείστηκαν).

● Αποπομπή ή παροπλισμό των πλέον εκτεθειμένων με το σκάνδαλο Κοσκωτά (Κουτσόγιωργας, Πέτσος) και των πλέον διαβλητών (Μαρούδας, Κωστόπουλος) που εποπτεύουν μάλιστα στις ευαίσθητες σχέσεις της κυβέρνησης με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

● Ανάδειξη, σε κυβέρνηση και κόμμα, νέας ηγετικής ομάδας (υπό τον Ανδρέα Παπανδρέου, βέβαια) με φερέγγυο λόγο ως προς τα οράματα της Αλλαγής.

● Σύγκληση το Μάρτιο του Συνεδρίου του ΠΑ.ΣΟ.Κ. για ριζική ανασυγκρότηση του Κινήματος, ανασύνταξη και επαναδραστηριοποίηση όλων των δυνάμεων του. Και

● Διάλογο με την συνασπιζόμενη Αριστερά για να αποτραπεί η δεξιόστροφη φορά των πολιτικών εξελίξεων και να διευρυνθεί (με προοπτική να εκφραστεί και κυβερνητικά) το κοινωνικοπολιτικό μπλοκ των δυνάμεων της Αλλαγής.

Όσοι διατηρούν αυτές τις ελπίδες για «Αλλαγή μέσα στην Αλλαγή» δεν σημαίνει ότι και αισιοδοξούν για αποδοχή από τον Ανδρέα Παπανδρέου αυτών των σχεδίων. Το εγωπαθές παραλήρημα του τηλεοπτικού μηνύματος τους ψαλλίδιασε τα φτερά – για να τα κόψει τελείως η προκλητική συμμετοχή του Ανδρέα Παπανδρέου στα εγκαίνια του «Ράδιο-Αυριανή» – «ενός λαϊκού και δημοκρατικού σταθμού, από τον οποίο θέλουμε να ακουστεί η αλήθεια».

Με προσωπικές τραυματικές εμπειρίες, καθέννας τους χωριστά, ότι δεκτοί πλέον από τον Ανδρέα είναι μόνον «όσοι αποδέχονται τη Μιμή», αρκετοί βλέπουν απίθανο ότι μπορεί να απαγκιστρωθεί από τον εναγκαλισμό του Μένιου ή του Μαρούδα και κάποιοι άρχισαν να προβληματίζονται κατά πόσο τα όλο και εμφανέστερα σημεία άνοιας και παράνοιας επιτρέπουν ακόμη και σοβαρή συζήτηση ή διαπραγμάτευση μαζί του.

Λέγεται ότι όταν, πριν ένα μήνα, πήγε ο Βαρδινογιάννης στο Καστρί δεν ήταν μόνο για να κουβεντιάσει για «μπίζνες» με τον Ανδρέα Παπανδρέου (για τη διανομή της λείας, δηλαδή, που άφησε πίσω του ο Κοσκωτάς: Είναι δεδομένο ότι ο Βαρδινογιάννης εποφθαλμιά την Τράπεζα Κρήτης και ο Λαμπράκης – δηλ. πάλι ο Βαρδινογιάννης – τις εγκαταστάσεις της Παλλήνης...) Αλλά και για να του μεταφέρει μια πρόταση του Μητσotάκη: Να παραιτηθεί τώρα και αυτός εγγυάται ότι δεν θα θιγεί στο ελάχιστο κανένας από την οικογένεια Παπανδρέου.

Η πρόταση απορρίφθηκε – ένα σωσίβιο χάθηκε. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, άβουλα ή πεισματικά, ακολουθεί τη μοίρα του ως την τελική πτώση – τη φυγή ή τη συντριβή. Και εννοεί να συμπαρασύρει μαζί του και το ΠΑ.ΣΟ.Κ. – δικό του είναι στο κάτω-κάτω...

Γ.Β.

■ Ο «ευεργετικός» και «πλουσιοπάροχος» θεσμός της Κάρτας Νέων ήρθε ξανά στο προσκήνιο, αφού όπως έγινε γνω-

στό 15.000 «κάρτες» έχουν διανεμηθεί δωρεάν σε νεοσύλλεκτους του στρατού ξηράς. Διευκρινίστηκε δε, ότι η διανο-

μή έγινε μέσα στα πλαίσια προσπάθειας των υπουργείων Εθνικής Άμυνας και Πολιτισμού, που σαν στόχο έχει τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των στρατευμένων.

Βέβαια, σε ό,τι αφορά τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης το λόγο έχουν τα μειωμένα κονδύλια για τη διατροφή και το ρουχισμό των στρατιωτών, έτσι όπως αυτά διαφαίνονται στον οικονομικό προϋπολογισμό του 1989 (48 εκατ. δρχ. το 1989 έναντι 55,5 εκατ. δρχ. το 1988) και όχι η υπό μορφή δωρεάς διανομή της κάρτας.

Σε ό,τι αφορά την περίφημη κοινωνική παροχή της κάρτας, που στη Γαλλία διανεμήθηκε μαζί με το δικαίωμα της ψήφου στα 18, αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται ίσως για την πιο «επιτυχημένη» και «αποδοτική» κίνηση της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς. Διότι αν λάβουμε υπόψη την άμεσα καταναλωτική λειτουργία της κάρτας, γράζουμε εύκολα το συμπέρασμα ότι ο θεσμός έχει σαν στόχο την ενίσχυση του τραπεζικού συστήματος και του εμπορικού τομέα, ιδιαίτερα σε ορισμένα είδη που καταναλώνονται κατεξοχήν από τη νεολαία (ενδυμασία, δίσκοι). Πρόκειται για μια προσπάθεια έμμεσης ενίσχυσης της αγοράς, που πολύ λίγο έχει να κάνει με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της νεολαίας. Ας μην ξεχνάμε άλλωστε ότι οι 15.000 στρατιώτες που προμηθεύτηκαν την κάρτα θα βασιστούν για τις αγορές τους στον εκπληκτικό μισθό των 500 δρχ. το μήνα...

Τ.Σ.

ΓΣΕΕ

Χάσαμε την «ανεξάρτητο»

Μια πολύ παλιά ιστορία επαναλαμβάνεται αυτές τις μέρες στα ειρηνοδικεία και στα πρωτοδικεία. Η ηγεσία της κορυφαίας συνδικαλιστικής οργάνωσης είναι όπως πάντα το επίδικο αντικείμενο. Τρία χρόνια μετά το θερμό φθινόπωρο που παραλίγο να φέρει στο προσκήνιο την εργατική τάξη, η συνδικαλιστική αντιπολίτευση είναι πάλι κοντά στην κατάκτηση της ΓΣΕΕ.

Και, όπως περιέργως, είναι η διορισμένη, δοτή και κυβερνητική διοίκηση (ή τώως διοίκηση) της ΓΣΕΕ που διαμαρτύρεται αυτή τη φορά για «παρεμβάσεις στο έργο της δικαιοσύνης». Ζητήθηκε μάλιστα η εξαίρεση δικαστού με το αιτιολογικό ότι «δεν πρόκειται στο ΠΑΣΟΚ»!

Αβίαστα λοιπόν εξάγεται το συμπέρασμα πως (αφού δεν υπήρξε ξανά αίτηση εξαιρέσεως από την πλευρά της παράταξης του κ. Ραυτόπουλου) όλες οι μέχρι πρότινος πολυάριθμες δίκες με επίδικο αντικείμενο την ΓΣΕΕ είχαν κριθεί από δικαστές που επρόκειτο στο ΠΑΣΟΚ. Ουδενμία έκπληξις...

Τι μεσολάβησε όμως και διαταράχτηκε μια μακρά (και θεοδωρική) παράδοση διορισμού διοικήσεων φιλικών προς την εκάστοτε κυβέρνηση; Μα, απλούστατα, δεν έχουμε κυβέρνηση, ή ακριβέστερα έχουμε καταρρέουσα κυβέρνηση. Κι έτσι η γνωστή σύγκρουση Ραυτόπουλου - Τζουμάκα λύθηκε ευνοϊκά για τον πρώτο σε κομματικό επίπεδο, να όμως που ο δεύτερος επανήλθε δρυμύτερος στο επίπεδο της... ανεξαρτητού δικαιοσύνης.

Και να σκεφτεί κανείς πως η ΓΣΕΕ γιορτάζει φέτος (μαζί με το ΚΚΕ) τα 70 χρόνια της...

Κ.Β.

ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Αντίσταση στις φασιστικές προκλήσεις

Και να που μέσα στην ταραχή της αποσύνθεσης του μπλοκ της αλλαγής μας προέκυψε ένα κάπως ξεχασμένο ζήτημα. Το ενδεχόμενο ενεργοποίησης των φασιστικών συμμοριών, η πιθανότητα μιας σημαντικής ασφαλίτικης προβοκάτσας ή και ο συνδυασμός αυτών των δύο απειλών.

Τον τελευταίο καιρό συμβαίνουν διάφορα.

Στη Θεσσαλονίκη εμφανίζονται ομάδες πολιτών που προπαγανδίζουν «Βία στη Βία των αναρχικών» και καλούν «στο δρόμο που χάραξε ο Μελίστας». Αυτοί οι επαγρυπνούντες δεν μοιάζουν και τόσο αυτόφωτοι και η εμφάνισή τους μας θυμίζει δοκιμή των ανακλαστικών της κοινής γνώμης και του κινήματος.

Ο Μ. Μαραγκάκης γίνεται στόχος μιας άθλιας συκοφαντικής επίθεσης. Οι Υπηρεσίες Πληροφοριών δίνουν στην Αυριανή και τη δημοσιότητα ένα λεπτομερές και κατάλληλα στολισμένο φάκελο της προσωπικής του ζωής.

Γύρω από τη δράση της ΟΣΕ στήνεται μια παρέμβαση φασιστοειδών που τείνει να γίνει συστηματική. Ομάδες νεαρών τραμπούκων εμφανίζονται στις συγκεντρώσεις της, παριστάνουν τους αγανακτισμένους πατριώτες, προπαγανδίζουν για ελληνικό στρατό στην Κύπρο και τη Β. Ήπειρο, απαιτούν «εξηγήσεις» για τις θέσεις της ΟΣΕ στα ελληνοτουρκικά και το Μακεδονικό. Η Αυριανή δημοσιεύει κείμενο που καταγγέλλει την ΟΣΕ σαν «προσωπείο των ανθελληνικών δυνάμεων» και ζητά εμέσως αλλά σαφώς να τεθεί εκτός νόμου. Ο φασιστικός «Στόχος» είναι πιο απλός: δηλώνει πως «οι υγιείς δυνάμεις του έθνους» έχουν πια τα ονόματα και τις φωτογραφίες των μελών της ΟΣΕ που «θα βλαστημήσουν την ώρα και τη στιγμή που γεννήθηκαν».

Για την ώρα κανένα απ' αυτά τα ζητήματα δεν έχει από μόνο του πραγματικά απειλητική διάσταση. Παρόλα αυτά κάποιες διαπιστώσεις είναι χρήσιμες.

Η ενεργή συμμετοχή της Αυριανής, δημιουργεί τη βάσιμη υπόνοια πως δεν πρόκειται για επιλογή κάποιων θερμοκέφαλων εθνικιστών αλλά μάλλον για κίνηση κάποιου κέντρου του κρατικού μηχανισμού.

Η θεματολογία της προσπάθειας ενεργοποίησης των επαγρυπνούντων πολιτών είναι εντελώς κλασική. Κύπρος, Αιγαίο, Μακεδονία, πατριώτες και απόγονοι σφαγιασθέντων και θιασθέντων υπό των Τούρκων ενάντια σε ριψάσπιδες, πράκτορες και προδότες. Ο «αριστερός» εθνικισμός, το μπλοκ των διαδηλώσεων ενάντια στον Οζάλ, στο ιδεολογικό επίπεδο έχει ανοίξει το δρόμο για τη νομιμοποίηση κάποιων άλλων εθνικιστών που οι παλιοί μας φίλοι φαίνεται πως είχαν ξεχάσει εντελώς.

Η διάσταση της απειλής μπορεί να μεγεθυνθεί αρκετά γρήγορα. Μια τέτοια προοπτική εντάσσεται αρκετά ομαλά στη συνολική φορά των πολιτικών εξελίξεων.

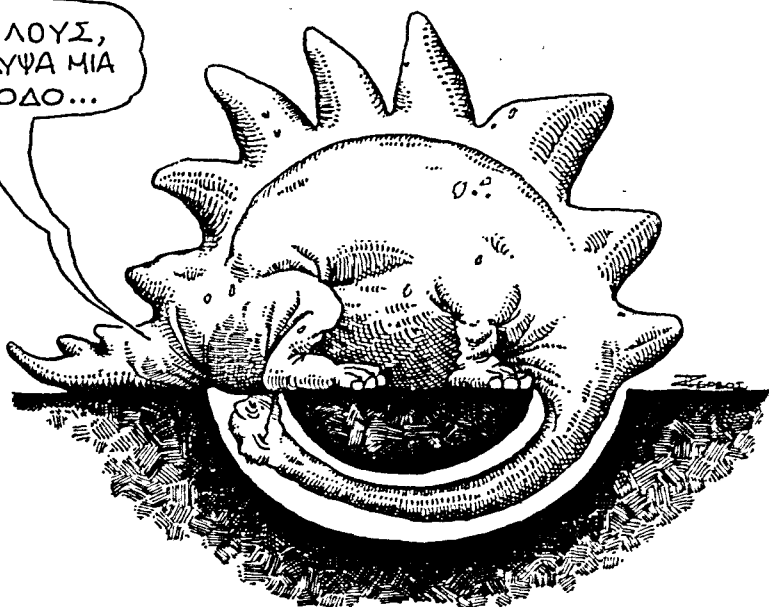
Σε κάθε περίπτωση υπάρχει ένα σημείο που αξίζει να συγκεντρώσουμε την προσοχή μας.

Το μαζικό κίνημα και η αριστερά δεν πρέπει να επιτρέψουν να καταγραφούν οι φασιστικές συμμορίες σαν ζωντανή πολιτική δύναμη, να νομιμοποιηθεί η παρουσία τους στους δρόμους και τους κοινωνικούς χώρους. Κάθε τέτοια προσπάθεια πρέπει να απαντηθεί απλά και καθαρά: απαγόρευση και φυσικά διάλυση.

Αντώνης ΝΤΑΒΑΝΕΛΟΣ

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ,
ΑΥΔΑΛΥΨΑ ΜΙΑ
ΔΙΕΞΟΔΟ...

KASTRI C' EST FINI

Χαίρε, Καίσαρ!

Μέρα με τη μέρα η κατάρρευση της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ προχωράει με επιταχυνόμενους ρυθμούς. Το σκάνδαλο, ή μάλλον τα σκάνδαλα που άρχισαν να αποκαλύπτονται με την παραίτηση και την επιστολή Γιώτα απειλούν να πάρουν διαστάσεις συγκρίσιμες με την κυρίως υπόθεση Κοσκωτά, με την οποία αναμφίβολα, ούτως ή άλλως διαπλέκονται. Οι προσωπικές ευθύνες του Ανδρέα Παπανδρέου και του «στενού» του περιβάλλοντος (για τα σκάνδαλα αυτά) δεν είναι πιο κοινό μυστικό αλλά μάλλον κοινός τόπος.

Ούτε η επίκληση των «μαγικών» ικανοτήτων του πρωθυ-

πουργού, ούτε οι αγωνιώδεις προσπάθειες αντιπερισπασμού μπορούν πλέον να αναστρέψουν μια πορεία δεδομένη. Στη μελλοθάνατη κυβέρνηση δεν απομένει παρά η επιλογή του χρόνου και του τρόπου που θα επέλθει το τέλος της. Αλλά κι αυτές οι επιλογές όσο πάνε και στενεύουν. Ίσως αυτός είναι ο λόγος που ο Α. Παπανδρέου επιθυμεί να συναντηθεί κατ' ιδίαν με τους ηγέτες των άλλων κομμάτων. Ένας-ένας είναι ίσως διατεθειμένοι να του εξασφαλίσουν μίαν αξιοπρεπή «έξοδο» κι ένα ειρηνικό τέλος. Όλοι μαζί, θα ντραπούν οπωσδήποτε ο ένας τον άλλον...

K.B.

ΠΙΕΣΕΙΣ

Λευτεριά στον Χαμντάν

Η απεργία πείνας του Παλαιστίνιου αγωνιστή Χαμντάν είναι το τελευταίο του όπλο για να αποτρέψει την έκδοσή του στις ΗΠΑ με το όνομα Ρασίντ. Οι αμερικάνικες πιέσεις συνεχίζονται ασφυκτικές και υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η ετοιμόρροπη κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ να πραγματοποιήσει αυτό που ούτε η Χούντα αποτόλμησε: Να εκδώσει δηλαδή έναν Παλαιστίνιο αγωνιστή σαν κοινό εγκληματία. Η μη έκδοση του Οζάμα με απόφαση του νέου Υπουργού Δικαιοσύνης Β. Ρώτη δεν δημιουργεί, όπως ρητά διευκρίνησε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, προηγούμενο. Αντίθετα, οι διεθνείς αντιδράσεις για τον Οζάμα μπορεί να χρησιμοποιηθούν σαν πρόσημα για την έκδοση του «Ρασίντ».

Το κίνημα για την υπεράσπιση των δημοκρατικών δικαιωμάτων έχει ήδη αρχίσει τον αγώνα για την απελευθέρωση του Ρασίντ. Ας το ενισχύσουμε.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

Διάδοση και διάσωση

Τον τελευταίο καιρό έχουμε γίνει θεατές σε μια μεγάλη κινήση κινητοποίηση «ενάντια στα ναρκωτικά» που λαμβάνει χώρα κυρίως στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη και που φαίνεται να παίρνει διαστάσεις «πανελλαδικής κινητοποίησης».

Πηχάιοι τίτλοι σε όλο το φάσμα του Τύπου έχουν στηρίξει την προώθηση αυτής της καμπάνιας, φροντίζοντας να μας ενημερώνουν (Βρωμάει ο τόπος από το λευκό θάνατο - ΕΘΝΟΣ 12/10/88), να μας κατατοπίζουν (Αφηγήσεις με κάθε-ανατριχιαστική-λεπτομέρεια τοξικομανών και συγγενών τους - ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 16/10/88) και να μας προειδοποιούν (Πόλεμο στα ναρκωτικά κήρυξε η Καλλιθέα - ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 11/11/88). Αγανακτισμένοι γονείς που ανησυχούν για το μέλλον των παιδιών τους, προειδοποιούν με τη σειρά τους ότι βρίσκονται «επί ποδός πολέμου» και ότι θα μπουκάρουν «με ρόπαλα στα στέκια των εμπόρων».

Ακόμα και η κυβέρνηση συμμετέχει ενεργά στην «καμπάνια ενάντια στα ναρκωτικά» με πρόταση του υπουργού Παιδείας Γ. Παπανδρέου προς τον υπουργό Δημόσιας Τάξης για διακριτική αστυνόμευση στα σχολεία. Ο τέως υπουργός Δημόσιας Τάξης Τ. Σεχιώτης, στεκόμενος στο ύψος των περιστάσεων, συγκαλεί σύσκεψη μαζεύοντας εκπροσώπους 4 υπουργείων και 48 (!) φορέων, οργανώσεων και νεολαίων. Στη σύσκεψη, που συγκαλείται στην Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής (!), ο υπουργός παραπονιέται επειδή «δεν επαρκούν οι άνδρες της Δίωξης», ενώ σε κοινή ανακοίνωση των πολιτικών νεολαίων που συμμετείχαν και παρέμειναν έως το τέλος, τονίστηκε ότι «η σύσκεψη έλαβε χαρακτήρα παραινήσεων για περισσότερη αστυνόμευση». «Έκκληση για βοήθεια από όλους» έκανε την ίδια μέρα και ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Μένιος Κουτσόγιωργας που αποσαφήνισε το «νομικό μέρος της υπόθεσης διευκρινίζοντας ότι στην περίπτωση σύλληψης «φοιτητή ή εργαζόμενου που κάνει απλώς χρήση, οι διατάξεις του νόμου είναι πιο επεικελές για κοινωνικούς λόγους». Τώρα τα πράγματα ξεκαθαρίζονται. Τα «παραγωγικά» μέλη αυτής της κοινωνίας (φοιτητές ή εργαζόμενοι) ταυχάνουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης από τα «μη παραγωγικά» (βλ. παράσιτα) που θα αντιμετωπίσουν τη σκληρότητα του νόμου.

«Ενάντια στα ναρκωτικά» μαζί με όλους και η Τοπική Αυτοδιοίκηση που «από καιρό είχε ζητήσει συνεργασία για το θέμα με την αστυνομία» αφού οι δήμαρχοι διαμαρτύρονταν για ελλιπή αστυνόμευση στις περιοχές τους. Πρωτοπόρος ο διαδημοτικός σταθμός της Δυτικής Αττικής, «το ραδιόφωνο των δημοτών, στο πλευρό των δημοτών του. «Η πολυκάρτα του ΔΙΑΥΛΟΥ 10, τώρα στον αγώνα κατά των ναρκωτικών», μαζί με την πρωτοβουλία του σταθμού για την ίδρυση «Οργανισμού κατά των ναρκωτικών»...

Ποιος όμως έδωσε το έναυσμα για όλη αυτή την κινητοποίηση ενάντια στα ναρκωτικά; Η κοινή γνώμη που συνειδητοποιήθηκε ξαφνικά, οι αυξημένοι (αριθμητικά) θάνατοι στη χρονιά που πέρασε, ή η ευαισθητοποίηση της κυβέρνησης; Τι ακριβώς συμβαίνει; Το νόμιμο κράτος εναντίον του παρακράτους των ναρκωτικών; Σύγκρουση «τιτάνων» ή απλή συμπαιγνία;

Η αντιναρκωτική «καμπάνια» έχει αρχίσει να αναπτύσσεται ανησυχητικά όχι τόσο εξαιτίας της μη ολοκληρωμένης επεξεργασίας των στόχων της, όσο εξαιτίας της παραπληροφόρησης που καλλιεργείται από τους ίδιους τους υποκινητές της σε ό,τι έχει σχέση με το ΘΕΜΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ. Όταν τα «θαποράκια» ταυτίζονται απαραίτητα με τους «πρεζέμπορους» κι όταν τέτοιοι μπορούν να είναι μόνο οι αλλοδαποί, δεν μπορεί κανείς να είναι σίγουρος για την έκβαση του «αγώνα κατά των ναρκωτικών», που μπορεί να φαίνεται τόσο εκκωφαντικός όσο αναποτελεσματικός κι επώδυνος μπορεί να είναι στην πραγματικότητα.

Τάσος ΣΑΡΑΝΤΗΣ

■ Και όμως είναι αλήθεια! Ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών Αθηνών καλεί με κλητήριο θέσπισμα τον Νικόλαο Μέξη, την Brigitte Drouff, την Roscam Paule και την Christine Michele για να «δικαστούν ως υπαίτιοι του ότι απέκρυψαν δόλια και υπέβαλαν τον ΜΑΟΥΡΙΤΣΙΟ ΦΟΛΙΝΙ»!!! Η δίκη θα γίνει στις 20 Ιανουαρίου 1989 (!) ενώ η κλήση έχει υπογραφεί στις 17-3-88 δηλαδή μετά την απόφαση για τη μη έκδοση του Φολίνι. Έκκληση προς πάντα αρμόδιο: Δικάστε τουλάχιστον και τον Κουτσόγιωργα μαζί για να διασκεδάσουν λίγο οι άνθρωποι που τους ταλαιπωρείτε έτσι άδικα.

■ Οι προσπάθειες για δημιουργία ενός «πράσινου» κινήματος στην Ελλάδα προχωρούν. Ήδη έγινε στις αρχές Δεκεμβρίου η «Ιδρυτική Συνέλευση της Ένωσης Πολιτών» με στόχο την κάθοδο οικολογικού-εναλλακτικού ψηφοδελτίου στις εκλογικές διαδικασίες. Η επόμενη συνέλευση οργανώνεται για τις 4-5 Φεβρουαρίου στην Αθήνα ενώ έχουν προγραμματιστεί μια σειρά καμπάνιες αρχίζοντας από τον ερχόμενο Φλεβάρη.

Ο ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

Όσα γράφονται για την υπόθεση Κοσκωτά αναφέρονται στην πολιτική με τη στενή έννοια: Ένα μεγάλης έκτασης οικονομικό πολιτικό σκάνδαλο όπου εμπλέκονται προσωποποιημένες κορυφές και παρυφές της εξουσίας, όχι μόνο με εφήμερες επιδιώξεις, αλλά με απώτερους σκοπούς εγκαθίδρυσης ενός νέου, τροποποιημένου συστήματος νομής στην πολιτική εξουσία και την οικονομία.

Υπάρχει, όμως, και μια δεύτερη πλευρά, που είναι θέαμα υποδοθητικής και υποτεταγμένη στην πρώτη, υπήρξε όμως εξίσου απαραίτητη γιατί προσέδιδε στο εγχείρημα τη νομιμοποίηση και την ευρύτατη βάση.

Αναφέρεται κυρίως στη στάση του Τύπου και των ΜΜΕ (Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης) κυρίως του Κοσκωτά, αλλά ούτε μόνον αυτά. Το κλίμα της "Νέας Εποχής" με το οποίο έχουμε και στο παρελθόν ασχοληθεί δεν περιορίζεται στα έντυπα του συγκροτήματος της Γραμμής· εκεί όμως υπήρχε ατόφιο. Η γυαλιστερή και μοντέρνα κοινωνία των beautiful people, οι νέοι και συναινετικοί πολιτικοί ηγέτες "αντιπάλων" παρατάξεων με τη νέα, ήδηθεν απολίτικη, αντίληψη περί πολιτικής, η υποτιθέμενη νηφαλιότητα του τέλους των ιδεολογιών, η καραμέλα του "ήθους και ύφους" σε κάθε δεύτερη παράγραφο και πάνω απ' όλα η αποθώωση του στυλ, συνεκτικού στοιχείου της άποψης, χαρακτήρισαν πολλούς, ιδίως όμως τους πρωτεργάτες της Γραμμής.

Δεν ισχυριζόμαστε βέβαια ότι το μυστικό επιτελείο του Κοσκωτά προκάλεσε τη «νέα εποχή» στον τύπο. Απλώς, η εμφάνιση του άρχοντα της Παλλήνης συνέπεσε με δυο παράλληλες συγκυρίες που ανέτρεψαν όλα τα δεδομένα στο χώρο των μαζικών μέσων ενημέρωσης.

α) Το τέλος της μεταπολίτευσης, δηλαδή η ολοκλήρωση και σταθεροποίη-

ση του καθεστώτος, μετά απ' τις τριβές και τις «ασάφειες» που δημιουργήσε η «υπερπολιτικοποιημένη» περίοδος μετά την πτώση της δικτατορίας. Το όραμα της ΕΟΚ έγινε πράξη, η τοποθέτηση στο «στρατόπεδο της Δύσεως» έγινε σαφής και αναμφισβήτητη, οι αντιδράσεις περιορίστηκαν σε ρόλο περιθωριακό ή διακοσμητικό. Στη νέα περίοδο που ανοίγεται, άρχισαν να γίνονται περιττές οι εφημερίδες «παλιού τύπου», με την υπερπολιτικοποιημένη προσκόλληση προς κάποιο συγκεκριμένο κόμμα. Και όχι μόνο αυτό. Ο τύπος ανέλαβε να διεκπεραιώσει και ορισμένα αμιγώς πολιτικά καθήκοντα απαραίτητα για τη μεταβατική περίοδο απ' την «παλιά» στη «νέα» εποχή. Καθήκοντα οργάνωσης της συναίνεσης σε διαφορετική βάση απ' αυτήν που μπορούσαν να πετύχουν τα κόμματα. Πέρασαμε έτσι σιγά-σιγά απ' τον τύπο που αντλούσε την εγκυρότητά του κυρίως απ' την ιδιαίτερη σχέση που μπορούσε να αποκαταστήσει με την κυβέρνηση και το κράτος, σ' έναν τύπο που επιδιώκει σε μεγάλο βαθμό να διευρύνει την πολιτική (και κομματική) ταυτότητα των αναγνώστών του. Κινήσεις και κατευθύνσεις που είναι ακόμα «ανώριμες» στο επίπεδο των κομματικών σχηματισμών εκφράζονται με μεγάλη συνέπεια από εφημερίδες ή ραδιοφωνικούς σταθμούς.

β) Η ορμητική εισβολή του δυτικού «μοντερνισμού» που έχει σαν αιχμή του τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Πρόκειται βέβαια για παγκόσμιο φαινόμενο, αλλά στην Ευρώπη αναπτύσσεται την τελευταία δεκαετία. Μιλάμε για τον μοντερνισμό ως ιδεολογικό ρεύμα που σαρώνει τις δυτικές κοινωνίες της κρίσης προβάλλοντας τη δική του σωτήρια πρόταση: αυτόματη ρύθμιση ανθρώπων και πραγμάτων μέσω ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιοτεχνολογία για την αντιμετώπιση της πείνας και των ασθενειών, υψηλή τεχνολογία

για τα δίκτυα πληροφόρησης.

Η ταυτόχρονη παρουσία και συγχώνευση αυτών των δυο διαδικασιών προκάλεσε αυτό που ονομάσαμε «Νέα Εποχή» στα Μ.Μ.Ε. Γιατί, πράγματι, έχουν πολλά κοινά αποτελέσματα αυτά τα δυο ξεχωριστά φαινόμενα:

- Αποκλείουν κάθε τι το «παλιό» και εισάγουν τη θεοποίηση του νέου σ' όλους τους τομείς: οι «νέοι πολιτικοί», οι «νέοι επαγγελματίες», οι «νέες τεχνολογίες», οι «νέες ιδέες».

- Η «αλλαγή», η «πρόοδος», θεωρούνται πλέον μύθοι. Το μόνο που υπάρχει είναι η τεχνολογική εξέλιξη και η μηχανική τελειοποίηση.

- Οι κοινωνικές συγκρούσεις είναι φαινόμενα της «παλαιάς εποχής». Ακόμα και ο Μάης του '68, ή το Πολυτεχνείο έγιναν για να μπορέσει να υπάρξει δορυφορική τηλεόραση.

- Αρνούνται ως περιττή και επιζήμια την πρόσδεση σε μια συγκεκριμένη πολιτική παράταξη. Η πολιτική, λένε, δεν μπορεί να δώσει τη λύση στα προβλήματα, εφόσον αυτά οφείλονται σε καθεστρώσεις και αναχρονισμούς.

- Η αλλαγή και η εξέλιξη της κοινωνίας βασίζεται πάνω στο άτομο. Αυτό είναι ο φορέας της μεταρρύθμισης ή της στασιμότητας.

- Κατά λογική συνέπεια, πεμπουσία κάθε ανανέωσης στο χώρο και του τύπου είναι η ισχυρή ιδιωτική πρωτοβουλία.

Έχουμε συνηθίσει τον τελευταίο καιρό να βαδίζουμε προς «ορόσημα». Το 1992, το 1996, το 2000... Όλη η σχετική φιλολογία, πολύ λίγη σχέση έχει με πολιτικές προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που καλείται να αντιμετωπίσει η ελληνική κοινωνία. Το νόημα αυτών των υπομήψεων είναι ένα: *Είμαστε πίσω*, πρέπει να τρέξουμε να προλάβουμε. Είμαστε ο λαός που έθλεπε τα τρένα να περνούν... Ας μη χάσουμε τη χρυσή ευκαιρία της Νέας

Εποχής.

Ο Κοσκωτάς ήταν απ' τους πιο κατ'άλληλα εφοδιασμένους εκδότες για να αντιμετωπίσει τη λαίλαπα της Νέας Εποχής. Νέος και δυναμικός, άφθαρτος από πολιτικές εντάξεις, μάντζερ και όχι κομματικός εκδότης, ήταν ο μόνος που θα μπορούσε να πετύχει το ακατόρθωτο: Να κερδίσει την εμπιστοσύνη του Ατίλιο και της Ελένης Βλάχου ταυτοχρόνως. Σε μια, μάλιστα, απ' τις πιο συμβολικές του κινήσεις αγόρασε, αυτός, ένας παθιασμένος Παναθηναϊκός, τον Ολυμπιακό. Η Νέα Εποχή σ' όλο της το μεγαλείο.

Αυτός είναι ο λόγος που ξεχωρίζει την παρέμβαση Κοσκωτά στα Μ.Μ.Ε. από οποιαδήποτε προηγούμενη. Και οι συγκυρίες με περιπτώσεις τύπου Πόππα που αφορούσαν μια στενά κομματική επιδίωξη με μικρές φιλοδοξίες συσκοτίζουν το περιεχόμενο και τις προοπτικές της Γραμμής Α.Ε.

Είναι χαρακτηριστικό το είδος των περιοδικών που έστησε η Γραμμή. Επρόκειτο κατά κύριο λόγο για περιοδικά «μαϊμούδες», δηλαδή για έντυπα που στήνονταν στο πλάι ήδη υπαρκτών άλλων εντύπων, αντιγράφοντας απολύτως τα βασικά χαρακτηριστικά τους, προσθέτοντας όμως τη συνταγή της Νέας Εποχής. Ο στόχος ήταν σαφής. Δεν επρόκειτο για διεύρυνση του αναγνωστικού κοινού, ή για δημιουργία νέων ενδιαφερόντων αλλά για «εκσυγχρονισμό» του ήδη υπάρχοντος, και μάλιστα διατηρώντας αυστηρά της καθημερινές συνήθειες του κοινού και με απόλυτο σεβασμό στον διαχωρισμό του κοινού που είχαν δημιουργήσει τα παλιότερα περιοδικά.

Το ΕΝΑ στήθηκε σαν ακριβές αντίγραφο του Ταχυδρόμου. Η ΜΙΑ δίπλα στη Γυναίκα, το ΚΑΙ στο Ρομάντσο και τα ομοειδή, το TV3 στα ραδιοτηλεοπτικά. Όλα αυτά αντέγραψαν μέχρι κεραίας τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των πρωτοτύπων τους: κατανομή

... Τούτη τη φορά, σίγουρα...

Στις 30 Οκτωβρίου, δυο μέρες μετά την καταγγελία του Γ. Παπανδρέου περί πλαστογραφημένης λίστας, η *Καθημερινή*, σε πρωτοσέλιδο, υπογεγραμμένο από τη Διεύθυνση και τη σύνταξη σχετικά με τη θέση και το μέλλον της εφημερίδας υπενθύμισε ότι με την αγορά της «Κ» συμφωνήθηκε με τον Κοσκωτά και αυτός «εδήλωσε κατηγορηματικά ότι (...) δεν έχει ούτε σκέψη ούτε πρόθεση να αλλάξει» (την *Καθη-*

μερινή), επαναλαμβάνοντας ότι «ως τώρα δεν είχαμε παρεμβάσεις της νέας ιδιοκτησίας στο καθημερινό έργο μας ως δημοσιογράφων».

Λίγο πριν συμπληρωθεί μήνας, στις 27.11, άλλο πρωτοσέλιδο άρθρο της εφημερίδας, εκθειάζοντας τη λύση Αλαφούζου, προσέθετε κάτι σημαντικό. «Και αυτό το "κάτι" είναι ότι τούτη τη φορά, η Σύνταξη της *Καθημερινής* δεν ενημερώνεται απλώς αλλά συμμε-

τέχει στους νέους σχεδιασμούς, με τη δική της ευθύνη. Η νέα ιδιοκτησία έχει κάνει ήδη πράξη τη συμβατική δήλωσή της περί μη αναμείξεως της στη δημοσιογραφική λειτουργία της εφημερίδας, αφήνοντας τη Σύνταξη ελεύθερη και υπεύθυνη στο έργο της».

Ο καλόπιστος αναγνώστης δε θα είχε λόγους να μην το πιστέψει, αν η δήλωση αυτή δεν διέψευδε την προηγούμενη...

ύλης, περιοδικότητα, τιμή, ώστε να είναι άμεσα προσβάσιμα στο κοινό που ήθελαν να κατακτήσουν, και ταυτόχρονα τα μπόλιασαν με τα χαρακτηριστικά που προαναφέραμε.

Μια ενδιαφέρουσα δημοσκοπηση πριν λίγα χρόνια έδειξε ότι παρά το γεγονός ότι το ΕΝΑ στην πολιτική του αρθρογραφία ελάχιστα διέφερε από τον Ταχυδρόμο (απέφευγε μάλιστα τις ακροδεξιές κορώνες τύπου Χατζηφωτίου) διαβαζόταν κατά κύριο λόγο από οπαδούς της Ν.Δ. ενώ ο Ταχυδρόμος από οπαδούς του ΠΑΣΟΚ. Δεν είχε σημαίνει ακόμα η ώρα της «Νέας Εποχής», αλλά γίνονταν τα πρώτα σταθερά βήματα.

Το Τέταρτο έπαιξε ένα ιδιαίτερο ρόλο και ήταν ίσως το πρώτο πείραμα εφαρμογής της συνταγής στο χώρο των διανοουμένων. Παρόμοιο περιοδικό προς αντιγραφή δεν υπήρχε, ίσως έτσι να εξηγείται και η κυκλοφοριακή του αποτυχία. Άλλωστε και το ΔΥΟ που πήγε να πρωτοτυπήσει απέτυχε. Η σκοπιμότητα που το διατήρησε όμως ήταν άλλη. Ήταν ένα πρώτο χωνευτήρι, όπου πνευματικοί άνθρωποι, καλλιτέχνες και δημοσιογράφοι απετάρσαντο μετά βδελυγμίας τον πολιτικό φανατισμό της παλαιάς εποχής για να χτίσουν όλοι μαζί, «αριστεροί» και «δεξιοί» την πνευματική Ελλάδα του νέου ήθους. Να γιατί ένα περιοδικό που άνοιξε με εκδότη έναν ανθρωπιστή της δεξιάς και έκλεισε με διευθυντή έναν στρουκτουραλιστή της αριστεράς παρέμεινε αμέτοχο σε οποιαδήποτε ιδεολογική διαμάχη, απομονωμένο στον αποστειρωμένο πύργο του ήθους. Αυτή η απομόνωση παρήγαγε βέβαια μια σαφή πολιτική στάση...

Οι εφημερίδες του συγκροτήματος Γραμμή Α.Ε. δεν πρόλαβαν να σταδιοδρομήσουν. Όλο όμως το στήσιμο και το πλάσσιμο των «24 Ωρών» συνιστά μια ρητή κωδικοποίηση των αρχών της «Νέας Εποχής».

Απ' αυτή τη σκοπιά έχει ενδιαφέρον και η αγορά απ' τον Κοσκωτά της «Καθημερινής» και της «Βραδυνής». Η «κοινή γνώμη» ούτε ταραχτηκε, ούτε συγκλονίστηκε που δυο παραδοσιακές εφημερίδες της δεξιάς πέρασαν ξαφνικά σ' άλλα χέρια.

Φανταστείτε τις αντιδράσεις που θα προκαλούσε μια τέτοια αγορά από έναν κατεστημένο συγκροτηματάρχη. Ενώ η περίπτωση του εύσωμου κυρίου αντιμετωπίστηκε με περιέργεια, μέχρι και με κρυφό θαυμασμό για τον γρήγορο πλουτισμό του. Ο άνθρωπος ήταν πολιτικά "καθαρός".

Ενώ η κοινή γνώμη θαύμαζε ή χάζευε, μεγάλο μέρος των δημοσιογράφων συγκινούνταν από τον λαμπρό και απαστράπτοντα κολοσσό. Και αν κάποιος απ' αυτούς που προσχώρησαν ιδιαίτερα ενεργά, θα εύχονταν σήμερα ν' ανοίξει η γη να καταπιεί όλες τις τυπωμένες σελίδες με τ' όνομά τους, ακόμα κι αυτές της έγκυρης καθημερινής εφημερίδας, να είχαν σθηστεί οι ένορκες υπερασπίσεις των εργοδότη τους και οι καταγγελίες των αντιπάλων του, σήμερα δεν μπορούν παρά να γράφουν άλλα πράγματα, όταν αυτό γίνεται αναπόφευκτο, ελπίζοντας ότι οι τόννοι του φρεσκοτυπωμένου χαρτί είναι ο καλύτερος τρόπος για να καταπλάκωθούν οι παλιές σελίδες.

Οι ευθύνες είναι βέβαια πολύ διαφορετικές. Άλλοι είναι πρωτοπαλίκαρα, άλλοι συνοδοιπόροι, άλλοι κράχτες και άλλοι απλοί υπάλληλοι, ανεύθυνοι και αθώοι. Δεν μπορεί φυσικά να υπάρξει συλλογική ευθύνη για όποιους δούλεψαν στον Κοσκωτά. Το γεγονός είναι όμως ότι το δημοσιογραφικό σώμα που δε διακρίνεται για τα ριζοσπαστικά του φρονήματα δεν αντιμετώπισε καχύποπτα και με ανησυχία το φαινόμενο! Αντίθετα, μάλλον συγκινήθηκε από τις προοπτικές του εγχειρήματος και τη σιγουριά που ενέπνεε. Και οι λόγοι δεν πρέπει να αναζητηθούν μωπικά στο

“οικονομικό”.

Ο ιδιόρρυθμος Θεσσαλονικιός ποιητής Ντίνος Χριστιανόπουλος εκστόμισε στο παρελθόν – συμπτωματικά από τις στήλες του Τέταρτου – την παρακάτω ηθικολογίζουσα κρίση για τη δημοσιογραφία: «... το χειρότερο και ηθικολογικότερο επάγγελμα. Σαν μια πουτάνα. Η πουτάνα πουλάει το κορμί της, ο δημοσιογράφος το πνεύμα του».

Όσο αυτό είναι λάθος, άλλο τόσο είναι και η κυνική εκδοχή του εσχάτο-μυθισάντος από το συγκρότημα Λαμπράκη στην κορυφή της παραπαιούσας Γραμμής κ. Μπουσμπουρέλη, το γνωστό περί «ακριβής πουτάνας» μάλλον περί λεονταρισμού πρόκειται, αλλά του ζωολογικού κήπου. Αυτό που τράβηξε πολλούς δημοσιογράφους στην Παλλήνη είναι ο νέος ρόλος που – καθαρότερα εκεί – τους προσφερόταν: ελεύθερος από το τρωθέν κύρος του εκδοτικού φερέφωτου της παλιάς εποχής του τύπου και το ψηλό κόστος της κομματικής προσκόλλησης θα μπορούσε τώρα να καλλιεργήσει ήθος και ύφος. Η σχετική αναβάθμιση του ρόλου των μαζικών μέσων ως προς τα πολιτικά κόμματα και η αυτονόμησή τους από το ρόλο της «εφημερίδας γνώμης», η υποχώρηση του δίπολου δεξιά-αριστερά, το ενοποιητικό αριθμητικό όραμα του εκσυγχρονισμού (92, 96, 2000), τους προσδίδει το νέο αναβαθμισμένο ρόλο στο χώρο των οργανικών διανοουμένων που μέχρι πριν λίγα χρόνια κατακλυζόταν απ' τους πανεπιστημιακούς και τα κομματικά στελέχη φοιτητικής προέλευσης.

Να γιατί, και μέσα από ποιους μηχανισμούς κατόρθωσε ο Κοσκωτάς να συμπεριλάβει στα εκδοτικά του εγχειρήματα κατά καιρούς, όλους τους υποστηρικτές του «ήθους και του ύφους» της ελληνικής δημοσιογραφίας, όλους τους αδέκαστους τιμητές του χυδαίου λαϊκισμού. Γιατί δεν είναι μόνο η κ. Βλάχου και ο κ. Χατζιδάκις. Είναι και η

κ. Ρεζάν, ο κ. Μασσαβέτας, ο κ. Λουκάκος, ο κ. Ευθυμίου και δεκάδες άλλοι γνωστοί για την επιμονή τους σε θέματα ήθους. Πώς έγιναν, όλοι αυτοί, συνεργάτες και υποστηρικτές ενός μεγαλοπατεώνα; Η απάντηση είναι απλή. Το δέλεαρ ήταν η επαγγελία της «Νέας Εποχής».

Δεν ήταν λοιπόν τα «χρήματα» του Κοσκωτά, που θάμπωσαν τους θιασώτες του «ήθους». Το ίδιο συμβαίνει και με τις «μεταγραφές» των δημοσιογράφων. Ήταν επόμενο, η κυριαρχία στο χώρο του τύπου μιας νέας ενιαίας συνταγής (και κυρίως στο χώρο της λεγόμενης ελεύθερης ραδιοφωνίας) να αυξήσει την κινητικότητα αυτής της ιδιότυπης εργατικής δύναμης. Ολόκληρες στήλες μεταφέρονται από εφημερίδα σε εφημερίδα και εκπομπές περιφέρονται ανά τους σταθμούς του λεκανοπεδίου χωρίς να ξενίζεται κανείς.

Το ίδιο δεν φαίνεται, να ξενίζει κανέναν το γεγονός ότι από την «κρατικοποίηση των διανοουμένων» που ζήτησε κατά την πρώτη περίοδο της μεταπολίτευσης και που επεκτάθηκε με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, περνάμε τώρα στην «ιδιωτικοποίηση» της λειτουργίας τους. Οι «σύμβουλοι» των υπουργείων γίνονται σύμβουλοι των υπουργών, οι συνεργάτες της ΕΡΤ ψάχνουν θέσεις στους ραδιοσταθμούς και τον τύπο, ο πρώην γ.γ. τύπου γίνεται στέλεχος δημοσιογραφικού συγκροτήματος και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος αναλαμβάνει την «εκδοτική στρατηγική» της Γραμμής Α.Ε.

Ο σπόρος, λοιπόν, που έριξε ο Γιώργος Κοσκωτάς έχει ήδη βλαστήσει. Καταλαβαίνουμε απόλυτα την πικρία του, εκεί στις φυλακές του Σάλεμ όταν διαβάσει τις ίδιες του τις εφημερίδες να τον απαρνούνται. Αυτή όμως είναι η μοίρα των πρωτοπόρων. Η ιστορία πολύ σύντομα θα τον δικαιώσει.

Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ
Δημήτρης ΨΑΡΑΣ

Μετά την «αποστολή στα Σκόπια» που δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος ακολουθούν σκέψεις και εντυπώσεις από μια επίσκεψη στα χωριά της Φλώρινας. Θα συνεχίσουμε την ανάλυση πλευρών του «Μακεδονικού» που μένουν στην αφάνεια, όσο οι «εθνικές πολιτικές» των κρατών επιβάλλουν τις δικές τους σκοπιμότητες πάνω στα προβλήματα των λαών. Είναι ευεξήγητη η εθνικιστική αναταραχή στη Γιουγκοσλαβία. Θα σημειώσουμε, όμως, ότι και στη σημερινή Ελλάδα της κρίσης υπάρχει εμφανής πρόθεση να οικοδομηθεί μια νέα εθνική ενότητα πάνω στον κίνδυνο από βορρά. Πάντως το ελληνικό κράτος δουλεύει ρολόι: Αποδεικνύει καθημερινά την ελληνικότητα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά και του Μισούνφ και του Πρέλιεβιτς...

ΕΘΝΙΚΟΦΡΟΝΕΣ ΚΑΙ ΓΥΦΤΟΣΚΟΠΙΑΝΟΙ

Είναι γνωστό ότι η ελληνική θέση πάνω στο μακεδονικό ζήτημα είναι ότι «δεν υπάρχει μειονότητα». Οι τελευταίες δηλώσεις του Σαρτζετάκη στην Αυστραλία («Υπάρχουν Μακεδόνες που είναι Έλληνες και υπάρχουν Σλάβοι που οικειοποιούνται το όνομα των Μακεδόνων») το επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά. Η «ηρωική» στάση του Προέδρου, αντιμετωπίζοντας τις ορδές των Σλαβομακεδόνων «καννίβαλων», τον μετέτρεψε ξαφνικά, στα μάτια του τύπου, σε «λεβέντη», ενώ μέχρι πρότινος επικρατούσε η εικόνα του Σαρτζετάκη που είχε εγκαينάσει ο Χάρρυ Κλυν (παπάκια στην μπανιέρα).

Η άρνηση αναγνώρισης μιας ιδιαίτερης ταυτότητας προκαλεί την αγανάκτηση των Σλαβομακεδόνων, οι οποίοι, εκτός από συχνά απaráδεκτα συνθήματα —που κάθε άλλο παρά οφελούν την υπόθεσή τους— φωνάζουν και τούτο το άλλο σύνθημα: «ΥΠΑΡΧΟΥΜΕ». Τέτοιες διαδηλώσεις, ακόμη όταν επικρατούν πιο «ήπια» συνθήματα, θεωρούνται πάντα ως «ανθελληνικές πράξεις». Έχουν όμως πράγματι τόσο άδικο; Εμείς οι Έλληνες δεν περηφανευόμαστε ότι επί 400 χρόνια τούρκικης σκλαβιάς καταφέραμε να διατηρήσουμε την ταυτότητά μας; Υπάρχουν δύο μέτρα, 2 σταθμά; Ή υπάρχει ένας ανώτερος πολιτισμός (ο ελληνικός) και οι άλλοι πολιτισμοί είναι κατώτεροι που δεν αξίζει να επιβιώσουν;

Ας προσπαθήσουμε να σπάσουμε αυτό το φαύλο κύκλο, πριν δημιουργηθεί νέα «Ιντιφάδα», και να δούμε πιο ψύχραιμα ποιοι είναι οι άνθρωποι αυτοί και τι θέλουν. Φυσικά το σύντομο ταξίδι μας στα χωριά της Φλώρινας δεν μας επιτρέπει να βγάλουμε οριστικά συμπεράσματα. Είδαμε όμως αρκετά για να αντικρούσουμε την άποψη ότι «δεν υπάρχει κανένα απολύτως πρόβλημα».

Ο Νομός της Φλώρινας είναι μόνο μια από τις περιοχές της Βόρειας Ελλάδας, όπου ομιλείται η μακεδονική γλώσσα, ενώ υπάρχουν σλαβόφωνοι και στις περιοχές της Καστοριάς, Έδεσσας, Βέροιας, Δράμας και των Σερρών. Πόσοι είναι οι σλαβόφωνοι είναι αδύνατο να διαπιστωθεί, εφόσον η κάθε πλευρά προσαρμόζει τα στατιστικά στοιχεία στο τι θέλει να αποδείξει: οι αριθμοί ποικίλλουν από 50.000 έως 300.000. Οι υποστηρικτές των ελληνικών θέσεων, ενώ αναγνωρίζουν την ύπαρξη σλαβόφωνων, προσθέτουν αμέσως ότι «έχουν ελληνική συνείδηση». Η ιστορία έχει αποδείξει ότι η έννοια «συνείδηση» είναι πολύ ρευστή, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για εθνικές ομάδες, και είναι στενά συνυφασμένη με τη σχέση εξουσίας μεταξύ των διαφόρων κοινωνικών ομάδων και μεταξύ κρατών και πολιτών. Δεν χωράει αμφισβησία ότι οι Σλαβομακεδόνες που ζουν εντός των ελληνικών συνόρων θεωρούν την Ελλάδα σαν πατρίδα τους και συνδέουν τη μοίρα τους με εκείνη του ελληνικού κράτους. Ταυτόχρονα όμως αισθάνονται διαφορετικοί, γιατί η γλώσσα τους, οι παραδόσεις, τα τραγούδια, και εν μέρει και η ιστορία τους διαφέρει. Είναι αυτή η άρνηση του «δικαιώματος στη διαφορά» που δημιουργεί τα περισσότερα προβλήματα ανάμεσα στην ομάδα αυτή και το ελληνικό κράτος.

Αν λάβουμε υπόψη τη φοβερή γλωσσική καταπίεση του παρελθόντος (ιδιαίτερα επί Μεταξά και κατά τη χούντα), είναι αξιοθαύμαστο ότι η μακεδονική γλώσσα έχει επιβιώσει ως ζωντανή μορφή επικοινωνίας. Πράγματι, διαπιστώσαμε ότι στα χωριά που επισκεφθήκαμε η γλώσσα αυτή επικρατεί στον ιδιωτικό χώρο, ενώ η χρήση της σε δημόσιους είναι περιορισμένη. Ενώ θεωρητικά οι Σλαβομακεδόνες είναι σήμερα ελεύθεροι να μιλούν τη γλώσσα

τους, στην πραγματικότητα τα πράγματα είναι πιο περίπλοκα. Αφενός η τρομοκρατία του παρελθόντος έχει δημιουργήσει έναν έμφυτο φόβο, που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά, με αποτέλεσμα οι γονείς συχνά να μη μιλούν μακεδονικά στα παιδιά τους, για να τους προφυλάξουν από ενδεχόμενα προβλήματα. Αφετέρου, η ελληνική πολιτεία σήμερα δεν χρησιμοποιεί πλέον το ρετσινόλαδο, αλλά λεπτότερους τρόπους να αποθαρρύνει τη χρήση της μακεδονικής. Έτσι, οι δάσκαλοι λένε στα παιδιά να μην μιλάνε αυτά τα «γιούφτικα», παρά μόνο στο σπίτι. Δεύτερον, επειδή τα μακεδονικά είναι συχνά η «γλώσσα της γιαγιάς», σε ορισμένα χωριά τα παιδιά υποχρεώνονται να πάνε στο Νηπιαγωγείο, για να μη μαθαίνουν τη γλώσσα στο σπίτι. Τρίτον, οι δημόσιοι υπάλληλοι που μιλούν δημόσια τη γλώσσα τους, μπορούν να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα, όπως θα δούμε παρακάτω. Τέλος η ίδια τακτική χρησιμοποιείται και για τους χορούς και τα τραγούδια. Η αστυνομία παρακολουθεί γάμους και πανηγύρια και όταν η ορχήστρα παίζει μακεδονικά τραγούδια, γίνονται συστάσεις του τύπου: «δεν χρειάζονται τέτοια τραγούδια». Φυσικά το κυριότερο πρόβλημα είναι ότι η μακεδονική γλώσσα δεν διδάσκεται στο σχολείο και επομένως δεν είναι παρά ένα προφορικό ιδίωμα. Αλλά ένα τέτοιο αίτημα οι Σλαβομακεδόνες δεν τολμούν (ακόμα;) να το διατυπώσουν, το ονειρεύονται μονάχα.

Η άρνηση της ταυτότητας δεν εκδηλώνεται μόνο στο θέμα της γλώσσας. Η «εξαφάνιση της διαφοράς» φαίνεται σε πολλούς τομείς. Ξεκινάει από τη διαμόρφωση των χώρων (ονόματα των οδών εμπνευσμένα από τον Μακεδονικό Αγώνα, αγάλματα του Παύλου Μελά) και περνώντας από την αλλαγή των ολαβικών ονομασιών των χωριών και των επω-

ΟΛΙΚΟ

ΓΗΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

νύμων, φτάνει ως την εξάλειψη από το πρόσωπο της γης ολόκληρων χωριών, τη μεταφορά τους σε νέα τοποθεσία και ο εποικισμός τους με κατοίκους από άλλες περιοχές. Τα περισσότερα από τα μέτρα αυτά λήφθηκαν στο παρελθόν, αλλά και η σημερινή τακτική δεν διαφέρει ουσιαστικά. Έτσι οι παπάδες αρνούνται και σήμερα να βαπτίζουν παιδιά με σλαβικά ονόματα.

Το θέμα της εκπαίδευσης παρουσιάζει και ένα πρόβλημα ακόμα. Ως το 1985 το Πανεπιστήμιο των Σκοπίων πρόσφερε μια διέξοδο για τα παιδιά αυτά αγροτικών κυρίως οικογενειών. Επειδή είναι κοντά και η γλώσσα παρόμοια, πρόσφερε μια εύκολη και φτηνή δυνατότητα πανεπιστημιακής μόρφωσης, παρόλο που η εκμάθηση της γραφής και ανάγνωσης της μακεδονικής γλώσσας απαιτούσε ιδιαίτερη προσπάθεια από τους Σλαβομακεδόνες φοιτητές από την Ελλάδα. Από το 1985 όμως, όταν η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να μην αναγνωρίσει τα πτυχία του Πανεπιστημίου αυτού, επειδή τα μακεδονικά είναι «διεθνώς μη αναγνωρισμένη γλώσσα», έκλεισε και ο δρόμος αυτός.

Ας εξετάσουμε τώρα ένα άλλο πρόβλημα, το περιθώριο πρόβλημα των περιουσιών. Όπως είναι γνωστό, μετά τον εμφύλιο πόλεμο το ελληνικό κράτος κατάσχεσε τις περιουσίες των πολιτικών προσφύγων. Το θέμα αυτό ρυθμίστηκε με το νόμο 1540/85 από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Το μέτρο αυτό, καθ' εαυτό θετικό, θέτει τα εξής προβλήματα στους Σλαβομακεδόνες. Ενώ στο άρθρο 2 ορίζει ότι τα ακίνητα «αποδίδονται στους πολιτικούς πρόσφυγες που κατοικούν στην Ελλάδα ή επαναπατρίζονται και έχουν ή ανακτούν ή αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια», στο άρθρο 1 αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής του «νόμου» όσους πολιτικούς πρόσφυγες δεν είναι «έλληνες το γένος». Δεν είμαι νομικός και η ερμηνεία του νόμου θέτει περίπλοκα νομικά προβλήματα. Φαίνεται όμως να υπάρχει κάποια αντίφαση, η οποία, υπό ορισμένες συνθήκες μπορεί να σημαίνει παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ιθαγένεια είναι νομικός όρος και δηλώνει το δεσμό του ατόμου με το κράτος, ενώ ο όρος «γένος», που θεωρείται ταυτόσημος με «έθνος» δεν είναι νομικός όρος και η ερμηνεία του ποικίλλει. Συνήθως ως στατικά στοιχεία του έθνους θεωρούνται η κοινή ιστορία και γλώσσα, κοινές παραδόσεις, τρόπος ζωής, συνείδηση. Στην προκειμένη περίπτωση έχουμε λοιπόν μια (σκόπιμη;)

σύγχυση του έθνους με το κράτος, που μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, σύμφωνα με το νομοθέτη, μέσα στο ελληνικό κράτος (πρέπει να) υπάρχει μόνο ένα έθνος, το ελληνικό. Δεν ξέρουμε ακριβώς πώς εφαρμόζεται ο νόμος στην πράξη. Ξέρουμε όμως ότι οι ελληνικές αρχές έχουν αρνηθεί αρκετά συχνά να αποδώσουν ελληνική ιθαγένεια σε άτομα, που φαίνονται να έχουν σλαβομακεδονική καταγωγή (π.χ. κάτοικοι των Σκοπίων ή άτομα με σλαβικό όνομα).

Το πρόβλημα των περιουσιών είναι όμως πιο οξύ ακόμα για τους απογόνους των πολιτικών προσφύγων που ζουν στην Ελλάδα, οι οποίοι δεν έχουν το δικαίωμα να καρπούνται την πατρική τους περιουσία. Ο Νόμος 1540/85 ορίζει ότι δεν αποδίδονται τα ακίνητα που έχουν παραχωρηθεί ή εκμισθωθεί από το Δημόσιο σε τρίτους ή που κατέχονται αυθαίρετα από πρόσωπα που δεν είναι συγγενείς των δικαιούχων και δικαιούνται να τα εξαγοράσουν (άρθρο 2.2). Ιδιαίτερα στα σλαβόφωνα χωριά, περισσότερο ίσως απ' ό,τι σε άλλες περιοχές, η τακτική του ελληνικού κράτους ήταν να παραχωρήσει τα πρώην ακίνητα των πολιτικών προσφύγων σε έποικους, τα οποία εν καιρώ γίνονται δικά τους λόγω χρησιμότητάς. Έτσι παρατηρείται σήμερα το παράλογο φαινόμενο να υποχρεώνονται άνθρωποι να νοικιάζουν από το Δημόσιο την πατρική τους περιουσία, ή ακόμα να εκδιώκονται από το πατρικό τους σπίτι βάσει του νόμου αυτού.

Ένα τελευταίο πρόβλημα αφορά την επαγγελματική αποκατάσταση. Οι Σλαβομακεδόνες δύσκολα διορίζονται στο Δημόσιο, κι όταν διορίζονται, με το παραμικρό (π.χ. όταν μιλάνε ή τραγουδάνε μακεδονικά),

τους μεταθέτουν μακριά. Θα δώσουμε δύο παραδείγματα. Στο εργοστάσιο της ΔΕΗ στην Πτολεμαίδα (που αποτελεί σχεδόν τη μόνη διέξοδο από την αγροτική ζωή στην περιοχή) από τους 1000 υπάλληλους, μόνο οι 200-300 είναι ντόπιοι. Το δεύτερο παράδειγμα αφορά την περίπτωση δημόσιου υπάλληλου, ο οποίος μετατέθηκε πρόσφατα στη Νότια Ελλάδα, ενώ η γυναίκα του εργαζόταν στη Φλώρινα. Ο επίσημος λόγος της μεταθέσεώς του ήταν «υπηρεσιακοί λόγοι». Ύστερα όμως από διάβημα της Νομαρχιακής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, ο Γραμματέας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης ανέφερε τους πραγματικούς λόγους. Πρώτον, ο εν λόγω υπάλληλος παρακολούθησε μακεδονικούς χορούς και τραγούδια σε πανηγύρι, πράγμα για το οποίο «κρίνεται άκρως επικίνδυνος για την εθνική ασφάλεια». Δεύτερον, σε συζητήσεις με συναδέλφους δεν κατηγορήσε ποτέ τους «γυφτοσκοπιανούς» και μάλιστα δέχεται την ύπαρξη μακεδονικής εθνότητας, πράγμα που αποδεικνύεται από το γεγονός ότι διδάσκει στη μικρή του κόρη τη μακεδονική γλώσσα!

Πώς αντιδρούν οι ίδιοι Σλαβομακεδόνες στην κατάσταση αυτή; Ένα τμήμα, κι ιδιαίτερα οι μεγαλύτεροι, έχουν δεχτεί τις ελληνικές θέσεις. Δέχονται δηλαδή ότι δεν υπάρχουν σαν ξεχωριστή ομάδα και ότι ακόμα και η χρήση της μακεδονικής γλώσσας μπορεί να είναι επικίνδυνη για την εθνική ασφάλεια. Υπάρχει όμως και μια άλλη μερίδα, ιδιαίτερα στη νεολαία, που αντιδράει. Είναι αρκετά πρόσφατο φαινόμενο που συνδέεται με τις ελπίδες που γέννησε η υποχώρηση της πιο στυγνής τρομοκρατίας μετά την πτώση της δικτα-

τορίας και η άνοδος του ΠΑΣΟΚ. Η αντίδραση αυτή παίρνει ποικίλες μορφές. Σε ορισμένα χωριά στόχος της ήταν τα αγάλματα του Παύλου Μελά, που έχουν στηθεί επιδεικτικά στην κεντρική πλατεία: σε ένα χωριό το γκρέμισαν και το ρίξαν στο ποτάμι, σε άλλο το έχουν μετατρέψει σε ουρητήριο. Μια άλλη μορφή αντίδρασης είναι η επιμονή τους να μιλάνε και να τραγουδάνε στη γλώσσα τους, παρά τις πιέσεις, και να βαπτίζουν τα παιδιά τους με μακεδονικά ονόματα. Έχει δημιουργηθεί μια ντόπια ορχήστρα στην περιοχή, που έχει στο ρεπερτόριο της τραγούδια κυρίως που αναφέρονται στους αγώνες των Σλαβομακεδόνων κατά των Τούρκων. Η ορχήστρα είναι πολύ δημοφιλής και καλείται συχνά σε γάμους και πανηγύρια, αλλά αντιμετωπίζει αρκετές δυσκολίες με τις τοπικές αρχές. Τέλος θα πρέπει να αναφέρουμε ότι πριν 2-3 χρόνια πήγε μια επιτροπή φοιτητών στην Αθήνα κι έκανε απεργία πείνας σε ένδειξη διαμαρτυρίας για τη μη αναγνώριση των πτυχίων των Σκοπίων.

Οι περιορισμένες αυτές μορφές διαμαρτυρίας προκάλεσαν λυσσαλέα αντίδραση από τα τοπικά κέντρα εξουσίας, που καθοδηγούνται από το Μητροπολίτη της Φλώρινας Καντιώτη, τη Νέα Δημοκρατία και την ΕΠΕΝ, η οποία διαθέτει μάλιστα και ομάδες κρούσης. Από την πλευρά του τύπου η καμπάνια αυτή υποστηρίζεται ιδιαίτερα από την ακροδεξιά εφημερίδα «ΣΤΟΧΟΣ», που ανεβοκατεβάζει τους «Γυφτοσκοπιανούς», μέσα στους οποίους συγκαταλέγει και το ΠΑΣΟΚ!

Όσον αφορά την πολιτική τοποθέτηση των οπαδών της «μακεδονικής αφύπνισης» (αν μπορούμε να ονομάσουμε έτσι αυτή την περιορισμένη κίνηση, που δεν είναι παρά μια άρνηση πλήρους αφομοίωσης), τα άτομα που γνωρίσαμε ήταν μέλη ή πρώην μέλη του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ. Η σχέση τους όμως με τα κόμματα αυτά είναι πολύ τεταμένη. Μετά από μια πρώτη περίοδο «αυξανόμενων προσδοκιών» η στάση των κομμάτων αυτών για τα ιδιαίτερα προβλήματά τους, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, τους απαγοίτευσε σε τέτοιο βαθμό, που πολλοί αποχώρησαν. Αυτό αφορά και απλά μέλη και τοπικά στελέχη. Με άλλα λόγια, αισθάνονται εγκατελειμμένοι από παντού και όσο καιρό η ελληνική πολιτεία θα ακολουθεί την πολιτική της στρουθοκαμήλου, η αντίδρασή τους δεν μπορεί παρά να αυξηθεί. Δεν χρειάζεται γι' αυτό κανένας «δάκτυλος των Σκοπίων».

Ελευθερία ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΔΙΑ

20-

Διάλεξα να ξεχωρίσω απ' τα αρχεία αυτό το ντοκουμέντο γιατί το θεωρώ κεφαλαιώδες. Παρατηρούμε την είσοδο στον αγωνιστικό χώρο των ομάδων της Αλβανίας και της Σουηδίας. Η σημασία του παιχνιδιού είναι μεγάλη. Πρόκειται για τον προημιτελικό της Β Ζώνης της Intercontinental Playland. Ένα απ' τα πιο σημαντικά παιχνίδια. 325 τηλεοπτικά δίκτυα καλύπτουν τον αγώνα.

Η ιδιαιτερότητά του δε διαφεύγει από κανέναν: έχει εξαφανιστεί το κοινό. Και δεν θα επιστρέψει ποτέ. Από τη μέρα αυτή, όλες οι συναντήσεις της Football Association θα διεξάγονται χωρίς την παρουσία θεατών (πρόκειται για την περίφημη διάταξη 20-27).

Τρεις είναι οι λόγοι.

Η επιτυχία του αθλητικού θεάματος και η δημογραφική έκρηξη οδήγησαν τα περισσότερα έθνη να κατασκευάσουν τα μεγαστάδια κατά τα έτη 023, 024 και 025. Η χρηματοδότηση όμως αυτών των οικοδομημάτων από μπειτόν κατέληξε δυσβάστακτη, και οι διάφορες οικονομικές κρίσεις δεν επέτρεψαν να συντηρηθούν αυτά τα πέτρινα μεγαθήρια, ενώ η υποδομή τους αποδείχθηκε πολύ εύθραυστη: η ολική πληροφορική οργάνωση των συστημάτων διαχείρισης στο σύνολο των συγκροτημάτων δεν έγινε χωρίς προβλήματα. Ο κλιματισμός που γενικεύθηκε από το προτελευταίο παγκόσμιο κύπελο ήταν απλά ένα καταπραϋντικό. Από το έτος 036 τα στάδια στο Ουλάν-Μπατόρ, στο Αμάν, στη Χάιφα, στη Μασσαλία, στη Μπέν, στο Σκάρμπορο και στο Αλμεντραλέχο εξελίσσονται σε πόλεις μέσα στις πόλεις και υφίστανται την επιδρομή συμμοριών, θρησκευτικών αιρέσεων και νομάδων. Θυμόμαστε το μακελειό στο Ολυμπικό Στάδιο

του Ζαρναγκάρ όταν χρειάστηκε ο στρατός να εκκαθαρίσει, με τη βοήθεια ελικοπτερών και θωρακισμένων, τους πιστούς της θεάς Κάμπλορ. Ο ακριβής αριθμός των νεκρών δεν έγινε ποτέ γνωστός, μπορούμε όμως να τους εκτιμήσουμε στους 130.000... Οι προσπάθειες να μετασχηματιστούν αυτά τα τεράστια μπειτονένια κήτη δεν κατέληξαν σε ουσιαστικά αποτελέσματα.

Ο δεύτερος λόγος είναι πιο γνωστός και μπορούμε να τον συνοψίσουμε σε μια λέξη: οι Killer-boys, οι πρώην χούλιγκανς.

Θα μπορούσαμε εδώ να αποδυσούμε σε μια μακρά απαρίθμηση που αφορά τις συγκρούσεις των αντίπαλων ομάδων. Ακόμα και μετά την επίσημη απαγόρευση σ' όλα τα γήπεδα του πλανήτη αυτών των οργανωμένων ομάδων, ο απολογισμός παρέμεινε βαρύς. 127 νεκροί σ' έναν αγώνα κατώτερων κατηγοριών στο Σάντο-Τομέ...

Η κατασκευή μικροσκοπικών φορητών όπλων και οι τεχνικές κατά της ανίχνευσής τους που επιτρέπουν την εξουδετέρωση των συστημάτων συναγερμού, θα πολλαπλασιάσουν τους κινδύνους και μπορούμε να πούμε ότι από το έτος 042 δεν υπάρχει πλέον αγώνας χωρίς θύματα. Το φαινόμενο αυτό φτάνει στο αποκορύφωμα κατά τα προκριματικά ενός διαπεριφερειακού προταθλήματος στην Ταμπελμπάλα, όπου διεξήχθη μια μάχη με 7803 νεκρούς. Απ' τους 22 παίκτες, οι 14 σκοτώθηκαν στα αποδυτήρια απ' τον Άτσι Μαστάρκιν, παλιό παίκτη της Μποταφόγκο, που οπλισμένος μ' ένα φλόγobόλο σκορπούσε τον τρόμο επί δεκατέσσερις ώρες.

Ο τρίτος λόγος είναι απλός: ήδη από τα χρόνια της δόξας του football, ο αριθμός των θεατών δεν αντιπροσώπευε παρά ένα ασήμαντο πολλοστημόριο αν τον συγκρίναμε με τον αριθμό των τηλεθεατών. Όταν εφαρμόστηκε το ΣΔΑ (στοίχημα κατά τη διάρκεια του αγώνα) όπου δεν είναι δυνατόν να παίξεις αν δε βρίσκεσαι μπροστά σ' έναν δέκτη, οι κερκίδες άρχισαν να ερμηνώνονται όλο και περισσότερο. Η διάταξη 20-27 δεν έκανε τίποτα άλλο παρά να επικυρώσει ένα τετελεσμένο γεγονός. Η γνώμη μου βέβαια δε μετράει, όμως ακόμα πιστεύω ότι η απουσία του κοινού είναι μια απ' τις αιτίες που προκάλεσαν την εξαφάνιση αυτού του αθλήματος...

Ακόμα και παρά την πρόοδο που συντελέστηκε με τις κάμερες ομπέικ και τη χρήση υποκειμενικών μηχανών που επέτρεπαν στον θεατή να δει αυτό ακριβώς που έβλεπε ο παίκτης τη στιγμή της δρά-

ΤΑΞΗ -27

σης, τίποτα δεν αντικατέστησε κατά τη γνώμη μου την παλλόμενη
φωνή του πλήθους, τη ζεστασιά, το παραλήρημα...

Ναι, αυτή η φωτογραφία σημαδεύει μια στροφή.

Ένα άλλο άθλημα γεννήθηκε. Δεν επρόκειτο να ζήσει για πολύ.

Η ΤΣΟΝΤΑ ΤΗΣ ΕΙΔΗΣΗΣ

ΥΠΑΡΧΟΥΝ φαινόμενα στη ζωή, που η θεωρητική τους προσέγγιση, όχι μονάχα δεν συντελεί στην κατανόησή τους, αλλά αντίθετα είτε συσκοτίζει ή στην καλύτερη περίπτωση μιλάει για άλλο πράγμα. Ένα απ' αυτά είναι ο έρωτας. Καμιά ερωτική θεωρία δεν έσωσε ποτέ κανέναν ερωτευμένο. Ο έρωτας είναι από τα φαινόμενα που ή θιώνονται ή δεν υπάρχουν. Η θεωρία έγκειται στην αντικατάσταση του έρωτα από μια διήγηση για τον έρωτα. Ένα άλλο, είναι η πολιτική. Αν στην πολιτική ο πολίτης δεν είναι ενεργός, δεν τη θιώνει δηλαδή, τότε είναι κορδίδο από χέρι. Άλλοι θα ενεργήσουν και θα μιλήσουν γι' αυτόν, και ο ίδιος λειτουργεί σα θεατής ή αναγνώστης της ίδιας του της πραγματικότητας. Οι «θεωρητικοί» (εδώ τα mass media) έχουν αναλάβει να μιλήσουν για την πραγματικότητα του, με την ίδια δυστυχία που ο μοναχικός άνθρωπος παρηγοριέται με φτηνές τσόντες ή πορνογραφία κακής ποιότητας.

Ένα τρίτο φαινόμενο είναι η τέχνη. Κατά κανόνα οι θεωρητικοί της λειτουργούν στον αντίποδα της τέχνης. Οι λαμπρές εξαιρέσεις, είναι τόσο σπάνιες και τότε μόνο, που αυτοκαταργούνται σα φορείς θεωρίας. Μ' αφορμή κάποιο έργο δημιουργούν κάτι δικό τους, κάτι προσωπικό, που διεκδικεί μια παρέμβαση δίπλα σε μια άλλη, και εντάσσεται σε μια αλυσίδα δημιουργίας. Η μια μορφή έκφρασης εμπνέεται από μια άλλη.

Αυτοί που έχουν τον «θεωρητικό λόγο» πάνω στα δρώμενα της ζωής, έχουν και την εξουσία πάνω στη ζωή. Αυτοί θα διαμορφώσουν μια νέα πραγματικότητα και πάνω σ' αυτή θα συρθούμε για να σχολιάσουμε, να συμφωνήσουμε ή να διαφωνήσουμε, όσο κι αν αυτή δεν ανταποκρίνεται στις δικές μας εμπειρίες, όσο κι αν αυτή μας είναι σιχαμερή κι απονικτική. Για να πας κόντρα στο ρεύμα δε χρειάζονται μόνο κότσια, αλλά και ικανότητες προσανατολισμού στα σκοτάδια.

Το 88 που μας εγκαταλείπει, θα αφήσει στη μνήμη μας δυο γεγονότα. Τη **Δήμητρα** και τον **Κοσκωτά**. Τα υπόλοιπα γεγονότα της χρονιάς, είτε αυτά ήταν η γενοκτονία των Κούρδων με τα χημικά όπλα του Ιράκ, είτε η χρημική διάλυση της Αθήνας, είτε η αρχή του τέλους του σιωνισμού, με την αναγνώριση του δικαιώματος ύπαρξης του Ισραήλ από τον Αραφάτ ή ακόμα οι δεκάδες των κινητοποιήσεων των εργαζομένων στην Ελλάδα, που κανείς πια δεν θυμάται, ούτε τι αιτήματα είχαν, ούτε ποιος κλάδος ήταν. Τι ζητάγαν αλήθεια οι καθηγητές; Υπήρξε ποτέ πρόβλημα παιδείας στην Ελλάδα; Όχι, αυτά ουδέποτε υπήρξαν. Όπως, βέβαια, δεν υπήρξε και ποτέ διάσπαση του ιστορικού ΚΚΕ. Κάτι βέβαια είχε γίνει, αλλά τώρα τρέχα γύρευε ψύλλους στ' άχυρα.

Η Δήμητρα και ο Κοσκωτάς, είναι η πραγματικότητα ενός έθνους όπως αυτή διαμορφώθηκε από τους γεφύλους των πρωτοελλίδων του τύπου, και στο ρυθμό τους ανέπνεε η ένδοξη φυλή μας. Ζήτη η Ελλάδα και κάθε τι ελληνικό λοιπόν. Κι όποιος καταλαβαίνει δεν ξέρει πού πατά και πού πηγαίνει. Γιατί η Δήμητρα και ο Κοσκωτάς, για μερικούς μεμψήμοιρους όπως εγώ, σαν θέματα δεν έχουν απολύτως κανένα ενδιαφέρον.

Αν κάνουμε την υπόθεση πως αυτά τα θέματα είχαν προταθεί σαν σήριαλ στην τηλεόραση, ακόμα και σε μια καθολικά αποτυχημένη τηλεόραση σαν τη δικιά μας, δεν θα είχαν καμιά δυνατότητα να περάσουν. Τι ενδιαφέρον θα είχε η ιστορία ενός γέρου που με τα χρήματά του και την εξουσία του καταφέρνει και σπιτώνει μια σχετικά νέα γυναίκα; Ο κλασικός κομπινάδρος της ελληνικής κοινωνίας που τ' αρπάζει από το κράτος, για την κοινή συνείδηση δεν αποτελεί αδίκημα, αλλά μια φυσιολογική σχέση κράτους-κεφαλαιούχου.

Εκεί λοιπόν που τα θέματα σαν σήριαλ αποτυγχάνουν, γίνονται πολιτική και χρησιμοποιούνται στο έπακρο. Και εδώ είναι ένα φαινόμενο αξιοσημείωτο και αποτελεί εθνικό copyright. Όπως οι κεφαλαιούχοι μας έχουν την ικανότητα να μετατρέπουν τον αέρα σε χρήμα και το χρήμα σε αέρα, έτσι και οι δημοσιογράφοι μας, έχουν την ιδιοφυΐα να μετατρέπουν την πολιτική σε σήριαλ και τα σήριαλ σε πολιτική. Κι αυτό αποδίδει σε αναγνώστες και κυκλοφορία. Είναι αυτό που καθιερώνει προσωπικότητες από τη μια μέρα στην άλλη.

Παράδειγμα πρώτο. Η Δήμητρα, όπως παλιότερα και η Δέσποινα, είχαν την εύνοια της τύχης να δουν πρωθυπουργό γυμνό κι είχαν το φως τους, σ' αντίθεση με τον Φουκαρά το Τειρεσία που το έχασε μόλις είδε κατά λάθος γυμνή την Άρτεμη.

Και στο φως της δημοσιότητας μπορούν να θεμελιώσουν διάφορα ευαγή ιδρύματα, άσχετα βέβαια αν δε θα χτιστούν ποτέ. Τρία ιδρύματα από 'δω, δυο δεξιώσεις από κει, καμιά πρεμιέρα, τίποτα εγκαίνια, άντε και ένα προσκύνημα σε

μια κεντρική Παναγιά και η πολιτική προσωπικότητα είναι έτοιμη. Τι παραπάνω κάνουν οι πολιτικοί; Τι παραπάνω έκανε η συγχωρεμένη Φρειδερίκη; Αν η Δήμητρα δεν ήθελε να κάνει πολιτική καριέρα, θα δεχόταν τον Ανδρέα στο μπουντουάρ της, όπως δηλαδή έχει καθιερωθεί από αιώνες στο ερωτικό πρωτόκολλο της εξουσίας.

Παράδειγμα δεύτερο. Ο Κοσκωτάς. Οι οικονομικές του κομπίνες, ήταν δυνατές, γιατί έτσι λειτουργεί η οικονομία μας. Η κομπίνα αποτελεί την κινητήρια δύναμη της οικονομίας που εμβολίζει το θησαυροφυλάκιο του κράτους κι αποσπά τα απαραίτητα κεφάλαια. Ένα μέρος τους θα πάει για να τσίρει τους ημέτερους κι ό,τι απομείνει θα επενδυθεί σε μια νέα κομπίνα. Από τον κύριο τάδε που στα καλά καθούμενα πέταξε μια θιλάρα και μια Μερσεντές, μέχρι τον τελευταίο Κοσκωτά, *cherchez la femme*. Το κράτος δηλαδή. Το κράτος μας, κατάλοιπο της οθωμανικής διαίκτησης, κράτησε όλες τις συνήθειες των πασάδων, με τη διαφορά πως δεν δίνει φόρους στην Υψηλή Πύλη, παρά τους κρατάει για λογαριασμό του. Τα χρήματα που συσσωρεύει το κράτος, δεν τα κάνει έργα, ούτε επενδύσεις. Τα χρησιμοποιεί η εκάστοτε κυβέρνηση για να διατηρηθεί στην εξουσία. Και εδώ υπάρχει το ψωμί για όσους θέλουν να φάνε. Και ο Κοσκωτάς, θλέποντας κι αυτός με τη σειρά του γυμνό τον πρωθυπουργό από κάθε ιδεολογία, αναλαμβάνει την πολιτική στήριξη του ΠΑΣΟΚ. Ο Κοσκωτάς πέραν των χρημάτων του, είναι μια πολιτική προσωπικότητα που όπως και η Δήμητρα, επένδυσε στον Ανδρέα, όπως έκαναν και πολλοί άλλοι που στάθηκαν λιγότερο τυχεροί.

Και οι μόνιμες και παλιές πληγές της ελληνικής κοινωνίας και όλες οι αντιθέσεις που τη συγκλονίζουν, θγαίνουν στην επιφάνεια με τη μορφή μυθιστορημάτων σε καθημερινές συνέχειες. Παρακολουθούμε, ακόμα και από το «Ποντίκι», για το πώς έφυγε ο Κοσκωτάς από την Παλλήνη ή από πού πέταξε το πουλάκι. Ο Κοσκωτάς έφερε στην επικαιρότητα, όλες τις ιστορίες των κεφαλαιούχων μας και των εκδότην τους. Η Δήμητρα είναι η εικόνα του έλληνα πολιτευτή. Ο καθένας πρέπει να δώσει στον αρχηγό, ό,τι μπορεί και ό,τι τον παίρνει να δώσει. Αλλά γι' αυτά δεν γράφηκε τίποτα.

Ανδρέας-Δήμητρα-Κοσκωτάς, ιδού η τρίλιζα της εξουσίας και το δράμα μιας χώρας που εδώ και ενάμιση περίπου αιώνα, που θεωρείται ελεύθερη κι ανεξάρτητη, όχι μονάχα έχασε την ελπίδα εκμοντερνισμού με την καπιταλιστική σημασία του όρου (βιομηχανική και τεχνολογική επανάσταση) αλλά και κάθε έννοια αξιοπρέπειας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κι εδώ είναι ο ρόλος αυτών που μιλούν για την πολιτική στο όνομα του πολίτη που δεν ασκεί τα δικαιώματά του. Εδώ είναι τα περίφημα mass media: Τηλεοράσεις, εφημερίδες, ραδιόφωνα, έχουν αντικαταστήσει τη λογοκρισία, έτσι όπως τη γνωρίζαμε σ' ολοκληρωτικά καθεστώτα, που απαγόρευαν τελείως μια είδηση, ενώ τώρα η είδηση, όταν δεν μπορεί ν' αποσιωπηθεί (η είδηση, είναι και εμπόριο) τότε παραποιείται σε τέτοιο βαθμό που χάνει το νόημά της και γίνεται μύθευμα. Και είναι το μύθευμα που γίνεται είδηση. Η εξουσία στηρίζεται σ' αυτά τα μυθεύματα, που κατασκευάζονται απ' τους επαγγελματίες του είδους.

Η «Αυριανή» είναι το πιο προχωρημένο παράδειγμα αυτής της δημοσιογραφίας. Αξιοποιώντας το έδαφος που έστρωσε ο υπόλοιπος τύπος (οι εξαιρέσεις του δεν μπόρεσαν να διαμορφώσουν άλλη κατάσταση) έχει φτάσει στο σημείο να υποστηρίξει το πραξικόπημα σαν την καλύτερη διασφάλιση της δημοκρατίας κατά το Οργουελιανό αξίωμα, πως ειρήνη σημαίνει πόλεμος.

Αλλά ας μην ανησυχούμε χρονιάρικες μέρες. Κι αν ακόμα υποθέσουμε πως κάτι τέτοιο σχεδιάζεται από αφοσιωμένους αξιωματικούς του Ανδρέα, ήδη τα λεφτά θα έχουν φαγωθεί. Και το πραξικόπημα λεφτά χρειάζεται όπως και κάθε τι άλλο στην κοινωνία που ζούμε. Όπως και δεν πρέπει ν' ανησυχούμε για την τύχη του Κοσκωτά. Όλο και κάποιο χαρτζιλίκι θα του έμεινε, ικανό για ν' αγοράσει την υπόλοιπη Ελλάδα. Και δεν είναι απ' τα απίθανα, να μας έρθει και αυτός με τη μνηστή του απ' την Αμερική, μαζί με κανένα Μαραντόνα, οπότε δικαιωματικά θα γίνει εθνικός ήρωας. Ο άνθρωπος το είπε. Η δίωξη του ήταν πολιτική. Ήταν το πρώτο τμήμα του ΠΑΣΟΚ που έχασε την εξουσία. Αν θελήσει ν' αξιοποιήσει και την πτώση του υπόλοιπου τμήματος του ΠΑΣΟΚ, έχει κάθε δυνατότητα. Ποιος θα θυμάται τις κομπίνες; Κάποιο νέο μυθιστόρημα θ' απασχολεί τις στήλες των εφημερίδων μας.

Π.Κ.

TREVI

Η ΕΥΡΩΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΕΠΙΣΗΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ

Μέσα στον ορυμαγδό των Κοστω-σκανδάλων και την έρπουσα κυβερνητική κρίση, ορισμένες σημαντικές ειδήσεις περνούν σχεδόν απαρατήρητες. Ανάμεσά τους και η πρόσφατη (8-9 Δεκέμβρη) σύνοδος της «Ομάδας TREVI» στην Αθήνα, με την οποία ουσιαστικά σηματοδοτείται η επισημοποίηση της ευαγούς αυτής μάζωξης και η δημόσια πλέον καθιέρωσή της σαν ένας απ' τους στυλοβάτες της Πολιτικής Ενοποίησης της Δυτικής Ευρώπης.

Ως γνωστόν, η Ομάδα TREVI αποτελεί το συντονιστικό όργανο για την πρόληψη και καταστολή της πολιτικής (κυρίως) «εγκληματικότητας» σε διευρωπαϊκό επίπεδο· στην ουσία, πρόκειται για το πρόπλασμα της ενοποιημένης ευρωπαϊκής αστυνομίας του μέλλοντος. Η πολιτική της καθοδήγηση γίνεται απ' το Συμβούλιο των υπουργών Δημόσιας Τάξης, Δικαιοσύνης κι εσωτερικών των χωρών-μελών της ΕΟΚ, που συνέρχεται κάθε εξάμηνο, και απ' την «τρίκα» των υπουργών Δημ. Τάξης της χώρας που έχει την προεδρία της Κοινότητας, της προηγούμενης και της επόμενης. Πίσω απ' αυτές τις πολιτικές μορφές συνεργασίας βρίσκεται ένα ολόκληρο δίκτυο «εμπειρογνομόνων», «τεχνικών», και πάσης φύσεως χαφιέδων – με κύρια αποστολή την ανταλλαγή πληροφοριών, την κατάρτιση «μαύρων λιστών» με εξτρεμιστές και ύποπτους για «τρομοκρατική δράση» ή «συμπάθειες προς την τρομοκρατία», την παροχή «τεχνικής υποστήριξης», αλλά και την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών της καταστολής και των σχετικών εξοπλιστικών προγραμμάτων. Όσο για το όνομά της η TREVI δεν το οφείλει φυσικά στην ομώνυμη ρωμαϊκή πηγή· προέρχεται από τα αρχικά των λέξεων Terrorism (τρομοκρατία), Revolution (επανάσταση) και Violence (βία).

Παρόλο που η TREVI υφίσταται απ' το 1976, μέχρι πρόσφατα το νομικό καθεστώς της ήταν μάλλον ακαθόριστο. Έτσι, λ.χ., στις 5/7/1988 ο έλληνας Υπουργός Εξωτερικών κ. Παπούλιας δηλώνει, με την ιδιότητά του ως προεδρεύοντος του Συμβουλίου των Υπουργών της ΕΟΚ, ότι «οι δραστηριότητες της ομάδας TREVI βρίσκονται εκτός του πλαισίου των

ευρωπαϊκών κοινοτήτων». Απεναντίας, κατά την επίσκεψή του (τέλη Σεπτεμβρίου '88) στη Νομική Επιτροπή του Ευρώκοινοβουλίου, ο Μ. Κουτσόγιωργας θα υποστηρίξει ότι «η TREVI αποτελεί εξειδίκευση της (Κοινοτικής) Πολιτικής Συνεργασίας». Η τελευταία σύνοδος της Ομάδας, με τη δημοσιότητα που δόθηκε σ' αυτή, ήρθε να λύσει την αντίφαση στις δηλώσεις των στελεχών της ελληνικής κυβέρνησης· κερδισμένος αποδείχτηκε, όπως ήταν επόμενο, ο Μένιος.

Εδώ θα πρέπει να γίνει μια επισήμανση: η ίδια η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, που ισχύει απ' την 1η Ιούλη '87, προβλέπει σαφώς την ενοποίη-

ση της καταστολής στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης. Στην παράγραφο 6α του άρθρου 30 διαβάζουμε:

«Τα υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη κρίνουν ότι στενότερη συνεργασία πάνω στα θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας μπορεί από τη φύση της να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Είναι διατεθειμένα να συντονίσουν περισσότερο τις θέσεις τους πάνω στις πολιτικές και οικονομικές (sic) πτυχές της ασφάλειας».

Για το πώς εφαρμόζεται στην πράξη αυτή η «συνεργασία πάνω σε θέματα ευρωπαϊκής ασφάλειας», οι πληροφορίες που έχουμε είναι ανα-

πόφευκτα, ελλιπείς και «φιλτραρισμένες»: περιέχουν μονάχα ότι τα «Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη» κρίνουν ότι χρειάζεται να πληροφορηθούν οι υπήκοοί τους. Από όσα έχουν γίνει γνωστά, πάντως, κατά τις τρεις πρόσφατες συνόδους της TREVI:

● Αποφασίστηκε η σκλήρυνση του ελέγχου στο εξωτερικό σύνορο της κοινότητας. Από την 1-1-88 ισχύει ενιαία λίστα 50 χωρών, οι πολίτες των οποίων χρειάζονται ειδική κοινοτική βίζα για την είσοδο σε κάποια χώρα της ΕΟΚ. Εκφράζοντας την αντίληψη που διαπερνά αυτή την πολιτική, ο Θ. Πάγκαλος θα δηλώσει στον ανταποκριτή της Herald Tribune: «Αφού ο έλεγχος στα σύνορα μεταξύ των χωρών-μελών έχει χαλαρώσει, πρέπει να εφαρμόσουμε μια αποτελεσματική άμυνα των εξωτερικών

ΕΟΚ-TREVI

και NATO

το ίδιο

συνδικάτο!

συνόρων της κοινότητας, κατά των τρομοκρατών, των λαθρεμπόρων και των ανεξέλεγκτων μεταναστών από χώρες που δεν ανήκουν στην ΕΟΚ». (24 Όρες, 3/8/88).

● Προωθήθηκε η ενοποίηση των κριτηρίων για την παροχή πολιτικού ασύλου – και η ουσιαστική κατάργησή του ανάμεσα στις χώρες της κοινότητας. Έτσι, λ.χ., με απόφαση της TREVI στις 9-12-87 απαγορεύεται σε χώρα-μέλος της ΕΟΚ να δεχτεί ως πολιτικούς πρόσφυγες αλλοδαπούς που άλλη χώρα-μέλος αρνήθηκε να τους παραχωρήσει πολιτικό άσυλο (Ριζοσπάστης 13/3/88 – με θάση απάντηση του Συμβουλίου Υπουργών σε ερώτηση του ευρωβουλευτή Α. Αλαβάνου). Το ζήτημα, βέβαια, δεν έχει διακανονιστεί οριστικά – εξ ου και οι πρόσφατες «κόντρες» ανάμεσα σε Βρετανία και Βέλγιο απ' τη μια (για τη μη έκδοση ιρλανδού ιε-

ρέα, μέλους του IRA) και σε Ιταλία κι Ελλάδα απ' την άλλη (για την απέλαση του παλαιστίνιου Οζάμα αλ-Ζομάρ).

● Υπήρξε αγαστή συνεργασία και «ανταλλαγή απόψεων» με τους υπουργούς Εσωτερικών ή/και Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, της Αυστρίας, της Σουηδίας, της Νορβηγίας και του Μαρόκου, με κύριο θέμα το συντονισμό των «αντιτρομοκρατικών» δραστηριοτήτων και τη ρύθμιση της έκδοσης προσώπων που καταζητούνται σ' αυτές τις χώρες κι έχουν καταφύγει στην Κοινότητα. Αν η παρουσία του «αμερικανού φίλου» ως «παρατηρητή» στις συνεδριάσεις της TREVI αποτελεί σταθερό στοιχείο-έκφραση της επικυριαρχίας των ΗΠΑ πάνω στο «Σύστημα Ασφάλειας» της Δύσης, αν η συμμετοχή της Αυστρίας (χώρας-σταυροδρόμι της «διεθνούς τρομοκρατίας» κατά τη σχετική δυτική φιλολογία) σ' αυτό το «αντιτρομοκρατικό» πλέγμα είναι εξίσου παλιά, η διεύρυνση του χώρου αναφοράς της TREVI με τη συνεργασία με φασίζοντα τριτοκοσμικά καθεστώτα, όπως αυτό του Μαρόκου, δημιουργεί ένα άκρως επικίνδυνο προηγούμενο. Σήμερα το Ραμπάτ, αύριο η Άγκυρα, μεθαύριο η Τεχεράνη = από καταφύγιο των κυνηγημένων του Τρίτου Κόσμου, η Ευρώπη κινδυνεύει να μετατραπεί σε χωροφύλακα της μισής Υδρογείου. Ξεκινώντας με την καταστολή της «ευρω-τρομοκρατίας», η «Ευρώπη των Αστυνόμων» απειλεί ναβάλει στο στόχαστρό της καθέναν που αντιμάχεται καθεστώτα όπως του Εθρέν, του Σαντάμ Χουσεϊν και (γιατί όχι;) του αγιατολλάχ Χομεϊνί. Ήδη, η Ελλάδα και η Γαλλία έχουν αρνηθεί την παροχή ασύλου σε αγωνιστές της ιρανικής αντίστασης...

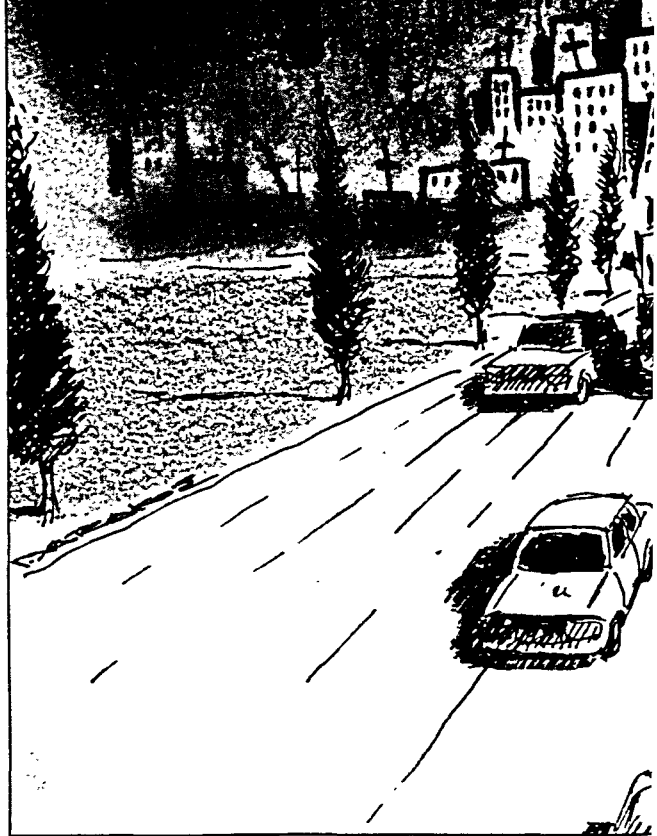
Όσο για την ελληνική κυβέρνηση, αυτή αποδέχεται πλήρως την ενσωμάτωση της χώρας μας σ' αυτό το πλέγμα διεθνοποίησης της καταστολής. Η κύρωση (25/5/88) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Καταστολή της Τρομοκρατίας, η συνυπογραφή (18/3/88) της Διεθνούς Σύμβασης «για την καταστολή παράνομων πράξεων ενάντια στην ασφάλεια των πλοίων» – που δίνει το δικαίωμα σε τρίτες χώρες να επέμβουν αν το πλοίο φέρει σημαία της χώρας τους ή μεταφέρει επιβάτες υπηκόους της – και η πρόσφατη (19/9/88) ίδρυση της νέας «αντιτρομοκρατικής» υπηρεσίας (υπό τον τίτλο «Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας») σηματοδοτούν αυτή την πορεία.

Όσοι, λοιπόν, χάρηκαν για την πρόσφατη θεαματική κατάρρευση της σκευωρίας που είχε στηθεί σε βάρος του Γεράσιμου Μπουκουβάλα και της Βαγγελιώς Βογιατζή, ας μην επαναπαύονται. Η ικανότητα των δυτικοευρωπαϊκών αστυνομιών – και στο στήσιμο σκευωριών – είναι ως γνωστόν, πολύ μεγαλύτερη απ' αυτή των ελλήνων ομολόγων τους.

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
Δημήτρης ΤΡΙΜΗΣ

ΕΥΤΥΧΕΣ ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ

ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ

«ΤΙΝΑ» ονομάζεται το δεύτερο κεφάλαιο του βιβλίου με τα πρωτοσέλιδα της γερμανικής εφημερίδας BILD που διάλεξε και δημοσίευσε ο Γκίντερ Βάλραφ. Πρόκειται για τα πρωτοσέλιδα με το γάμο της Χριστίνας Ωνάση και το διαζυγίο της από έναν «Ρώσο».

Τον απεχθή ρόλο του τραστ Ωνάση, και ιδιαίτερα της Χριστίνας ως εκπροσώπου του, στην Ελλάδα και διεθνώς, τον αφήνω, εγώ ένας ξένος, στην κρίση των ελλήνων αναγνωστών (-τριών) μας. Αρκεί μόνο, νομίζω, να παρατηρήσουμε τα άτομα που τιμούνται κάθε χρόνο με το «Βραβείο Ειρήνης Αθήναι» απ' το «Ίδρυμα Ωνάση». Πριν δυο χρόνια ήταν ο «λοχίας» των Αμερικάνων στην Ευρώπη τη δεκαετία του '70, ο δυτικογερμανός καγκελάριος Χέλμουτ Σμιτ. Φέτος τιμήθηκε ο υπουργός του πολέμου στο Βιετνάμ της δεκαετίας του '60, και πρόεδρος της Διεθνούς Τράπεζας τη δεκαετία του '70, ο Μακναμάρα. Πολύ θα θέλαμε να ρωτήσουμε ευθέως τους κυρίους αυτούς που μας υποχρεώνουν να πνιγόμαστε μέσα στην αγαπημένη μας Αθήνα απ' το νέφος, μήπως θα 'πρεπε την άλλη φορά να τιμήσουν με το βραβείο «Αθήναι» τον κύριο... «Νέφος», και να του παραχωρήσουν και τα 200.000 δολάρια... Άλλωστε το χρήμα δεν έχει μυρουδιά, έτσι δεν είναι; Και είναι σίγουρο ότι το νέφος θα μας φέρει την ειρήνη, αν συνεχιστούν έτσι τα πράγματα, με το «θλέμμα (του Μητσοτάκη) στο μέλλον», με την ΕΟΚ των μονοπωλίων του 1992, με την καταστροφή της Αθήνας για τη «χρυσή Ολυμπιάδα» των διεθνών μονοπωλίων το 1996: Μέχρι το 2000 θα αποκτήσουμε όλοι την ειρήνη στην Αθήνα, την ειρήνη του νεκροταφείου.

Το μεγάλο σκάνδαλο

«Σκανδαλάκια», σκάνδαλα: Το μεγάλο σκάνδαλο που μ' αυτό ζούμε και πεθαίνουμε είναι το καπιταλιστικό σύστημα, δηλαδή εκείνη η σκέψη κι εκείνες οι πράξεις για τις οποίες το χρήμα έχει μεγαλύτερη σημασία από τους ανθρώπους και τη φύση. Το Ποντίκι εφάρμοσε μια φορά πολύ καλά αυτή τη σκέψη. Η είδηση αφορούσε μια πιθανή συμμετοχή ελλήνων εμπόρων όπλων και ναρκωτικών στο παγκόσμιο σκάνδαλο Ιράνγκεϊτ. Με δυο λόγια το Ιράνγκεϊτ σημαίνει ταυτόχρονης συναλλα-

γές όπλων και ναρκωτικών με το Ιράκ και το Ιράν, που πολεμούσαν μεταξύ τους. Σύμφωνα με την επιχειρηματολογία που χρησιμοποίησε το Ποντίκι, κάποιος που διαθέτει ένα εργοστάσιο όπλων θέλει να πουλήσει όσο μπορεί πιο πολλά όπλα. Αυτό ισχύει σ' όλο τον κόσμο. Και έτσι έκλεισε για το Ποντίκι το κεφάλαιο «Ελληνικό Ιράνγκεϊτ» (προς το παρόν ελπίζουμε για το Ποντίκι).

Και τα εκατομμύρια των σκοτωμένων Ιρανών, Ιρακινών, Κούρδων (αλλά και Παλαιστίνιων, Αράβων, Εβραίων, Ευρωπαίων, Αμερικάνων) που δολοφονήθηκαν μ' αυτά τα όπλα και τα δηλητήρια; Αυτοί που καθημερινά πεθαίνουν από τα ναρκωτικά σ' όλο τον κόσμο; Εδώ νίπτουν τας χείρας οι Πόντιοι Πιλάτοι των μέσων ενημέρωσης σ' όλο τον κόσμο (και θεβαίως όχι μόνο το Ποντίκι, ας ειπωθεί αυτό προς τιμήν

του!)

Έχουμε τελοσπάντων «ελεύθερη οικονομία». Πού θα φτάναμε αν οι παραγωγοί και οι έμποροι εργαλείων για (μαζικές) δολοφονίες και καταστροφές θεωρούνταν ένοχοι για την καταστροφή ανθρώπων και φύσης που προκαλούν τα προϊόντα τους; Οι παραγωγοί και οι πωλητές θέλουν μόνο χρήματα. Τώρα τι θα κάνουν οι άλλοι με τα προϊόντα τους δεν είναι δικό τους θέμα...

Αυτή η αιτιολόγηση μιας ούτως ή άλλως ανήθικης στάσης (ή μήπως μπορεί να φανταστεί κανείς τίποτα πιο ανήθικο απ' το να εφοδιάζεις με όπλα δυο εμπόλεμα κράτη που μάχονται μέχρι θανάτου); δεν ισχύει και για τον πρόσθετο λόγο ότι και οι «άλλοι» (διεθνείς έμποροι και μεσάζοντες όπως ο σασυδάραβας Κασόγκι) δεν διαφέρουν και τόσο από εκείνους που βρίσκονται πι-

...ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Er ist Chef der roten Tankerflotte
Tina Onassis
heiratet Kommunisten

Die Bomben-Überraschung aus Moskau:
Onassis-Erbin
heiratet doch ihren
Russen
Morgen gibt Multi-Milliardäre Christine Onassis (24) dem Sowjet-Funktionär Sergij Koursew (35) ihr Ja-Wort

Onassis-Direktoren
schalten CIA ein:
Tina in Moskau
gefangen?
CORDES

Η Τίνα Ωνάση παντρεύεται κομμουνιστή. Αυτός γίνεται αρχηγός του στόλου των τάνκερ.

Η θόμβα-έκπληξη από τη Μόσχα: Η κληρονόμος του Ωνάση παντρεύεται τον Ρώσο της.

Οι διευθυντές του Ωνάση βάζουν τη CIA στο παιχνίδι. Συνελήφθη η Τίνα στη Μόσχα;

σω από τον Ρήγκαν και τον Μπους. Για παράδειγμα, ο Πρόεδρος του Παναμά και άνθρωπος της CIA Νοριέγκα είχε παλιότερα εμπορευτεί όπλα και ναρκωτικά ως πράκτορας του σημερινού προέδρου Μπους. Όμως σήμερα τον παρουσιάζουν σ' όλο τον κόσμο σαν «ένοχο» εμπορίας ναρκωτικών, επειδή αρνήθηκε να προσφέρει τον Παναμά ως βάση για μια επιδρομή κατά της Νικαράγουας...

Για να μην παρουσιάζεται το «σύστημα» της ελεύθερης οικονομίας με την πραγματική του μορφή ως σύστημα της σχεδόν απόλυτης ανευθυνότητας και του μόλις καλυπτόμενου χάους, χρειάζεται τη «δημοκρατία», τους «πολιτικούς» και τα «σκάνδαλα».

Ως «πολιτικό», σας παρουσιάσαμε στο περασμένο τεύχος το σκάνδαλο Βίλι Μπραντ που παραμένει σήμερα «Πρόεδρος της Σοσιαλιστικής Διε-

θνούς». Στο επόμενο τεύχος θα ασχοληθούμε με τον τρόπο που σκηνοθετούνται τα διεθνή «σκάνδαλα» για να σκεπάσουν το μεγάλο σκάνδαλο και να θαυκαλίσουν τους λαούς με την ελπίδα σε μια ανθρωπινότερη κοινωνία μετά την «κάθαρση».

«Δημοκρατία»

Με τον κωδικό όρο «δημοκρατία» είχε καταχωρήσει στα κομπιούτερ του Λευκού Οίκου όλο το εμπόριο όπλων-δηλητηρίων και ναρκωτικών του Ιραν-γκέιτ ο Όλιβερ Νορθ, ο σημερινός ήρωας της Αμερικής. Τον έσθωσε μάλιστα εγκαίρως, ώστε να μην αποκαλυφθούν στοιχεία επικίνδυνα για τον Ρήγκαν, τον Μπους και όσους κρύβονται πίσω απ' αυτούς. Μ' αυτό τα λέμε όλα όσα θα είχαμε να πούμε για τη «δημοκρατία» στον κόσμο που κυριαρ-

χεί το κεφάλαιο των ΗΠΑ.

Ίσως θα 'πρεπε να προσθέσουμε τι

Βραβείο

Ωνάση

στον Κ. Νέφος

σημαίνουν οι GORBAT-SHOW BUSINESS με την περεστρόικα:

— Για λίγα δισεκατομμύρια μάρκα (σε δάνεια που προκαλούν εξάρτηση) ετοίμασε ο Γκορμπατσόφ μια μεγαλο-

πρεπή υποδοχή στη Μόσχα για τον Στράους, το διεθνές σύμβολο του επερχόμενου φασισμού (το σύμφωνο Χίτλερ-Στάλιν σε επανέκδοση).

— Οι χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» εισέρχονται συντεταγμένες στην (κυριαρχούμενη από το κεφάλαιο των ΗΠΑ) Διεθνή Τράπεζα, αναγνωρίζουν το Ισραήλ (ίσως επειδή ο ΟΗΕ είχε καταδικάσει το σιωνισμό σαν μια μορφή ρατσισμού) και συνεχίζουν να στέλνουν στους σιωνιστές όσο το δυνατό περισσότερους εβραίους της Ευρώπης για καλύτερη καταπίεση των αράβων στην κατεχόμενη πατρίδα τους. Κατά τα λοιπά, χρησιμοποιούν τους «Ολυμπιακούς Αγώνες» της Σεούλ διαφημίζοντας στις φανέλες τους τη φήμα Adidas που πήρε πάνω της το 36 στην ναζιστική «Ολυμπιάδα της Ειρήνης» στο Βερολίνο.

Εγκαίρως, για να γιορτάσει τα 70χρονά του (και της ΓΣΕΕ) το ΚΚΕ με το μανδύα της «Ενωμένης Αριστεράς» έγινε το «μεταρρυθμιστικό κόμμα»... του αστικού τύπου. Η «ΕΟΚ των μονοπωλίων» μεταβλήθηκε εν μια νυκτί στην «ΕΟΚ των λαών της», και «βάσεις του θανάτου» σχεδόν δεν υπάρχουν πια: σε λίγο καιρό θα τις ονομάζουν «εθνικές αμυντικές εγκαταστάσεις». Και βέβαια όχι πια «Έξω απ' την ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ» αλλά «βουρ μέσα». Τα διεθνή τραστ του αυτοκινήτου, για να μπορούμε να μυρίζουμε καλύτερα το νέφος, χαρίζουν στην Πρώτη ένα ολόκληρο διαφημιστικό ένθετο και αυτή — πέραν του δανείου από τον Κοσκωτά — ευχαριστεί διαφημίζοντας σχεδόν καθημερινά το Ινστιτούτο Γκέτε...

... «Σκάνδαλο, σκάνδαλο, σκάνδαλο» μας φωνάζει μια αγανακτισμένη γυναίκα απ' τον «Δίαυλο 10». Μήπως κατάλαβε κανένας τι τρέχει; Θα 'θελες. Πρόκειται για διαφήμιση. Ακολουθεί πομπώδης μουσική του Καρλ Ορφ, αγαπημένου συνθέτη των ναζί, και διαφήμιση για παπλώματα στο Χαϊδάρι.

Ο ωραίος νέος κόσμος των τηλεοπτικών προέδρων Γκορμπατσόφ, Ρήγκαν, Μπους και όλων των άλλων; Δεν πιστεύω σε προέδρους, ηγέτες, κυρίους, το θεό, αυτοσυννομιζόμενους αναρχικούς, αυτόκλητες πρωτοπορίες ή κόμματα στελεχών. Πιστεύω στην ανθρωπότητα. Κι αυτή μου η πίστη μου δίνει σχεδόν απεριόριστη ελπίδα.

Με το βλέμμα λοιπόν στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον: καλή χρονιά σ' όλους.

Ρολφ ΠΟΛΕ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

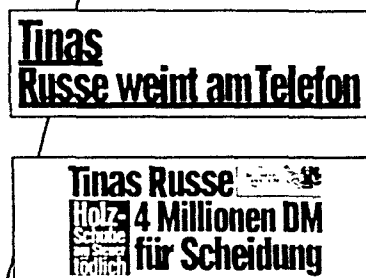
«Δεν θέλω πια να λέγομαι Ωνάση». Τίνα: ένα παιδί! «Αγαπώ τον Σεργκέι. Μετακομίζουμε στη μαμά. Θέλω να γεννήσω στη Μόσχα».

Ο ρώσος της Τίνας: Οι γείτονες τον περιφρονούν. Η κόρη του κλαίει. Η Τίνα πληρώνει τον ρώσο της 100.000 μάρκα.

Η Τίνα στον τρελογιατρό. Ο γάμος της Τίνας καταστράφηκε ήδη;

Ο ρώσος της Τίνας κλαίει στο τηλέφωνο. Ο ρώσος της Τίνας παίρνει 4 εκατ. μάρκα για το διαζύγιο.

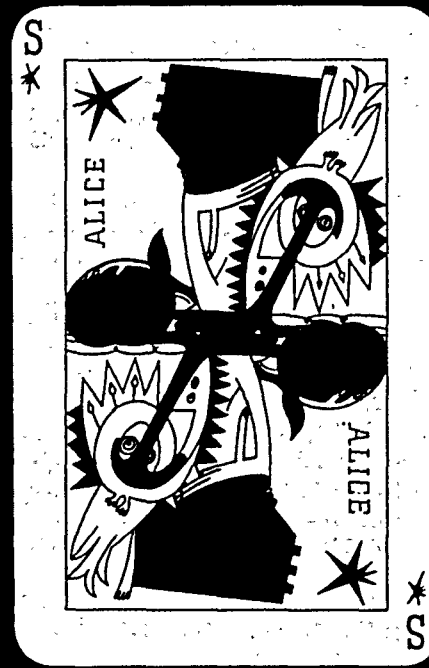
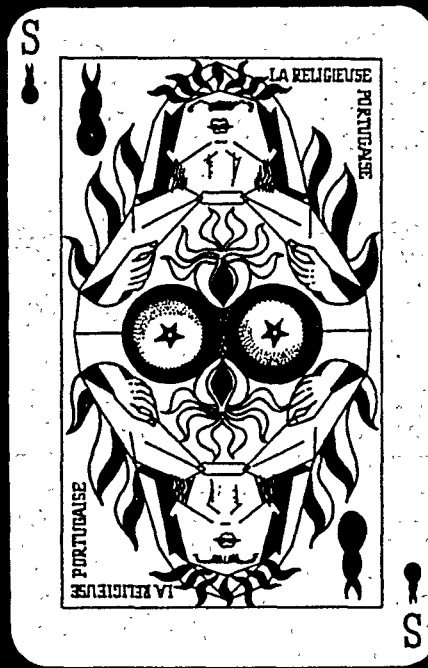
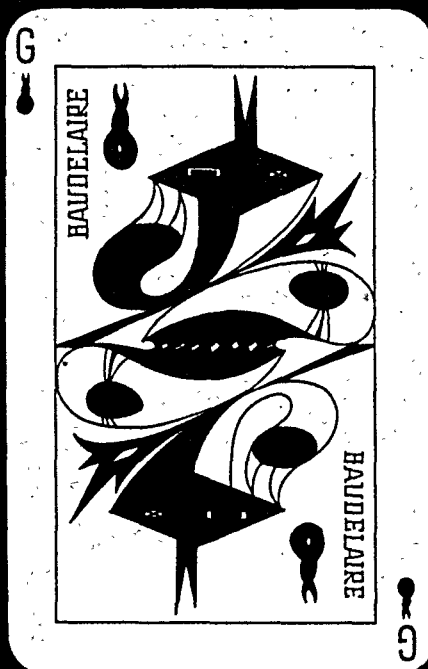
(Όλοι οι τίτλοι είναι από τη γερμανική εφημερίδα BILD).

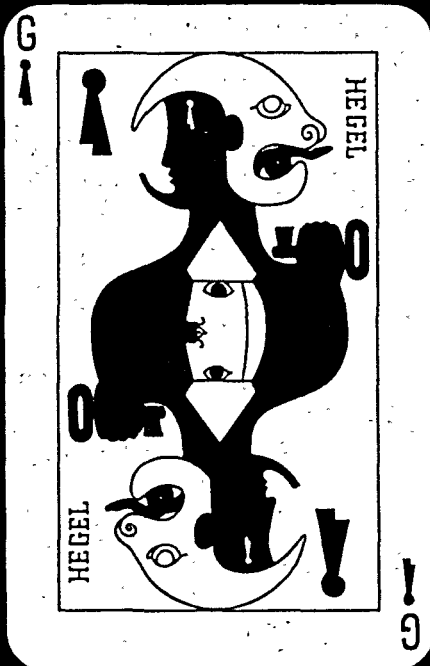
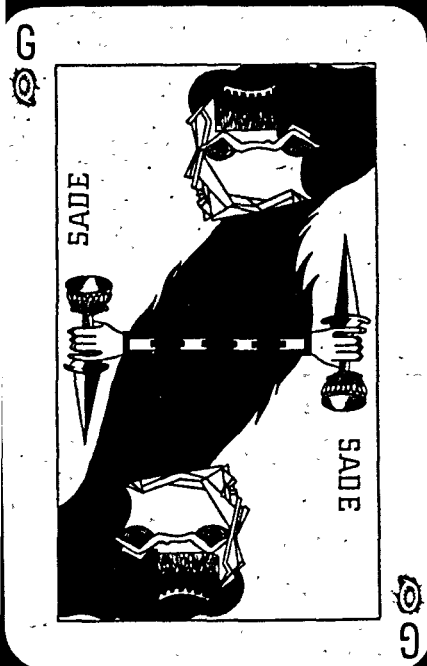
Το Παιχνίδι της Μασσαλίας δεν είναι παρά μια τράπουλα. Αποτελείται από 52 χαρτιά και έχει τη δομή μιας κανονικής τράπουλας με αριθμούς από το 2 ως το 10, με τέσσερις άσους, με φιγούρες, με τέσσερα χρώματα, με μπαλαντέρ. Όμως το ενδιαφέρον αρχίζει από και πέρα αφού τα σύμβολα των χρωμάτων και οι φιγούρες που χρησιμοποιούνται διαφέρουν από αυτά μιας κανονικής τράπουλας και έχουν σχεδιαστεί από τη Σουρρεαλιστική ομάδα που έδρασε στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου.

Παρουσιάζουμε εδώ, με την ευκαιρία της Πρωτοχρονιάς, τις φιγούρες αυτής της τράπουλας και το κείμενο του *André Breton* που τη συνοδεύει.

ΣΤΑ ΤΕΛΗ του 1940 και τις αρχές του 1941 έτυχε να συναντηθούν ή να διασταυρωθούν στη Μασσαλία διάφορα πρόσωπα που είτε συνδέονταν άμεσα με το σουρρεαλιστικό κίνημα είτε είχαν κάποιου είδους σχέση μ' αυτό. Ήταν οι Arthur Adamov, Victor Brauner, André Breton, René Char, René Daumal, Robert Delanglade, Oscar Dominguez, Marcel Duchamp, Max Ernst, Jacques Hérold, Sylvain Itkine, Wilfredo Lam, André Masson, Benjamin Péret, Tristan Tzara. Πολλοί από αυτούς συνήθιζαν να μαζεύονται στον πύργο «Air-Bel» όπου μέναμε, ο Victor Serge κι εγώ, και όπου τους υποδεχόταν με μεγάλη εγκάρδιότητα ο Varian Fry, πρόεδρος της αμερικανικής Επιτροπής βοήθειας προς τους διανοούμενους. Ας ελπίσουμε ότι κάποια -όχι πολύ μακρινή- μέρα ο Fry θα διηγηθεί πώς ήταν γύρω του η ζωή τότε, με φόντο εκείνο το μεγάλο πάρκο του οποίου ο ιδιοκτήτης -ένας γεροισγικούνης γιατρός, με πάθος για την ορνιθολογία- παραφύλαγε έξω, μέσα στην παγωνιά, από φόβο μήπως και κανείς από μας έπαιρνε κανένα νεκρό κλαδί. Κοντά στο θερμκήπιο, το φθινόπωρο, είχαμε κατορθώσει να πιάσουμε όσα αλογάκια της Παναγίτσας θέλαμε, για το μοναδικό θέαμα ανταγωνισμών και ερώτων της φύσης που προσφέρουν και που μπροστά τους ωχρούν τα δημοσιεύματα των εφημερίδων -ήταν ακόμη το πλήθος των μεγάλων διάφανων «νυκτιδίων» που, ξεψυχώντας, τις πρωινές ώρες, ανάσκελα και με σταυρωμένα τα άκρα πάνω στις λευκές κοιλιές τους, στην επιφάνεια των στερνών, είχαν παραστεί μάρτυρες στη μυστηριώδη κύηση των φρύνων -επιθεβαιώνοντας, με τον φαινομενικά περιττό τρόπο της φύσης, ότι η ζωή, για να συνεχιστεί, έχει ανάγκη από το θάνατο- τέλος, σίγουρος για το κύρος του, και δικαίως, ο ακατανόμαστος «στρατάρχης» είχε προαναγγείλει την άφιξη του, σαράντα οχτώ ώρες προτού φθάσει στη Μασσαλία, με κατ'οίκον έρευνες που είχαν καταλήξει στον πολυήμερο εγκλεισμό, πάνω στο εξάισια σημασιολογούμενο για την περίπτωση πλοίο *Sinaia*, όλων των ενοίκων του πύργου. Κι εκεί πάλι, μεταξύ πολλών άλλων «υπόπτων» -τόσο μεγάλη είναι η δύναμη της πρόκλησης, της περιφρόνησης αλλά και της ελπίδας απέναντι και ενάντια σε καθετί- ίσως ποτέ άλλοτε οι ηθοποιοί αυτής της σκηνής δεν είχαν ξανανιώσει τόσο παιδιά, δεν είχαν ξανατραγουδήσει, παίζει και γελάσει τόσο ανέμελα...

Ανάμεσα στις εμπειρίες που κατάφεραν να κινητοποιήσουν τους σουρρεαλιστές στη Μασσαλία -και από τις οποίες δεν έλειπε περισσότερο από ό,τι συνήθως η αγάπη για την έρευνα και η θέληση να εξακολουθούν να ερμηνεύουν ελεύθερα τον κόσμο- ξεχωριστή θέση κατέχει η δημιουργία μιας τράπουλας που να μπορεί να θεωρηθεί ότι ανταποκρίνεται σε ό,τι μας απασχολεί στο αισθητό επίπεδο σήμερα. Οι ιστοριογράφοι της τράπουλας σημειώνουν όλοι από κοινού ότι οι τροποποιήσεις που υπέστη στη διάρκεια των αιώνων συνδέονταν πάντοτε με μεγάλες στρατιωτικές ήττες, χωρίς ωστόσο να προβαίνουν σε εξηγήσεις πάνω σ' αυτό το θέμα. Αυτό που εμείς, εδώ, απορρίπτουμε στην παλαιά τράπουλα είναι, κατά έναν γενικό τρόπο, ό,τι υποδηλώνει την επιδίωξη του σημείου εις βάρος του σημανόμενου πράγματος: ποιος θυμάται, για

Το Παιχνίδι της Μασσαλίας

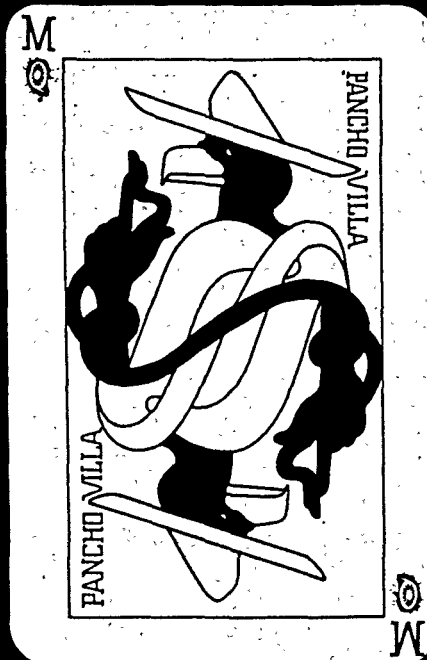
Εκδόθηκε στη Μασσαλία από τον André Dimanche και εκτελέστηκε, βάσει μιας καλλιτεχνικής διαδικασίας, από τον ειδικευμένο κατασκευαστή παιγνιοχάρτων Grimaud.

Με εξαίρεση τον μπαλαντέρ (ο Ubu, του Jarry), τα δεκαέξι χαρτιά (συμπεριλαμβανομένων και των άσων) που αποτελούν την Τράπουλα της Μασσαλίας σχεδιάστηκαν, δύο από κάθε συμμετέχοντα, από τους:

Victor Brauner,
André Breton,
Oscar Dominguez,
Max Ernst,
Jacques Hérold,
Wilfredo Lam,
Jacqueline Lamba
και André Masson.

Για να διατηρήσει το σύνολο αυτό έναν συλλογικό χαρακτήρα, όσο το δυνατόν πιο ανώνυμο, τα χαρτιά ξανασχεδιάστηκαν με μεγάλη προσοχή από ένα χέρι, του Robert Delanglade.

André Breton

παράδειγμα, ή νοιάζεται για τη συμβολική σημασία του «καρό» [πλάκα δαπέδου στα γαλλικά] το οποίο, δια μέσου του *πλάκωστρωτου των πόλεων*, μοιάζει, σε τελευταία ανάλυση, να υποδηλώνει τους εμπόρους και εμπλέον να εκφράζει ιστορικά την ανερχόμενη αστική τάξη; Και σε ποιον θυμίζουν τα τέσσερα εμβλήματα, που είναι τυπωμένα στις τέσσερις γωνίες των χαρτών, τις σιδερένιες λεπίδες *όπλων* που έχουν περιπέσει σε πλήρη αχρησία εδώ και τετρακόσια χρόνια; Επιχειρώντας να αντικαταστήσουμε τις παλαιές παραστάσεις με καινούργιες, αποφύγαμε ωστόσο να διασπάσουμε τη γενική δομή της τράπουλας με τα 32 ή 52 χαρτιά -που εμπλέον προσθέτει και τον μπαλαντέρ- καθώς και τη διαίρεσή της σε ίσα μέρη με μαύρα ή κόκκινα χρώματα (πιστεύουμε, μάλιστα, ότι μια νέα τράπουλα, για να είναι βιώσιμη στη λειτουργία της, οφείλει όχι μόνο να προκαλεί την επινόηση νέων παιχνιδιών, των οποίων οι κανόνες θα πρέπει να ορίζονται με βάση αυτή τη νέα τράπουλα και όχι άσχετα από αυτήν, αλλά να είναι εμπλέον σε θέση να χρησιμοποιείται και σε όλα τα παλαιά παιχνίδια). Για τους ίδιους λόγους, και εμπνεόμενοι άλλωστε από αποδείξεις -καθόλου ευκαταφρόνητες από την άποψη αυτή- τις οποίες γέννησε η Γαλλική Επανάσταση, απορρίψαμε και τις επίμονες *κοινωνικές* αξίες που αντιπροσωπεύουν οι φιγούρες, αποστερώντας το βασιλιά/ήγχα και τη βασίλισσα/ντάμα από την εξουσία που εδώ και καιρό έχουν απωλέσει και απελευθερώνοντας ουσιαστικά τον παλιό «βαλέ» [*υπηρέτης, ακόλουθος* στα γαλλικά] από τη θέση υποτέλειάς του.

Έτσι, οδηγηθήκαμε στο να υποθετίσουμε τέσσερα νέα εμβλήματα, αντιστοιχούν στα τέσσερα -κυρίαρχα, όπως πιστεύαμε τότε- ερωτήματα που απασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο: τα εμβλήματα αυτά είναι:

Σημασία	Εμβλημα
Έρωτας	Φλόγα
Όνειρο	Αστέρι (μαύρο)
Επανάσταση	Τροχός (και αίμα)
Γνώση	Κλειδαριά

Η ιεραρχία, ξεκινώντας από τον άσο, διατηρεί την εξής σειρά: Πνεύμα - Σειρήνα - Μάγος - Δέκα κτλ., όπου κάθε φιγούρα (που αναπαριστάει κάποια ιστορική ή λογοτεχνική μορφή) είναι αυτή που από κοινού κρίναμε ως την πιο αντιπροσωπευτική στη θέση που της έχει αποδοθεί, δηλαδή:

Φλόγα: ο Μποντλαίρ, η πορτογαλέζα Μοναχή, ο Νοβάλις.

Αστέρ: ο Λοιτρεμόν, η Αλίκη, ο Φρόντ.

Τροχός: ο Σαντ, η Λαμπελ, ο Πάντισο Βίλα.

Κλειδαριά: ο Χέγκελ, η Ελέν Σμιθ, ο Παράκελσος.

Ο μπαλαντέρ εμφανίζεται με τα χαρακτηριστικά του Ubu, που έχει σχεδιαστεί από τον Jarry.

André Breton

(μετάφραση: Εωστούλα Σκλαβενίτη)

ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

Μαύρη λίστα

Γνωστή η περιπέτεια των επτά Ελλήνων δημοσιογράφων που επισκέφθηκαν στις αρχές Δεκεμβρίου την Κατεχόμενη Παλαιστίνη - η κρατική ισραηλινή τηλεόραση, επικαλούμενη «αρραβικές πηγές», τους κατήγγειλε σαν «πράκτορες της PLO» - κι ο νωός νοερίτο. Ευτυχώς, επέστρεψαν όλοι σώοι κι αβλαβείς.

Το Ισραήλ δεν έχει ωστόσο το αποκλειστικό προνόμιο της τρομοκρατίας με παρόμοιο τρόπο των ανεπιθύμητων ξένων δημοσιογράφων που το επισκέπτονται. Πρόσφατα, ο στρατηγός Ρενάτο Ντεβίλλα, αρχηγός του γενικού επιτελείου των Φιλιππίνων, έδωσε στη δημοσιότητα μια λίστα με τα ονόματα των 100 περίπου ξένων δημοσιογράφων που έχουν επισκεφθεί τις ζώνες των κομμουνιστών ανταρτών του «Νέου Λαϊκού Στρατού» (NPA).

«Στο εξής», δήλωσε, «τα κυβερνητικά στρατεύματα δε φέρουν καμιά απολύτως ευθύνη αν κάποιος απ' αυτούς θρεθεί ανάμεσα σε διασταυρούμενα πυρά και πάθει κάτι». Εμείς, απλώς υπενθυμίζουμε ότι στο Ελ Σαλαβδόρ, στις αρχές της δεκαετίας και κάτω από εκπληκτικά παρόμοιες συνθήκες, τουλάχιστον μια ντουζίνα ανεπιθύμητοι εκπρόσωποι του διεθνούς τύπου θρέθηκαν (επισήμως) σε «διασταυρούμενα πυρά» κι έχασαν ό,τι πιο πολύτιμο είχαν - τις ζωές τους...

ΠΑΚΙΣΤΑΝ

Θεοκρατική
δημοκρατία

Προβλήματα θεολογικής και συνταγματικής τάξης προέκυψαν στο Πακιστάν - όπου, ως γνωστόν, ισχύει ο ισλαμικός νόμος - μετά τη νίκη της Μπενάζιρ

Μπούτο στις εκλογές της 7ης Νοέμβρη. Διότι, μπορεί μεν η Μπούτο να κέρδισε τις εκλογές, στη Σούννα όμως (το δεύτερο, μετά το Κοράνι, σε σημασία ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων) είναι σαφώς γραμμένο ότι «ουδέποτε, κανένας λαός δε θα ευημερήσει αν εμπιστευτεί την ηγεσία του σε γυναίκα». Τελικά, θέβαια, η λύση βρέθηκε: με τη σύμφωνη γνώμη έγκυρων μουσουλμάνων θεολόγων, η Μπενάζιρ τα κατάφερε να αναλάβει πρωθυπουργός της χώρας, ποτέ όμως δε θα της επιτραπεί να γίνει Πρόεδρος της Δημοκρατίας, εφόσον αυτός, σαν τυπικός αρχηγός του κράτους, πρέπει να είναι αποκλειστικά άντρας. Παρά την ουσιαστική οίγι των (κατά τα άλλα λαλίστατων) διεθνών mass media, θεοκρατία δεν έχουμε μονάχα στην Τεχαράνη...

ΕΣΣΑ

Κομεκόν
των μονοπωλίων;

Ο παλιός μας γνώριμος Ζισκάρντ Έσταίν προτείνει ένα νέο «σχέδιο Μάρσαλ» για την οικονομική στήριξη της «περεστρόικα» απ' την ΕΟΚ, ιδέα που ασπάζεται με ενθουσιασμό ο «γεφυροποιός» Γκένσερ αλλά απορρίπτει μετά δδελυγμίας η (σφιχτοχέρα όπως πάντα) κυρία Θάτσερ: οι σοβιετικοί παρακαλούν τον Ανιέλι να αναβαθμίσει τις επενδύσεις της FIAT στο Τολιάτιγκραντ, αλλά αυτός το αποφεύγει, επικαλούμενος «έλλειψη ρευστότητας» το εξωτερικό χρέος της ΕΣΣΔ παύει πια να είναι ταμπού κι αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς: κατά την επίσκεψή του στη Μόσχα, τέλος, ο Μιτεράν προσφέρει ως δώρο στους συνομιλητές του μια ολοκαίνουργια και γυαλιστερή επένδυση της «Πεσινέ», γνωστής στα καθ' ημάς από το «Αλουμίνιον της Ελλάδος».

Μ' αυτές τις εξελίξεις, θα ξανακούσουμε άραγε - από τους θιασώτες όχι μόνο των πολιτικών, αλλά και των οικονομικών (κυρίως) πλευρών της «περεστρόικα» - το γνωστό συνθήματα κατά των ξένων μονοπωλίων, του τύπου «να πληρώσει η Πεσινέ»; Πλάκα θα είχε...

ΙΣΠΑΝΙΑ

Κοινωνική
αντιπολίτευση

Εξαιρετική επιτυχία σημείωσε η γενική απεργία της 15ης Δεκεμβρίου στην Ισπανία, η πρώτη στη χώρα αυτή απ' τον Οκτώβρη του 1934, όταν ο στρατηγός Φράνκο

έπνιξε στο αίμα την εξέγερση των ανθρακωρύχων της Αστούριας. Οργανωμένη απ' τη σοσιαλιστική Γενική Ένωση Εργατών (UGT) και τις φιλοκομμουνιστικές Εργατικές Επιτροπές (CCOO), η πρόσφατη απεργία ξεκίνησε σαν εκδήλωση διαμαρτυρίας για ένα προεδρικό διάταγμα με το οποίο θεσμοθετείται η «ελαστική απασχόληση» αλλά στην πράξη έβαλε στο στόχαστρό της

ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

Το τελευταίο
σύνορο

Οι περισσότεροι θυμούνται, ασφαλώς, τον πόλεμο Βρετανίας - Αργεντινής, την άνοιξη του 1982, για τα νησιά Φώκλαντ (για τους λατινοαμερικάνους, Μαλβίνες), στο νότιο Ατλαντικό. Κάπως λιγότεροι θα θυμούνται ότι ο βασικός λόγος που επέβαλε στην αυτοκρατορική αρμάδα της Μάργκαρετ Θάτσερ την αιματηρή ανακατάληψη των νησιών δεν ήταν τόσο η ανάγκη αναστήλωσης του γοήτρου του βρετανικού λέοντα όσο η σημασία της κατοχής αυτών των νησιών για την τεκμηρίωση κάποιων αξιώσεων πάνω στη γειτονική Ανταρκτική, το ανεκμετάλλετο υπέδαφος της οποίας φαίνεται να υπόσχεται πολλά.

Βάσει της Συνθήκης για την Ανταρκτική της 1/12/1959, την οποία έχουν μέχρι σήμερα προσυπογράψει 35 χώρες, κάθε εδαφική διεκδίκηση για ιδιοκτησιακά δικαιώματα πάνω στην πέμπτη ήπειρο έχει παγώσει για μια 30ετία - το μόνο που επιτρέπεται, είναι η εγκατάσταση σ' αυτή επιστημονικών ερευνητικών σταθμών. Η ισχύς της Συνθήκης λήγει ωστόσο στα τέλη του '89, και οι άμεσα ενδιαφερόμενοι προετοιμάζουν από τώρα τη μοίρα της λείας. Στις αρχές Δεκεμβρίου, 9 χώρες (Ν. Ζηλανδία, Σουηδία, Βραζιλία, ΕΣΣΔ, Ν. Αφρική, Νορβηγία, Φινλανδία, Ν. Κορέα και Ουρουγουάη) υπέγραψαν μια Σύμβαση για τα Μεταλλεύματα που ανοίγει το δρόμο για την οικονομική εκμετάλλευση της Ανταρκτικής. Άλλες 4 χώρες (ΗΠΑ, Βρετανία, Χιλή κι Αργεντινή) αναμένεται να τη συνυπογράψουν σύντομα - για να αποκτήσει ισχύ, το σύνολο των υπογραφών πρέπει να φτάσει τις 16.

Ήδη, πολλές οικολογικές οργανώσεις έχουν ξεσηκωθεί, επισημαίνοντας τις τρομαχτικά καταστροφικές επιπτώσεις που θα έχει για το οικοσύστημα της ηπείρου η έναρξη της οικονομικής εκμετάλλευσής της. Το 99% της Ανταρκτικής καλύπτεται από παχύ στρώμα πάγου, και η εκμετάλλευση του υπεδάφους του είναι απολύτως αδύνατη: η αναμενόμενη επέλαση των εξορυκτικών εταιρειών αφορά το υπόλοιπο 1%, τα παράλια δηλαδή, εκεί όπου βρίσκεται συγκεντρωμένο και το σύνολο της πανίδας της ηπείρου. Ο χώρος είναι πολύ μικρός για να χωρέσει και τους πατροπαράδοτους και τους επίδοξους κατοίκους της περιοχής, κι από την ιστορία των τελευταίων αιώνων είναι γνωστό το ποιος τελικά θα επικρατήσει. Αν οι κυβερνήσεις των πιο προηγμένων χωρών, προσπαθώντας να καθυστερήσουν τις οικολογικές ευαισθησίες κάποιων πολιτών τους, δεν είναι καθόλου φειδωλές σε ωραία λόγια για την «προστασία του περιβάλλοντος» από... τη νέα σύμβαση, το νόημα της νέας εκστρατείας προς το νότο το έδωσε γλαφυρότατα ο πρωθυπουργός της (τροπικής) Μαλαισίας, Μαχατίφ Μπιν Μωχάμαντ - αυτός, γαρ, δεν έχει να φοβηθεί από κανέναν έιδους αντιπολίτευση: «Άκουσα πως ο Νότιος Πόλος είναι φτιαγμένος από χρυσάφι, και θέλω το μερίδιό μου απ' αυτό!»

Πλοίαρχε Νέμο των παιδικών μας χρόνων, μέσα σε λίγα χρόνια το τελευταίο καταφύγιό σου δε θα υπάρχει πια. Κοιμάτι-κοιμάτι, θα το κουβαλήσουν στα υπόγεια των τραπεζών τους. Εκτός αν κάποιο κίνημα, αγνοώντας σύνορα κι «εθνικά» συμφέροντα, αναλάβει να τους εμποδίσει...

T.K.

ΓΑΛΛΙΑ

Από τις
«Επιτροπές-Ζυκέν»
στη ΝΕ.Α.

...Και το όνομα αυτής «Νέα Αριστερά - για το σοσιαλισμό, την αυτοδιαχείριση, την οικολογία» επτά μήνες μετά τις προεδρικές εκλογές του περασμένου Μαΐου, η πανσπερμία των επιτροπών, κινήσεων κι οργανώσεων της γαλλικής άκρας αριστεράς που στήριξαν την υποψηφιότητα του Πιέρ Ζυκέν αποφάσισαν στις 4 Δεκέμβρη την οργανωτική τους συγκρότηση σε ενιαίο πολιτικό φορέα. Το ιδρυτικό συνέδριο της «Νέας Αριστεράς» πρόκειται να γίνει «το πολύ μέσα σ' ένα χρόνο» στο μεταξύ, ο συνασπισμός δεν αποκλείει τοπικές εκλογικές συμμαχίες με την υπόλοιπη αριστερά στις προσεχείς δημοτικές εκλογές, ούτε συνασπισμό με τους γάλλους «πράσινους» για τις ευρωεκλογές του Ιουνίου.

Κατά τη διάρκεια της συνδιάσκεψής της 3-4/12/88 που αποφάσισε για τη δημιουργία της νέας οργάνωσης, 255 απ' τους 420 εκπροσώπους υποστήριξαν την πρόταση του Ζυκέν για τη «Νέα Αριστερά», 72 ψήφισαν την πρόταση του Νταβίντ Ασουλίν, ηγέτη του φοιτητικού κινήματος του 1986, που (με τίτλο «Ας περισώσουμε την ενότητα») διαφωνούσε με τη δημιουργία του νέου φορέα, ενώ άλλοι 78 τάχθηκαν υπέρ μιας τρίτης πρότασης, που ζητούσε την αναβολή κάθε σχετικής συζήτησης (ιδίως σχετικά με το ιδρυτικό συνέδριο) για αργότερα.

Μετά το τέλος της συνδιάσκεψης, η «Ομοσπονδία για μια Εναλλακτική Αριστερά» (FGA) αποφάσισε την αυτοδιάλυσή της μέσα στη «Νέα Αριστερά», ενώ το «Ενοποιημένο Σοσιαλιστικό Κόμμα» (PSU), αιωνόθια οργάνωση που μόνιμα ισορροπούσε ανάμεσα στη «μεγάλη» και την άκρα αριστερά, αναμένεται να κάνει το ίδιο, στο προσεχές συνέδριό του. Όσο για τους «ανανεωτές κομμουνιστές», αυτοί πρωτοστάτησαν στη δημιουργία του νέου φορέα. Οι μόνοι που φαίνεται να έχουν σοβαρό πρόβλημα είναι οι τροτσικιστές της «Επαναστατικής Κομμουνιστικής Λίγκας» (LCR) οι οποίοι, σύμφωνα με τη Libération (5/12/88), εμφανίζονται άγρια διασπασμένοι όσον αφορά τη στάση τους απέναντι στο νεογέννητο. Στάση που, κατά τα φαινόμενα, θα διασαφηνιστεί στο συνέδριο της «Λίγκας» μέσα στο Γενάρη.

Σ.

το σύνολο της νεοφιλελεύθερης οικονομικής πολιτικής που οι κυβερνήσεις του Φελίπε Γκονζάλεθ ακολουθούν απ' το 1983.

Σε μια χώρα όπου μέχρι πρότινος το κυβερνών «Σοσιαλιστικό» κόμμα παρέμενε κύριος του παιχνιδιού, απέναντι σε μια περιθωριοποιημένη δεξιά και μια ανίσχυρη αριστερά, η κλιμάκωση των εργατικών αγώνων μπορεί να αναδείξει μια άλλη, πραγματική, ελπιδοφόρα κοινωνική αντιπολίτευση.

ΕΤΤΑ

Καλλωπισμοί

Διαβάζουμε στο 2ο φύλλο της ελληνικής έκδοσης των «Νέων της Μόσχας», που κυκλοφόρησε στις 12 Δεκεμβρίου:

«Το Στέμμα της Μις Ευρώπης στη Μόσχα. Η 19χρονη Μοσχοβίτισσα Αικατερίνα Τουλitsκίνα, «Βασίλισσα της Ευρώπης '88», εντελώς πρόσφατα, στον πρώτο διαγωνισμό των «καλλιστείων της Μόσχας», πήρε την τέταρτη θέση, αλλά κατέκτησε το βραβείο της συμπάθειας των θεατών.»

Όχι άλλη «ανανέωση» σύντροφοι! Όχι άλλη «ανανέωση»!

ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Στο δρόμο του Τιάου

Με τις εκλογικές επιτυχίες του αριστέρου «Κόμματος των Εργατών» στη Βραζιλία ασχοληθήκαμε αρκετά εκτενώς στο περασμένο τεύχος μας. Αυτό που μάθαμε εκ των υστέρων και σας το μεταφέρουμε είναι ότι στο Ρίο ντε Τζανέιρο ένα ολόκληρο 8% των ψήφων απέσπασε ο πύθωνος Τιάου του τοπικού ζωολογικού κήπου, «υποψήφιος» των οπαδών του άκυρου. Ο συμπαθής χιμπαντζής, σύμβολο αυτόνομων, αναστασιακών, οικολογικών κι εναλλακτικών κατέλαβε τελικά την τέταρτη θέση, 2% πάνω απ' τον κυβερνητικό υποψήφιο, που καταποντίστηκε. (Νικητής θέθαια αναδείχθηκε, όπως αναμενόταν, ο λαϊκίστης σοσιαλδημοκράτης Λιονέλ Μπρίζολα...)

ΙΣΡΑΗΛ

Προς συνεργασία με την ΕΣΣΔ;

Όλο και πληθαίνουν τα «ανοίγ-

ματα» του Ισραήλ προς τη Μόσχα τον τελευταίο καιρό. Μετά τη θεαματική παράδοση στις σοβιετικές αρχές των πέντε εβραίων αεροπειρατών που κατέφυγαν στο έδαφός του (με μόνη τη διαβεβαίωση ότι αυτοί

δεν πρόκειται να εκτελεστούν), να τώρα που η ισραηλινή βοήθεια προς τη σεισμόπληκτη σοβιετική Αρμενία εγκωμιάζεται απ' τις αρχές της ΕΣΣΔ σαν «μια απτή απόδειξη της φιλίας και συνεργασίας ανάμεσα στους

λαούς».

«Ο πνιγμένος, απ' τα μαλλιά του πιάνεται» λέει μια - εγχώρια - λαϊκή παροιμία. Το ζήτημα, ωστόσο, στην περίπτωση μας αφορά μάλλον το «ποιος είναι ο πνιγμένος;»

Ν. ΑΦΡΙΚΗ

«Ειρηνική συνύπαρξη»;

Μετά από ένα εφτάμηνο ατέρμονων διαπραγματεύσεων, υπογράφηκε στις 13 Δεκεμβρίου στο Μέγαρο του Λαού της Μπραζαβίλ πρωτόκολλο συμφωνίας ανάμεσα στις Ν. Αφρική, την Αγκόλα και την Κούβα για τον τερματισμό της κουβανικής στρατιωτικής παρουσίας στην περιοχή και την εφαρμογή της απόφασης 435 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ για ανεξαρτησία της Ναμίμπια - της τελευταίας αποικίας που απομένει στη Μαύρη Ήπειρο. Εμπνευστής της συμφωνίας, ο αμερικανός υφυπουργός Εξωτερικών για τις αμερικανικές υποθέσεις, Τσέστερ Κρόκερ, δεν μπορούσε να κρύψει τη χαρά του: «πρόκειται για ένα νέο σύμβολο για την παγκόσμια ειρήνη», δήλωσε στους δημοσιογράφους. Σιωπηλός, ο σοβιετικός ομόλογός του, Ανατόλι Ανταμίτιν, περιόριστηκε σε μια διακριτική επίθεση της διαδικασίας. Χάρη στο «νέο κλίμα» που επικρατεί στις σχέσεις μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων, άλλη μια «περιφερειακή διένεξη» φαίνεται να θαίνει προς την επίλυσή της...

Η 435, ζητά εκκενοποίηση, αποχώρηση των στρατευμάτων της Πρετόρια εκτός από 5000 άντρες, αντικατάστασή τους από δύναμη κυανόκρανων του Οργανισμού και διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών για Συντακτική Συνέλευση, που θα καθορίσει το μέλλον της χώρας.

Από το 1978, το καθεστώς του Μπόθα δάζει σαν πρωταρχική προϋπόθεση για την εφαρμογή της απόφασης 435 του ΟΗΕ για τη Ναμίμπια, την αποχώρηση των κουβανικών στρατευμάτων απ' την Αγκόλα.

Η πρόσφατη συμφωνία που υπογράφηκε στη Μπραζαβίλ, αποδέχεται αυτή τη σύνδεση. Σύμφωνα με τα βασικά σημεία του πρωτοκόλλου:

- Στις 22 Δεκεμβρίου 1988 θα υπογραφεί επίσημη συνθήκη ειρήνης ανάμεσα στα συμβαλλόμενα μέρη.
- Μέχρι την 1.4.1989, 3.000 κουβανοί στρατιώτες θα αποχωρήσουν από την Αγκόλα.
- Την Πρωταπριλιά του '89, αρχίζει η εφαρμογή της απόφασης 435: το αργότερο μέσα σ' ένα χρόνο, η Ναμίμπια θα πρέπει να έχει αποκτήσει την ανεξαρτησία της.
- Ταυτόχρονα με την εφαρμογή της συμφωνίας για τη Ναμίμπια, οι κουβανικές δυνάμεις αποχωρούν από την Αγκόλα με ρυθμό 3.500 στρατιωτών το μήνα. Την αποχώρησή τους θα επιβλέψει μικτή αμερικανοσοβιετική αντιπροσωπεία. Στο μεταξύ, μέσα σε ένα τρίμηνο από την έναρξη της

εφαρμογής της 435 θα πρέπει να έχουν αναδιπλωθεί θόρεια του 15ου παραλλήλου κι απ' τον Οκτώβρη του '89 θόρεια του 13ου.

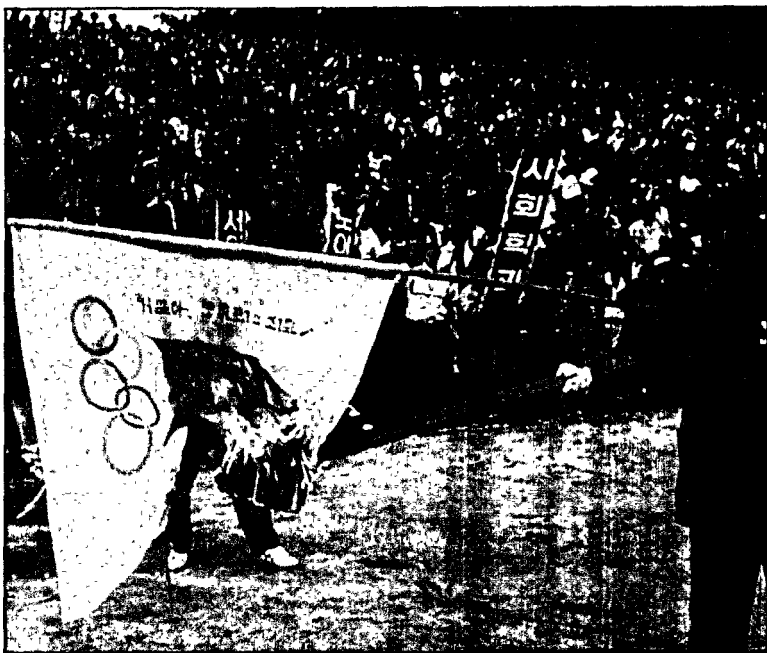
- Μέχρι την 1.7.1989 θα έχει ολοκληρωθεί η αποχώρηση των 40.000 στρατιωτών της Ν. Αφρικής από τη Ναμίμπια.
- Όλοι οι πολιτικοί εξόριστοι, συμπεριλαμβανομένων των δυνάμεων της SWAPO, θα μπορέσουν να επιστρέψουν στη Ναμίμπια και να συμμετάσχουν στην πολιτική ζωή.

Αν για τη Μόσχα και την Ουάσιγκτον η παραπάνω συμφωνία δεν είναι παρά ένα ακόμα βήμα στην πολιτική της Ύφεσης και της από κοινού αναδιανομής των σφαιρών επιρροής τους στον Τρίτο Κόσμο, για το ρατσιστικό καθεστώς της Ν. Αφρικής η συνταγμένη απαγκίστρωση απ' τη μέχρι τώρα αποικία του αποτελεί βασικό όρο για την επιδιωκόμενη εξομάλυνση των σχέσεών του με τη διεθνή κοινότητα. Η προνομιακή θέση της Πρετόρια όσον αφορά την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της Ναμίμπια δεν πρόκειται έτσι κι αλλιώς να κλονιστεί σοβαρά, ακόμα κι στο (πιθανότατο) ενδεχόμενο πλήρους επικράτησης της SWAPO: το μοναδικό λιμάνι με θατιά νερά της χώρας, απαραίτητο για το εξωτερικό εμπόριο, παραμένει στα χέρια της Πρετόρια κι αποκαλείται ήδη «Γιβραλτάρ του Απαρτχάιντ» - το οδικό και το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο της χώρας αποτελούν ουσιαστικά προέκταση του νοτιοαφρικανικού 70% των αγαθών που καταναλώνονται στη Ναμίμπια προέρχονται από την Πρετόρια απ' αυτή καλύπτεται και το 50% τουλάχιστον του προϋπολογισμού της. Η ιστορική εμπειρία στην περιοχή έχει δείξει ότι τα περισσότερα καθεστώτα της μαύρης πλειοψηφίας προτίμησαν, αργά ή γρήγορα, την οικονομική συνδιαλλαγή με το καθεστώς του απαρτχάιντ απ' την επίμονη κι αθέδαιη προσπάθεια για την οικοδόμηση μιας εναλλακτικής οικονομικής στρατηγικής. Όσο για τη λευκή μειονότητα στη Ναμίμπια (8% του πληθυσμού), αυτή ήδη απ' τον περασμένο Ιούνιο διαπραγματεύεται με τη SWAPO τη διαφύλαξη των προνομίων της με μία λύση «αλά Ζιμπάμπουε».

Ο μεγάλος χαμένος από τη συμφωνία, φαίνεται πως θα είναι το αντιρατσιστικό κίνημα στη Ν. Αφρική, αιώνιο θύμα κάθε διακανονισμού κορυφής στην περιοχή. Χωρίς, φυσικά, αυτό να σημαίνει και την κατάρρευσή του, μια και τα αίτια που το γέννησαν βρίσκονται στην ίδια την καρδιά της χώρας του Απαρτχάιντ.

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΑΘΗΝΑ ΤΟΥ 96 ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΑΡΤΧΑΪΝΤ

□ Σε πρόσφατη τηλεοπτική εκπομπή σχετικά με την επιλογή του τόπου διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων, ο Α. Νικολάου, πρόεδρος της Ελληνικής και μέλος της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής, αναφέρθηκε στην περίπτωση της Νορβηγίας η οποία πέτυχε να διεξαχθεί η χειμερινή Ολυμπιάδα του 1994 σ' ένα μικρό χωριό της, και τόνισε ότι αποφασιστικό ρόλο στην απόφαση της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής υπέρ της νορβηγικής πρότασης ήταν η δυναμική καταγγελία του ρατσιστικού καθεστώτος της Νότιας Αφρικής εκ μέρους της νορβηγικής αντιπροσώπου.

Εκκλήση για μια τέτοια έμπρακτη συμπαράσταση απηύθυνε προς την Ελλάδα ο γνωστός νοτιοαφρικανός ποιητής και επί τρεις δεκαετίες πρωτεργάτης του αθλητικού αποκλεισμού της Νότιας Αφρικής Dennis Brutus, ο οποίος ήρθε στην Αθήνα για να συμμετάσχει στο Συμπόσιο «Πολιτιστικό Μέτωπο εναντίον του Απαρτχάιντ» που διοργανώθηκε στις 2-4 Σεπτεμβρίου από την Ειδική Επιτροπή του ΟΗΕ εναντίον του Απαρτχάιντ. Σε συνάντηση που είχε με τον Σχολιαστή, ο Brutus ανέπτυξε τις θέσεις του σχετικά με τους στόχους

που πρέπει να έχει σήμερα ο αγώνας κατά του απαρτχάιντ στον τομέα του αθλητισμού: κατά την άποψή του ο αποκλεισμός της Νότιας Αφρικής (που χρονολογείται από το 1970) δεν επαρκεί πλέον στη νέα αυτή φάση

Η Αθήνα του μέλλοντος και η σημερινή Ν. Αφρική

πρέπει να αρχίσει η προετοιμασία για τη μελλοντική συμμετοχή στους διεθνείς αθλητικούς φορείς των μη-φυλετικών νοτιοαφρικανικών αθλητικών σωματείων. Ο στόχος αυτός θα αναγκάσει, μεταξύ άλλων, τους σημερινούς λευκούς αθλητικούς παράγοντες στη Νότια Αφρική – οι οποίοι φέρουν πολύ βαρέως τον αθλητικό αποκλεισμό της χώρας – να πάρουν ανοιχτά θέση κατά του

απαρτχάιντ αν θέλουν να μπορέσουν να ξανασυμμετάσχουν κάποτε σε διεθνείς αθλητικές συναντήσεις. (Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να ενταχθούν και οι πρόσφατες επαφές μεταξύ εκπροσώπων του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου και των νοτιοαφρικανικών σωματείων ράγκμπι και ποδοσφαίρου στη Λουσάκα [Ζάμπια] και το Χάραρε [Ζιμπάμπουε], επαφές που προκάλεσαν την οργή της Πρετόριας).

Καταλήγοντας, ο Brutus μας είπε: «Η Ελλάδα επιδιώκει να διεξαχθούν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αθήνα για την 100ή επέτειο της αναβίωσής τους και αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει την κατάλληλη στιγμή για τη συμμετοχή της μη-φυλετικής νοτιοαφρικανικής ολυμπιακής ομάδας, που θα αντιπροσωπεύει ολόκληρη τη χώρα, λευκή και μαύρη, εκπληρώνοντας έτσι το ολυμπιακό ιδεώδες. Αλλά για να επιτευχθεί αυτό το 1996 πρέπει να αρχίσουμε να εργαζόμαστε προς αυτή την κατεύθυνση από τώρα... Έτσι, απευθύνω έκκληση ώστε οι πρώτες ενέργειες αυτής της νέας φάσης να αρχίσουν εδώ στην Ελλάδα, όπου γεννήθηκαν οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Αυτό θα έχει δύο σημαντικές συνέπειες: μόλις η Ελλάδα τοποθετηθεί ανοιχτά υπέρ της μη-φυλετικής νοτιοαφρικανικής συμμετοχής, αυτόματα θα κερδίσει την συμπαράσταση 46 αφρικανικών κρατών που θα υποστηρίξουν την αίτησή της για τους Ολυμπιακούς του 1996. [...] Συγχρόνως η ενέργεια αυτή θα αποτελέσει μια σημαντική εκδήλωση γνήσιας αλληλεγγύης – και λέω «γνήσιας» γιατί πολλές από τις εκδηλώσεις αλληλεγγύης, ακόμα και στην Ελλάδα, είναι ψεύτικες, αρκούνται σε λόγια και δεν συνοδεύονται ποτέ από πράξεις. [...] Κι ακόμη, άλλη σημαντική συνέπεια είναι ότι τη στιγμή που η Ελλάδα θα πάρει ανοιχτά θέση υπέρ των μη-φυλετικών οργανώσεων της Νότιας Αφρικής, θα αναγκάσει την ελληνική κοινότητα να τοποθετηθεί κι αυτή, ανταποκρινόμενη στην πρόκληση της επίσημης κυβερνητικής θέσης».

Η Κόκα-κόλα επιμένει, βέβαια, ότι η «Ελλάδα μπορεί» να κερδίσει το 1996 – η δική μας όμως επιμονή να καταγγέλλουμε την «ασυνέπεια» της ελληνικής κυβέρνησης σε θέματα αλληλεγγύης προς το νοτιοαφρικανικό απελευθερωτικό κίνημα φαντάζει – στη σημερινή τραγελαφική πολιτική συγκυρία – σαν αθεράπευτος ρομαντισμός.

Κωστούλα ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗ

□ Αν ήταν να κάνουμε έναν ακόμα απολογισμό των ανατολικοευρωπαϊκών εξελίξεων μόνο και μόνο επειδή εκπνέει το 1988 ή είναι της μόδας ο Γκόρμπυ και η περεστρόικα του, δε θα άξιζε μάλλον τον κόπο. Όμως, όλα αλλάζουν όταν πρόκειται για τη χρονιά που σημάδεψε την αρχή της ρήξης με το ατέλειωτο σταλινικό παρελθόν. Και ας μην ξεχνάμε: ό,τι συμβαίνει πια εκεί, δεν μπορεί παρά να επηρεάσει βαθιά την «κινήσιμότητα» που παρατηρείται τελευταία στη δικιά μας αριστερά...

Πόσο άλλαξε λοιπόν, μέσα στους 12 μήνες ο κόσμος του υπαρκτού σοσιαλισμού; Η απάντησή μας είναι κατηγορηματική: άλλαξε τόσο πολύ ώστε παρατηρείται πια το φαινόμενο να ξεχνάμε πού βρισκόμασταν μόλις πριν από λίγους μήνες. Για παράδειγμα, ποιος θυμάται ότι ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ έπλεκε το εγκώμιο της βίαιας κολλεκτιβοποίησης μόλις πριν από 12 μήνες, χαρακτηρίζοντάς την μάλιστα σαν «μέγα ιστορικό επίτευγμα» του Ιωσήφ Βησαρίονοβιτς; Και όμως, πριν αλέκτωρ λαλήσει, ο ίδιος ο Γκορμπατσόφ καταργεί τα κολυχά με το επιχείρημα ότι η σταλινική κολλεκτιβοποίηση διάλυσε τη σοβιετική γεωργία και ρήμαξε την ύπαιθρο.

Δεύτερο παράδειγμα: δεν πάνε παρά εννιά μήνες από τότε που αναγγείλαμε από αυτή τη σελίδα, ότι ένα κάποιο «Λαϊκό Μέτωπο» δημιουργείται στην Εσθονία μετά από... τηλεοπτική έκκληση μερικών ριζοσπαστών διανοούμενων! Αν θυμόμαστε καλά, η είδηση ήταν τότε τόσο «απίστευτη» (είμαστε και οι πρώτοι που αναφερθήκαμε σ' αυτό το ζήτημα) που πολλοί δεν δίστασαν να υπαινιχθούν ότι την είχαμε εφεύρει. Σήμερα, δηλαδή μόλις εννιά μήνες αργότερα, δεν πρόκειται πια για ένα, αλλά για δεκάδες «Λαϊκά Μέτωπα» που έχουν επιβάλει την παρουσία τους, έχουν μεταβάλει ριζικά τον πολιτικό χάρτη της ΕΣΣΔ και απασχολούν καθημερινά την επικαιρότητα σε όλο τον κόσμο!...

Ο χρόνος που τελειώνει δεν άλλαξε όμως μόνον τη σοβιετική πραγματικότητα. Νομίζουμε πως μετέβαλε ριζικά και τον τρόπο με τον οποίο την αντιμετωπίζουν και οι ποικίλοι «σοβιετολόγοι» της δεξιάς και της αριστεράς. Πέρσι τέτοιον καιρό, είμαστε ίσως οι μόνοι που επιμέναμε στη σημασία των «υπόγειων» κοινωνικών εξελίξεων, που ψάχναμε με το φανάρι τις «ασήμαντες» ενδείξεις της αφύπνισης του σοβιετικού λαϊκού κινήματος. «Όνειρα θερινής νύχτας αθεράπευτα ρομαντικών» μας παρατηρούσαν οι «ρεαλιστές» μας που παρέμεναν «παγερά αδιάφοροι» και δεν είχαν μάτια παρά

Ο Dennis Brutus είναι ποιητής και πρόεδρος της Νοτιοαφρικανικής Μη-Φυλετικής Ολυμπιακής Επιτροπής (SAN-ROC) από το 1963. Συνελήφθη από το καθεστώς της Πρετόριας το 1963 και έμεινε δύο χρόνια στις φυλακές του Robben Island, μαζί με τον Nelson Mandela. Το 1966 εγκατέλειψε τη Νότια Αφρική. Σήμερα ζει στις ΗΠΑ και είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Pittsburgh. Το 1967 συμμετείχε στη διοργάνωση φοιτητικής εκδήλωσης διαμαρτυρίας κατά της ελληνικής χούντας στο πανεπιστήμιο Northwestern, Illinois, όπου δίδασκε. Υπήρξε διευθυντής της Διεθνούς Καμπάνιας για την Απελευθέρωση των Νοτιοαφρικανικών Πολιτικών Κρατουμένων. Έχει εκδώσει διάφορα βιβλία, μεταξύ των οποίων και δύο ποιητικές συλλογές.

ΟΙ «ΕΡΠΟΝΤΕΣ ΜΑΗΔΕΣ» ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Πριν λίγους μήνες, η στήλη αυτή είχε ισχυριστεί πως ο Μάης είναι περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρος επειδή θα πρέπει να αναμένεται σύντομα η επανέκδοσή του. Ας δούμε κατά πόσο αυτή η πρόβλεψη ήταν παρακινδυνευμένη και αδικαιολόγητη.

για τις ενδογητικές συγκρούσεις στο Κρεμλίνο. Και ορισμένοι δεν δίσταζαν να κατακεραυνώσουν: «τροτσκιστικά αναμασήματα»...

Τα «αναμασήματα» αποδείχτηκαν όμως πιο κοντά στη συγκεκριμένη πραγματικότητα και ο «ρομαντισμός» πιο ρεαλιστικός απ' ό,τι η σοβιετολογία των επιγόνων του Καστοριάδη ή η τακτική του «ψόφιου κοριού» των συντακτών του Ριζοσπάστη. Τώρα πια, όλοι τους αναγνωρίζουν την επερχόμενη κοινωνική θύελλα. Όλοι τους μιλάνε για τους «από κάτω» που εισβάλλουν στη σοβιετική πολιτική σκηνή. Έστω και τόσο καθυστερημένα μια κάποια δυναμική θεώρηση των σοβιετικών πραγμάτων αρχίζει να γίνεται κτήμα ακόμα και των χτεσινών άπιστων Θωμάδων...

Ιδού λοιπόν, η «φυσιολογική» σοβιετική κοινωνία σε όλο το μεγαλείο των φοβερών αντιθέσεων της. Ιδού η διαγραφόμενη σύγκρουση των «υπικών» με την –έστω και φωτισμένη– ηγεσία τους. Το 1988 μας αποκάλυψε μερικές βασικές αλήθειες που σχεδόν κανείς δεν υποπευδόναν: την πάντα ζωντανή ανάμνηση της πρώτης επαναστατικής περιόδου, το άσβεστο μίσος για τον Στάλιν–δολοφόνο και τον Στάλιν–προδότη της Επανάστασης! Τους βαθιούς δεσμούς του Σοβιετικού Κ.Κ. με την εργατική τάξη και τον πληθυσμό (σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στις περισσότερες ανατολικές χώρες). Την κάθε άλλο παρά «παθητική» νεο-

λαία. Την πάντα δραστήρια κοινωνική βάση. Τις τεράστιες διαστάσεις του εθνικού ζητήματος. Και κυρίως, μας αποκάλυψε (και πάλι) πόσο εύθραυστη είναι η παντοδυναμία της γραφειοκρατίας, πόσο εκρηκτικές μπορούν να είναι οι αντιδράσεις και τα ξεσπάσματα της κοινωνίας!

Στ' αλήθεια, ποιος μιλάει πια για τον Λιγκατσόφ; Ποιος τολμάει να συνοψίσει το μέλλον αυτής της μεγάλης χώρας στις ενδογητικές συγκρούσεις στο Κρεμλίνο; Και κάτι ακόμα: ποιος δεν βλέπει ότι η έκρηξη δεν περιορίζεται πια μόνο στη Σοβιετική Ένωση, αλλά πως η ανάφλεξη είναι ήδη γενικευμένη σε όλη την Ανατολική Ευρώπη;

Γράφοντας για τα είκοσι χρόνια από το Μάη του 1968, τολμούσαμε (από αυτή τη στήλη) να ταραξούμε την... μονολιθική ομοφωνία των «ειδικών», ισχυριζόμενοι πως ο Μάης είναι περισσότερο παρά ποτέ επίκαιρος επειδή θα πρέπει να αναμένεται σύντομα η (βελτιωμένη και επηυξημένη) επανέκδοσή του! Μια τέτοια πρόβλεψη πριν από επτά μήνες, δεν μπορούσε παρά να προκαλέσει μια κάποια... ιλαρότητα. Και όμως, για «έρποντα Μάη» στη Γαλλία και στην Ισπανία μιλούν τώρα όχι μόνον ο μεγάλος διεθνής τύπος, αλλά και οι ίδιες οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις αυτών των δύο χωρών. Για «ατμόσφαιρα γαλλικού Μάη» μιλούν οι πάντες στο Ταλλίν, στη Ρήγα, στο Βίλνιους, και στις άλλες πόλεις της Βαλτι-

κής. «Μάη» διαπίστωναν στο Ιεριβάν και στο Καραμπάχ, τουλάχιστον έως το φοβερό σεισμό, οι ξένοι απεσταλμένοι. Και «γαλλικό Μάη» διαβλέπουν στον ορίζοντα όλοι οι προσεκτικοί παρατηρητές των συγγκικών, πολωνικών ή τσεχοσλοβάκικων εξελίξεων...

Τα φαινόμενα δεν απατούν και στην περίπτωση των κοινωνιών του υπαρκτού σοσιαλισμού, έχουν πληθύνει πια οι ενδείξεις ότι επίκειται μια σειρά αποφασιστικών εκρήξεων μπροστά στις οποίες θα χωριά από κάθε άποψη ο Μάης του 68! Θα είναι όμως αυτές και οι αποφασιστικές αναμετρήσεις; Δεν το νομίζουμε παρ' όλο που κανείς δεν θα μπορεί να αρνηθεί τη σημασία τους για τις κατοπινές εξελίξεις. Έτσι, αντί για «γαλλικό Μάη», θα ήταν ίσως προτιμότερο να μιλούμε στην Ανατολική Ευρώπη, για «ιταλικό (έρποντα) Μάη» που διαρκεί πολλά χρόνια, έως ότου κλίνει η πλάστιγγα υπέρ της μιας ή της άλλης παράταξης...

Αυτή ακριβώς η μεγάλη διάρκεια της αναμέτρησης έχει όμως, μια πολύ σημαντική συνέπεια: επιτρέπει – τουλάχιστον θεωρητικά – τον συγχρονισμό των «Μάηδων», δηλαδή συσώρευση εύφλεκτου υλικού και κυρίως, πολλών πολιτικών και οργανωτικών εμπειριών σε πάρα πολλές χώρες, όχι μόνον στην Ανατολή, αλλά και στη Δύση! Και σ' αυτή την περίπτωση, δεν έχουμε να κάνουμε με απλές προβλέψεις χωρίς κανένα αντίκρουσμα στη σημερινή πραγματικότητα. Μια προσεκτική ματιά στα

τεκταινόμενα σήμερα στην Ανατολική Ευρώπη (αλλά και ακόμα πιο πέρα, είτε στη Δύση, είτε στην Ανατολή), μπορεί να μας αποκαλύψει ότι αναβιώνει καθημερινά η μακρά και μάλλον ξεχασμένη παράδοση της αλληλοβοήθειας, του συντονισμού των πολιτικών (ή οικολογικών) δραστηριοτήτων πέρα από εθνικά σύνορα. Με λίγα λόγια, ότι ξαναζεί – εκεί που κανείς δεν τον περίμενε – ο πιο αυθεντικός διεθνισμός!

Το τέλος του 1988 βρίσκει την Ευρώπη μας αισθητά «μικρότερη» απ' ό,τι πέρυσι τέτοιοι καιρό. Όχι βέβαια πως «ζάρωσε» η Γηραιά μας ήπειρος. Όμως, στον χρόνο που πέρασε, εμείς της Δύσης ήλθαμε πιο κοντά σ' εκείνους της Ανατολής για να αποδειχθεί πόσο τεχνητό ήταν το παραπέτασμα που μας διαιρούσε για σαράντα χρόνια. Από εδώ και πέρα, δεν θα είμαστε πια «οι μεν και οι δε», με αποτέλεσμα ό,τι συμβαίνει στους μεν να επηρεάζει άμεσα και τους δε! Και γεννάται έτσι το εύλογο ερώτημα: μπορεί η διαφαινόμενη προσέγγιση της ΕΟΚ με την Κομεκόν να αποτελέσει το φυσικό πλαίσιο αυτού του νέου υπερεθνικού κοινωνικού φαινομένου; Ή μήπως αυτή ακριβώς η προσέγγιση των «από πάνω» έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τα συμφέροντα, τους πόθους και την ίδια την πορεία των «από κάτω»;

Σ' αυτό και σε πολλά άλλα καίρια ερωτήματα θα κληθούν να απαντήσουν από φέτος, οι λεγόμενες πρωτοπορίες σε Ανατολή και σε Δύση. Από τις απαντήσεις που θα δώσουν, θα κριθεί σε μεγάλο βαθμό όχι μόνον η τελική έκβαση της τελευταίας πράξης του ευρωπαϊκού δράματος, αλλά και η όσο γίνεται ταχύτερη και λιγότερο επώδυνη έξοδος της ανθρωπότητας από την προϊστορία της. Στην πραγματικότητα αυτό που διακυβεύεται δεν είναι πια η τύχη του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, η περεστρόικα ή κάποιες εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις. Όσο σημαντικά κι αν είναι τα «γεμάτα ράφια» ή τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι στοιχειώδεις πολιτικές ελευθερίες (και όλα αυτά είναι όντως πάρα πολύ σπουδαία), θα πρέπει να γίνει σαφές ότι η πάλη για την κατάκτησή τους δεν αυτοπεριορίζεται από τα πριν σ' αυτούς μόνο τους στόχους. Δημιουργώντας μια επαναστατική δυναμική που οικοδομείται μέρα με τη μέρα, τείνει να απελευθερώσει τεράστιες κοινωνικές δυνάμεις πέρα από σύνορα, συνασπισμούς και «μίνιμου προγράμματα» εξωραϊσμού της θλιβερής μας πραγματικότητας. Ας έχουν κι αυτό υπόψη τους εκείνοι που επιχειρούν σήμερα, την αναγέννηση και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής αριστεράς και του εργατικού κινήματος...

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

ΣΤΟ σχολίο του πάνω στην επιφυλλίδα μου «επί της πυράς» (Νέα, 5/11), η οποία αφορούσε τις διώξεις των ερευνητών του Παν/μίου Θεσσαλονίκης για τα γνωστά «πειράματα στο στρατό», ο Δ. Καρύδας μου προσάπτει ένα είδος εθελοτυφλίας πάνω «στην ουσία και την εγκυρότητα των πειραμάτων της κοινωνικής ψυχολογίας» (τεύχος 71 του Σχολιαστή). Του συνιστώ λοιπόν κατ' αρχάς να ρίξει πρώτα μια ματιά στο επί του θέματος άρθρο μου «η κοινωνική ψυχολογία στις ΗΠΑ: αιτίες και συνέπειες» (Πολίτης, 92, Ιούλιος 1988), όπου θα διαπιστώσει εύκολα ότι δεν κάνω καθόλου «το παγώνι» όσον αφορά τον κοινωνικό ρόλο αυτού του προσανατολισμού της κοινωνικής ψυχολογίας.

Και ακριβώς εκεί βρίσκεται το πρόβλημα: πιστεύω στην αναγκαιότητα μιας ριζικής κριτικής, η οποία, σε θέματα που άπτονται της επιστημονικής έρευνας, οφείλει να είναι συστηματική και λεπτομερειακή – να είναι μ' ένα λόγο επιστημονική. Σημαίνει: να αφορά την ουσία και την εγκυρότητα των προτεινόμενων προηγούμενων των ψυχο-κοινωνικών δεδομένων. Αντ' αυτού όμως αναπτύσσεται ένας φλύαρος, δημαγωγικός και φτηνός λόγος, ο οποίος συχνά πηγάζει από τον πιο ασυμάζετο λαϊκισμό – και ο οποίος βρίσκει πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης τόσο στον χώρο του τύπου, όσο ακόμα και στη σκοταδιστική ιδεολογία ορισμένων «προοδευτικών» δήθεν φοιτητών, σταλινικής ιδίως πολιτικής προέλευσης. Στο συγκεκριμένο παράδειγμα των πειραμάτων του Παν/μίου Θεσσαλονίκης, η δεοντολογική τύπου κριτική επιχειρηματολογία (γιατί αυτή επικαλέσθηκαν οι δημοσιογράφοι και ο εισαγγελέας – κι όχι την «γνώμη όλων αυτών για τους οποίους το πρόβλημα στο στρατό ξεπερνά κατά πολύ τις μεθόδους και το αντικείμενο της κοινωνικής ψυχολογίας»), η δεοντολογική κριτική λοιπόν δεν ευσταθεί γιατί, απλούστατα, εξαντλείται σε μια ανούσια φλυαρία γεμάτη ανακρίβειες, πάνω στις «πιθανές διαταραχές» που θα προκαλούσε στα άτομα που συμμετέχουν στο πείρα-

μα, η πειραματική μεθοδολογία. Δυστυχώς στο ήδη ξεπερασμένο πείραμα του Milgram, τέτοιες διαταραχές δεν έχουν επισημανθεί ιδιαίτερα – και η πειραματική μεθοδολογία είναι «χάδι» σε σχέση με το πιο στοιχειώδες «καψονάκι» του εθνικού μας στρατού στους νεοσύλλεκτους... Αντίθετα, παραμένει ανοικτό το πρόβλημα του εντοπισμού των αιτιών της υπακοής, όπως τα καθορίζει περιγραφικά (χωρίς να τα εξηγεί ουσιαστικά) η προτεινόμενη προσέγγιση. Και στο ουσιαστικό πρόβλημα αυτό, ούτε οι δημοσιογράφοι, ούτε οι εισαγγελείς δεν φαίνονται ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι... Είναι λοιπόν πραγματικά περίεργο ότι ο Δ. Καρύδας μοιάζει ωστόσο να τους αναγνωρίζει τόσο εύκολα το δικαίωμα να αποφαίνονται εκ του ασφαλούς επί του θεμιτού ή αθέμιτου χαρακτήρα μιας κοινωνικής πρακτικής σαν την έρευνα, στον κλειστό θεσμικό χώρο του «δημοκρατικού» μας στρατού. Θα έλεγε κανείς ότι ο Δ. Καρύδας διακατέχεται από μια όχι δύσπιστη, αλλά κακόπιστη στάση απέναντι στους κοινωνικούς ψυχολόγους γενικά – στάση που τον οδηγεί σε μια μειωμένη ευαισθησία όσον αφορά τα δικά τους, επαγγελματικά δημοκρατικά δικαιώματα, όπως λόγου χάρι εκείνο της έρευνας...

Φιλικά
Γιάννης ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Και η απάντηση του συνεργάτη μας:

Είναι αλήθεια εύκολο να αντιπαρέχεται κανείς τις κριτικές για τα πειράματα στο στρατό καταλογίζοντάς τους κάποια ανίερη συμμαχία με τους εισαγγελείς και τους δημοσιογράφους. Ποιον είδε ο Γ. Παπαμιχαήλ να τους «αναγνωρίζει το δικαίωμα να αποφαίνονται εκ τους ασφαλούς... για την έρευνα;» Μια και διεκδικεί μάλιστα ευαισθησία ως προς την σταλινική (!) μεθοδολογία ως του υπενθυμίσουμε τις «ταυτίσεις και ανίερης συμμαχίες» του Βισίνσκι. Είναι μάλλον ανώφελο, αλλά ας ξαναρωτήσουμε: «Το πρόβλημα του εντοπισμού των αιτιών της υπακοής» είναι ζήτημα επιστημονικής προσέγγισης, κατόπιν προσκλήσεως δημοκρατικών αξιωματούχων; Μήπως όμως εξοφύγει η απάντησή του τέλος της επιστολής του Γ. Παπαμιχαήλ: «το ζήτη-

μα είναι τα «επαγγελματικά» (η υπογράμμιση δική μας) δημοκρατικά δικαιώματα των επιστημόνων, όπως λόγου χάρι εκείνο της έρευνας...» Ας τα διεκδικήσουν όμως σαν τέτοια και όχι να κρύβονται πίσω από το αιώνιο πεζικό – το λαό και τα λαϊκά δικαιώματα. Ας αφήσουν ακόμα τους σταλινικούς, τους κακόπιστους και τους πάσης φύσεως σκοταδιστές να επιχειρούν να αποδράσουν από το στρατό αντί τάχα να τους διαφωτίζουν γιατί κάθονται μέσα.

Δ.Κ.

ΣΕ ΣΧΕΣΗ με τις καταγγελίες του Στ. Τζουμάκα για νοθείες, πλαστογραφίες και λοβιτούρες στο 24ο συνέδριο της ΓΣΕΕ και στη Πανελλαδική Συνδιάσκεψη της ΠΑΣΚΕ από κομματικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ, επισημαίνουμε τα παρακάτω:

1. Το όψιμο ενδιαφέρον του Στ. Τζουμάκα για καθαρότητα και διαφάνεια στο Συνδικαλιστικό Κίνημα δεν πείθει κανένα και πόλο περισσότερο κάποιους που γνωρίζουν καλά πώς αντιμετωπίζει το ΠΑΣΟΚ και η ΠΑΣΚΕ, παρόμοια γεγονότα. Θα του θυμίσουμε ότι τον Δεκέμβριο του 1985 όταν οι υπογράφοντες μαζί με άλλους συναδέλφους και συντρόφους μας καταγγείλαμε με καλπονοθεία στο Σύλλογο Υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας από στελέχη του ΠΑΣΟΚ σε συνεργασία με στελέχη της Νέας Δημοκρατίας, που αποκαλύφθηκε μετά τις καταγγελίες μας, τα όργανα του ΠΑΣΟΚ και της ΠΑΣΚΕ, έκαναν ό,τι ήταν δυνατό να πνίξουν τη φωνή μας και μας εξανάγκασαν σε παραίτηση. Κάλυψαν απόλυτα τους ενόχους της καλπονοθείας και τους προήγαγαν κομματικά, συνδικαλιστικά και υπηρεσιακά.

Τότε ο Στ. Τζουμάκας, που είχε όπως και σήμερα την ευθύνη, από πλευράς Ε.Γ. του ΠΑΣΟΚ, του Συνδικαλιστικού, από κοινού με τον Α. Αποστολίδη που σήμερα καταγγέλλει, κάλυψαν απόλυτα τους νοσηρούς εγκέφαλους της κομματικής βάσης, αλλά και της καταδίκης των ενόχων από τα Δ.Σ. της

ΟΤΟΕ και του Συλλόγου Εθνικής Τράπεζας, και ενώ εκκρεμούν ακόμα σε βάρος τους μηνύσεις...

Τότε μια σειρά στελεχών που δεν δέχτηκαν να υποκύψουν στη μεθόδευση του κομματικού μηχανισμού διεχώρισαν τη θέση τους από τους καλπονοθευτές και τους προστάτες τους.

Έτσι λοιπόν δεν πείθει ο Στ. Τζουμάκας τουλάχιστον εμάς που γνωρίζουμε καλά πρόσωπα και πράγματα, για ευαισθησίες που δυστυχώς έχουν πάψει από καιρό να διαθέτουν αυτοί που ηγούνται στην ΠΑΣΚΕ και το ΠΑΣΟΚ.

2. Προς αποφυγή κάθε παρεξήγησης δηλώνουμε ότι η δήλωσή μας αυτή δεν έχει στόχο να πάρει το μέρος αυτών που καταγγέλλονται από τον Στ. Τζουμάκα, οι ευθύνες των οποίων για το σημερινό κατάντημα του Συνδ. Κινημάτων είναι τεράστιες. Η ειρωνεία είναι ότι οι σημερινοί καταγγελλόμενοι για νοθεία είναι αυτοί που μαζί με τους καταγγελλόμενους τότε ουσιαστικά συγκάλυψαν την υπόθεση. Δεν δεχόμαστε όμως να αυτοπροβάλλονται σαν εξυγιαντές και σταυροφόροι της καθαρότητας εκείνοι που εξέθρεψαν και ανέχτηκαν τους εργατοπατέρες και εργατοκάπηλους, και σήμερα σε ένα ξεκαθάρισμα εσωτερικών λογαριασμών, στρέφονται ενάντια στα δημιουργήματά τους. Σήμερα δεν γελάμε χαρέκακα. Θλιβόμαστε γιατί η ιστορία επαναλαμβάνεται σε μεγαλύτερες διαστάσεις. Και η επανάληψη δεν είναι απλά κωμωδία είναι και σήψη.

3. Πιστεύουμε ότι οι εργαζόμενοι και ο Ελληνικός Λαός, που παρακολουθούν με παθητικότητα τα όσα αισχρά συμβαίνουν στις μέρες μας, πρέπει να θγουν από τη γωνία που τους έχουν βάλει «εξυγιαντές» και «εξυγιανόμενοι» και να πάρουν την υπόθεση της καθαρότητας και της Αλλαγής στα χέρια τους.

Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
πρώην μέλος Δ.Σ. ΣΥΛΕΤΕ
Σ. ΚΑΡΑΟΥΛΑΝΗΣ
πρώην μέλος Δ.Σ. ΣΥΛΕΤΕ

Δ. ΜΑΧΑΙΡΑΣ
πρώην μέλος Δ.Σ. ΟΤΟΕ
(Όλοι ΠΙΡΩΝ ΜΕΛΗ ΠΑΣΚΕ & ΠΑΣΟΚ)
Υ.Γ.: Η άμεση εκπαράθρωση του Στ. Τζουμάκα από την Κυβέρνηση, μετά τις καταγγελίες του πιθανόν να επιβεβαιώνει το βάσιμο της καταγγελίας του. Η ίδια πρακτική ακολουθήθηκε το 1985 και

στη δική μας περίπτωση.

Και φυσικά επαναλαμβάνει και ο ίδιος το δικό μας λάθος που πιστέψαμε τότε ότι το ΠΑΣΟΚ μπορούσε να κάνει καθαρότητα, Κόρακας κοράκου μάτι δεν βγάζει ποτέ Στέφανε.

Κάτι ξέρεις και συ γι' αυτό.

ΕΧΟΝΤΑΣ θαρρείς όλο αυτό το θόρυβο γύρω από τα ναρκωτικά, στη συγκεκριμένη περίπτωση εννοώ την πρέζα ή αν θέλετε ηρωίνη, θα επιθυμούσα να εκφέρω τη γνώμη μου για το θέμα, σαν πρώην πρεζάκιος.

Όλα τα φαντάσματα των πεθαμένων ιδεολογιών συγκεντρώθηκαν για να καταπολεμήσουν το «λευκό θάνατο» από κοινού.

Το ΚΚΕ δεν φαντάζομαι να σταματήσει ποτέ να φωνάζει για τον Αμερικανικό δάκτυλο που είναι πανταχού παρών. Οι διάφοροι δεξιοί θα συνεχίσουν να φωνάζουν για διαφθορά της νεολαίας και ανάγκη για πιο πολλά αστυνομικά μέτρα. Οι αριστεριστές-αναρχικοί θα επιμένουν ότι οι μπάτσοι πουλάνε την ηρωίνη και... οι πρεζάκηδες σίγουρα θα συνεχίσουν να γελάνε με τις παραπάνω μαλακίες.

Ένα από τα slogan που πολλοί ασπάστηκαν κατά τη δεκαετία του '60 ήταν και το να διαθέτει κανείς (-μία) το σώμα του όπως θέλει. Σωστότατο, τη στιγμή που έχει να κάνει με μία αίσθηση καθαρά ατομική. Στην περίπτωση όμως ενός πρεζακίου, το παραπάνω δεν ισχύει. Ισχύει για τον αλκοολικό, τον καπνιστή κ.α. που σίγουρα, αποδεδειγμένα πλέον, παραδίδουν την ατομικότητα του άλλου.

Φόνοι, θιασμοί, κάτω από την επήρεια αλκοόλ. Οι μη καπνιστές; Απλά καπνίζουν και αυτοί ακούουν όπως έχει αποδειχθεί. Όσο για τον πρεζακίο δεν πιστεύω να θρεθεί κανένας ηλίθιος να ισχυριστεί ότι κάνει «κακό» σε άλλους εκτός από τον εαυτό του.

Κακό; «Η μέθη των ναρκωτικών που προκαλεί έναν ύπνο όμοιο με το θάνατο και μία ευφορία που καταργεί το εγώ είναι ένας από τους πιο παλιούς κοινωνικούς μηχανισμούς που βρίσκονται ανάμεσα στην αυτοσυντήρηση και στην καταστροφή, μια απόπειρα του εαυτού να επιβιώσει από μόνος του». Μάλλον οι Χορκχάμερ και Αντόρνο θα είχαν ίδια εμπειρία. Μην ξεχνάει κανείς ότι η μορφίνη ήταν αρκετά διαδεδομένη στη Γερμανία εκείνης της εποχής.

Λάβδανο, όπιο, μαριχουάνα, όλα ελεύθερα μέχρι και στις αρχές του 20ου αιώνα μας. Πώς στο διάβολο καταλήξαμε σήμερα να έχουμε μόνο το αλκοόλ και τον καπνό; «Να μην αναφέρω τα διάφορα θερβιτουρικά, υπνωτικά και χιλιάδες χάπια».

Ερώτηση που δεν χρειάζεται καμία απάντηση. Ίσως, τηρουμένων των αναλογιών, η απάντηση να είναι:

Νομιμοποίηση της πρέζας. Από ό,τι ξέρω κανείς δεν το έχει προτείνει, αν και το αποτέλεσμα θα είναι θεαματικότατο. 1) Μείωση εγκληματικότητας. Η αιτία για το παραπάνω θα είναι ασφαλώς ότι με το να περάσει το εμπόριο στα χέρια ιδιωτικών φορέων ή και του κράτους η τιμή ενός γραμ από 10-12.000 δραχμές θα κατέβει 1.000-1.500 αν αναλογιστεί κανείς ότι μία αμπούλα μορφίνης των 60 milligram κοστίζει σήμερα γύρω στις 50 δρχ. Οπότε δεν θα υπάρχει ανάγκη για τσαντιές, μπουκές, κ.ά. για εξοικονόμηση της δόσης. 2) Μη-δαμνίο ποσοστό θανάτων. Καθότι θα είναι καθαρή, τυχόν θάνατοι θα οφείλονται σε απροσεξία και μόνο. 3) Ένα μεγάλο ποσοστό της νεολαίας μας θα έχει την ευκαιρία να δημιουργικές ενασχολήσεις, ότι και να εννοείται με το παραπάνω, αφού δεν θα τρέχει από το πρωί έως το βράδυ για εξοικονόμηση της δόσης της.

Τελειώνοντας θέλω να πω ότι τα παραπάνω τα έγραψα απευθυνόμενος στον Σχολιαστή, «όχι γιατί με ενδιαφέρει ιδιαίτερα τι θα κάνουν οι άνθρωποι με τις ιδέες μου, αλλά απλά γιατί χρειάζομαι αυτή να με ακούσουν».

Για τον φόβο των Ιουδαίων υπογραφή:

Paul Klee
Υ.Γ.: Αν και για να είμαι ειλικρινής δεν πιστεύω να δημοσιευθεί ποτέ το ανωτέρω κείμενο.

1. Διαλεκτική του Διαφωτισμού.
2. The ego and its own. Max Stirner.

Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ

FRANCIS BACON

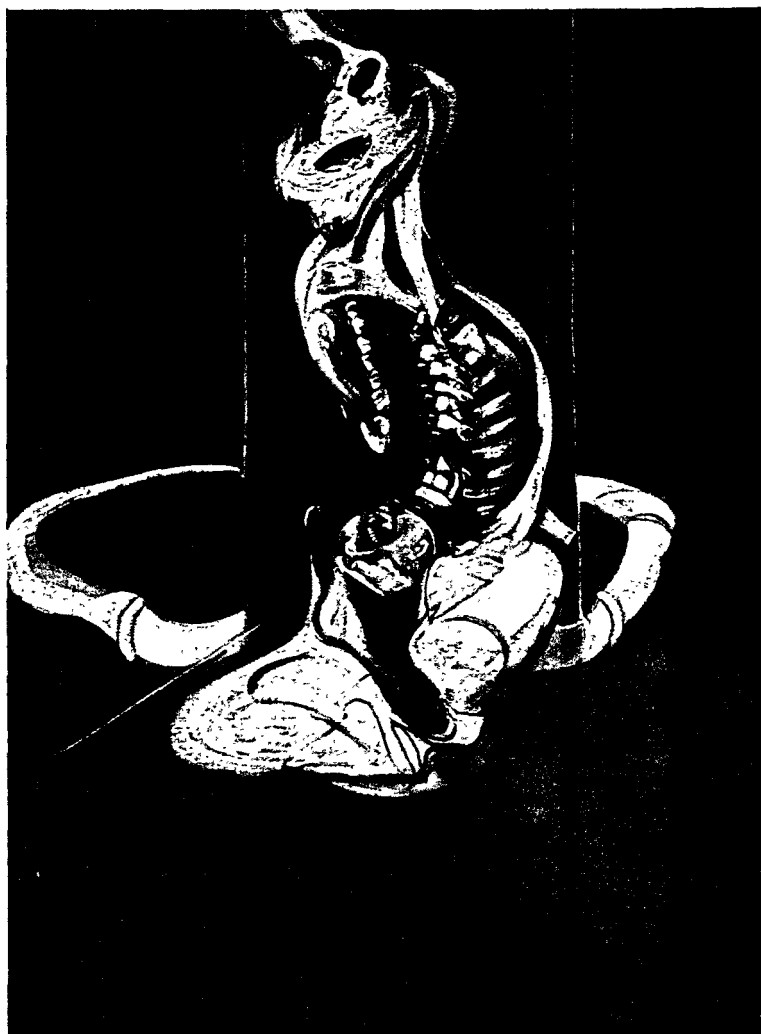
Το έργο του άγγλου ζωγράφου Francis Bacon σημάδεψε τη μεταπολεμική ζωγραφική. Ακόμη, σημαντική είναι η επίδραση που ασκεί στους σύγχρονους καλλιτέχνες η σκέψη του, όπως διατυπώνεται στο βιβλίο *Η ωμότητα των πραγμάτων*. Επιχειρούμε εδώ μια παρουσίαση των βασικών θεμάτων που συζητά ο Bacon με τον τεχνοκριτικό David Sylvester.

«.....»
□ Ο Bacon επιμένει να γυρνάει πάντα την κουβέντα στον τρόπο με τον οποίο «κατασκευάζεται» μια ζωγραφιά.
□ Μιλάει για ενός είδους «σχοινοβατική» προσπάθεια ανάμεσα στην αναπαραστατική και την αφηρημένη ζωγραφική. Πώς γίνεται να προσπαθείς να ζωγραφίσεις παλεύοντας ανάμεσα σε δύο πράγματα, που το ένα είναι πια άχρηστο και το άλλο σου προκαλεί αηδία.
□ Αντιδιαστολή «πραγματικού» – «ρεαλιστικού». Η πραγματικότητα στην τέχνη είναι κάτι βαθιά τεχνητό. Πρέπει να επαναδιατυπώσεις τεχνητά την ένταση της πραγματικότητας που πολιορκείς.
□ Η τυχαία χρησιμοποίηση κάποιων στοιχείων σημαδεύει καθοριστικά ένα έργο, ή μια σειρά έργων, ή

**Κρεοπωλεία,
ωμό κρέας,
κόκκινο χρώμα**

ακόμη και την υπόλοιπη ζωγραφική σου πορεία συνολικά:

- Η εγκατάλειψη ενός χρώματος ή ενός τρόπου γραφής, που για καιρό ήταν παρόντα, μόνο και μόνο επειδή τα θαριέσαι.
- Η συμπτωματική χρήση ενός συμβόλου, όπως για παράδειγμα της σθάστικας στο τρίπτυχο της Σταύρωσης του 1965, ή ακόμη της Σύριγγας στην ξαπλωμένη φιγούρα του 1963.
- Τα τερτίπια του ίδιου του υλι-

Το δεξί τελάρο από το τρίπτυχο έργο του Francis Bacon *Τρεις σπουδές για μια Σταύρωση*, 1962, 198x145cm

κού, του χρώματος. Η τεχνική παnouργία που πρέπει να επιστρατεύσεις για να αξιοποιήσεις αυτά που «κατά λάθος» συμβαίνουν πάνω στο τελάρο.

□ Η συνειδητή επιλογή των πλαισίων – στα πρώιμα ιδίως έργα – για να οργανωθεί η σύνθεση και όχι για να συμβολιστεί ένα συγκεκριμένο πράγμα, όπως κακώς διαβάζονται

συχνά αυτά τα στοιχεία. Για συνθετικούς επίσης λόγους – οργάνωση του έργου – επιλέγεται και η μορφή του τρίπτυχου, ενώ παράλληλα βολεύει αφού η παρατήρηση των πραγμάτων δεν μπορεί παρά να είναι αποσπασματική.

□ Τα έργα – αν και λάδια σε μουσαμά – μπαίνουν σε πλαίσια με τζάμι. Το τζάμι βοηθάει στη δημιουργία

μιας απόστασης – απαραίτητης για να δεις το έργο – και ακόμη έχεις έτσι την αίσθηση ενός πράγματος κλεισμένου εκεί μέσα.

□ Τα κρεοπωλεία – το ωμό κρέας – το κόκκινο χρώμα – η αίσθηση διαδρόμων θανάτου που αποπνέει μια κρεαταγορά – η έκπληξη που νιώθεις το πρωί μόλις ξυπνήσεις: είμαι ακόμη ζωντανός.

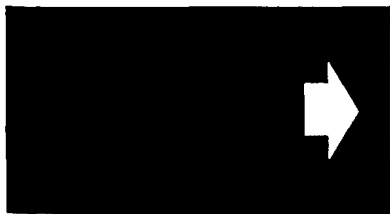
□ Μη θρησκευτική προσέγγιση δύο θρησκευτικών θεμάτων. Η Σταύρωση, οι Πάπες. Η πλούσια ζωγραφική εμπειρία – Το κόκκινο στο ρούχο του Πάπα του Βελάσκειθ – η τραγική υπόσταση μιας μορφής εξυψωμένης – το συνθετικό ενδιαφέρον αυτής της διαφοροποίησης.

□ Φωτογραφία: Muybridge (οι πρώτες φωτογραφίες από κινούμενες ανθρώπινες φιγούρες και ζώα) – οι πομπές στο Βατικανό – οι ακτίνες

**Εικονογραφική
κακοποίηση
του μοντέλου**

Χ – φωτογραφίες φίλων – η φθορά του φωτογραφικού χαρτιού και οι συνακόλουθες αλλοιώσεις που υφίστανται οι φιγούρες μέσα στο ακατάστατο ατελιέ, όπου όλα είναι μπερδεμένα και συχνά ποδοπατούνται.

□ Κακοποίηση του μοντέλου. Με τις στρεβλώσεις της φιγούρας η εικόνα γίνεται πιο άμεσα πραγματική για τον ίδιο το ζωγράφο. Η καταστροφή γίνεται μόνο στο εικονογραφικό επίπεδο· στο επίπεδο της τέ-

χνης καθένας προσπαθεί να πείσει με τον οξύτερο δυνατό τρόπο.

□ Χρησιμοποίηση παλιάς ζωγραφικής, π.χ. τα ανδρικά λάγνα σώματα του Μιχαήλ Αγγέλου. Δεν γίνεται επανανάγνωση του ίδιου θέματος αλλά μπόλιασμα της δικής του εμπειρίας για να έλθει στην επιφάνεια η «παρουσία» των ανθρώπων, ή πραγμάτων, ή καταστάσεων που ενδιαφέρουν τον ίδιο το ζωγράφο.

□ Είναι φρικιαστικά τα έργα του Bacon; Η φρίκη είναι συνειδητή επιδίωξη; Όχι! Η τέχνη του δεν είναι φρικιαστική, αλλά υποκριτική είναι η στάση αυτών που τη θεωρούν τέτοια· όπως οι κυρίες που χουχουλιάζουν μέσα στις γούνες τους και διαμαρτύρονται για την εξαφάνιση του ζώου απ' το οποίο προέρχεται το πανάκριβο ρούχο τους.

□ Μεγάλη τέχνη: Τα σύγχρονα μέσα καταγραφής απελευθερώνουν τη ζωγραφική και την αναγκάζουν να επιδιώξει μια ακραία προσέγγιση, ώστε να γίνει δυνατή η πολύπλευρη συναισθηματική ανάγνωση μιας συγκεκριμένης εικόνας. Σήμερα δεν μπορεί παρά να προσπαθείς να κάνεις μεγάλη τέχνη.

□ Η στάση του απέναντι στη ζωή είναι ανάλογη με τη στάση απέναντι στη δουλειά του. Κυριαρχεί πάντα το τυχαίο και το ρίσκο. Ακόμη και σε πολύ πρώτο επίπεδο με την αντιμετώπιση του χρήματος και την αγάπη για τη ρουλέτα. Παίζει το παιχνίδι του θανάτου; Κάθε άλλο! Η στάση αυτή είναι αποτέλεσμα της απληστίας του για ζωή.

□ Τα θίαια νεανικά χρόνια.

□ Πώς η πολύ συγκεκριμένη αλλά ασαφούς διατύπωσης αρχική ιδέα για ένα έργο αποκτά τις ακριβείς λεπτομέρειες κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας. Δεν είναι δυνατόν να υπάρξει προσχέδιο. Ναι, έχεις στο μυαλό σου κάτι, όμως το τελικό έργο

βγαίνει πάνω στο τελάρο και καθορίζεται από το τυχαίο, που μπορεί να του αλλάξει κατεύθυνση.

□ Πώς με τα χρόνια αλλάζει η στάση απέναντι στα πράγματα. Η αρχική επιδίωξη του τέλει έργου δίνει τη θέση της στην επιθυμία για κάλυψη της μεγαλύτερης δυνατής περιοχής με τις περισσότερες δυνατότες προσεγγίσεις.

□ Τα γλυπτά με βάση τις φιγούρες του τελάρου δεν έγιναν ποτέ. Αντίθετα οι φόρμες των απραγματοποίητων γλυπτών πέρασαν μέσα στη ζωγραφική.

□ Οι στρεβλώσεις που επιβάλλονται στην ανθρώπινη μορφή δεν δηλώνουν μια στάση απέναντι στη ζωή. Μια τέτοια ανάγνωση της δουλειάς του είναι κακή ανάγνωση. Οι φόρμες που χρησιμοποιεί επιλέγονται γιατί έτσι διατυπώνεται με οξύτε-

ρο και ακριβέστερο τρόπο η εικόνα. Το θέμα δεν είναι παρά δόλωμα· μετά δημιουργείται μια τεχνητή κατασκευή που με τη βοήθειά της παγιδεύεται η ουσία του έργου.

□ Αυτό που κάνει τη δουλειά του Πικάσσο ενδιαφέρουσα είναι ότι διακρίνουμε σ' αυτήν πάντα την ωμότητα των πραγμάτων.

□ Bacon: Νομίζω ότι οι άνθρωποι είναι τόσο προσκολλημένοι στο εγώ τους, που προτιμούν το μαρτύριο απ' τον απλό αφανισμό.

Sylvester: Εσύ θα προτιμούσες το μαρτύριο;

Bacon: Ναι, γιατί αν θρискόμουν στην κόλαση, πάντα θα αισθανόμουν ότι έχω την ελπίδα να δραπετεύσω. Θα ήμουν πάντα σίγουρος ότι μπορώ να δραπετεύσω.

..... »

Σπύρος ΠΑΝΤΕΛΑΚΗΣ

Ο Francis Bacon γεννήθηκε στην Ιρλανδία το 1909 από άγγλους γονείς. Κατά τη διάρκεια του Α' Πολέμου θρέφθηκε στο Λονδίνο και μετά πάλι στην Ιρλανδία. Πήγε μόνος του, ενώ ήταν μόλις 16 χρονών, στο Βερολίνο και αργότερα στο Παρίσι, όπου έμεινε ως τον Β' Πόλεμο. Δούλεψε για λίγο σαν σχεδιαστής επίπλων και άρχισε να ζωγραφίζει σχετικά αργά, χωρίς να σπουδάσει ποτέ σε σχολή καλών τεχνών.

Η δουλειά του, αν και ιδιαίτερα προσωπική, σημάδεψε καθοριστικά την ιστορία της μεταπολεμικής ζωγραφικής. Παράλληλα το όνομα του Bacon βρίσκεται μόνιμα στο επίκεντρο της καλλιτεχνικής επικαιρότητας, αφού μέχρι σήμερα εξακολουθεί να ζωγραφίζει και οι εκθέσεις του είναι σημαντικά γεγονότα, είτε γίνονται στη Νέα Υόρκη, είτε στο Παρίσι, είτε (μόλις τον περασμένο Οκτώβριο) στη Μόσχα.

Ο άγγλος τεχνοκριτικός David Sylvester γνωστός από την οργάνωση μεγάλων εκθέσεων σ' όλο τον κόσμο, έχει παρακολουθήσει από κοντά το έργο του Bacon. Αποτέλεσμα αυτού του ενδιαφέροντος είναι η συγκέντρωση ενός πλούσιου υλικού από συνεντεύξεις-συζητήσεις για το ραδιόφωνο, την τηλεόραση ή τον τύπο, που καλύπτουν την εξέλιξη της ζωγραφικής σκέψης του καλλιτέχνη τα τελευταία 25 χρόνια.

Το υλικό αυτό συγκεντρώθηκε σ' ένα βιβλίο που πρωτοεκδόθηκε το 1975 από τους Thames and Hudson, ενώ το 1987 επανεκδόθηκε –

περιλαμβάνοντας τις τελευταίες συζητήσεις του Sylvester με τον Bacon – με τον τίτλο *The Brutality of Fact – Interviews with Francis Bacon*. Αυτές τις μέρες κυκλοφορεί στα ελληνικά, από τις εκδόσεις Άγρρα, με τον τίτλο *Η ωμότητα των πραγμάτων – Συζητήσεις με τον Francis Bacon*. Ο Σχολιαστής παρουσίασε για πρώτη φορά στα ελληνικά ένα επιλεγμένο κομμάτι από αυτές τις συζητήσεις στο τεύχος 25 τον Απρίλιο του 1985, με τον τίτλο *Οι Σταυρώσεις του Francis Bacon*.

ΤΣΟΝΤΕΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΗ
ΑΓΩΓΗ

ΠΑΛΙ ΕΙΣΑΙ ΣΤΗΜΕΝΟΣ ΣΤΟ ΦΑΝΑΡΙ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙΣ ΤΗ ΣΕΙΡΑ ΣΟΥ
ΝΑ ΠΕΡΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΠΕΔΟΔΡΟΜΙΟ. ΤΟ ΜΟΥΓΚΡΗΤΟ ΤΟΥΣ
ΣΟΥ ΤΡΥΠΑΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ
ΑΛΛΑ ΞΕΡΕΙΣ ΟΤΙ
ΤΕΛΙΚΑ ΘΑ ΤΑ
ΚΑΤΑΦΕΡΓΕΙ.

ΕΧΟΥΝ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ ΤΟΡΑ
ΑΛΛΑ ΣΥΝΕΧΙΖΟΥΝ ΝΑ ΜΟΥΓΚΡΙΖΟΥΝ...
ΕΙΣΑΙ ΗΔΗ ΣΤΑ ΜΙΣΑ ΘΜΟΣ
ΚΑΤΙ ΣΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΤΟΥΣ
Σ' ΑΝΗΣΥΧΕΙ...

ΚΑΙ ΝΑ... ΕΝΑ ΑΠ' ΑΥΤΑ, Τ' ΑΚΟΥΣ,
ΕΡΧΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΛΑΝΟ ΣΟΥ...
ΔΕ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ.
ΤΟ ΝΙΘΘΕΙΣ. ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ
ΠΙΣΟ! ΑΛΛΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ...

VROOOOM

ΑΥΤΗ ΤΗ ΦΟΡΑ...

ΗΤΑΝ ΤΟΣΟ ΑΠΛΟ
... ΚΑΙ ΣΤΟ ΚΑΤΟ ΚΑΤΟ
ΚΑΤΑΦΕΡΕΣ ΝΑ ΠΕΡΑΣΕΙΣ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ...

Γ. ΧΑΡΑΚΟΣ

ΒΙΕΤΝΑΜ

ΤΟ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ ΣΤΗΝ ΟΘΟΝΗ

Βλέποντας την ταινία «Καλημέρα Βιετνάμ», γρήγορα συνειδητοποιείς σε ποιο βαθμό οι σημερινές ΗΠΑ έχουν απαλλαγεί απ' το «βιετναμικό σύνδρομο», πόσο μακριά στο παρελθόν βρίσκονται πια οι ενοχές και τα τραύματα που συσώρευσε στην αμερικανική συνείδηση η ήττα της Ινδοκίνας. Στο επίκεντρο της ιστορίας που προβάλλεται στις οθόνες δεν έχουμε πια τη φρίκη του αποικιακού πολέμου, τις σφαγές των αμάχων, τη συντριβή του αμερικανικού εκστρατευτικού σώματος από έναν αθέατο και πεισματάρη αντίπαλο· στην ουσία, η υπόθεση δεν αφορά ούτε καν τον ίδιο τον πόλεμο. Η χώρα, οι στρατιώτες, οι μάχες δεν είναι παρά το ντεκόρ. Πάνω στο οποίο θα παιχτεί το κλασικό ατυχές λάβ στόρυ δυο ανθρώπων που, πάνω απ' όλα, τους χωρίζει μια αγεφύρωτη διαφορά κουλτούρας. Το ανέμελο american way αντιμέτωπο με την αιώνια Ασία...

Πριν από μια εικοσαετία, όταν ο πόλεμος του Βιετνάμ δεν ήταν μια ακόμα παράγραφος στα βιβλία της παγκόσμιας Ιστορίας αλλά μια απτή πραγματικότητα σε εξέλιξη, το (κάθε άλλο παρά αντικονφορμιστικό) Χόλιγουντ δεν μπορούσε να επιδείξει μια παρόμοια αποστασιοποίηση. Η Σαϊγκόν, η Χουέ, η Ντανάγκ, το δέλτα του Μεκόγκ κι η αποστρατιωτικοποιημένη ζώνη του 17^{ου} παράλληλου ανήκαν στα καθημερινά δελτία ειδήσεων της τηλεόρασης, κι όχι στο μυθοπλαστικό θέατρο σκιών της μεγάλης οθόνης· τυχόν παρέμβαση της τελευταίας, όφειλε να υπηρετήσει άλλες ανάγκες: να στηρίξει με τον τρόπο της την πολεμική προσπάθεια, να «εξηγήσει» στο μέσο αμερικανό 18άρη τους «λόγους» για τους οποίους θα έπρεπε να χάσει ένα τουλάχιστον χρόνο απ' τη ζωή του «εκεί κάτω». Στα «Πράσινα Μπερέ» (1966), ο Τζων Γουαϊν πολεμά όπως πάντα τους κακούς Ινδιάνους· μόνο που, αυτή τη φορά, οι Ινδιάνοι είναι κίτρινοι κι ολοφάνερα ύπουλοι. Η αναπαράσταση της Ινδοκίνας είναι γελοιογραφική κι οι Βιετκόγκ θυμίζουν ιδιαίτερα τους γιαπωνέζους του Β' Παγκοσμίου Πολέμου –έτσι ώστε να αποκαθίσταται η ρατσιστική συνέχεια του «αγώνα ενάντια στον κίτρινο κίνδυνο»– και (γιατί όχι;) τους ναζί. Η προπαγάνδα είναι χονδροειδής, η στράτευση απόλυτη –όταν το έθνος βρίσκεται σε πόλεμο, έστω και ακήρυχο, κάθε άλλη στάση ισοδυναμεί με προδοσία. Όσοι δημιουργοί θέλουν να καταθέσουν μια άλλη άποψη, θα στραφούν προς την αλληγορία, θα ανακαλύψουν ξανά τις σφαγές των Ινδιάνων απ' τον αμερικανικό

νικό στρατό – «Το μεγάλο ανθρωπάκι» (1970), «Ο στρατιώτης μπλου» (1970) – ή θα αποφύγουν απλώς κάθε ρητή αναφορά στο Βιετνάμ –η φαρσοκωμωδία του MASH (Ρ. Όλτμαν, 1970) τοποθετείται στην Κορέα. Οι πιο στρατευμένοι, θα περιοριστούν στα ντοκυμαντέρ ή το αντεργκράουντ.

Όταν, την άνοιξη του 1975, ο πόλεμος τέλειωσε με την κατάρρευση των καθεστώτων που είχε δημιουργήσει και στηρίξει η Ουάσιγκτον, το πεδίο ήταν ελεύθερο πια για τη μυθοπλαστική αναπαραγωγή της Ιστορίας απ' τον κινηματογράφο. Η πολιτική κρίση που περνούν εκείνη την περίοδο οι ΗΠΑ (Γουώτεργκαϊτ, κλυδωνισμός της αμερικανικής ηγεμονίας στον κόσμο) επιτρέπει να τεθούν τα δάκτυλα «επί τον τύπον των ήλων» –τις περισσότερες φορές, βέβαια, μέσα στα όρια της «ευπρέπειας» κι ενός (φανερού ή λανθάνοντος) πατριωτισμού. Οι πρώτες «μεταπολεμικές» ταινίες για το Βιετνάμ μιλάν για την ήττα (*Go tell the Spartans*¹ του Τ. Ποστ, *Deer Hunter*² του Μ. Τσίμινο), τη σφαγή των αμάχων (*Boys in the company C*³ του Σ. Φιούρι, *A rumor of war*⁴ του Ρ. Χέφρον), τα ανθρώπινα ερείπια (*Coming Home*⁵ του Χ. Άσμπυ), τον παραλογισμό και τη φρίκη του ιμπεριαλιστικού πολέμου (*Apocalypse Now*⁶ του Φ. Κόπολα). Πρόκειται για ένα έργο καλλιτεχνικά και πολιτικά

**Δεκάδες
ταινίες
καταγράφουν
τον πόλεμο**

άνισο, με κοινή ωστόσο συνισταμένη του την αντιπολεμική διάθεση. Δεν είναι ολοκληρωτικά απαλλαγμένο από ρατσιστικά στοιχεία, που σε ορισμένες ταινίες (λ.χ. «Ελαφοκυνήγος») είναι αρκετά σαφή, αλλά αυτά είναι γενικά περιορισμένα σ' ένα μάλλον δευτερεύοντα ρόλο.

Η δεκαετία του '80 κι η κήρυξη του Νέου Ψυχρού Πολέμου σηματοδοτούν την απόπειρα της Ουάσιγκτον να αποκαταστήσει την κλονισμένη ηγεμονία της σε παγκόσμιο επίπεδο. Στις ΗΠΑ, ο ρηγκανισμός ανασυγκροτεί την κυρίαρχη, «αυτοκρατορική» ιδεολογία

Με το πρόσφατο «Καλημέρα Βιετνάμ» ολοκληρώνεται ένας μεγάλος κύκλος ταινιών αμερικανικής παραγωγής με άμεσο αντικείμενο τον πόλεμο της Ινδοκίνας. Η μελέτη της πορείας αυτού του κύκλου βοηθά να εξαχθούν γενικότερα συμπεράσματα για την πολύ πρόσφατη ιστορία των ΗΠΑ.

χρησιμοποιώντας σαν πρώτη ύλη ένα συνονθύλευμα των πιο αντιδραστικών ιδεολογημάτων και προκαταλήψεων. Μπροστά στις νέες ανάγκες, το «βιετναμικό σύνδρομο» δεν έχει λόγο ύπαρξης· απόστρατοι αξιωματικοί και στρατευμένοι ακροδεξιοί ιστοριογράφοι ξαναγράφουν τα γεγονότα, για να δικαιώσουν εκ των υστέρων μια χαμένη υπόθεση. Σύμφωνα με τη δική τους εκδοχή, ο πόλεμος κερδήθηκε στο πεδίο της μάχης απ' το στρατό και τη CIA, αλλά χάθηκε απ' τους πολιτικούς. Συμ-

πέρασμα: για όλα φταίει ο «ενδοτισμός» απέναντι στους κομμουνιστές. Κάτω απ' την πίεση της ιδεολογικής επίθεσης του νεοσυντηρητισμού, το Χόλιγουντ αναδιπλώνεται. Με την σειρά του, ο κινηματογράφος καλείται να ξαναγράψει την ιστορία.

Αυτή τη φορά, όμως, τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά απ' την εποχή του αφελοούς αντικομμουνισμού του Τζων Γουέην και των πρασινοσκουφιδών του. Πρώτα απ' όλα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο φολκλόρ, στη μέ-

χρη κεραίας πιστή νατουραλιστική απεικόνιση του χώρου, στις σκηνογραφικές λεπτομέρειες. Το «Πλατούν» θα σαρώσει το 1987 τα Όσκαρ χάρη σ' αυτόν ακριβώς τον επιφανειακό -και διανοημένο με μεγαλόδοτες πατριωτικές αμπελοφιλοσοφίες- «ρεαλισμό» του.

Βασικό στοιχείο της αποϊδεολογικοποίησης της νέας γενιάς των ταινιών για το Βιετνάμ είναι η μετάθεση του κύριου άξονα της μυθοπλασίας από τη σχέση ανάμεσα στο αμερικανικό εκστρατευτικό σώμα και τους βιετναμέζους σε σχέσεις κυρίως στο εσωτερικό του αμερικανικού στρατού. Στο «Πλατούν», η βασική σύγκρουση γίνεται ανάμεσα σε «καλούς» και «κακούς» αμερικανούς στρατιώτες: οι «ιθαγενείς» απουσιάζουν ή θεωρούνται εξ ορισμού κακοί (εφόσον μάλιστα βασανίζουν και σκοτώνουν τους αιχμαλώτους τους). Στο «Καλημέρα Βιετνάμ», η ίδια αντιπαράθεση επί το γελοιογραφικότερο: «κακός δεν είναι ο αμερικανικός στρατός, ούτε καν η ηγεσία του, αλλά ο ηλίθιος, άσχημος και κομπλεξικός υπολοχαγός (ενώ, αντίθετα, ο στρατηγός παρουσιάζεται με πολύ θετικό τρόπο). Όσο για το *Purple heart* του Σίντνεϋ Φιούρι (που «μια οκταετία πριν μας είχε δώσει τη συγκλονιστική «Διμοιρία Καθαρμάτων»), εδώ η αντιπαράθεση αφορά ερωτικά καυγαδάκια και τα ηθικά διλήμματα περιορίζονται στη χρησιμοποίηση του πολέμου για την απόκτηση εμπειρίας απ' το, νεαρό πλην φιλόδοξο, γιατρό.

Η δεύτερη, εξίσου σημαντική αλλαγή αφορά τον τρόπο αντιμετώπισης του άμαχου πληθυσμού. Τόσο η παραχώρηση του πρώτου ρόλου στο *love story* ή τη φαρσοκωμωδία, όσο και η στρόφη προς την «καθαρά πολεμική» περιπέτεια βγάζουν απέξω αυτό τον παράγοντα. Όλο και περισσότερο, οι απεικονιζόμενες μάχες διεξάγονται σε αραϊκοκατοικημένες περιοχές, χωρίς ανάμιξη και θανάτους αμάχων: στη ζούγκλα (*Hamburger Hill*, *Platoon*), στα κεντρικά υψίπεδα (*Purple heart*) ή στην εγκαταλειμμένη βιομηχανική ζώνη της Χουέ (*Full metal jacket* του Στ. Κιούμπρικ).

Η τρίτη, και τελευταία, καινοτομία έχει να κάνει με το γύρισμα ταινιών για την Ινδοκίνα μετά την αμερικανική αποχώρηση. Εδώ, τα κυρίαρχα στερεότυπα θρίσκουν την αποθέωσή τους: τα πιο αγαπητά θέματα είναι η Καμπότζη των Κόκκινων Χμερ (απ' το πανάθλιο «Καμπότζη Εξπρές» μέχρι το καλλιτεχνικά άρτιο *The Killing Fields* του Ρ. Τζόφφι) και η υποτιθέμενη ύπαρξη αμερικανών αιχμαλώτων πολέμου στο Βιετνάμ - μια υπόθεση που δε στηρίζεται σε κανένα απολύτως αληθοφανές στοιχείο και αποτελεί σημείο αναφοράς της πιο δεξιάς τάσης του ρηγκανισμού (*Rambo-2* και τα συναφή).

Έτσι κι αλλιώς, το '68 είναι πια μακριά...

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

1. Ελληνικός τίτλος: Βρώμικες νίκες (1978).
2. ε.τ. Ο Ελαφοκνητός (1978).
3. ε.τ. Διμοιρία Καθαρμάτων (1977).
4. ε.τ. Κάποτε στο Βιετνάμ (1980)
5. ε.τ. Ο γυρισιμός (1978).
6. ε.τ. Αποκάλυψη τώρα (1979).
7. ε.τ. Σαϊγκόν, το έτος της γάτας (1984)
8. ε.τ. Κραυγές στη σιωπή (1984).

Σύγχρονο λαϊκό μυθιστόρημα

ΕΝΤΥΠΑ ΠΑΘΗ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΙΚΕΣ ΑΠΛΗΣΤΙΕΣ

Χρήμα, πάθη, δύναμη και εξουσία. Όλα, σ' ένα κοσμοπολίτικο φόντο, όπου οι σίγουροι ήρωες και οι ελκυστικές ηρωίδες αναζητούν μετά μανίας τις αμύθητες περιουσίες και τους αβυσσαλέους έρωτες. Η σύγχρονη λαϊκή μυθοπλασία είναι πιο περίπλοκη από τις παραδοσιακές αισθηματικές ιστορίες. Αναπαριστά όμως κι αυτή ψευδεπίγραφα τον κόσμο που ζούμε, κερδίζοντας καθημερινά χιλιάδες αντίτυπα.

Το σύγχρονο λαϊκό μυθιστόρημα τύπου εκδόσεων BELL, KAPPE, BEST SEL-
LER και συγγραφέων όπως ο Harold Robbins, ο Sidney Sheldon, η Jackie Collins, κ.λπ. γνωρίζει τα τελευταία χρόνια μεγάλη επιτυχία. Το μυθιστόρημα αυτό ανήκει στο ευρύτερο λογοτεχνικό είδος που αποκαλείται «παραλογοτεχνία»¹ και συγκεντρώνει όλα εκείνα τα γνωρίσματα που το χαρακτηρίζουν:

α) *Την ευρεία λαϊκή κατανάλωση.* Όπως σημειώνεται σε κάθε τόμο των εκδόσεων BELL, «τα ενεννητά-πέντε από τα εκατό βιβλία που εκδίδονται έχουν πουλήσει περισσότερα από ένα εκατομμύριο». Οι δε εκδόσεις KAPPE μας πληροφορούν με τη σειρά τους ότι κάθε έκδοσή τους είναι παγκόσμιο μπεστ-σέλερ και κυκλοφορεί ταυτόχρονα σ' όλο τον κόσμο. Άλλωστε ο τρόπος διανομής και κυκλοφορίας τους, κυρίως μέσω πρακτορείων τύπου, δηλώνει τη μεγάλη τους κατανάλωση.

β) *Την ευκολία παραγωγής.* Κάθε εβδομάδα έχουμε πληθώρα νέων εκδόσεων αυτού του είδους.

γ) *Την μορφική και θεματική τυποποίηση*². Υπάρχουν διάφορα μορφικά, θεματολογικά και νοηματικά στερεότυπα, τα οποία επαναλαμβάνονται σχεδόν σε κάθε έκδοση. Το κοινωνικό πλαίσιο της μυθοπλασίας και η τυπολογία των ηρώων επανέρχονται συνέχεια με διάφορες παραλλαγές. Η πληθώρα της παραγωγής και η υποταγή στους κανόνες της αγοράς οδηγούν τους συγγραφείς στην τυποποίηση. Παράδειγμα η Jacqueline Briskin. Στο «Πάθος και απληστία» ηρωίδες είναι τρεις αδελφές οι οποίες εμπλέκονται σε διάφορες ιστορίες έρωτα και μίσους, στο «Όλα ή τίποτα» ηρωίδες είναι πάλι τρεις γυναίκες, δύο αδερφές και μια στενή τους φίλη, οι οποίες επίσης εμπλέκονται σε ιστορίες έρωτα και μίσους, στο «Μέρες αγάπης και μίσους» (όλα εκδόσεις BELL) και πάλι ηρωίδες είναι δύο αδερφές, οι

οποίες προσπαθούν να σταθούν στην υψηλή κοινωνία του Λος Άντζε-
λες. Η γνωστή δε Jackie Collins έχει συγγράψει τους «Άντρες του Χόλυγουντ», αλλά και την αντιστροφή τους, τις «Κυρίες του Χόλυγουντ» (εκδ. BELL).

δ) *Την εκμετάλλευση του ελεύθερου χρόνου.* Το μυθιστόρημα αυτό, όπως θέβαια και τ' άλλα είδη της παραλογοτεχνίας, διαβάζεται συνήθως στις διακοπές, στο ταξίδι, στο στρατό, στις ώρες τηςσχόλης και της ανάπαυσης και συνιστά θέβαια μια ακόμα μορφή μετατροπής του «κενού» χρόνου σε χρόνο εκμεταλλεύσιμο απ' το κεφάλαιο.

Η δομή της μυθοπλασίας του μυθιστορήματος αυτού του είδους είναι πιο πολύπλοκη και το περιεχόμενό της πιο πλούσιο θεματολογικά απ' τις παραδοσιακές αισθηματικές ιστορίες τύπου Νόρα ή απ' τα διάφορα περιπετειώδη αναγνώσματα (αστυνομικά - κατασκοπευτικά). Οι αναφορές της μυθοπλασίας του είναι συνήθως διάφορες κοινωνικές καταστάσεις, κινήσεις και επιδιώξεις, όπως για παράδειγμα οι προσπάθειες για κοινωνική άνοδο, ο αγώνας για απόκτηση πλούτου με κάθε μέσο, που θα μπορούσαν να του προσδώσουν και το χαρακτηρισμό του «κοινωνικού»³. Με πρόφαση όμως την αφήγηση κοινωνικών ιστοριών, το είδος αυτό συνδυάζει και εμπειρίχει στοιχεία απ' όλα σχεδόν τ' άλλα είδη της παραλογοτεχνίας: αστυνομικό σασπένς, περιπετειώδη πλοκή, αισθηματικά πάθη, σεξουαλικές περιγραφές⁴. Ενδεικτικά σημειώνουμε απ' την εισαγωγική περίληψη ενός τέτοιου μυθιστορήματος, του «Μυθιστοριογράφου» του Harold Robbins (εκδ. BELL), όπου περιγράφεται η ζωή και η πορεία ενός νέου συγγραφέα: «Γκάγκστερ, έμποροι ναρκωτικών, πόρνες, σωματέμποροι, είναι ο κόσμος μέσα απ' τον οποίο περνά αρχικά ο δρόμος που οδηγεί τον Τζο στο Χόλυγουντ και τη δόξα».

Όλα όσα περιγράφει και αναπαρι-

στά η μυθοπλασία των μυθιστορημάτων αυτών, εκτυλίσσονται σ' ένα δεδομένο πλαίσιο κοινωνικών σχέσεων το οποίο ορίζεται απ' τον συγγραφέα-παραγωγό της και την «ιδεολογική θέση», την οπτική γωνία απ' την οποία θεάται τα πράγματα. Κυρίως όμως ορίζεται απ' την ανάγκη παραγωγής μιας ευρύτατα καταναλώσιμης μυθοπλασίας. Έτσι λοιπόν το κοινωνικό πλαίσιο της μυθοπλασίας είναι άμεσα αναγνωρίσιμο και ελκυστικό, εκείνο που όλοι οι μηχανισμοί της αστικής κοινωνίας το παρουσιάζουν ως πρότυπο και ως όνειρο του καθένα: είναι οι χώροι της υψηλής κοινωνίας και όλη η μυθολογία γύρω απ' αυτήν. Οι επιχειρηματικοί και οικονομικοί κύκλοι, η παραδοσιακή αριστοκρατία, ο κόσμος της μόδας και του θεάματος. Οι κοινωνικές σχέσεις και οι αξίες, στις οποίες εμπλέκονται οι ήρωες αλλά και τους χαρακτηρίζουν, είναι οι καταγραμμένες ως σημεία αυτής της κοινωνικής τάξης στη συνείδηση του κόσμου: ο πλούτος και το χρήμα, ή οποιαδήποτε εξουσία και δύναμη, ο εκλεπτυσμένος τρόπος ζωής, ο κοσμοπολιτισμός, η κάθε είδους απόλαυση. Πουθενά θέβαια δεν γίνεται λόγος για το πραγματικό υπόβαθρο αυτών των κοινωνικών σχέσεων. Η ύπαρξη ανταγωνιστικών τάξεων, ο τρόπος συσσώρευσης του κεφαλαίου, η οικονομική και κοινωνική εκμετάλλευση απουσιάζουν απ' τους κοινωνικούς χώρους της μυθοπλασίας. Οι μόνες αντιθέσεις που υπάρχουν, προέρχονται απ' τις προσωπικές συγκρούσεις των καλών με τους κακούς χαρακτήρες και τον ανταγωνισμό των γυναικών για τους γοητευτικούς ήρωες. Έτσι η μυθοπλασία επιχειρεί και παράγει μια ψευδή αναπαράσταση του κόσμου, η οποία εγχάσσεται στον αναγνώστη που απορροφάται απ' την «απόλαυση» του κειμένου.

Οι τόποι στους οποίους διαδραματίζεται η μυθοπλασία, είναι τα παγκόσμια οικονομικά κέντρα και όλα

σχεδόν τα κοσμικά μέρη της γης. Με φοβερή ευκολία οι ήρωες πηγαινοέρχονται απ' τη μια ήπειρο στην άλλη, απ' το ένα κοσμικό μέρος στο άλλο. Μαζί τους θέβαια ταξιδεύει και ο ανυποψίαστος αναγνώστης νομίζοντας ότι αφήνει πίσω του τη μίζερη καθημερινότητα, τον πραγματικό κόσμο και τα προβλήματά του. Έτσι για παράδειγμα στο «Πάθος και απληστία» της Jacqueline Briskin (εκδ. BELL), η ιστορία εκτυλίσσεται στους χώρους των μεγάλων κατασκευαστικών εταιριών, στους οποίους οι τρεις ηρωίδες του μυθιστορήματος έχουν διεισδύσει και «καθώς οι δρόμοι τους διασταυρώνονται αδιάκοπα, θα υφάνουν μια ιστορία πάθους και εκδίκησης, πόθου και απληστίας, που διαδραματίζεται άλλοτε στις επιβλητικές επαύλεις του Σαν Φρανσίσκο και άλλοτε σ' ένα χωριό της Αραβίας, άλλοτε στο Λονδίνο και άλλοτε στο Μαρακές, μ' απόηχους που φτάνουν ως τη Γερουσία της Ουάσιγκτον». Στο «Οι κυρίαρχοι της γης» του Patrick Anderson (εκδ. KAPPE), φόντο της μυθοπλασίας είναι οι κύκλοι των μεγιστάνων του πετρελαίου, τόπος οι μεγάλες πόλεις των ΗΠΑ και κυρίως το Τέξας, η «πολιτεία που το πετρέλαιο δημιουργεί αμύθητες περιουσίες και όπου το χρήμα αγοράζει τα πάντα», ήρωας είναι ένας «αυτοδημιούργητος άρχοντας του πετρελαίου που αγωνίζεται επί πέντε δεκαετίες να δημιουργήσει τη δυναστεία του».

Οι ήρωες της μυθοπλασίας ανήκουν συνήθως στην υψηλή κοινωνία ή επιδιώκουν με κάθε μέσον να γίνουν μέλη της. Οι άντρες είναι πάντα όμορφοι και γοητευτικοί, δυναμικοί, πλούσιοι, καταπληκτικοί εραστές. Χαρακτηριστική είναι η περιγραφή ενός τέτοιου ήρωα στο «Οι άντρες του Χόλυγουντ» της Jackie Collins (εκδ. BELL). «Είχε λεφτά, ήταν χαρισματικός, διέθετε κάποιο είδος δύναμης, πνεύμα κοφτερό σαν ξυράφι και φήμη. Το διαπίστωνες με το που θα έπεφτε πάνω του το βλέμμα σου. Το μπόι του ξεπερνούσε το ένα κι ογδόντα κι η εμφάνισή του ήταν εντυπωσιακά αρρενωπή. Τα μαλλιά του ήταν κατάνυρα και μια ιδέα μακριά, τα μάτια του πράσινα και διαπεραστικά, στα ηλιοφωτισμένα μάγουλα του, φύτρωναν γένια δυο ημερών και το καλογυμνασμένο σώμα του ήταν σκληρό σαν ατσάλι. Βάδιζε στα τριανταεννιά και κρατούσε τον κόσμο απ' τ' αχανά».

Οι γυναίκες⁵ είναι πάντα όμορφες και ελκυστικές, φιλόδοξες που δεν διστάζουν μπροστά σε τίποτα για να πετύχουν το σκοπό τους, όπως στο «Πάθος και απληστία» η Κρύσταλ «που ήταν ένα τρελό ανακάτωμα αγγλοσαξωνικών στοιχείων. Ξανθά μαλλιά, λαμπερά σαν γυαλιστερός μπρούντζος, πλαισίωναν το ντελικάτο της πρόσωπο. Η ασύγκριτα λευκή επιδερμίδα της ζωντάνευε από δυο λακκάκια στα μάγουλα που έδιναν την απατηλή εντύπωση ότι ήταν βαμμένα με κοκκινάδι. Οι καθαρές

γαλάζιες κόρες των ματιών της περιβάλλονταν από ένα πιο σκούρο δαχτυλίδι στη μπλέ απόχρωση του κοβαλτίου. Μοναδικό ψεγάδι της Κρύσταλ, αν μπορούσες να το πεις έτσι, ήταν το μικρό της ύψος. Το άκομψο πανωφόρι της δεν κατόρθωνε ωστόσο να κρύψει τις αισθησιακές καμπύλες του λυγερού κορμιού της» έτσι, «αισθησιακή, αδέσιακτη, έτοιμη να κάνει τα πάντα προκειμένου να αποκτήσει τον πλούτο και τη δύναμη που ονειρεύεται –θα φτάσει ακόμα στο σημείο να παρασύρει σε ερωτική επαφή τον άντρα της αδερφής της» ή αντίθετα σεμνές και ταπεινές υπομένουν τα πάντα μέχρι να βρουν την ευτυχία, όπως η Ονόρα, στο ίδιο που ήταν «γλυκιά και ευγενική, ολότελα διαφορετική απ' την αδερφή της Κρύσταλ», όμως «είχε μια γοητεία που μαγνητιζε. Είχε γυαλιστερά μαύρα μαλλιά, κομμένα αγορίστικα και τα μεγάλα μαύρα της μάτια ήταν από κείνα που μένουν αξέχαστα. Ψηλή, βάδιζε με μια φυσική χάρη». Όπως βλέπουμε και αυτό το παραλογοτεχνικό είδος παράγει ήρωες-πρότυπα, φορείς πρακτικών, συμπεριφορών, αντιλήψεων αλλά και πρότυπα σωματικά και ερωτικά με τις ανάλογες φυσικά ιδεολογικές και αισθητικές επιπτώσεις στους απλούς αναγνώστες. Η τυπολογία των ηρώων της μυθοπλασίας ανήκει στο χώρο του φανταστικού, του μη πραγματικού, γιατί οι μεν πρακτικές και συμπεριφορές δεν είναι παρά μέρος της συνολικής ιδεολογίας που τη διαπερνά, η δε σωματική και ερωτική εικόνα δεν είναι άλλη απ' αυτή των

Είχε λεφτά, πνεύμα, και εμφάνιση αρρενωπή

μοντέλων των μηχανισμών του θεάματος και της διαφήμισης.

Η σχέση όμως της μυθοπλασίας του σύγχρονου λαϊκού «κοινωνικού» μυθιστορήματος με το φανταστικό και κυρίως με την τηλεόραση, το κατ' εξοχήν μαζικό μέσο παραγωγής του σήμερα, είναι συνολική. Δεν είναι παρά η μετεγγραφή των σειρών τύπου «Ντάλλας» και «Δυναστείας» στο χώρο της «λογοτεχνίας». Αλλά και αντίστροφα, η παραλογοτεχνία αυτού του τύπου, τροφοδοτεί συνεχώς την τηλεόραση με μυθοπλασία για κατανάλωση. Ο «Κυρίαρχος του παιχνιδιού» και το «Περιμένοντας το

αύριο» του Sidney Sheldon (εκδ. BELL), «Το τίμημα της δόξας» της Barbara Taylor Bradford (εκδ. KAPPE), «Η κόρη του Μύστραλ» της Judith Kranz (εκδ. BELL) είναι μερικά μυθιστορήματα τέτοιου είδους, πάνω στα οποία βασίσθηκαν τηλεοπτικές σειρές.

Η αμφίδρομη σχέση μεταξύ σύγχρονου λαϊκού μυθιστορήματος και τηλεόρασης καθώς και η ανάγκη της πλατιάς κατανάλωσης καθορίζουν τις αφηγηματικές δομές της μυθοπλασίας. Η εξαντλητική περιγραφή, η έλλειψη εμβάθυνσης και ανάλυσης, η ευκολία γραφής και αντίστοιχα η ευκολία ανάγνωσης κυριαρχούν. Η διαδοχή των επεισοδίων είναι γρήγορη η ένταση αυξομειώνεται κατάλληλα, ο ρυθμός της αφήγησης οργανώνεται όπως ακριβώς στα τηλεοπτικά σήριαλ. Έτσι ο αναγνώστης, χωρίς καμιά ιδιαίτερη διεργασία προσλαμβάνει τις δομές της αφήγησης και αποδέχεται τα νοήματά της.

Οι εκδόσεις αυτές, όπως όλες της παραλογοτεχνίας θέβαια, παράγουν βιβλία κατ' εξοχήν εμπορεύματα. Μοναδικός τους σκοπός είναι η προώθηση στην αγορά και η κατανάλωσή τους. Έτσι εκτός απ' την κλασική διαφήμιση έχει αναπτυχθεί για τη διάδοσή τους μια συγκεκριμένη τυπολογία των εκδόσεων αυτών. Τα βιβλία-αντικείμενα είναι ελκυστικά από μόνα τους και σηματοδοτούν το περιεχόμενο και τις αναφορές της μυθοπλασίας τους λειτουργώντας όπως οι διαφημιστικές αφίσσες. Το εξώφυλλό τους αποτελείται από φωτογραφικές συνθέσεις –σημαίνοντας των κοινωνικών σχέσεων και του τρόπου ζωής που περιγράφονται σ' αυτά: πορτραίτα αντρών που σφύζουν από δυναμισμό και αποφασιστικότητα, γυμνές γυναίκες, επιβλητικοί ουρανοξύστες, φανταχτερά αυτοκίνητα, χαρτονομίσματα, επιχειρηματικοί χαρτοφύλακες, αντικείμενα που υποδηλώνουν έναν εκλεπτυσμένο τρόπο ζωής, όπως πίπες, ποτήρια, ποτά, έπιπλα κλπ.

Η κυρίαρχη αστική ιδεολογία, όπως διαπιστώνουμε, είναι παρούσα σχεδόν σε κάθε γραμμή της μυθοπλασίας του σύγχρονου «κοινωνικού» λαϊκού μυθιστορήματος. Οι αναπαραστάσεις της μυθοπλασίας δεν είναι παρά αναπαραστάσεις της κυρίαρχης ιδεολογίας, της εικόνας που έχει η αστική τάξη για τον εαυτό της και την κοινωνία. Η απουσία και συγκάλυψη των κοινωνικών αντιθέσεων, η προβολή των πρακτικών, των αντιλήψεων και των αξιών της άρχουσας τάξης, η αναπαραγωγή προτύπων και συμπεριφορών της, συνθέτουν τον ιδεολογικό λόγο που εκφέρεται και εγχάρασσεται στον αναγνώστη. Ταυτόχρονα δε με την επιτέλεση της ιδεολογικής εγχάραξης, και αποτέλεσμα αυτής, το μυθιστόρημα λειτουργεί ως μηχανισμός φυγής⁶. Ο αναγνώστης απογειώνεται στον ποθητό κόσμο των φαντασι-

κών αναπαραστάσεων της μυθοπλασίας αποκτώντας πια μια «φανταστική σχέση με τις πραγματικές συνθήκες ύπαρξής του».

Οι συγκλονιστικές στιγμές που μας προτρέπουν να ζήσουμε οι διαφημίσεις αυτών των εκδόσεων, μέσω της μυθοπλασίας τους, δεν είναι και τόσο αθώες. Στους δύσκολους καιρούς που ζούμε, ας διατηρήσουμε, τουλάχιστον, την υποψία.

Κώστας ΚΑΡΑΚΩΤΙΑΣ

1. Παραλογοτεχνία ονομάζουμε όλα τα είδη που αναπτύσσονται στις παρυφές της λογοτεχνίας και αποσκοπούν στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη κατανάλωσή τους. Τα αστυνομικά, τα επιστημονικής φαντασίας, τα γουέστερν, τα πορνό, τα αισθηματικά τύπου Νόρα και 'Αρλεκιν, τα φωτορομάντσα κλπ., όλα δηλαδή τα ευτελή αναγνώσματα της μιας χρήσης που καλύπτουν τα κενά του ελεύθερου χρόνου, περιλαμβάνονται στην παραλογοτεχνία.

Δες: Πέτρου Μαρτινίδη: *Συνήγορος της παραλογοτεχνίας*, εκδ. Πολύτυπο, 1982.

2. Για τον σχεδόν βιομηχανικό τρόπο παραγωγής τους και τη συνεκλόουθη τυποποίηση. Δες: Γιώργου Βελουδή: *Το σύγχρονο λαϊκό μυθιστόρημα*, στη συλλογή δοκιμίων: *Αναφορές*, εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1983.

3. Ο χαρακτηρισμός «κοινωνικό» είναι θέβαια συμβατικός. Προσδίδεται επίσης για να καταστεί διακριτικό το είδος αυτό σε σχέση με τα άλλα είδη της σύγχρονης παραλογοτεχνίας και κυρίως τα αισθηματικά και περιπετειώδη. Το πρώτο μαζικό λαϊκό μυθιστόρημα ήταν τα «Μυστήρια του Παρισιού» του Ευγένιου Σου που κυκλοφόρησε το 1842-43 με τεράστια επιτυχία. Στο μυθιστόρημα αυτό, αλλά και στους κριτικούς που το θεώρησαν υπόδειγμα κοινωνικού μυθιστορήματος, με σοσιαλιστικές θέσεις, άσκησαν οξύτατα κριτική οι Μαρξ-Ενγκελς στο: *Η αγία οικογένεια* (Η κριτική της κριτικής), εκδ. Αναγνωστική σελ. 204-262.

Στο λαϊκό κοινωνικό και ιστορικό μυθιστόρημα άσκησε κριτική και ο Αντόνιο Γκράμις δες: το κεφάλαιο «Λαϊκή Λογοτεχνία» στον τόμο: *Λογοτεχνία και εθνική ζωή*, εκδ. Στοχαστής, Αθήνα 1981. Δες και: Ουμπέρτο Έκο, *Ο υπεράνθρωπος των μαζών*, εκδ. Γνώση 1988. Στην Ελλάδα απ' τις πρώτες απόπειρες ήταν του Ι. Κονδυλάκη με τους «Αθλίους των Αθηνών». Θεμελιωτής του είδους θεωρείται όμως ο Γρ. Ξερόπουλος που έγραψε περί τα εκατό αισθηματικά/κοινωνικά μυθιστορήματα. Η δημοσίευση τέτοιου είδους μυθιστορημάτων γινόταν με τη μορφή επιφυλλίδων σε διάφορες εφημερίδες και λαϊκά περιοδικά ή σε αυτοτελή φυλλάδια. Αυτός ο τρόπος παραγωγής και δημοσίευσης συνεχίστηκε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 60. Από τότε όμως σταμάτησε εντελώς, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, μια και κυριάρχησαν οι εκδόσεις ξένων μεταφράσεων τύπου Βίπερ, Νόρα και πριν από μερικά χρόνια των BELL, KAPPE, BEST SELLER κλπ.

Δες: Γιώργου Βελουδή ο.π. και: Περιοδικό Διαβάζω: Αφιέρωμα στο Λαϊκό αισθηματικό μυθιστόρημα. Αρθ.: 100.8.8.84.

4. Το σεξ και οι αναφορές σ' αυτό σε παλαιότερα μυθιστορήματα απωθούνταν ή προσαρμόζονταν στην ανεκτικότητα της εποχής. Σ' αυτά που εξετάζουμε εδώ κατέχει κεντρική θέση. Αρκετές φορές οι αναφορές σ' αυτό προσεγγίζουν αυτές των πορνό. Αυτό γίνεται θέβαια για να προσελκύσουν όσο το δυνατόν περισσότερους αναγνώστες και όχι λόγω ερωτικής απελευθερωτικής διάθεσης.

5. Εδώ είναι κλασικά μοντέλα θέβαια της κυρίαρχης αντίληψης για τη γυναίκα. Σε μερικά μυθιστορήματα όμως εμφανίζονται με ενεργό οικονομικό ρόλο. Συνήθως διευθύνουν οικονομικές αυτοκρατορίες, διατηρώντας όμως τα «γυναικεία» χαρακτηριστικά όπως τη γοητεία, τη σεξουαλική υποταγή. Στο «πάθος και απληστία» για παράδειγμα, η Κρύσταλ διευθύνει μια τεράστια κατασκευαστική εταιρία.

6. Η φυγή που προσφέρει το είδος αυτό στον αναγνώστη είναι το αντικείμενο της διαφήμισής του. Ας δούμε την τηλεοπτική διαφήμιση των BELL ή να θυμηθούμε εκείνο το «μ' ένα 'Αρλεκιν ξεχνιέμαι» που αναφέρονταν θέβαια στα αισθηματικά αλλά ισχύει εφόσον και για την περίπτωση μας.

Κριτική

● Οι μέσα σελίδες του σαββατιάτικου πολιτιστικού ένθετου των Νέων – του τηλεοπτικού προγράμματος συμπεριλαμβανομένου – είναι ένα από τα μετερίζια του μεταμοντερνισμού. Μέσα σ' αυτό το άντρο ο ποιητής Α. Χριστοδούλου δίνει τις μάχες του· έτσι και στις 3.12, όταν ασχολήθηκε κι αυτός με το "μεταμοντέρνο", διαμαρτυρόμενος για την πυκνότητα και στρυφνότητα μιας σειράς τηλεοπτικών εκπομπών με αυτό το θέμα. Όσοι είδαν την εκπομπή έχουν κι αυτοί τη γνώμη τους. Ο ποιητής διαμαρτύρεται για τα τείχη ακαταληπτότητας που υψώνουν οι διανοούμενοι και θεωρεί «απαραίτητη (την) διαδικασία εκλαϊκευτικής μορφής, δηλαδή μια πλατιά και ουσιαστική με παραδείγματα σημαντική». Φαίνεται όμως ότι δεν ξέρει πως ακριβώς αυτό το πιάνο έργο της εκλαϊκευσης έχουν αναλάβει, ανάμεσα σε άλλους, οι μαγαζάτορες μαζί με τους σχεδιαστές κάθε νέου ζαχαροπλαστείου, μπουτίκ ή εμπορικού κέντρου, το κάθε χαϊ περιοδικό που δεν σέβεται τους αναγνώστες του, κάθε «in» τύπος, κάθε ευσυνείδητος διαφημιστής. Ο ποιητής που έχει «πληροφορίες κι από άλλες πηγές» για το θέμα, τοποθετεί την ένστασή του στο ύψος των διανοουμένων. Σε λίγες σειρές τα λέει όλα για το ύψος (αλλά και για το θέμα, καταπώς γνωρίζει): «Σαφήνεια. Δηλαδή υπερούγχρονο. Αφού δηλαδή ο χρόνος υπερπήδησε το "μοντέρνο", δηλαδή το σύγχρονο των αρχών του αιώνα, μπήκε στο "μεταμοντέρνο" δηλαδή το "μετασύγχρονο" στα μέσα του ίδιου αιώνα, για να φτάσει στο "υπερούγχρονο" στα τέλη του».

Πιστεύουμε σερνά ότι πρόκειται για χοντρό δούλεμα όσων ομοσελιδών του "υπερούγχρονων" τούρμπο-διανοουμένων. Γιατί ο Δ.Σ. δηλώνει πως δεν είναι άχαρος. Γι' αυτό και το ένθετο είναι μεταμοντέρνο.

Γ.Κ.

Αγορά

● Ο Δεκέμβριος είναι ο μήνας των γιορτών, των δώρων και των βιβλίων. Ο μικρομεσαίος Έλληνας εκδότες έχουν θεσπίσει τις Χριστουγεννιάτικες γιορτές ως αρχή και τέλος της εκδοτικής περιόδου, εξαιτίας φυσικά της αυξημένης καταναλωτικής κίνησης των ημερών. Η πρακτική αυτή εκλαμβάνεται και αποθεώνει κυριολεκτικά το βιβλίο ως εμπορεύμα, υπονομεύει όμως παράλληλα την ιδιαιτερότητά του ως πολιτιστικού προϊόντος.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΕΣ

Ωραίο μου πλυντήριο

■ Τα δισεκατομμύρια που προσφέρθηκαν πρόσφατα στις ονομαστές γκαλερί του Λονδίνου για έργα τέχνης δεν σημαίνουν αναγκαστικά μια απεγνωσμένη μάχη παραλήδων φιλοτέχνων να έρθουν πιο κοντά στο αντικείμενο της καλλιτεχνικής τους απόλαυσης. Πρόκειται, απλά και κύρια, για big business. Η πώληση των καλλιτεχνικών προϊόντων εδώ, έχει ξεφύγει τόσο από τα μεγάλα ιδρύματα όσο και από τις πολυεθνικές της διαφήμισης – ανήκει πια στο χώρο τον χρηματιστικό και – ταυτόχρονα – το γενικό ειδησεογραφικό κουτσομπολιό, μαζί με τη Χριστίνα Ονάση και τα μαγικά νησιά. Η επένδυση σε έργα τέχνης ακολουθεί μια υπαρκτή κερδοσκοπική τάση στην παγκόσμια οικονομία, τόσο νόμιμη, όσο και απ' το άλλο είδος. Οι ποθητοί πίνακες στις δημοπρασίες των λονδρέζικων οίκων χτυπιούνται από τηλέφωνο, από μεσάζοντες, με εγγυημένη την ανωνυμία και το απόρητο που ξεπερνάει και αυτό των ελθετικών τραπεζών. Δεν είναι μόνο ο αινιγματικός γαπωνέζος κερδοσκοπός που τ' ακουμπάει χοντρά για να κλειδώσει στις θυρίδες του έναν Βαν Γκογκ. Είναι κι άλλες δουλειές, που θγάνουν υψηλό ποσοστό κέρδους και που πλέξει να επενδυθεί κάπου – δουλειές μαφιόζικες και χονδρεμπόριο ναρκωτικών, που επιπλέον έχουν ανάγκη πλουσίματος των χρημάτων τους. Οι σύμβουλοι αγοράς δεν είναι εξειδικευμένοι τόσο σε θέματα τέχνης όσο στην αγορά έργων τέχνης.

Τα κράτη και τα μουσεία δεν μπορούν να παρακολουθήσουν αυτές τις χρηματιστικές εξάρσεις. Μόνο κάποιοι μεγάλοι οργανισμοί όπως τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, έχουν την δυνατότητα να παίξουν το παιχνίδι με διπλό όφελος: Αγοράζοντας αποθησαυρίζοντας και εκθέτοντας μια στις τόσες τις συλλογές τους, ώστε να ανατιμωθούν συνεχώς με κατάλληλους τρόπους η αξία τους αλλά και να αναγνωριστούν ως προστάτες και φορείς της τέχνης.

Μια αντίστοιχη λειτουργία παίζει ο sponsor στην εταιρία ή ο επώνυμος μαικήνας. Συνήθως υπάρχει και μια σχέση πατρωνο-ρίσματος του νέου καλλιτέχνη. Οι συλλογές συγκεντρώνονται από πολλές φτηνές αγορές, κάποιες από τις οποίες αναμένεται να ανατιμωθούν και να τραβήξουν το σύνολο. Δεν πρόκειται για κάποιο στοίχημα στα τυφλά: συν Αθηνά και χείρα κίνει. Το πατρωνάρισμα δεν ενδιαφέρεται μόνο για την αύξηση της τιμής των έργων που κατέχει, αλλά και για τη διαμόρφωση και επηρεασμό των όρων και παραγόντων για την εγγύηση αυτής της μελλοντικής αύξησης. Και αυτό δεν μπορεί να αφήνει έξω από την επίδρασή του τον καλλιτέχνη και τα καλλιτεχνικά ρεύματα.

Στη χώρα μας η πλευρά του σπόνσορινγκ αφορά κυρίως τους καλλιτέχνες που ενδιαφέρονται πρώτα να ζήσουν και έπειτα να υπάρξουν τα έργα τους – υποθήκες για το μέλλον τους – μέσα στις μεγάλες συλλογές.

Οι γκαλερί σαν πεπαιγωμένοι σχεδόν θεσμοί, δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τα όσα σημαντικά γίνονται σε διεθνές επίπεδο. Ξελασπώνουν με κάποιες προσωπικές σχέσεις, κάποιους νεόπλουτους φιλότεχνους και πωλήσεις αντιγράφων, αντίτυπων, αναπαραγωγών. Για το κόμπλεξ ή το δέος του μικρού βαλάντιου μπροστά στο κατόφλι της γκαλερί φροντίζουν τα περιοδικά, ποικίλης ύλης ή τέχνης, όπου βρίσκουν τη θέση τους και τους μελλοντικούς αγοραστές τους διάφορες αυστηρά περιορισμένες εκδόσεις κάποιων έργων καλλιτεχνών που η περιγραφή τους προσπαθεί κυρίως να πείσει για τη σίγουρη μελλοντική αύξηση της τιμής τους. Η οικεία ανωνυμία των σελίδων του περιοδικού προωθεί στην περίπτωση αυτή την αγορά.

Οι νεόπλουτοι, που αγοράζουν έργα τέχνης πληρώνουν τον φόρο εισόδου στην καλή κοινωνία, έχουν και μια – ελληνικών διαστάσεων – δυνατότητα κοσμικής προβολής που τους εγγυώνται οι έγκυροι πλειστηριασμοί, οργανωμένοι από σούπερ μάρκετ έργων τέχνης. Μπορεί να μη βρίσκονται στο Λονδίνο, αλλά σίγουρα δεν χάνονται ανάμεσα στο πλήθος των δημοπρασιών έργων τέχνης και αντικών σε εμπορικούς δρόμους της Αθήνας, ούτε ανάμεσα στον όχλο των πλειστηριασμών στο Μοναστηράκι.

Γιώργος Κόκκινος

Επανόρθωση

● Στο προηγούμενο τεύχος, σε σχόλιο μ' αφορμή τα κρατικά λογοτεχνικά βραβεία, γράφουμε «ότι όλοι οι βραβευμένοι, με μόνη εξαίρεση τον ποιητή Κλείτο Κύρου, αποδέχθηκαν τα βραβεία». Η αλήθεια είναι όμως ότι υπήρξε μια ακόμα άρνηση. Αυτή του Ζήσιμου Λορεντζάτου για το βραβείο δοκιμίου. Για την παράλειψη δεν ευθύνεται βέβαια ο δαίμονας του τυπογραφείου...

Νέες εκδόσεις

● Στη σημερινή εποχή της πλήρους κυριαρχίας της μυθοπλασίας και της απόθνηξης της θεωρίας, η έκδοση κλασικών θεωρητικών κειμένων αποτελεί τόλμημα.

Ένα τέτοιο τόλμημα είναι η έκδοση απ' την Α/συνέχεια του «Αμερικανισμός και φορντισμός» του Α. Γκράμσι. Όπως μας πληροφορεί η κατατοπιστική εισαγωγή, η οποία σημειωτέον περιέχει αρκετές βολές για τη χρήση του Γκράμσι στη χώρα μας, το κείμενο ανήκει στα «Τετράδια της φυλακής» και είναι το 22ο σύμφωνα με την κατατάξη τους.

Το κείμενο αυτό αναφέρεται στην κρίση του '29 και την εισαγωγή του φορντικού μοντέλου στην παραγωγή. Διατηρεί λοιπόν και σήμερα την επικαιρότητά του μια και διώνουμε, παρ' όλη τη διαφορετικότητα της, μια περίοδο αναδιάρθρωσης του κεφάλαιου.

● Η «Νυχτερινή Αποστασία» απ' τις εκδ. Καστανιώτη είναι το δεύτερο βιβλίο του σχεπικά νέου Βασίλη Μπούτου, μετά τη συλλογή ιστοριών «Χειρνομίες ντροπής» που κυκλοφόρησε το 1986. Είναι μια εκτεταμένη νουβέλα, με ήρωα έναν νεαρό στο σκληρό και άγονο χώρο της επαρχίας, τον Αλέξανδρο, στην κρίσιμη περίοδο της μετάβασης απ' την εφηβεία στην ωριμότητα. Η δομή και το ύφος της νουβέλας χαρακτηρίζονται απ' την ιδιότητα ποιητικίζουσα γλώσσα και την εναλλαγή και συμπλοκή των πραγματικών περιγραφών με το φανταστικό, του παρόντος με το παρελθόν, της πραγματικότητας με το όνειρο και το παραλήρημα.

Το κύριο χαρακτηριστικό όμως της νουβέλας είναι η έντονη θρησκόληψία η οποία είτε ως μνήμη – η νουβέλα αρχίζει με την εγχάραξη στη μνήμη του ήρωα της γνωστής τρομοκρατικής εικόνας της Μέλλουσας κρίσης και με εικόνες θανάτου – είτε ως πρακτική – συναντήσεις με μοναχούς, ιερείς, θρησκόληπτες γριές, καταφυγή στο Άγιο Όρος και όσα γίνονται εκεί, παραλήρημα στη φυλακή κ.λπ. – καθορίζει τις κινήσεις και τις διαταραχές του ψυχικού κόσμου του ήρωα. Δυστυχώς η ιδιαίτερη αυτή

οπτική του συγγραφέα, η οποία θέβαια χρειάζεται κριτική, αποδυναμώνει το υπόβαθρο της νουβέλας και τη στρέφει σ' άλλες κατευθύνσεις. Το αποτέλεσμα είναι άνιστο.

Βασίλης ΜΠΟΥΤΟΣ, Νυχτερινή αποστασία, νουβέλα, εκδ. Καστανιώτη, σελ. 130.

● Αν σας φαίνεται περιεργο ότι ένα βιβλίο με φωτογραφίες μπορεί «να συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση της νικαραγουανικής επανάστασης» δεν έχετε παρά να δείτε το βιβλίο NICARAGUA LIBRE της Εύης Κώτσου. Ιδιαίτερα οι επιχρωματισμένες ασπρόμαυρες φωτογραφίες μεταφέρουν τόσο ζωντανά το κλίμα της επαναστατημένης χώρας που θα εκπλαγείτε.

□ Ανακαλύψεις

● Όταν, το φθινόπωρο του 1532, ο Φρανσίσκο Πιζάρo ξεκινούσε με διακόσιους στρατιώτες και ιππείς προς το Περού δεν θρικόταν στη θέση του Κολόμβου, που ήξερε τι ζητούσε αλλά δεν αναγνώριζε αυτό που βρήκε: ήδη το 1519 ο Φερνάν Κορτές είχε ανακαλύψει και κατακτήσει τους Αζτέκους στο Μεξικό κλέβοντας το χρυσάφι τους και μετατρέποντάς τους σε σκλάβους. Ο Πιζάρo ήξερε καλά τι ζητούσε από την τερράπια αυτοκρατορία των Ίνκας, στις Άνδεις: το χρυσάφι. Και το εντυπωσιακό για τους Ίνκας ήταν ότι το χρυσάφι γι' αυτούς «δεν ήταν ούτε ανταλλακτικό μέσο, ούτε τίτλος ιδιοκτησίας ούτε μέτρο, ούτε σύμβολο, δεν ήταν κίνητρο για δράση, δεν γοήτευε και δεν τυραννούσε και δεν έκανε κανέναν κακό ούτε κανέναν καλό, ούτε δυνατό, ούτε αδύναμο» (Το χρυσάφι της Καχαμάλα).

Για να πετύχει το σκοπό του

ο Ισπανός κατακτητής οργάνωσε την ομηρεία του αυτοκράτορα Αταχουάλπα Ίνκα στην πόλη Καχαμάλα, συγκέντρωσε εκδιδόντας τον τόνους χρυσού και στη συνέχεια τον δολοφόνησε. Η ιστορία αυτή δίνεται από τον Γερμανό συγγραφέα του μεσοπολέμου Γιάκομπ Βάσερμαν στο διήγημά του «Το χρυσάφι της Καχαμάλα», όπου τα πραγματικά γεγονότα αφηγείται ένας φανταστικός

ήρωας, ιππότης και μετέπειτα μοναχός. Η προφανής του μεταμέλεια φέρνει στο νου ένα αντίστοιχο έργο ιερωμένου, την Αναφορά του Βαρθολομαίου ντε λας Κάζας, κείμενο αυθεντικό που διεκτραγωδεί τις συνθήκες σκλαβιάς και θανάτου αμέτρητων ιθαγενών στο Μεξικό, την Κεντρική Αμερική και τα νησιά της Καραϊβικής. Υπενθυμίζουμε παράλληλα την αναφορά του Κορτές στους βασιλιάδες της Ισπανίας, για την επιτυχημένη και αιματηρή εκστρατεία του.

Το 1922 είναι «ευρωπαϊκό» έτος και για το λόγο ότι συμπληρώνονται 500 χρόνια από την ανακάλυψη της Αμερικής – και οι συνέπειες του γεγονότος δεν έχουν ακόμα τελειώσει.

Γιάκομπ ΒΑΣΕΡΜΑΝ, Το χρυσάφι της Καχαμάλα, μετάφραση Α.Ι. Τσίτσου, εκδ. ΚΡΙΤΙΚΗ, σελ. 104, δρχ. 500.

Βαρθολομαίος Ντε Λας ΚΑΖΑΣ, Συντομή ανασκόπηση της καταστροφής των Ινδιών, εισαγωγή-μετάφραση

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΔΙΕΚΟΥΡΑΦΙΑ

Τα «εξωτικά» προϊόντα της δυτικής βιομηχανίας

■ Τους μήνες που δεν μας διαβάζατε εμφανίστηκαν κάποιες «αξιοπεριέργες» τάσεις που λίγο αυθαίρετα μπορούμε να ομαδοποιήσουμε και να παρουσιάσουμε εδώ. Το σίγουρο είναι ότι η μουσική βιομηχανία, στην προσπάθειά της να ανακαλύψει οτιδήποτε καινούργιο και πρωτότυπο με σκοπό να πουλήσει, διευρύνει με φοβερούς ρυθμούς τα (περιορισμένα στο ροκ ή ποπ κ.λπ.) πεδία της. Τα αποτελέσματα έχουν ήδη αρχίσει να φαίνονται, αν και το μέλλον είναι πάντα άδηλο. Έτσι έχουμε το φαινόμενο η δυτική βιομηχανία να εισβάλλει σε χώρους σχετικά παρθένους, όπως η μουσική τρικοσμικών χώρων της Αφρικής, της Ασίας ή της Λατινικής Αμερικής, και να τις πλασάρει σαν εξωτικά προϊόντα στις αγορές της Δύσης. Έτσι, εκτός από την περσινή μεγάλη εισβολή στην Αφρικανική παράδοση και τις παλιότερες στην Ρέγγε έχουμε μια επικείμενη στις συμπάθειές χώρες της Βόρειας Αφρικής, Μαρόκο, Τυνησία, Αλγερία. Περί RAI, ο λόγος. Όπου RAI είναι Αραβική μουσική με disco-beat και στίχους που μιλάνε για – τι άλλο; – έρωτα. Βέβαια, με αρκετά συντηρητικό τρόπο που φαίνεται να ανταποκρίνεται στις ανάγκες του μονογαμικού Ευρωπαϊκού κοινού...

Μουσικοί σαν τον Fadel ή τον Abdal Aziz Barak κάνουν αυτή τη στιγμή θραύση στις disco της Ευρώπης όπου μετανάστες και λαϊκές τάξεις τους αγκαλιάζουν εξίσου με τον David Byrne που ετοιμάζει δίσκο με μουσικούς του RAI σαν άλλος Paul Simon. Παράλληλο φαινόμενο στην Αγγλία που υπάρχει και παλιότερα είναι η μουσική της Ινδίας και του Πακιστάν που παίζεται σε 24ωρη βάση στις disco των ασιατικών γκέτο, σε σημείο να δημιουργηθεί κοινωνικό πρόβλημα με τις κοπάνες των 15χρονων από τα σχολεία για να πάνε να χορέψουν αυτή τη μουσική που μιλάει για τα πάθη της Ασίας που επιβιώνουν στη Βαυλώνα. Ίσως οι δικοί μας έφηβοι να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους και να απελευθερώσουν λίγη από την καταπιεσμένη τους λιμπιντο. Μη ξεχνάμε ότι και μερς ανήκουμε στην Ανατολή! (Μη πιστεύετε όσα λένε οι Κασσάνδρες περί εκσυγχρονισμού).

Βασίλης ΤΖΑΒΑΡΑΣ

ΟΙ ΚΑΛΟΙ

● Η Siouxiε ήταν πραγματική ντίβα, και τρομερή ψυχή. Ευτυχισμένοι και μαγεμένοι όσοι την είδαμε. Δεν συμβαίνουν συχνά τέτοιες συναυλίες στον τόπο της δεύτερης διαλογής.

● Ο Λαθύρινθος, μουσική ένωση, που μας φέρνει σε επαφή με γειτονικές μουσικές κουλτούρες, για να μην ξεχνάμε ότι είμαστε Μεσόγειοι και Ανατολίτες. Σαν πρώτο δείγμα ο Talip Oskan, ξεδίπλωσε όλες τις αρετές του στο σάζι.

● Οι No Man's Land που συνεχίζουν να παίζουν χωρίς (βραχυκυκλωμένη) κονσόλα και απόδειξαν στους λίγους παρισταμένους ότι Rock and Roll δεν είναι μόνον ηλεκτρισμός αλλά πρωτίστως πάθος. (Βέβαια όσο πιο άρτια ηλεκτρικό, τόσο καλύτερα, εκτός και Αν...)

● Και ο Robyn Hitchcock πρόσφερε μαγεία, και αίσθηση φιλικότητας από τους παλιούς καιρούς.

● Αξίζει τον κόπο ένα βράδυ σε μαγαζιά που παίζουν δημοτική μουσική, δεν μας έχουν μείνει και πολλά στην έρημη χώρα (όχι του Έλλιοτ).

● Καλή, η αναβίωση των 70's (τα 60's τα θαρεθήκαμε). Λίγο ακόμα και φτάσαμε στο 80. Τώρα είμαστε στο '73. (Για όσους σας φαίνονται ακατανόητα όλα αυτά περιμένετε άρθρο για την αναβίωση των 70's).

ΟΙ ΚΑΚΟΙ

● Όλα τα κακέκτυπα pop-group στυλ Mission που κοιτάνε με ζαλισμένα ψυχεδελικά βλέμματα την τσέπη σας και οι διάφοροι καλοθελητές που σπεύδουν να τα διαφημίσουν (από την ελεύθερη πολιτορχημένη – ραδιοφωνία μας).

● Η κάλυψη της συναυλίας στο Buenos Aires της Διεθνούς Αμνηστίας ήταν μετάφραση από ξένο ραδιοσταθμό. Ο 9,84 επέμενε σε αποκλειστικότητα και καταϊγισμό διαφημίσεων. Όχι άλλες τέτοιες «αποκλειστικότητες», δεν είμαστε τόσο πολύ τριτοκοσμικοί!

● Παραβίαση κάθε δεοντολογίας το να βάσεις εξώφυλλο ένα καλλιτέχνη (Iggy Pop) και μέσα να τον βάσεις σαν heavy metal με άλλοθι. (Περίπτωση Ήχου). Φαινόμενα κιτρινισμού στον μουσικό τύπο;

● Αλλά τι να πούμε για τον συντάκτη (;) της Κυριακάτικης που σε κρίση βλαχσονομισμού γράφει ότι η Siouxiε είναι κατάλληλη μόνο για τα Εξάρχεια της περασμένης δεκαετίας και δηλώνει πομπωδώς ότι δεν πρόκειται να πάει να την δει. Μερικοί νομίζουν ότι μπορούν να τα γράφουν όλα... και είναι δημόσια περιφάνοι για την άγνοιά τους.

● Με τα διαφημιστικά κόλπα διάφορων εταιριών απλά και μόνον θα γελάσουμε... Άκου «ο δίσκος που οδηγεί στην δεκαετία του 90»... τυπωμένων πάνω στο δίσκο των U2 στα ελληνικά...

...ΚΑΙ ΟΙ ΧΡΥΣΕΣ ΜΕΤΡΙΟΤΗΤΕΣ

● Η Αθήνα έχει μετατραπεί σε ροκ-παράδεισο... Συναυλίες, video, αφίσες, promotion, έντυπα... Πολλοί γίνανε ροκ τώρα τελευταία: Πρέπει ν' αρχίσουμε να φοδμάστε;

● Οι Psychic T.V. μπορεί να μας ζάλισαν στον καπνό, το video και τις θερμάστρες, αλλά ήταν κάπου συμπαθείς σαν τα εξ Ανατολής φρικιά που τριγυρνάνε στα Προπύλαια και ζητάνε δεκάρικα.

● Χρυσές μετριότητες και οι λύσεις που προσφέρουν τα περισσότερα club με ρεπερτόριο που τους πιάνει όλους. (Αι γενεαί πάσαι...) Δείγματα νεοελληνικής κουτοπονηριάς;

● Το Ελληνικό Ροκ περνάει περίοδο βαθιάς ύφεσης. Μέχρι τη στιγμή που θα δείξει κάποια κινητικότητα θα ανήκει και αυτό στις χρυσές μετριότητες.

● Ο Eric Burdon με κοιλίστα (τι περίμενες;) και μέτρια έως κακή μπάντα και λουξ διασκευές μας απογοήτευσε, αλλά του το συγχωρούμε.

● Η βαλίτσα με το Acid πάει μακριά: Acid Rap, Acid Jazz, Heavy Acid και σε λίγο υποψιάζομαι Acid Classic, Acid Waltz, και άλλα προϊόντα στις βιτρίνες. Δείγματα ανυπαρξίας έμπνευσης.

● Και βέβαια να μην ξεχνάμε (λόγω δορυφορικής) ότι το video clip στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι τίποτα άλλο από μια αποθλακτική μηχανή, που προβάλλει τα οράματα των εταιριών και όχι των καλλιτεχνών.

Βασίλης ΤΖΑΒΑΡΑΣ

Πηνελόπη Μαζίμου, εκδ. ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ, σελ. 120, δρχ. 350.
Φερνάν ΚΟΡΤΕΣ, Η κατάκτηση του Μεξικού, εισαγωγή-μετάφραση Π. Μαζίμου, εκδ. ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ, σελ. 224, δρχ. 600.

□ Ρομπότ

● Οι μηχανές, που τον 19ο αιώνα βρέθηκαν στο απόγειο του μύθου τους, συνεχίζουν και στον αιώνα μας να αντημωπίζονται με κάποια απορία. Χαρακτηριστική είναι – όχι για την επιστημονική φαντασία – η

συζήτηση γύρω από την υποπυθμένη ευφυΐα των μηχανών. Τα τελευταία χρόνια, αισιόδοξοι τεχνοκράτες μιλάνε για «τεχνητή νοημοσύνη». Η επιστημονική φαντασία, τέχνη ή παραλογοτεχνία κατά περίπτωση, είναι πρωτόγονη ή αφελής όταν αναλύει τον «άνθρωπο» αλλά ενδιαφέρει σίγουρα όταν σαν παραβολή ασχολείται με τις σχέσεις εξουσίας και επιστήμης.

Μια σειρά από κλασικά διηγήματα επιστημονικής φαντασίας κυκλοφόρησαν πρόσφατα με τίτλο «Μηχανές που σκέφτονται». Πρόκειται για ιστορίες

F.M.: Η δικτατορία της ομοιότητας

■ Θλίψη και κατήφεια στο μέτωπο της ελεύθερης ραδιοφωνίας. Η μάχη της ακροαματικότητας γίνεται κάθε μέρα και πιο αιματηρή, και οι «απώλειες» (εκούσιες και μη), αυξάνουν συνεχώς.

Ο πλουραλισμός των δημοτικών σταθμών θουλιάζει μπροστά στο εκλογικό παραβάν, ο Κώστας Μυλωνάς (ουδού!) ξαφνικά εκπαρθεύεται, η «Αυριανή» ανοίγει σταθμό, δαγκώνοντας τους πάντες και τα πάντα. Όλοι είναι ευχαριστημένοι. Όσοι ξεκίνησαν δυναμικά στο στίβο των μεγακύκλων, και όσοι έλαβαν απλώς για την εξέταση αιτήσεων, παραπέμφθηκε στις Ελληνικές Καλένδες, εξαγαγκάζοντας όλους τους ενδιαφερόμενους σε οδυνηρή αναμονή.

Η νέα δικαιολογία; Για να συνεδριάσει η περιφημη επιτροπή (που έχει αναγάγει την αναβολή σε τέχνη), απαιτείται η αντικατάσταση του κ. Βάσου Ρώτη, αντιπροέδρου της και νυν υπουργού Δικαιοσύνης. Χρειάζεται δηλαδή, απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας, και κάπως έτσι μια και έρχονται οι γιορτές, και λίγο πιο μετά η προεκλογική περίοδος, τίποτε δεν κινείται.

Στις 9 Δεκεμβρίου, ο κ. Μαρουδάς υποσχέθηκε να λειτουργήσει σύντομα ραδιοτηλεοπτικό συμβούλιο, και αμέσως μετά, να ανοίξει ο διάλογος με τα κόμματα. Όλοι ετοιμάζονται για τη νομή της προεκλογικής πίττας, των μέσων ενημέρωσης.

Κανείς δε σκέφτεται πια τα παιδιά της επαρχίας, τους Αθηναίους ραδιοερασιτέχνες, τους ακροατές που αγωνιούν για την πολυπόθητη νομιμοποίηση.

Κανείς δεν υπολογίζει όσους προσπαθούν να εκφράσουν άλλες καταστάσεις, άλλες διαθέσεις, άλλα πράγματα.

Για ένα ραδιοσταθμό σαν τον «ΗΧΩ FM», οι ώρες περνούν πιο δύσκολα ακόμη. Οι υποσχέσεις έπεσαν βροχή, διαλύθηκαν όμως σαν σαπουνόφουσκες. Πόσο ακόμη θα περιμένουν 66 (ναι, εί-

ναι αλήθεια) ραδιοερασιτέχνες, που από τους 104 μεγάκύκλους, δίνουν μια καθημερινή απάντηση στην δικτατορία της ομοιότητας;

Ακούσατε αλήθεια αρκετούς σταθμούς τελευταία, που να μπορούσατε να τους ξεχωρίσετε, τον έναν από τον άλλον; Όμως οι «αρμόδιοι», οι «υπεύθυνοι», όλοι αυτοί οι υπέροχοι κύριοι, αγνοούν τον «ΗΧΩ». Για πόσο ακόμη; Μέχρι η ελπίδα να γίνει πίκρα, και η κούραση πόνος, για πόσο ακόμη; Και μεις οι υπόλοιποι, που αγαπούμε τους ήχους, την αίσθηση, τις εκπομπές του «μαγικού κουτιού», θα προσπαθήσουμε μαζί τους; Θα σταθούμε πλάι τους, δυναμιτίζοντας την εξουσία των παγερών μικροφώνων; Για όλους όσους δεν ντρέπονται να λατρεύουν το ραδιόφωνο, την έκφραση και την ελευθερία του, ίσως αυτή είναι μια από τις τελευταίες ευκαιρίες.

Ας μη διστάσουμε να την εκμεταλλευτούμε.

Χρήστος ΜΟΣΙΑΛΟΣ

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑΣ

Η αποθήκη της μνήμης

■ «Ο μάγος ανοίγει την αυλαία. Τα καλαμπόκια γίνονται φάλαικες αστών. Κλείνει η αυλαία. Ακούγονται σφοδρά φτεροκοπήματα. Φόνοι. Ανοίγει την αυλαία. Μια ουκρανέζα θυζαίνει το μαρό της». Αυτό το συνεχές ανοιγόκλειμα της μαγικής αυλαίας που εναλλάσσει τις ασυνάρτητες εικόνες της μνήμης απ' την αμερικανική ζωή και που αποτελεί την αφηγηματική φόρμα του εισαγωγικού ποιήματος στη συλλογή του Νίκου Σπάνια και έχει τον ίδιο τίτλο με το βιβλίο, θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι το μεθοδολογικό κλειδί όλων των ποιημάτων της συλλογής. Γιατί σε όλα τα ποιήματα υπάρχει μια αποθηκευμένη μνήμη που έρχεται στην επιφάνεια με ασυνείδητο τρόπο καθώς έρχεται σε επαφή με τις τρέχουσες εικόνες και τα τρέχοντα γεγονότα της αμερικανικής καθημερινότητας. Ο Έλληνας εμigré Νίκος Σπάνιας με τη βαθιά ευρωπαϊκή και ελληνική κουλτούρα του εμβολίζεται στο πολιτισμικό αμάλγαμα και στην Αμερικανική θαυλωσία των γραμμάτων και μέσα απ' αυτή την ανακόλουθη μορφική πανσπερμία ανασύρει μ' έναν τρόπο πολύ κοντινό σ' εκείνον του Μαρσέλ Προυστ – στον οποίο αφιερώνει ένα πολύ ευαίσθητο και διορατικό ποίημα υπό μορφήν επιστολής – τις μικρές ασημέντες καθημερινές λεπτομέρειες και τα θαμένα απ' την βιομηχανική αιτιοκρατία γεγονότα, τα συνδέει μ' έναν υπέρφορτο συνειρμικό δεσμό και τα μεταπλάθει άλλοτε σε σπασμένες πολεμικές κραυγές

(τα δόντια των νεκρών ανθίζουν στην κοιλιά μας) άλλοτε σε κυνικές και άμεσες εξομολογήσεις (είμαι παχύς άχρωμος κι ακροατικός / είμαι ωραίος και σεξουαλικός / είμαι ασθματικός κι επιδρωμένος / είμαι ένα δυνατό καυλί / είμαι ένα στόμα δίχως δόντια / είμαι μια ανοιχτή πληγή ματωμένη) άλλοτε σε παρωδιακές περιγραφές που σταλάζουν πίκρα (στην άκρη του ονείρου κρέμεται το Χάρλεμ / Μαύρο και νυφικό / Μυγοχεσμένο) άλλοτε σε μια φλεγματική καθαφική υπόγεια ειρωνία (όρα τη βασίλισσα Γερτρούδη / Οχλημένη / Προσποιητή θλιμμένη / ανίκανη να χαρεί το θρίαμβο του περιττού) άλλοτε σε ζεστούς ερωτικούς χυμούς (Α των ερώτων η εποχή και των φρούτων) κι άλλοτε σε κατασκευές καθαρής λεκτικής ποιήσης. Όλες αυτές οι μεταπλάσεις συγκρούονται και συμπλέκονται, συναίνουν και αναίρουνται, καταγράφοντας ωστόσο τις αντιθέσεις που συνιστούν τον αμερικανικό κόσμο και τις μοναχικές υπάρξεις που συνθλίβονται στις συμπληγάδες του όπως άλλωστε φανερώνεται στην κατάληξη του ποιήματος «οδηγίες δραματουργίας». «Αυτή η Αμερική με το χαχαρόπηκτο ωκεανό της / αυτή η Αμερική με τη γλυκειά ασυδοσία της / αυτή η Αμερική με την ψευδάργυρη αυτοκρατορία της / αυτή η Αμερική / είναι κι αυτή κάτι / Χωρά και περισσεύει μες στο δράμα σου».

Ανδρέας ΤΑΡΝΑΝΑΣ

«Αμερική», του Νίκου Σπάνια, εκδ. Οδός Πανός 1988, σελ. 90.

γραμμένες από το 1894 ως το 1946· όλα τους περιστρέφονται γύρω από ρομπότ που βρίσκονται στα όρια του ανθρώπου, μεταξύ νοημοσύνης, αισθημάτων κι αυτενέργειας.

Η επιστημονική φαντασία υπήρξε μια από τις ουτοπίες, τα διανοητικά παιχνίδια με την κοινωνία και την εξουσία, τις μεταφορικές δοκιμασίες της φαντασίας και των επιδιώξεων, προσδοκιών και προβλέψεων μιας αποξενωμένης εποχής.

Διάφοροι συγγραφείς, Μηχανές που σκέφτονται, διηγήματα με ρομπότ, μετάφραση Μάκης Βαϊνάς, εκδ. ΚΡΙΤΙΚΗ, σελ. 186, δρχ. 600.

εκδόθηκε από τους Θεσσαλονικείς οπαδούς του θεού, προκειμένου «να γίνουν πλατύτερα γνωστές οι ιδέες και η πρακτική του», υπάρχει ένα «κείμενο αναφοράς» με τίτλο ο ΜΗΧΑΝΟΒΙΟΣ. Όσοι ενδιαφέρονται να μυηθούν μπορούν να βρουν το ΜΠΙΤΟΝΙ στα βιβλιοπωλεία ή να επικοινωνήσουν με τον Παύλο Δουμάνη, Αποστ. Παύλου 22, Θεσσαλονίκη 54634.

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

□ Βίντεο

● Υπάρχουν αρκετοί που δεν αρκούνται στην ταινία-κονσέρβ των βιντεοκλήμων και που δοκιμάζουν να φτιάξουν τη δική τους εικόνα. Μερικοί απ' αυτούς προχωρούν ακόμη περισσότερο. Διοργανώνουν στο Βόλο, από 10-15 Φεβρουαρίου 1989, το «Α' πανελλήνιο φεστιβάλ Βίντεο», στο οποίο φιλοδοξούν να συγκεντρώσουν κάθε είδους ερασιτεχνικές βιντεο-

ΔΕΝ ΕΜΠΟΡΑΙΝΟΝΤΑΙ ΟΧΟΙ

Ο καλός και άσχημος

■ Η πιο γνωστή σκατόφατσα με τα πιο αξιοσημείωτα ριφς στο ροκ, ενώ οι Stones βρίσκονται σε νεκροφάνεια (ο Charlie Watts ερωτευμένος με τον Charlie Parker, ο Bill Wyman με σύνδρομο στέρεσης ροκ εν ρόλλ, ο Ron Wood υπάκουος μαθητής του Bo Diddley, και το «κακομαθημένο παιδί» Mick Jagger αναλώνεται σε απομιμήσεις του Prince και του Michael Jackson), Keith Richards είναι σε μεγάλη φόρμα και θγά-

ζει δίσκο που εξυμνείται από την παγκόσμια κριτική. Και παράλληλα δίνει συνέντευξη που βάζει στη θέση τους ανθρώπους και πράγματα:

Φιλάρς με τον J. Lennon και έχει χεσμένο τον Paul McCartney. Ο M. Jackson «είναι πολύ απασχολημένος με τον αυτοσχεδιασμό του – από τις πολλές επιχειρήσεις που κάνει, ίσως στην επόμενη εμφάνισή να του λείπουν εντελώς τα χείλια και η

μύτη». Ο Prince είναι μινιατούρα της Disneyland κατάλληλος για παιδικό πρόγραμμα. Ένας τηλεμπεμπής. Και ο φίλος του απ' το νηπιαγωγείο Mick Jagger κοιτάζει περισσότερο στο παρελθόν παρά στο μέλλον: «Με ενοχλεί που κακογεννάει και αναγκάζεται να κάνει πράγματα που δεν αρέσουν σε κανένα μας. Γι' αυτό και σκεφτόμαστε να ξαναγεννηθούμε».

B.T.

λήψεις. «Δεν απευθυνόμαστε σε επαγγελματίες παραγωγούς», λένε οι οργανωτές. «Θέλουμε στο κάλεσμά μας να ανταποκριθούν οι ερασιτέχνες που ασχολούνται με πειραματι-

κό, φιλζόν, ντοκυμαντέρ, video art και video-graphics, αρκεί οι λήψεις τους να έχουν γίνει με σύστημα V.H.S., BETA ή U-matic». Όσοι ενδιαφέρονται να δηλώσουν συμμετοχή – μέχρι

τις 31 Δεκεμβρίου – μπορούν να επικοινωνήσουν με την ομάδα που διοργανώνει το φεστιβάλ στο τηλέφωνο 0421-26603.

ΕΝΤΥΠΑ

□ Περιοδικά

● ΤΟ ΜΠΙΤΟΝΙ είναι μια έκδοση «των φίλων του από μηχανής θεού», που κυκλοφορεί «τρία χρόνια μετά την τελευταία εμφάνισή του, και ενάμιση χρόνο από τότε που έλειψε η ελπίδα, η τύχη και οι καύλα». Σ' αυτό το πρώτο τεύχος που

Συνασπισμο

και οι

ΧΟΥΛΙΓΚΑΝΣ;

Ευφυέστατο

□ Αφού κρατήσαμε ενός λεπτού σιγή για να εκφράσουμε τη βαθιά μας θλίψη για τα σπασμένα καθίσματα του Ολυμπιακού σταδίου, ανακαλύψαμε στην Ελευθεροτυπία, το εξής σχόλιο:

«Εντάξει! Οι ΜΕΑτζήδες ξεκίνησαν τους ξυλοδαρμούς, που κατέληξαν στα επεισόδια του Ολυμπιακού σταδίου. Όμως κι ο περίφημος «λαός του Ολυμπιακού» τον οποίο όλοι γλείφουν τον τελευταίο καιρό συναισθανόμενοι το «δράμα» του, μετά το σκάνδαλο Κοσκωτά, κάπου αφέθηκε ανεξέλεγκτος... Οι οπαδοί του Ολυμπιακού νιώθουν φέτος ασύδοτοι. Ξέρουν, ότι ουδείς πρόκειται να τους τιμωρήσει, ότι κι αν κάνουν. Την εποχή του Κοσκωτά θέβαι οι πως δεν θα τους πειράζουν, έδαν φωτιές, προπηλάκιζαν διαιτητές και κατέστρεφαν γενικώς. Αποτέλεσμα: Για να μείνει η ομάδα τους στο απυρόβλητο καταργήθηκαν οι τιμωρίες των γηπέδων και εφευρέθηκαν τα πρόστιμα... Όσοι κρύβονταν τόσο καιρό πίσω απ' το δάκτυλό τους, μιλώντας θεωρητικά «περί θίας» ξορκίζοντας τους χούλιγκανς και ρίχνοντας πρόστιμα πρέπει να καταλάβουν πως όλη αυτή η ιστορία δεν πάει άλλο... Να δούμε λοιπόν, τώρα τι θα κάνουν οι υπεύθυνοι, πέρα από το να καταμετρήσουν τις ζημιές». (Ν. Ασημακόπουλος). Πρέπει να διαθέτει κανείς ευφυΐα βροντόσαυρου για να πιστεύει ότι θα περιοριστεί ο χουλιγκανισμός εάν τιμωρηθούν τα γήπεδα των ομάδων. Εξ άλλου σαν αναποτελεσματικοί δεν σταμάτησαν οι αποκλεισμοί των γηπέδων; Επειδή όμως είμαστε επιστημονικώς ενήμεροι ότι δεν υπάρχουν βροντόσαυροι η εντύπωση που μας δημιουργήθηκε απ' τα παραπάνω είναι ότι έχουμε να κάνουμε με ένα αχαλίνωτο «γλείψιμο» προς μια και μοναδική κατεύθυνση και τίποτα περισσότερο.

□ Και όμως ναι. Οι χούλιγκανοί όλων των ομάδων χτίζουν τον δικό τους συνασπισμό λιθαράκι-λιθαράκι. Αφορμή για τα πρώτα ελπιδοφόρα ενωτικά θήματα, ήταν ο προπονητής μπάσκετ του ΠΑΟΚ Νιούμαν και ο δημοσιογράφος Συρίγος.

Τον μεν πρώτο τον αποθέωσαν στο γήπεδο της Γλυφάδας όταν εμφανίστηκε για να παρακολουθήσει το παιχνίδι της εθνικής, προφανώς γιατί είχε δείρει τον διαιτητή στο Βελιγράδι. Και ήταν αναμενόμενο να τον αποθεώσουν γιατί οι οπαδοί είναι οι τελευταίοι που ενδιαφέρονται για την διατήρηση του καθωσπρεπισμού στον αθλητισμό μια και απλούστατα δεν τρώνε απ' τις σάρκες του. Ούτε άμεσα, ούτε έμμεσα.

Τον δε Συρίγο τον αποδοκίμασαν (ήπιος όρος) πρώτοι οι Ολυμπιακοί με αφορμή εκπομπή του στην τηλεόραση. Εκπομπή που πέρα από το γενικό σολάρισμα περί Κοσκωτά, εξέφρασε και την άκρως πρωτότυπη, είναι αλήθεια, άποψη: Όσοι παίκτες του Ολυμπιακού θέλουν μπορούν να επιστρέψουν τα λεφτά που πήραν (κλεμμένα γαρ) και να γυρίσουν στις παλιές τους ομάδες! Κάτι που προφανώς θα έκανε ο ίδιος αν βρισκόταν στη θέση τους... Και ενώ ο Συρίγος την άλλη βδομάδα ανύποπτος παρουσιάστηκε στον αγώνα μπάσκετ ΠΑΟ-ΠΑΟΚ το κράξιμο, απρόσμενο αυτή τη φορά, ήταν ανάλογο. Ίσως οι χουλιγκανοί ζηλεύουν την ικανότητά του να τα βάζει με τους «μεγάλους» και να παραμένει σταθερός κι αλώβητος. Ίσως πάλι τον θεωρούν και υπ' αριθμόν ένα «προστάτη» του μπάσκετ, κανείς δεν ξέρει τι έχουν στο μυαλό τους.

Βέβαια ο δρόμος για τη συσπείρωση των χουλιγκανς είναι δύσβατος γιατί οι μεταξύ τους διαφορές παραμένουν κολοσσιαίες. Άλλοι είναι Τούρκοι, άλλοι Βούλγαροι. Άλλοι κότες και άλλοι πάλι σκουλήκια. Και το κουκούλωμα των διαφορών θα προκαλέσει την καταγγελία των πιο σκληροπυρηνικών, όπως εξ άλλου γίνεται κι αλλού. Δεν αποκλείεται πάντως η πρόσκληση και το ξύλο των Μεατζήδων που είναι σ' όλα τα γήπεδα το ίδιο ν' αποδειχτούν αρκετά για το προχώρημα της ενότητάς τους.

Βέβαια αυτοί δεν έχουν και τίποτα να μοιράσουν μεταξύ τους. Εκτός ίσως από τις έδρες του Ολυμπιακού σταδίου. Σπασμένες και μη.

Θεόφιλος ΠΛΑΤΗΣ

Καράφλα, και μάλιστα μαύρη

□ Τον θυμάστε τον παίκτη της Μπαρτσελόνα Γουέιτερς; Γι' αυτόν οι Αμερικανοί σε μια περσινή επίσημη παρουσίαση όλων των παικτών του NBA έγραψαν: «Πρέπει οι Σικάγο Μπουλς να ήταν πολύ απελπισμένοι για να τον πάρουν. Έχει περισσότερες τρίχες στο μαύρο κεφάλι του από τους πόντους που έχει βάλει στη ζωή του...» Φαίνεται ότι ο ρατσισμός δεν δέχεται και τόσο σοβαρά πλήγματα στο χώρο του αμερικάνικου μπάσκετ απ' την αθρόα συρροή των μαύρων σ' αυτόν. Μεγάλη χώρα η Αμερική, τα ξεπερνάει όλα...

Της ντόπας ήρθε η ώρα

□ Είχαν τα Νέα της Μόσχας μια συνέντευξη του Τερ-Οθανεισιάν που ορθά κοφτά παραδεχόταν ότι οι περισσότεροι αθλητές, ακόμη και στα σχολεία, ντοπάρονται. Την ίδια ώρα ο Λιούις κατάγγελε ότι η γυναίκα-φαινόμενο Γκρίφιθ παίρνει αναβολικά με τον κουβά. Εμφανίζεται και ο πρώην πρωταθλητής του ύψους Πανάγος στην ελληνική τηλεόραση και αποκαλύπτει ότι Έλληνες πρωταθλητές, που συμμετέχουν στη μάχη εναντίον του ντοπαρίσματος, ήταν οι πρώτοι διδάξαντες. Πρόκειται για χιονοστιβάδα, που σαν μοναδικό αποτέλεσμα, παρά τις όποιες διαθέσεις των καταγγελλόντων, θα έχει τη σταδιακή νομιμοποίηση κάποιων φαρμάκων και όχι βέβαια την εξαφάνισή τους. Εξάλλου δεν μπορεί να «ζήσει» ο αθλητισμός, αν δεν αποδεικνύει καθημερινά τις «απεριόριστες» δυνατότητες, σωματικές και ψυχικές, του ανθρώπου.

Drift, the: πλαγιολίσθηση, «ανάποδο τιμόνι». Τεχνική οδήγησης για θαρραλέους. Η κίνηση ενάντια στο ρεύμα. Η μοτοσυκλέτα...

Είμαστε «μηχανόβιοι», όχι «ινδιάνοι». Έχουμε σπίτι. Όμως η μοτο είναι το δικό μας «modus vivendi», όχι κατ' ανάγκη σε αντίφαση με το «domus vivendi». Όχι γιατί είμαστε «ειδικοί». Αλλά γιατί θέλουμε να παραμείνουμε «special».

Αυτός είναι ο λόγος ύπαρξης της στήλης. Η επικοινωνία μ' αυτούς που αισθάνονται την ξεχωριστή σχέση με τη μοτοσυκλέτα. Που δεν τη βλέπουν σαν τέσσερις τροχούς κομμένους στη μέση. Που θα νιώσουν την ανάγκη κι αυτοί να εκφραστούν, να γράψουν για προσωπικές εμπειρίες, να καλέσουν για εκδρομές, να βοηθήσουν ή να βοηθηθούν σε περίπτωση ανάγκης.

Γράψτε μας λοιπόν. Ο,τιδήποτε νομίζετε ότι έχει σχέση με τη μοτο. Ο μοτοσυκλετιστής είναι έτσι κι αλλιώς μοναχικός, δεν είναι ανάγκη όμως να είναι και μόνος.

Εν αναμονή λοιπόν...

H TANE δυο -ήτανε τρεις- έγιναν χίλιοι δεκατρείς, όμως δεν ήταν αρκετοί για την Ελληνική Αστυνομία οι μοτοσυκλετιστές με τις υπηρεσιακές μηχανές.

Κάθε σώφρων άνθρωπος -πόσο μάλλον η σοφολογιότατη ΕΛ.ΑΣ- θα κατέλληγε στο ένα και μοναδικό συμπέρασμα. Αυξήστε τους μοτοσυκλετιστές. Η ρήση «αυξήστε, αυξήστε τους μοτοσυκλετιστές, όλο και κάποιος θα μείνει» δεν είναι παράφραση αλλά αυθεντική γκεμπελική έκδοση, χαρακτηριστική των ελληνικών αστυνομικών δομών.

Τον τελευταίο καιρό οι δυνατότητες κρούσης της ομάδας «Ζ» αυξήθηκαν «αποφασιστικά», αφού προστέθηκε ένας αρκετά σεβαστός αριθμός νέων μοτοσυκλετιστών, ενώ παράλληλα συστάθηκε μια καινούργια μυστική ομάδα.

Σ' ό,τι αφορά την αύξηση των μοτοσυκλετιστών, αυτή έγινε ευρέως γνωστή μετά τις «οκτάστηλες» φωτογραφίες των 400 καινούργιων Ζητάδων μαζί με τον περιχαρή τέως Υπουργό Δημόσιας Τάξης κ. Α. Σεχιώτη.

Το υπουργείο Δημ. Τάξεως θεωρεί ότι «η ομάδα είναι άκρως απαραίτητη για την εξασφάλιση της τάξης», άποψη την οποία δεν φαίνεται να συμμερίζονται οι πολίτες. Άλλωστε η διέλευση ενός Ζητά από οποιαδήποτε περιοχή εγκυμονεί κινδύνους κι αφήνει τις περισσότερες φορές... αξέχαστες αναμνήσεις. Οι παραβάσεις των πλέον βασικών κανόνων οδικής κυκλοφορίας είναι στην ημερήσια διάταξη του Σώματος. Βέβαια, οι «υπεύθυνοι» της πολιτικής, στρατιωτικής ηγεσίας του σώματος καλύπτουν κατά πρωτοφανή τρόπο όλες τις υπερβάσεις, παραβάσεις της ομάδας, ισχυριζόμενοι ότι «αν οι μοτοσυκλετιστές ακολουθούσαν τα σήματα

ουδέποτε θα πετύχαιναν κάτι». Φαίνεται ότι ακόμη δεν έχουν κατανοήσει ότι ούτως ή άλλως δεν πετυ-

χαίνουν τίποτα.

Η ομάδα βρίσκεται υπό το κράτος δυο σθεναρών δυνάμεων. Από τη μια εί-

ναι η γοητεία κι η απόλαυση της εξουσίας που δίνει η στολή κι από την άλλη η μαγεία των μεγάλων κυβι-

κών τους δημιουργεί αισθήση απόλυτης υπερ-χής.

Θεωρητικά η εκπαίδευ-

σή τους είναι ειδική και γίνεται στις σχολές αστυνομίας ενώ τους παρέχονται μαθήματα οδήγησης μοτοσυκλέτας. Φήμες όμως αναφέρουν ότι πολλοί αγνοούν και τα στοιχειώδη για τις μοτο.

Το καινούργιο «καμάρι» της ΕΛ.ΑΣ, η μυστική ομάδα των μοτοσυκλετιστών είναι ένα ακόμα υποπάργωγο της ανασφάλειας που διακατέχει το Σώμα.

Με το πρόσχημα της «επισταμένης αστυνόμεσης» δημιούργησε η αστυνομία τον μυστικό «λόχο» που θα χρησιμοποιεί κάθε είδους μηχανές, με συμβατές πινακίδες.

Επιθυμία τους είναι να βλέπουν χωρίς να τους βλέπουν καθώς θα κυκλοφορούν είτε σε δρόμους ευαίσθητων περιοχών (Καλλιθέα, Εξάρχεια, Αργυρούπολη) είτε εισχωρώντας σε χώρους διασκέδασης και ψυχαγωγίας (μπαρ, ζαχαροπλαστεία κλπ.). Αυτό σημαίνει ότι θα ακούνε τι λένε γύρω τους και θα μπορούν να μπαινουν σε διάφορα κυκλώματα.

Είναι πασιδηλο πως η σπουδαιότητα της ομάδας είναι μεγάλη για την ΕΛ.ΑΣ οπότε για κανένα λόγο δε θα διαταραχθούν οι «μυστικές ισορροπίες». Αυτός είναι ο λόγος που καταρχήν υπαγορεύει αγορά μοτο απ' όλες τις μάρκες.

Διάφορα γεγονότα του παρελθόντος και ιδίως η δράση της 17 Νοέμβρη έχουν καταφέρει να «τραυματίσουν» το κύρος της Αστυνομίας, όχι όμως και την αυταρέσκεια και τον εγωκεντρισμό τους.

Η νέα μυστική ομάδα θ' αποτελέσει το αποφασιστικό χτύπημα, όχι στο έγκλημα και την παρανομία όπως θέλουν να πιστεύουν οι υπερ-εγκέφαλοι της ΕΛ.ΑΣ, αλλά στις ατομικές ελευθερίες.

Γι' αυτό, «φύλακες γρηγορείτε».

ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

α) Κυκλοφορούν κάποιοι της Κρατικής Ασφάλειας με τα γνωστά αστυνομικά μοντέλα (45X-P, CB650) με συμβατικούς αριθμούς και... αντιανεμικά μπουφάν DAINESE σε μπλε-κόκκινο, ή κοκκινόμαυρο.

β) Οι νέες μοτο για τον «λόχο» έχουν σκαλωσει στα γρανάζια το Υπ. Οικονομικών. Φήμες αναφέρουν 40 αρχικά με απόσπαση στα αστυνομικά τμήματα. Την ενδυμασία φαίνεται ότι θα την καλύψει πάλι η DAINESE σε «συμφέρουσες τιμές».

Νεότερα στο επόμενο.

Ζήτα πάντα Ζήτα

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΕΙΜΩΝΑ

Είναι αρκετά δύσκολο το να προσπαθήσουμε να εξαντλήσουμε το θέμα ντύσιμο του μοτοσυκλετιστή σε μερικές γραμμές. Ας αναφέρουμε όμως κάποιες κεντρικές ιδέες, αρχίζοντας από τα κάτω:

ΠΑΠΟΥΤΣΙΑ: Αρβύλες ή μπότες. Με πλαστική σόλα για να μην μπάζουν νερά και να μη γλιστράνε στη βρεγμένη άσφαλτο. Για τους «έχοντες», στην τιμή των 20-30 χιλιάδων, υπάρχει ποικιλία στα ειδικά μαγαζιά. Οι άλλοι μπορούν να βουλευτούν με «second-hand» μπότες των «Ζητάδων» ή στρατιωτικές αρβύλες από το Μοναστηράκι. Στεγανοποιούνται εύκολα σχετικά με αδιαβροχοποιητικές κρέμες που βρίσκουμε σε μαγαζιά ειδών κυνηγιού ή χειμερινών σπορ. Οι «ψειριάρηδες» ας δώσουν περίπου 3.000 για γκέτες. Οι άλλοι ας έχουν καμιά σακούλα μαζί τους για περίπτωση βροχής.

ΠΟΔΙΑ: Φοράμε ζεστές κάλτσες και... αν κρυώνουμε πολύ ένα χοντρό μάλλινο καλσόν. Κοστίζει περίπου 1000 δρχ. και... κάνει καλή δουλειά. Τα τζην είναι μέσα στο πρόγραμμα έτσι κι αλλιώς. Το δερμάτινο παντελόνι ή η ολόσωμη δερμάτινη φόρμα ακόμη καλύτερα και φυσικά ακριβότερα. Όμως μπρος στα κάλλη... τι είναι ο πόνος στην τσέπη;

Αν δεν μας αρέσουν οι ολόσωμες αδιάβροχες φόρμες, διαλέγουμε ένα αντιανεμικό παντελόνι από κατάστημα αθλητικών ειδών. Ελαφρύ και αδιάβροχο για κοντινές αποστάσεις.

ΠΑΝΩ ΜΕΡΟΣ: Το μπουφάν καλύπτει τα πάντα. Ευχής έργον το χοντρό, μαλακό, μοσχαρίσιο δέρμα. Καταραμένη η τιμή του: Πάνω από 50.000. Οι «ντετέκτιβς» της υπόθεσης θα βρουν και καλά ελληνικά με περίπου 40.000 δρχ. Αρκεί να υπάρχει διάθεση για ψάξιμο και... παζάρι.

Η οικονομική αδυναμία ίσως μας οδηγήσει σε μπουφάν με υαλοβάμβακα ή πούπουλο. Δεκτή ως λύση αν και «λίγη» όσον αφορά την ασφάλεια σε πέσιμο. Προϋπόθεση για όλα: Καλή εφαρμογή, κλειστά μανίκια, ψηλός λαιμός.

Κάτω από το μπουφάν υπάρχει...ένα κρεμμύδι. Πολλά και λεπτά ρούχα. Η Φυσική διδάσκει ότι τα

πολλά ενδιάμεσα στρώματα αέρα προσφέρουν καλύτερη μόνωση. Δεν το αμφισβητούμε.

Η αδιάβροχη φόρμα ή το αντιανεμικό μπουφάν είναι πάντα ευπρόσδεκτα. Στην ανάγκη όμως μια σακούλα σκουπιδιών περασμένη ανάποδα, αφήνει βρεγμένα μόνο τα μανίκια. Απ' το ολότελα...

ΚΡΑΝΟΣ: Δίνει «χαρακτήρα» στο ντύσιμο, αφού μια ζωή στραπατσάρει τα μαλλιά. Φίρμες πάρα πολλές, κόστος αρκετό. «Full-face» δε, απαραίτητο. Και με αντιθαμβωτική ζελατίνα που δεν χαράζει. Αλλιώς υπάρχει πληθώρα διαττοντών αστέρων εν μέσω βροχής. Όσα και τα αυτοκίνητα που περνούν δίπλα μας.

Μια μάλλινη κουκούλα χαρίζει διαύγεια στη σκέψη και... ζέστη στο κεφάλι. Μην την αγνοήσετε. Ευκαιρία να κάνουμε «πλάκα» και με όσους θα μας παίρνουν για «τρομοκράτες». Αν δε θάλουμε και καλύπτρα λαιμού (γύρω στις 2.000 δρχ.) στο κράνος, χαράς ευαγγέλια. Θα είμαστε η καλύτεροι του χωριού.

ΓΑΝΤΙΑ: α) Μάλλινα. Φοριούνται από μέσα. Κοστίζουν ελάχιστα. Προσφέρουν θαλπωρή.

β) Δερμάτινα. Μεγάλα για να χωράνε πάνω από τα μάλλινα. Με κοτλέ κομμάτι στον αριστερό δείκτη για τον καθαρισμό της βρεγμένης ζελατίνας. Ακριβά, αλλά έχουν «στυλ». Φορέστε τα και κρατήστε τα νύχια στη θέση τους...

γ) Αδιάβροχα. Προαιρετικά. Υπάρχουν και δερμάτινα με ειδική αδιάβροχη θήκη. Προτιμήστε τα αν και «τοούζει» η τιμή τους. Έτσι κι αλλιώς τουλάχιστον 5.000 δρχ. θα χρειαστούν.

Ολοκληρωθήκαμε σαν προσωπικότητες πια. Βεβαίως με τόσα που φάγαμε στο ντύσιμο, δεν έχουμε πια χρήματα για εκδρομή. Θα έχουμε όμως του χρόνου, ενώ τα ρούχα θα μας μείνουν σε κάθε περίπτωση. Εκτός αν δεν έχουμε πια μοτο επειδή την πουλήσαμε. Όμως πόσες παραλίες χωρίς καρπούζοφλουδες, αλαλάζουσες μαμάδες και υστερικά πιτσιρίκια μας περιμένουν. Πόσα υπέροχα «ανάποδα» στο χιόνι θα μας λείψουν; Πόσο γέλιο τελικά θα μας μείνει; Αποφασίστε.

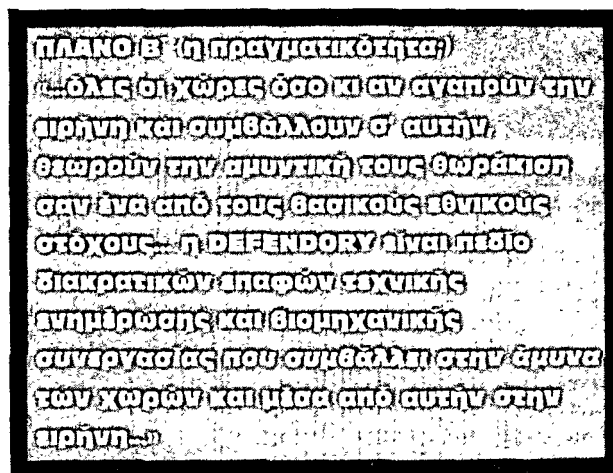
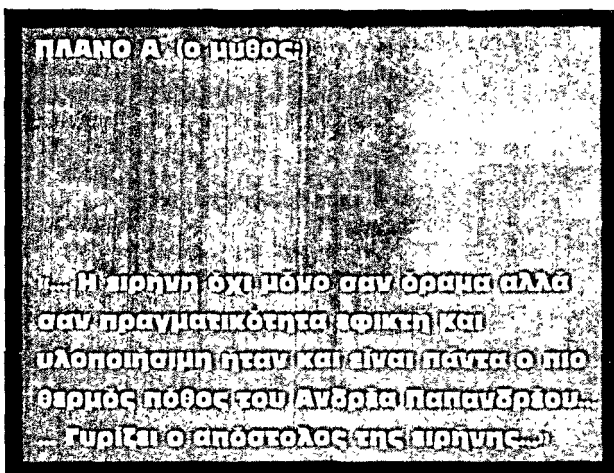
Γιώργος ΚΑΡΑΤΖΟΓΛΟΥ

ΟΠΛΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ

ΣΤΟΝ ΑΡΑΒΙΚΟ ΚΟΣΜΟ ΚΑΙ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Σημικά της Ε.Τ.1 από την άφιξη Παπανδρέου!

Ομιλία από τα εγκαίνια της DEFENDORY '88

ΕΝΑ ΑΠΟ τα πιο εντυπωσιακά φαινόμενα των ελληνικών εξαγωγών των τελευταίων χρόνων είναι η αλματώδης αύξηση εξαγωγών πολεμικού υλικού, που κατά κάποιον τρόπο συναγωνίστηκε «την εξαγωγή» φιλειρηνικής πολιτικής (ή προπαγάνδας) και πρέπει να παραδεχτούμε ότι αυτή η τελευταία, ήταν μια «εξαγωγή», τουλάχιστον για την εσωτερική «ευπεπτη» κατανάλωση, πετυχημένη. Επίσης, νομίζουμε πως τώρα, λίγους μήνες μετά τον τερματισμό του δετούς Περσοϊρακινού πολέμου, μπορούμε να κάνουμε μερικές εκτιμήσεις για την κατάσταση των ελληνικών πολεμικών εξαγωγών στο σύνολό τους, αφού ο πόλεμος του Κόλπου αποτέλεσε τον δυναμοποιητικό παράγοντα ανάπτυξης τους.

Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Στα τέλη της δεκαετίας του '70 η ελληνική πολεμική βιομηχανία έδειχνε σημάδια ενηλικίωσης¹ και τότε τέθηκε από τους τεχνοκράτες των κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας με τη σιωπηρή συναίνεση και της αριστεράς [μήπως στο όνομα της τουρκικής ανταγωνιστικότητας; μήπως στο όνομα νέων θέσεων εργασίας; ή μήπως στο όνομα του ευρωπαϊκού εκσυγχρονισμού;], το ζήτημα της ελληνικής εξαπλώσης στο χώρο του διεθνούς εμπορίου όπλων. Για το «εθνικό συμφέρον» λοιπόν, ο ελληνικός καπιταλισμός πόνταρε «στ' άλογο του θεού του πολέμου» και κέρδισε. Πράγματι, η ελληνική πολεμική βιομηχανία κατάφερε να γίνει εξωστρεφής² και σταδιακά, από το 1977 ως το 1981, να εικοσιπενταπλασιάσει (σε τιμές δολαρίων) ή να τεσσαρακονταπλασιάσει (σε δραχμές) τις εξαγωγές! (βλ. Πίνακα 1).

Ποιο όμως είναι το διεθνές πλαίσιο που εξέθρεψε αυτήν την επιτυχία, ποια ήταν η στρατηγική των εξαγωγών και οι αντικειμενικές δυνατότητες, και τέλος, ποια είναι η διαφαινόμενη εξέλιξη στα τέλη της δεκαετίας του '80;

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Είναι γεγονός ότι στο τέλος της δεκαετίας του '70, αυτό που

Στον πόλεμο του Κόλπου αναδεικνύεται και πάλι το δαιμόνιο της φυλής...

ανθούσε κυριολεκτικά στις διεθνείς σχέσεις ήταν μια έξαρση των περιφερειακών συγκρούσεων. Ας θυμηθούμε τις πιο σημαντικές: Αφγανιστάν, Νικαράγουα, Δυτική Σαχάρα, Ινδοκίνα, Αιθιοπία, για να προστεθούν στις αρχές της δεκαετίας του '80 ο φοβερός πόλεμος IPAN-IPAK, ο αιματοβαμμένος Λίβανος το '82, το Τσαντ το '84, η Αγκόλα, η Ναμίμπια, και ο χορός των συγκρούσεων «καλά κρατεί».

Μάλιστα, οι φοβερές πολεμικές συγκρούσεις των τελευταίων δέκα χρόνων ανέδειξαν πολλές νέες δυνάμεις παραγωγής πολεμικού υλικού στον Τρίτο Κόσμο³, αλλά και έδωσαν την ευκαιρία στις παραδοσιακά μεγάλες χώρες-εξαγωγείς (ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Γαλλία, Τσεχοσλοβακία) να πολλαπλασιάσουν τα κέρδη τους. Ερευνώντας την ελληνική «συμβολή» σ' αυτό το «σικουί θανάτου», επισημαίνουμε τρία σημεία:

1) **Γεωγραφικά**, η στρατηγική των εξαγωγών προσανατολίζεται σαφώς προς τις αραβικές και λοιπές χώρες του Τρίτου Κόσμου (βλ. Πίνακα 2 και Διάγραμμα).

2) **Ποιοτικά**, η στρατηγική προσανατολίζεται κυρίως προς τα προϊόντα μέσης και χαμηλής τεχνολογίας, όπως ελαφρά πυροβόλα όπλα, ανταλλακτικά πυροβόλων όπλων, βλήματα και πύραυλοι παντός διαμετρήματος, βόμβες αεροπλάνων και ανταλλακτικά αεροτουρμπινών, χειροβομβίδες και τέλος πληθώρα άλλων πυρομαχικών (σφαίρες, σκάγια κλπ.) αναφερόμενα επισήμως ως «λοιπά πυρομαχικά» και

3) **Χρονικά**, οι ελληνικές εξαγωγές όπλων θα παρουσιαστούν σε δύο μεγάλες χρονικές περιόδους, την περίοδο των κυβερνήσεων της Ν.Δ. και εκείνης των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ. Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτός ο διαχωρισμός είναι πρόσφορος και λειτουργικά για τη μελέτη του θέματος, αφού με την περίοδο ΠΑΣΟΚ εγκαινιάζεται μια περίοδος όπου οι πλήρως εθνικοποιημένες (ΠΥΡΚΑΛ, Ναυπηγεία), κρατικοποιημένες (ΕΑΒ, ΕΒΟ) και ελληνοποιημένες (ΣΤΑ-ΓΙΕΡ) πολεμικές βιομηχανίες, αλλά και οι πάσης φύσεως, ιθαγενείς και μη, έμποροι όπλων κλείνουν δουλειές κυριολεκτικά ανενόχλητοι με τις «ευλογίες» της ελληνικής κυβέρνησης (και μήπως κατ' επέκταση, με τις «ευλογίες» του «απόστο-

λου της ειρήνης» κ. Α. Γ. Παπανδρέου; σ' αντίθεση με την περίοδο της Ν.Δ. όπου ήταν περισσότερο «μπίζνες» καπιταλιστών κι όχι κάποιων «σοσιαλιστών»...

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΝΕΑΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (1977-81) ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΟΠΛΑ «ΠΑΝΕ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ»

Είναι πράγματι εντυπωσιακό να παρακολουθεί κανείς την εξέλιξη των πολεμικών εξαγωγών αυτήν την περίοδο γιατί δεν έχει μόνο ενδιαφέρον οικονομικό (βλ. Πίνακα 4) αλλά και πολιτικό. Βλέπουμε δηλαδή, ότι οι ελληνικές εταιρείες πωλούν όπλα σε χώρες της σφαίρας επιρροής των ΗΠΑ, όπως Μαρόκο (αχ, αυτό το «Πολισάριο»), Κουβέιτ, Σαουδική Αραβία, Ελ Σαλβαδόρ (αχ, αυτό το «Φαραμπούτο Μαρτί») Παραγουάη, Ταϊλάνδη κ.ά., αλλά και σε χώρες «αιρετικές», όπως στην Λιβυκή Τζαμαχίρια του Μουαμάρ Καντάφι (!) που όντας «αδελφός» του κ. Α. Γ. Παπανδρέου δεν θα πάρει επί εποχής ΠΑΣΟΚ ούτε ένα... νεροπίστολο! Βέβαια, πρέπει να σημειώσουμε την πώληση όπλων στα «κουφά» προς το «άγνωστο»... Μπορούντι⁶! επίσης την προτίμηση της Αργεντινής που ένα χρόνο πριν τη σύγκρουσή της με την Βρετανία αγόρασε σημαντική ποσότητα όπλων. Τέλος, από αυτό το παζάρι δεν λείπει και ο Λίβανος που όντας «ανένταχτος» στη διεθνή σκακιέρα, αποδεικνύεται ένας «μικρομεσαίος» αλλά σταθερός πελάτης...

Οι γενικές παρατηρήσεις που μπορούμε να κάνουμε γι' αυτήν την περίοδο έχουν την αναφορά τους, η μια στην εσωτερική δομή και η άλλη στην εξωτερική συμπεριφορά. Η εσωτερική δομή αφορά την ελληνική πολεμική βιομηχανία η οποία βρίσκεται σε μια φάση αναδιάρθρωσης παραγωγής και στόχων και γίνεται πλέον σαφές ότι ο Έλληνας καπιταλιστής του παλιού «πυριτιδοποιείου» δίνει τη θέση του στον κατασκευαστή όπλων που «τζιράρει» πολεμική τεχνολογία⁷. Βέβαια, αυτό που βλέπουμε εκ των υστέρων είναι ότι παραμένει περισσότερο σε επίπεδα μέσης και χαμηλής τεχνολογίας, αλλά αυτό είναι κάτι που δεν φαινόταν τότε⁸. Από την άλλη, τώρα, μεριά υπάρχει και η εξωτερική συμπεριφορά που έχει να κάνει τόσο με τις κατευθύνσεις των ίδιων των εταιρειών όσο και με τη γενικότερη εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης της Ν.Δ. Παρουσιάζεται, δηλαδή το φαινόμενο της έλλειψης σταθερών χωρών-πελατών ή τουλάχιστον, κάποιας μόνιμης συνεργασίας, ενώ αντίθετα εμφανίζονται οι χώρες-κομήτες που, αφού αγοράζουν μια σημαντική ποσότητα τη μια χρονιά, μετά εξαφανίζονται. Η έλλειψη ουσιαστικής και μακρόχρονης διπλωματικής στήριξης, η φύση των ελληνικών προϊόντων (λόγω της χαμηλής τεχνολογίας δέχονται μεγάλο ανταγωνισμό) αλλά και η έλλειψη κάθε διεθνοπολιτικής προβλεψιμότητας είναι ίσως οι πιο σημαντικοί λόγοι της κατακόρυφης πτώσης των πωλήσεων όπλων στον αραβικό κόσμο το 1981 (μόλις το 8,1% του συνόλου) παρ' ό,τι μαινόταν ο πόλεμος IPAN-IPAK, ενώ αντίθετα πουλούσαν το 51% στην Ταϊλάνδη.

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΑΣΟΚ (1982-87) «ΤΙ ΜΑΥΡΗ ΓΑΤΑ, ΤΙ ΑΣΠΡΗ ΓΑΤΑ, ΑΡΚΕΙ ΝΑ... ΠΑΙΡΝΕΙ ΟΠΛΑ»

Η κατασκοπευτική μυθιστορηματογραφία ίσως είναι καταλληλότερη να επεξεργασθεί, την περίοδο αυτή, μια σειρά από «περίεργα» γεγονότα, πρόσωπα και αριθμούς, ένα πραγματικά εξαιρετικό υλικό για ένα εντυπωσιακό σενάριο πολιτικού θρίλερ, για καρδιές χωρίς προβλήματα... στένωσης της σφύξης.

Επίκεντρο όλων αυτών των διεργασιών στις ελληνικές πολεμικές εξαγωγές είναι βέβαια ο πόλεμος IPAN-IPAK. Για να μπορέσουμε όμως ν' αντιληφθούμε «το φόντο» στο οποίο εκτυλίσσεται αυτό το θρίλερ θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας δύο πράγματα:

α) Δεν υπάρχει ΚΑΜΙΑ ΕΠΙΣΗΜΗ καταγραφή στα ελληνικά Τελωνεία που να δείχνει ότι έγιναν εξαγωγές πολεμοφοδίων στο IPAN! (βλ. Πίνακα 1). Βέβαια, σύμφωνα με θέση των δυτικών κυβερνήσεων καμιά δυτική χώρα δεν θα έπρεπε να στείλει όπλα στους εμπόλεμους. Πρακτικά, όμως, αυτό ανατράπηκε συλλήβδην και τα σκάνδαλα σάρωσαν κυριολεκτικά τις πρωτεύουσες των δυτικών χωρών⁹.

β) Δεν υπάρχει επίσης, ΚΑΜΙΑ ΕΠΙΣΗΜΗ τελωνειακή καταγραφή, μέχρι το 1986, για την πώληση όπλων στο IPAK!

Η αποστολή των όπλων γίνεται απ' τον Πειραιά και τα χαρτιά γράφουν: φρούτα...

(βλ. Πίνακα 1). Όμως αυτό ήταν μόνο η ετικέτα, γιατί στην πραγματικότητα, η Ελλάδα, και συγκεκριμένα η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ, πάντα «για το καλό της εθνικής οικονομίας», τελικά συναίνεσε στο βρώμικο πόλεμο ανάμεσα στους μεγάλους εμπόρους όπλων και ενεπλάκη στο διεθνές δίκτυο λαθρεμπορίου όπλων στους εμπόλεμους του Κόλπου αποδεικνύοντας «αδιαφανώς» το προτέρημα της φυλής: «διαμετακομιστής» ή απλοελληνικά «εμποράς»...

— Τα πλάνα του κιν/φικού θρίλερ εναλλάσσονται:

• 1982. Μέχρι το 1982 τρεις ελληνικές εταιρείες, η ΕΒΟ, η ΕΛΒΙΕΜΕΚ και η ΠΥΡΚΑΛ αγόραζαν από το εξωτερικό, στρατιωτικό υλικό με υποτιθέμενο προορισμό την Ελλάδα αλλά «περιέργως» — όπως με αλλαγή της πορείας των πλοίων στα διεθνή ύδατα ή και ταυτόχρονη αλλαγή πλοιοκτησίας (!) — τα έστελναν τελικά στο IPAN¹⁰. Γενική πάντως άποψη είναι ότι στην αρχή του πολέμου οι περισσότερες δυτικές χώρες έδωσαν σημαντική βοήθεια στο IPAN¹¹. Αυτή, όμως, η βοήθεια προκάλεσε και την πρώτη Ιρακινή ήττα στις 29 Μαρτίου όταν το IPAN ανακατέλαβε όλες τις απολεσθείσες περιοχές αναγκάζοντας το IPAK να περιοριστεί σε άμυνα. Καλά πληροφορημένες πηγές ανέφεραν ότι εκείνη την εποχή η ελληνική κυβέρνηση δέχθηκε ισχυρές πιέσεις να σταματήσει αυτό το λαθρεμπόριο όπλων της ΕΒΟ και της ΠΥΡΚΑΛ και τελικά η κυβέρνηση Παπανδρέου υποχώρησε.

• 1983. Είναι η εποχή που το IPAK δέχεται μεγάλες επιθέσεις στο μέτωπο και πραγματοποιεί μαζικές εισαγωγές όπλων από την Γαλλία και την ΕΣΣΔ. Αλλά και η Ελλάδα δεν πάει πίσω. Μέσω της Αιγύπτου και της Σαουδικής Αραβίας (βλ. Πίν. 1) προμηθεύει το IPAK με πάνω από 2,5 δισ. δρχ. σε πολεμοφόδια προσπαθώντας να τηρήσει ίσες αποστάσεις μεταξύ των εμπόλεμων.

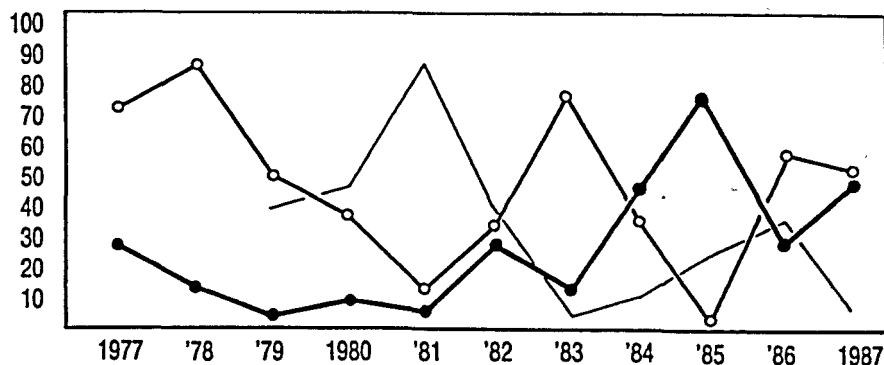
• 1984. Το IPAN συνεχίζει τις επιτυχίες του και τον Μάρτιο καταλαμβάνει τα πλούσια σε πετρέλαιο ιρακινά παραποτάμια νησιά του Μαχνούν. Το IPAK απαντά με χημικό πόλεμο και τον Μάιο διεθνοποιείται η Περσο-Ιρακινή σύρραξη με τις πρώτες Ιρακινές αεροπορικές επιθέσεις σε πετρελαιοφόρα στον Κόλπο. Η Ελλάδα συνεχίζει να τροφοδοτεί, μέσω Σαουδικής Αραβίας, το IPAK με οπλισμό αξίας περίπου 2 δισ. δρχ. Όμως αυτός ο πόλεμος έχει πολύ χρήμα και το χρήμα δεν έχει ταυτότητα. Έτσι αρχίζει η ελληνική εμπλοκή σε μια αλυσίδα λαθρεμπορίου που θα κορυφωθεί το 1986 με το ξέσπασμα του σκανδάλου Ιρανγκέιτ. Δημοσιογραφικές πηγές αλλά και πληροφορίες της CIA και της αγγλικής MI-6 αναφέρουν ότι ανταλλακτικά της ΕΑΒ για τα F-4 και F-4 (αεροπλάνα αμερικανικής κατασκευής που διαθέτει το IPAN) στέλνονται στο IPAN¹². Η αποστολή τους γίνεται από τον... Πειραιά (!) και τα χαρτιά γράφουν: «ΦΡΟΥΤΑ»... Έτσι ο Πειραιάς μπαίνει στο θαλάσσιο κονδύι του διεθνούς λαθρεμπορίου: Πειραιάς - Ριέκα, Κορτέγιεβο (Γιουγκοσλαβία) - Τελαμόνε (Ιταλία) - Λισσαβώνα¹³ και τανάπαλιν. Μια τελευταία εκπληκτική λεπτομέρεια είναι ότι το 1984 κάναμε εξαγωγή πυρομαχικών αξίας 1,2 δισ. δρχ. (το 26,6% των συνολικών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Ως προς α) ΑΡΑΒΙΚΕΣ Χ. —○—
β) Λοιπές χώρες Τρίτου Κόσμου (εκτός Αραβικών) ———
γ) Δ. ΕΥΡΩΠΗ - ΗΠΑ —●—

(%)

Από το διάγραμμα φαίνεται καθαρά η ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ που υπάρχει στις εξαγωγές μας προς τον πόλεμο του Περσικού Κόλπου. Όταν δηλαδή, για διάφορους λόγους «φράζουν» οι δρόμοι προσπέλασης κατευθείαν προς τους Άραβες και Πέρσες, τότε γίνονται μέσω των υπόλοιπων «τρίτοκοσμικών» ή και ευρωπαίων (Πορτογαλία).

εξαγωγών όπλων) στην... Πορτογαλία, που δείχνει ή ότι οι Πορτογάλοι ορέχτηκαν τα ελληνικά όπλα, ξαφνικά και μαζικά, ή ότι «το καραβάκι για την Περσία δεν σταμάτησε στην... Κορινθία» αλλά πήγε από την... Πορτογαλία!

• **1985. Η χρονιά του δράκου ή απλοαμερικανικά, υφάινεται το Ιρανγκέιτ.** Αρχίζει ο «πόλεμος των πόλεων» με εκατέρωθεν βομβαρδισμούς αμάχων. Οι ΗΠΑ προωθούν την τελευταία πράξη του σχεδίου τους για μυστική ενίσχυση του IPAN μ' αντάλλαγμα την απελευθέρωση των αμερικανικών ομήρων στον Λίβανο. Ο «άλλος» πόλεμος των κατασκόπων και των εμπόρων όπλων στο φόρτε του. Οι «μεγάλοι» αποφασίζουν και οι «μικροί» πρέπει να δουλέψουν για τα «ψιλά» και τη «μεταφορά». Έτσι, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία επιλέγονται ως οι καταλληλότεροι¹⁴. Πραγματοποιείται νέα εξαγωγή μας στην Πορτογαλία, ύψους 500 εκατ. δρχ. (το 27,8% των συνολικών εξαγωγών όπλων για το 1985) ενώ αντίθετα οι εξαγωγές μας προς τις αραβικές χώρες, σχεδόν... μηδενίζονται! (βλ. Πιν. 1 και Διάγραμμα). Όμως αυτή η υποχώρηση στις πιέσεις των μεγάλων εμπόρων όπλων και των ΗΠΑ, προκάλεσε την οργή των Ιρακινών και διπλωματικές πληροφορίες ανέφεραν ότι η απειλή να γίνει η Ελλάδα πεδίο σύγκρουσης ξένων συμφερόντων, κυριολεκτικά αναστάτωσε το Μέγαρο της Βασιλίσσης Σοφίας που σπασμωδικά αποφάσισε να επανορθώσει.

• **1986. Η χρονιά του τσακαλιού ή στην απλοελληνική, η χρυσή χρονιά των ελληνικών εξαγωγών όπλων.** Ο πόλεμος στον Κόλπο έχει πάρει δραματικές διαστάσεις¹⁵ αφού οι Ιρανοί καταλαμβάνουν στρατηγικές θέσεις του Ιράκ στο Νότο και πλησιάζουν πλέον απειλητικά τη Βασόρα αλλά και το Κουβέιτ, βασικό σύμμαχο του ΙΡΑΚ. Την άνοιξη ξεσπάει το σκάνδαλο Ιρανγκέιτ και οι «ποντικοί» λουφάζουν¹⁶...

Έτσι οι έμποροι όπλων... ανακαλύπτουν ότι το ΙΡΑΚ ζητάει εναγωνίως όπλα και του τα προσφέρουν απλόχερα... Απ' αυτό το «προσκλητήριο» δεν λείπει και η Ελλάδα που εξάγει ΕΠΙΣΗΜΩΣ (!), για πρώτη φορά, όπλα στο ΙΡΑΚ, αξίας περίπου 5 δις δρχ. (βλ. Πιν. 1). Τα πράγματα αρχίζουν να μπλέκονται. Μόλις το IPAN μαθαίνει αυτή την «άγαρμμη» ελληνική κίνηση προχωράει σε αντίμετρα μέσα στην ελληνική επικράτεια! Η πρεσβεία του IPAN στην Αθήνα δραστηριοποιεί τους ανθρώπους της και ξεθάβει από το «χρονοντούλαπο της ιστορίας» τον ισλαμικό φανατισμό, εγκαινιάζοντας συχνές επαφές με τους... μουσουλμάνους της Θράκης! Σύμφωνα με δημοσιογραφικές αλλά και διασταυρωμένες διπλωματικές πηγές, από τον Μάιο ως τον Οκτώβριο, οι Ιρανοί πραγματοποίησαν με αυτοκίνητα της ιρανικής πρεσβείας της Αθήνας, παραπάνω από 10 επισκέψεις στην Κομοτηνή και την Ξάνθη. Φαίνεται λοιπόν πως η Αθήνα έλαβε το «ιρανικό μήνυμα» γιατί, παρ' ότι δεν υπάρχουν σχετικές διπλωματικές πληροφορίες, υπάρχει μια σημαντική λεπτομέρεια: Η Ελλάδα έκανε εξαγωγές αξίας παραπάνω από 2 δις δρχ., σε πολεμοφόδια στις... ΜΠΑΧΑΜΕΣ! (βλ. Πιν. 1). Βέβαια οι Μπαχάμες δεν θεωρούνται ιδιαίτερα μαρτυροκαπιτισμένη περιοχή του κόσμου και το πιθανότερο είναι ότι «το καράβι για την Περσία με μπαρούτι μυρωδάτο» να πέρασε και από τις... Μπαχάμες!

Κλείνοντας το 1986 θα πρέπει να αναφέρουμε τις εξαγωγές προς την Νότιο Κορέα (βλ. Πιν. 1), χώρα η οποία σύμφωνα με δημοσιογραφικές πηγές εφοδίαζε τακτικά το IPAN με όπλα¹⁷.

• **1987. Το κρεσέντο.** Οι ελληνικές αρμόδιες υπηρεσίες εξωτερικού εμπορίου αποφάσισαν τελείως ξαφνικά να συμπεριλάβουν στους τελωνιακούς πίνακες, με κωδικό 977, τις απόρρητες εξαγωγές για εμπορικούς και στρατιωτικούς λόγους. Στη χώρα της φαιδράς πορτοκαλέας που ευδοκιμούν οι «διαφανείς κοριοί» το «αδιαφανές Κοσκωτικό και λοιπών νέων τζακιών» χρήμα, η «διαφανής κρεβατοκάμαρα» και τόσα άλλα πολύ καθημερινά μας, ήρθε να προστεθεί και μία μικρή λεπτομέρεια: το 1987 εξαγάγαμε απορρήτως, ΑΔΙΑΦΑΝΩΣ, με τον κωδ. 977, προϊόντα αξίας περίπου 5 δις δρχ.¹⁸ Και η φαρσοκωμωδία ολοκληρώνεται, Ρίχνοντας μια ματιά σε όλους τους παρατιθέμενους πίνακες και σχεδιαγράμματα, βλέπουμε ότι οι συνολικές πολεμικές εξαγωγές μας κυριολεκτικά καταβαραθρώθηκαν στα 195 εκατομμύρια δραχμές, από τα 11 δις του 1986! Τα σχόλια περιτεύουν...

Όμως το διπλωματικό πόκερ Ελλάδας-Ιράν είχε και σασπένς. Ο κ. Παπούλιας κάτω από το βάρος της μονόπλευρης και σχεδόν φιλο-ιρακινής στάσης της ελληνικής κυβέρνησης κατά το 1986, κυριολεκτικά «σύρθηκε», σύμφωνα με διπλωματικές πηγές, σε επίσημη επίσκεψη στην Τεχεράνη, την

άνοιξη του 1987¹⁹. Όμως τα ερωτήματα παραμένουν. Αυτές οι απόρρητες εξαγωγές – το πιθανότερο να είναι όπλα – πήγαν στο Ιράν, στο Ιράκ ή και στους δύο;

Κλείνοντας την περίοδο του ΠΑΣΟΚ θα θέλαμε να πούμε ότι μπορεί να μονοπωλήθηκε το ενδιαφέρον από τον Περσο-Ιρακινό πόλεμο κι έτσι να μην φωτίστηκαν αρκετά άλλες εξαγωγές μας, π.χ. προς τον Λίβανο, το Ζαΐρ, το Μεξικό κλπ. αλλά θεωρούμε ότι αυτός ο πόλεμος ήταν το κλειδί για να κατανοήσουμε το εφήμερο της μεγαλόπνοης ελληνικής εξαγωγικής προσπάθειας τώρα που ο πόλεμος τελείωσε αλλά και την επικινδυνότητα που κρύβει η σπατάλη οικονομικών πόρων και εργατικής δύναμης μιας πολεμικής επένδυσης που δεν έχει αντίστοιχη μεγαλόπνοη πρόταση ειρηνικών εναλλακτικών εφαρμογών. Ήδη οι πρώτοι τριγμοί του οικοδομήματος ακούστηκαν από την ΠΥΡΚΑΛ, για την οποία η κυβέρνηση, δια μέσου του Οργανισμού Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ) πρότεινε την... απόλυση (!) 850 εργαζομένων²⁰ κι έπεται συνέχεια μέτρων. Ο ελληνικός καπιταλισμός μπορεί να πόνταρε στο «άλογο του Θεού του πολέμου», όμως τελικά φαίνεται πως οι εργαζόμενοι είναι αυτοί που θα πληρώσουν «τ' αγωγιάτικα»...

ΜΕΡΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ανακεφαλαιώνοντας θα θέλαμε να θίξουμε:

• Την ανακολουθία, για άλλη μια φορά της κυβέρνησης του κ. Α. Γ. Παπανδρέου, ανάμεσα στα λόγια και τις πράξεις. Εί-

Το 1987 η Ελλάδα εξάγει σε «απόρρητο» προορισμό προϊόντα 5 δις δρχ!

μαστε δέβαιοι ότι η απόσταση ανάμεσα στο αμίμητο «απόστολος της ειρήνης» και το διαφαινόμενο παρασκήνιο του βρώμικου εμπορίου όπλων, δείχνει τουλάχιστον έλλειψη αυτογνωσίας και πολιτικού ήθους...

• Την **ανυπαρξία** της έννοιας της δικαιοσύνης και της δικαστικής έρευνας για την απονομή ευθυνών στους λαθρέμπορους όπλων. Αυτή την εποχή γίνονται δίκες στη Σουηδία για λαθρεμπόριο όπλων στον πόλεμο IPAN-ΙΡΑΚ, ενώ προηγήθηκαν ως γνωστόν στις ΗΠΑ, Δανία και Γαλλία. Όμως «εδώ είναι Μπαλκάνια δεν είναι παιξε γέλασε...»

• Τέλος την **έλλειψη πολιτικής**. Σ' έναν χώρο που από τη φύση του είναι βρώμικος, όπως ο χώρος των πολεμικών συγκρούσεων, όταν δεν υπάρχουν ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ, όλες οι ενέργειες προσδιορίζονται από τις τακτικές στιγμιαίες κινήσεις, μοιραία αυτοί που θα έχουν τον πρώτο λόγο θα είναι οι λαθρέμποροι, οι λαθροχείρες και οι σπεκουλαδόροι της ημέτερης... «αυλής». Έτσι εκτρέφονται οι κάθε λογής Λουθάρηδες και Κοσκωτάδες²¹ που ροκανίζουν, όχι μόνο τον «χρυσό του βασιλέως» αλλά και τον «Θρόνο του Καστρίου του», και αυτό σίγουρα δεν θυμίζει ενέργειες πολιτικές αλλά κάποιες άλλες ιστορίες «καθημερινής... καμαρίλας».

Όμως το ερώτημα εν προκειμένω παραμένει: δηλαδή υπάρχουν πολιτικές εγγυήσεις για την βιομηχανία όπλων, μπορεί να υπάρξει πολιτική για τις εξαγωγές όπλων; Η απόπειρά μας να δώσουμε μια απάντηση θα είναι μια συμβολή για πολιτικό προβληματισμό και μια παρακαταθήκη για την αμείωτη... αγωνία μας. Νομίζουμε ότι η ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ είναι το κλειδί που θ' ανοίξει «το κουτί της Πανδώρας», ή «τον... σταύλο των κόπρων του Αυγεία». Η διαφάνεια μέσω του Κοινοβουλίου, η σύσταση μόνιμης διακομματικής επιτροπής στη βουλή είναι ένα πρώτο βήμα. Επίσης, η παρέμβαση των εργα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1											
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΟΠΛΩΝ 1977-1987											Σε χιλιάδες (000) δρχ.
ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΤΡΙΤΟ ΚΟΣΜΟ											
	1979	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	—	—	—	—	—	104.740	—	—	—	—	—
ΙΟΡΔΑΝΙΑ	—	—	—	—	—	104.690	45.350	—	—	57.761	—
ΙΡΑΚ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.842.713	—
ΛΙΒΑΝΟΣ	—	—	—	9.168	30.484	—	37.750	12.614	6.970	51.423	96.400
ΛΙΒΥΗ	—	15.126	16.977	14.982	—	—	—	—	—	—	—
ΜΑΡΟΚΟ	23.031	34.243	31.931	41.364	—	—	—	—	—	—	—
ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡ.	—	57.769	—	54.297	81.301	138.113	2.520.496	1.876.650	—	590.590	—
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	23.031	135.796	48.908	130.948	111.785	347.603	2.603.596	1.889.264	6.970	5.542.487	96.400
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	—	—	—	—	272.610	—	—	28.086	—	—	—
ΕΛ-ΣΑΛΒΑΔΟΡ	—	—	—	42.278	—	—	—	—	—	—	—
ΖΑΪΡ	—	—	—	—	47.778	224.725	—	—	—	21.570	—
ΚΥΠΡΟΣ ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10.621
ΜΕΞΙΚΟ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	631.802	—
ΜΠΑΧΑΜΕΣ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2.142.892	—
ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	—	—	42.718	—	—	—	—	395.030	—	—	—
ΝΟΤΙΟΣ ΚΟΡΕΑ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	242.684	—
ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	—	—	—	—	125.656	63.960	47.668	—	94.952	—	—
ΤΑΪΛΑΝΔΗ	—	—	—	51.450	702.080	39.838	178.797	—	344.855	108.205	—
ΤΟΥΡΚΙΑ ²	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΤΡΙΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ	—	—	42.718	140.667	1.198.406	411.162	226.465	554.579	439.807	3.414.069	11.141
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ (Δυτικές Χ., Τρίτος Κόσμος)	33.000	157.000	94.000	300.000	1.380.000	1.100.000	3.300.000	4.600.000	1.600.000	11.000.000	195.162

1. Για πρώτη φορά το 1987 αναγράφονται επίσημα από την ΕΣΥΕ, εξαγωγές μας πολεμικού υλικού προς την Κύπρο, που ο κωδικός τελωνείου χαρακτηρίζει ως Λοιπά Πυρομαχικά. Το «εθνικό συμφέρον» δεν επιτρέπει τη στατιστική επιβεβαίωση δημοσιογραφικών πληροφοριών.
2. Για πρώτη φορά το 1987 κάναμε μια μικρή εξαγωγή προς την Τουρκία. Σύμφωνα με τον κωδικό τελωνείου πρόκειται για κυνηγετικά θλήματα, για όπλα με κνήη ραβδωτή. Στο πνεύμα Νταβός λοιπόν, για τους φίλους Τούρκους, άντε και «καλές... μπεκάτσες»!

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΠΕ.

ζομένων και η επαγρύπνησή τους στην παραγωγή και διαμετακόμιση των όπλων θα εξασφαλίσουν μια πρώτη ευκαιρία για την επαγρύπνηση της κοινής γνώμης. Οι Δανοί ναύτες, με τις αποκαλύψεις τους για το σκάνδαλο Ιρανγκέιτ, έδωσαν τα σοβαρότερα δείγματα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Και με αυτές τις τελευταίες σκέψεις, έρχεται, έτσι μηχανικά στο μυαλό η φράση που χρησιμοποιούν οι Γάλλοι για τη χώρα τους, ότι η Γαλλία δηλαδή είναι η χώρα «Των Τεχνών και των Όπλων». («Des arts et des armes»). Για την Ελλάδα τι; Θα θέλαμε, θα ζηλεύαμε ίσως, καταρχήν την Ελλάδα ως χώρα «Des arts»...

Αδάμης ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ

1. Όπως αναδημοσιεύτηκε στην Ελευθεροτυπία 26/10/88.
2. Η DEFENDORY 88 είναι έκθεση Πολεμικού Υλικού και γίνεται κάθε δύο χρόνια, από το 1978, στο εκθετήριο του ΟΛΠ στον Πειραιά κι έλαβαν μέρος 23 χώρες. Το απόσπασμα που παρατίθεται είναι από την τελική των εγκαίνιων και την ομιλία του προέδρου της οργανωτικής επιτροπής, κ. Α. Δημητρόπουλου.
3. Βλ. Γ. Μαυρίης, «Πόλεμος και Ανάπτυξη», Σχολιαστής, τ. 19, 1/10/84, σελ. 33-35.
4. Βλ. Γ. Μαρίνος, «Η μάλλον άγνωστη πολεμική μας βιομηχανία», Οικο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 2			
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ (Μ.Ο.) ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ			
	Αραβικές Χώρες	Λοιπές Τρίτου Κόσμου	Δ. ΕΥΡΩΠΗ - ΗΠΑ
Περίοδος Νέας Δημοκρατίας 1977-1981 Μ.Ο.	52%	35,8%	11,2%
Περίοδος ΠΑΣΟΚ 1982-1987 Μ.Ο.	42%	20%	38%
Γενικός Μ.Ο. 1977-1987	47%	28%	25%

Φαίνεται τελικά ότι τα όπλα και οι μπιζνες ρίχουν τα συνθήματα και φέρνουν πιο κοντά τους... «σοσιαλιστές» της Ελλάδας με τη Δύση. Σιγά-σιγά αλλά σταθερά, πελάτες των ελληνικών όπλων γίνονται οι δυτικοί και μάλιστα επί ΠΑΣΟΚ! ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο.

- νομ. Ταχυδρ. τ. 27, 5/7/84, σελ. 5-6.
5. Η Βραζιλία (με το 47% του μεριδίου του Τρίτου Κόσμου την περίοδο 1979-84) το Ισραήλ (20%), η Λιβύη (11%, αλλά που προέρχεται από μεταπωλήσεις), η Ν. Κορέα (10%) κ.ά. βλ. Robert E. LOONEY, «Third World Military Expenditure and Arms Production», Mac Millan Press, London 1988, 264 σελ.
6. Αυτή η εξαγωγή αποτέλεσε το 45,5% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών όπλων για το 1979!
7. Βλ. Γ. Μαυρίης, το ίδιο.
8. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το αντιαεροπορικό σύστημα ΑΡΤΕΜΙΣ-30 που ενώ θεωρείται το τεχνολογικό απαύγασμα της ελληνικής πολεμικής βιομηχανίας, μάλλον έχει «πάμπολλα κατασκευαστικά προβλήματα» (βλ. Οικονομικός Ταχυδρόμος, 24/9/87) αλλά και αποτελεί είδος «ωρολογιακής δόμβας» για τους διευθυντές της ΕΒΟ. Βλ. Οικον. Ταχυδρόμος 14/7/88.
9. Δύο εμπειριστατωμένες σύγχρονες μελέτες, είναι:
- 1) Walter DE BOCK, et Jean-Charles DENIAU, «Des armes pour l'IRAN», Gallimard, Paris, 1988, 298 σελ. και παρουσιάζει το «Ευρωπαϊκό Ιράνγκέιτ».
- 2) Antony H. CORDESMAN, «The IRAN-IRAK War and Western Security 1984-87», JANE'S-RUSI, London 1987, και παρουσιάζει τη συμμετοχή των δυτικών χωρών σ' αυτόν τον πόλεμο.
10. Βλ. Β. Ζήσης, ΑΝΤΙ, τ. 334, Νοέμβριος 1986.
11. Βλ. «Des armes pour l'IRAN», το ίδιο.
12. Βλ. «IRAN-IRAK War», το ίδιο, σελ. 32, επίσης βλ. Ελευθεροτυπία 6/7/88.
13. Βλ. ΑΝΤΙ, το ίδιο.
14. Βλ. «IRAN-IRAK War», το ίδιο, σελ. 80, και οι πληροφορίες διασταυρώνονται με το JANE'S Defense Weekly (29/11/86), και Washington Post (7/12/86).
15. Για μια συνοπτική και αξιόλογη ανάλυση του Περσο-Ιρακινού πολέμου, σε δύο συνέχειες, βλ. Γ. Χαρβαλιάς, «Ιράν-Ιράκ», Αμυντικά Θέματα, τεύχη 29 και 30, 1988.
16. Η αναφορά, ελληνων εμπορών όπλων (όπως ο Μινάρδος) στην υπόθεση Ιράνγκέιτ από τον ελληνικό και ξένο τύπο, ήταν επανελημμένη.
17. Βλ. ΑΝΤΙ, τ. 351, Ιούλιος 1987.
18. Στον κωδικό: χώρες στο 977 (που επεξηγείται ως χώρα και εδάφη απόρρητα για εμπορικούς και στρατιωτικούς λόγους) έγινε εξαγωγή: Ποσότητας 5.351 τόννων και αξίας 4.748 δις δραχμές. Τα στοιχεία είναι της ΕΣΥΕ.
19. Η ελληνική κυβέρνηση θέλησε να δώσει την εντύπωση επίσκεψης-ρουτίνας, όμως δεν κατάφερε να πείσει κανέναν. Βλ. Αυγή 30/5/87.
20. Βλ. Ελευθεροτυπία, 24/9/88.
21. Μία πτυχή του σκανδάλου-Κοσκωτά ήταν και το εμπόριο όπλων προς την Ταϊλάνδη! Οι δημοσιογραφικές πληροφορίες αναφέρουν για πωλήσεις όπλων προς την Ταϊλάνδη το 1985, αξίας 15 εκατομ. δολαρίων (περίπου 2,3 δις δρχ.) μέσω της Τραπεζής Κρήτης. Όμως τα ελληνικά τελωνεία και η ΕΣΥΕ μάλλον... διαφωνούν (βλ. Πίνακα 1). Η αλήθεια που βρίσκεται; Ίσως δεν είναι μόνο θέμα δικαιοσύνης αλλά και ζήτημα τελωνείων (Υπουργείο Οικονομικών), ναύλων (Υπ. Ναυτιλίας), δηλαδή μ' άλλα λόγια, ζήτημα ΠΟΛΙΤΙΚΟ! Βλ. Ελευθεροτυπία 11/10/88 και 12/10/88.